

2.

STROKOVNA KONFERENCA

16., 17. oktober 2020

Ustvarjalnost in inovativnost
v vzgoji in izobraževanju
Slovenj Gradec

ZBORNİK

SPIP

SODOBNI POGLEDI NA IZOBRAŽEVANJE V PRIHODNOSTI

USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

ZBORNIK

2. STROKOVNA KONFERENCA SPIP

Slovenj Gradec, 2020

ZBORNİK

SODOBNI POGLEDI NA IZOBRAŽEVANJE V PRIHODNOSTI

na temo *Ustvarjalnost in inovativnost v vzgoji in izobraževanju*

v okviru **2. STROKOVNE KONFERENCE SPIP**

Slovenj Gradec, 16. in 17. oktober 2020

V zborniku so objavljeni povzetki plenarnih predavateljev in povzetki predavateljev, ki so predstavljali primere dobrih praks INOVATIVNOST ZA PRIHODNOST MLADIH ter strokovni članki avtorjev, ki so v času od 16. 10. do 17. 10. 2020 sodelovali v programu profesionalnega usposabljanja SODOBNI POGLEDI NA IZOBRAŽEVANJE V PRIHODNOSTI, objavljenem v Katalogu programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju za šolsko leto 2020/21 (<https://paka3.mss.edus.si/katis/Katalogi/KATALOG2021.pdf>), katerega upravljavec je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Organizator: Društvo Sodobni pogledi na izobraževanje v prihodnosti

Spletni portal: <https://www.spip.si/> | E-naslov: spips1@gmail.com

Uredniški odbor:

Ksenija Uršej	mag. manag. izobr.
---------------	--------------------

Sašo Herlah	univ. dipl. inf.
-------------	------------------

Igor Jeram	univ. dipl. inž.
------------	------------------

Marko Dreu	prof. šp. vzg.
------------	----------------

Danijela Herlah	prof. raz. pouka
-----------------	------------------

Nataša Rotovnik Sukič	prof. slov. in soc.
-----------------------	---------------------

mag. Gordana Kurmanšek	prof. geog. in angl.
------------------------	----------------------

Mojca Ruter	univ. dipl. bibl.
-------------	-------------------

Programski odbor:

dr. Justina Erčulj, Šola za ravnatelje

dr. Silva Roncelli Vaupot, Društvo KAZU

doc. dr. Nace Pušnik, Naravoslovno tehniška fakulteta (UL)

doc. dr. Petra Žvab Rožič, Naravoslovno tehniška fakulteta (UL)

dr. Bojana Tancer, OŠ Šmartno pri Slovenj Gradcu

dr. Marjana Merkač Skok, Geal College Ljubljana

Vsi prispevki so bili predhodno pregledani in recenzirani. Avtorji jamčijo za avtorstvo in prevzemajo vso odgovornost za objavljene prispevke, lektoriranje ter prevode povzetkov.

Vsebina

Uvodnik	7
---------------	---

POVZETKI PLENARNIH PREDAVATELJEV 13

<i>izr. prof. dr. Eva Konečnik Kotnik:</i> IZOBRAŽEVANJE (BODOČIH) UČITELJEV KOT OSNOVA INOVATIVNOSTI IN USTVARJALNOSTI V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU	14
<i>doc. dr. Andrej Flogie:</i> VPLIV UMETNE INTELIGENCE NA INOVATIVNOST V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU	18
<i>Maja Mešl:</i> IZOBRAŽEVANJE INŽENIRJEV PRIHODNOSTI.....	20
<i>doc. dr. Tomislav Popit, doc. dr. Petra Žvab Rožič:</i> INTERAKTIVNE GEOLOŠKE UČNE VSEBINE ZA OŠ IN SŠ: PROJEKTI EDUGEO, KAMENCHECH IN ESTEAM	22
<i>doc. dr. Nace Pušnik:</i> INTERAKTIVNE IN NAMIZNE IGRE: CANKAR NE JEZI SE	26

POVZETKI PRIMEROV DOBRIH PRAKS

INOVATIVNOST ZA PRIHODNOST MLADIH..... 29

<i>Danica Bricman:</i> INOVATIVNE IDEJE V VRTCU	30
<i>mag. Gordana Kurmanšek:</i> RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI IN INOVATIVNOSTI PRI GEOGRAFIJI	31
<i>Vesna Robnik:</i> UČNA SITUACIJA JE ŽIV PROCES	33
<i>Matjaž Aberšek:</i> POVEZOVANJE INOVATIVNOSTI VSEH GENERACIJ	35

STROKOVNI ČLANKI	39
<i>Alenka Gazi Legan: Z IGRO IN ZABAVO DO ZNANJA DELJENJA V 5. RAZREDU</i>	<i>40</i>
<i>Alenka Vodopivec: SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI PRI DRUGOŠOLCIH.....</i>	<i>50</i>
<i>Andreja Blazina: KAMIŠIBAJ NA NOČI BRANJA.....</i>	<i>70</i>
<i>Bojana Kronvogel: MATEMATIČNO PREISKOVANJE ULOMKOV</i>	<i>79</i>
<i>Cirila Hajšek Rap: AKTIVIRANJE INOVATIVNOSTI IN USTVARJALNOSTI PRI MLADIH – MINI STARTUP VIKEND</i>	<i>90</i>
<i>dr. Renata Debeljak: SPOZNAVANJE KNJIŽEVNOSTI NA TERENU</i>	<i>108</i>
<i>dr. Vesna Trančar: DIGITALIZACIJA UČNIH TEHNIK V PROCESU POUČEVANJA INOVATIVNEGA PODJETNIŠTVA</i>	<i>119</i>
<i>dr. Vojko Veršnik: USTVARJALNO IZBOLJŠEVATI ALI ZGOLJ DELOVATI, TO JE VPRAŠANJE. Z MALIMI (GLASBENIMI) KORAKI DO VIDNIH USPEHOV....</i>	<i>131</i>
<i>Eva Traven: #SLOVENSČINAJEZAKON</i>	<i>143</i>
<i>Gordana Krajnc: ORODJA, KI PRIPOMOREJO K RAZVIJANJU USTVARJALNEGA MIŠLJENJA PRI UČENCIH.....</i>	<i>153</i>
<i>Ivica Kovač Fijavž: KAKO DO BOLJŠIH ODNOSOV V RAZREDU?</i>	<i>171</i>
<i>Janja Gašper: IZOBRAŽEVANJE O SPOLNOSTI V LAHKEM BRANJU ZA MLADOSTNIKE Z ZMerno MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU</i>	<i>186</i>
<i>Jasna Lapornik: POUČEVANJE NADARJENIH PRI PREDMETU ROBOTIKA V PRVEM IN DRUGEM TRILETJU</i>	<i>199</i>
<i>Jožefa Vogrinec: MATEMATIKA IN GIBANJE</i>	<i>212</i>
<i>Karolina Kumprej Pečecnik: OCENJEVANJE IZOBRAŽEVALNE MOBILNE APLIKACIJE Z VPRAŠALNIKOM O UPORABNIŠKI IZKUŠNJI.....</i>	<i>231</i>
<i>Klaudija Kovač: PROJEKT “TEDEN RAZLIČNOSTI” – Z IZKUSTVENIM UČENJEM DO SPREJEMANJA RAZLIČNOSTI</i>	<i>244</i>

<i>mag. Maja Vezovišek: S PREPROSTIMI DIDAKTIČNIMI PRISTOPI DO BOLJŠEGA RAZUMEVANJA MATEMATIKE V 2. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE</i>	261
<i>mag. Petra Vačovnik: AKTIVNO UČENJE ANGLEŠČINE</i>	275
<i>Martina Čapelnik: PROJEKTNO DELO – VELIK IZZIV SODOBNE OSNOVNE ŠOLE</i>	288
<i>Maruša Robida: SPODBUJANJE BRANJA Z METODAMI, KI VKLJUČUJEJO IKT</i>	301
<i>Mihael Božič: MOTIVACIJSKA VLOGA UČNIH POSTAJ PRI POUKU NEMŠČINE V OSNOVNI ŠOLI</i>	312
<i>Mihaela Hozjan: UČENJE STRPNOSTI</i>	330
<i>Nace Pruš: USTVARJALNOST PRI RAZREDNIH URAH</i>	342
<i>Natalija Talan Fošnarič: ZVOČNA KNJIGA – SODOBNA METODA UČENJA</i>	353
<i>Nuša Pruš: USTVARJANJE ZELENE UČILNICE</i>	361
<i>Petra Mastnak: POUČEVANJE ZGODOVINE V 21. STOLETJU</i>	372
<i>Saša Vrabič: SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI PRI OTROCIH V 1. TRIADI</i>	386
<i>Suzana Oder: KREATIVNE POTI DO BOLJŠEGA BRANJA</i>	400
<i>mag. Valentina Gartner: USTVARJALNOST UČENCEV S POSEBNIMI POTREBAMI</i>	415
<i>Zdenka Mahnič: RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI, INOVATIVNOSTI IN PODJETNOSTI V OSNOVNI ŠOLI</i>	426
DONATORJI:	435

Uvodnik

Strokovno konferenco **Sodobni Pogledi na Izobraževanje v Prihodnosti** (SPIP) smo zasnovali z namenom mreženja vzgojno-izobraževalnih ustanov na Koroškem (od vrtca do fakultete) ter k sodelovanju povabili vzgojno-izobraževalne zavode v Sloveniji in tujini.

Naša prihodnost je družba znanja, ki potrebuje ustvarjalne in inovativne posameznike ter skupine. Na strokovni konferenci smo se želeli s poglobljenimi razpravami in primeri dobrih praks osredotočiti na prepoznavanje, spodbujanje ter razvijanje ustvarjalnosti in inovativnosti na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja.

Brez ustvarjalnosti ni inovativnosti in težko si je predstavljati, da bi lahko bili inovativni, ne da bi bili predhodno ustvarjalni. Razvijanje ustvarjalnosti in inovativnosti opredeljuje proces, v katerem je učenje soustvarjanje, ki omogoča razvoj posameznika. Za ustvarjalno in inovativno delovanje strokovnih delavcev je ključnega pomena pozitivna klima, zato je potrebno inovativnost prepoznavati, negovati in spodbujati. Pri ustvarjanju prostora, kjer lahko učeči uresničujejo ideje in razvijajo svoje talente, imajo strokovni delavci odgovornost kot tudi priložnost, da z raznolikimi metodami in pristopi spodbujajo učeče k ustvarjalnosti ter jih usmerjajo k inovativnosti.

*Predsednica Društva SPIP:
Ksenija Uršej, mag. manag. izobr.*

Spoštovane udeleženke, spoštovani udeleženci strokovne konference SPIP 2020,

prisrčno pozdravljeni na spletnem dogodku, ki že po samem načinu izvedbe dokazuje, da gre za inovativne in drugačne pristope ter pomembno spremembo izobraževalne paradigme, ko se iz dosedanjega načina podajanja znanj tudi šolstvo seli v virtualno obliko, oblak.

Izziv, pred katerega nas je postavila letošnja pandemija Covid-19, je praktično na vseh področjih delovanja družbenega ustroja zahteval prilagodljivost, inventivnost in inovativnost, osredotočenost in predvsem razumevanje potrebe po spremembah. Le to nas namreč lahko, v iskanju obstoja in preživetja v teh zahtevnih in doslej nepredstavljenih razmerah, drži nad gladino.

Kot sodelujoči na konferenci dobro veste: brez kreativne inovativnosti ni ustvarjalnosti in prav slednja nas dela tudi konkurenčne. Še posebej je to področje potrebno negovati v izobraževalni sferi, saj lahko na takšen način ustrezno izoblikujemo bodoče kadre, kreativne ustvarjalce, ki bodo stopili v naše čevlje že čez nekaj let, morda celo v bistveno drugačnih in težjih razmerah, postavljeni pred hujše in še bolj zahtevne izzive.

Sam inovativnost in kreativnost vidim kot pomemben element načrtovanja razvoja lokalne skupnosti, zato sem vesel, da se tudi v naši, torej v Mestni občini Slovenj Gradec, o tem govori in razmišlja. Brez znanja in inovacij ni prihodnosti. Vrteli bi se na mestu, v primerjavi z ostalimi, ki jih razvoj poganja naprej in navzgor, pa bi zaostajali in na koncu onemogli. Prav zaradi tega so tovrstne konference, čeprav trenutno ob pomanjkanju osebnega stika, druženja in mreženja, nujne za izmenjavanje dobrih praks, idej in spodbud.

Pred vami, delavci v izobraževanju, je velika odgovornost. Letošnje leto vas je soočilo z doslej neznanim, podobno, kot se je to zgodilo zdravstveni stroki

in praktično vsem ostalim, ki imajo pri svojem delu opravka z ljudmi. Kot na ostalih področjih se je tudi v izobraževanju potrebno pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnih procesov zanesti na strokovnjake, ki svoje znanje prenašajo na svoje kolege in razrešujejo dileme, ki se pojavljajo v posameznih delovnih okoljih. Zato naj vaša konferenca razreši kakšno vprašanje ali neznanko, saj boste s tem pomembno prispevali k inovativnosti in ustvarjalnosti vaših kolegic in kolegov v kolektivih ter obogatili znanstveno-raziskovalni fond prispevkov in sodobnih pogledov na trenutne in prihodnje izobraževalne trende.

Organizatorjem konference čestitam, sodelujočim pa želim uspešno delo, obilico kakovostnih prispevkov in uporabnih povzetkov z vašega strokovnega srečanja.

S spoštovanjem

Tilen Klugler,
župan Mestne občine Slovenj Gradec

Spoštovani,

ko se je lani zaključevala odlično izpeljana konferenca, smo seveda vsi upali na nadaljevanje le-te tudi v naslednjih letih. Nismo pričakovali, da se bo kdaj izvedla tako, kot se je letos, preko spleta, na daljavo. V tem drugačnem času, ki je nepredvidljiv in občutljiv, je tema konference ravno pravšnja, Inovativnost in ustvarjalnost v vzgoji in izobraževanju.

Učenci so središče vsake šole. Otroci morajo čutiti, da so dragoceni in sprejeti, počutiti se morajo varno, ne glede na njihove sposobnosti, različnost in talente. Kot šola smo jim dolžni omogočiti rast in razvoj ter varno in spodbudno učno okolje za vseživljenjsko učenje, kjer je poleg rasti in napredka dovoljeno delati napake in jih tudi popraviti. Zavedam se, da mora imeti današnja šola jasno vizijo in visoke zahteve, vendar je pri delu v šoli še vedno najbolj pomembna pedagoška toplina učiteljev, ki spoštuje vsakega učenca v razredu in posveča enako naklonjenost prav vsem.

Vsi, ki smo povezani s šolo, nosimo odgovornost za ustvarjanje dobrega počutja, za medsebojno komunikacijo, odnose in klimo, razvijanje zavesti in pripadnosti, izobraževanje, spodbujanje inovativnosti in ustvarjalnosti. Ustvarjati moramo okolje, v katerem se učenci počutijo varni in sprejeti. V takem okolju lahko pri njih razvijamo ustvarjalnost in jih spodbujamo h kritičnemu mišljenju. Naš cilj je delati dobro za vsakega otroka, da postane odgovoren in samostojen posameznik, ki bo v življenju srečan, zadovoljen in uspešen. Vsekakor pa je osrednji kriterij, ki odlikuje kakovostno šolo, podprt z vključevanjem sodobnih oblik in metod dela.

Verjamem v pedagoško zavednost, verjamem v učitelja, ki v danem trenutku vedno zna presoditi, kaj je najbolj prav, ima visoko stopnjo strokovne avtonomije, da lahko vzgaja v duhu sodobnih zahtev. Verjamem v šolo, ki je zavezana duhu časa, a se vedno zavzema za več.

Zaključila bom z željo po nenehnem spodbujanju in izboljševanju učiteljevega dela na strokovnih temeljih, podprtih z motivacijo in izmenjavo bogatih izkušenj kolegov. Vse te konference so vir znanja, ki nas bogatijo, hkrati pa

prenašamo svoje izkušnje še ostalim učiteljem in jih seveda dobimo tudi nazaj.

Vesela in ponosna sem na svoje sodelavce, na odlično izpeljano konferenco kljub vsem ukrepom in celotni epidemiološki situaciji. Čestitke vsem sodelujočim za izredne prispevke, ki so objavljeni tudi v zborniku.

Želim vam vse dobro in uspešno delo še naprej.

*Ravnateljica Prve osnovne šole Slovenj Gradec:
Lidija Konečnik Mravljak, prof.*

Lepo pozdravljeni v imenu Društva Koroška akademija znanosti in umetnosti. Veseli nas, da lahko sodelujemo na konferenci z naslovom Ustvarjalnost in inovativnost v izobraževanju, saj si tudi v društvu že od samega začetka, nastanka društva v letu 2017, prizadevamo za krepitev navedenih dejavnosti. Člani društva prihajamo z različnih področij, skupno vsem pa je ravno to, da se skozi delo želi poudarjati ustvarjalnost in kreativnost. Pri znanstveno-raziskovalnih in strokovnih pristopih je ključnega pomena inovativnost, saj lahko z njo stvari vidimo in jih tudi predstavimo drugače; rezultati velikokrat niso samoumevni, še bolj zapletena je lahko njihova interpretacija. Upamo, da bo konferenca pripomogla k temu, da se Društvo KAZU še naprej uspešno predstavlja in prispeva k ustvarjalnemu in inovativnemu razvoju naše, koroške regije. V imenu društva želim uspešno konferenco, ki naj bo podkrepljena z veliko mero kreativnosti.

*Predsednik Društva KAZU:
doc. dr. Nace Pušnik*

POVZETKI PLENARNIH PREDAVATELJEV

IZOBRAŽEVANJE (BODOČIH) UČITELJEV KOT OSNOVA INOVATIVNOSTI IN USTVARJALNOSTI V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

izr. prof. dr. Eva Konečnik Kotnik

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru

eva.konecnik@um.si

Izraz inovativnost pomeni (bistveno) izboljšanje, izpopolnitev, uvedbo nečesa novega (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*). Zadetki na spletu nas ob besedi inovativnost najprej in najbolj množično usmerijo na področje gospodarske podjetnosti. Beseda se povezuje s tehnološko inovativnostjo, inovativnostjo pri trženju, z nagradami in priznanji za inovativnost. Zdi se, da je inovativnost rezervirana za nadpovprečne posameznike, za druge pa lahko pomeni zahteva po inovativnosti pritisk in s tem celo pričakovani neuspeh. Ustvarjalnost je pojem, ki je blizu inovativnosti, vendar je v družbi interpretiran širše. Pomeni sposobnost, da s svojo dejavnostjo dosežemo, da nekaj nastane, pa najsi gre za nastajanje na poljih miselnega, tehničnega, umetniškega delovanja. Ustvarjalnost je na videz bolj lastna povprečnemu človeku, saj je lahko ustvarjalen na različnih področjih vsakodnevne življenja.

Kakršno koli konotacijo že pripisujemo ključnima pojmom, v preseku razumevanja obeh gre za kreativno razvojno dinamičnost. In dejstvo je, da je ta lastna prav vsakemu človeku, saj imamo v svojem bistvu vsi željo po rasti in razvoju, kar pa je preseganje lastnega obstoječega. Kot pravi psiholog dr. Janez Mayer: »Človekovo bivanje zaznamuje večna želja in gonja po tem, da preseže samega sebe, ustvarjalnost in inovativnost dejansko osmišljata njegovo življenje, kar bi lahko parafrazirali tudi z besedami: »Ustvarjam – torej sem!«.«

Jasno je, da sta inovativnost ter ustvarjalnost pomembni za osebni, gospodarski in družbeni razvoj, pri čemer pa je potrebno imeti pred očmi trajnostnost oziroma takšno kombinacijo ekonomskih, socialnih in okoljskih

kazalcev naših dejavnosti, ki omogočajo kakovostno življenje nas in zanamcev na različnih področjih. Zaradi prvega in drugega sta inovativnost in ustvarjalnost temeljni element procesa vzgoje in izobraževanja. Še posebej, ker imamo v praksi tudi prepričanja kot je slednje Kena Robertsona, ambasadorja ustvarjalnosti in inovativnosti, ki je ugotavljal, da je »šola s svojimi togimi pristopi premalo pripravljena prepoznavati ustvarjalne potenciale in posebnosti pogosto obravnava kot moteče«.

Ključ posameznikove inovativnosti in ustvarjalnosti je v njegovi neponovljivi edinstvenosti. Naloga šole je zato, da posamezniku ponudi prostor za raziskovanje samega sebe ter da podpira in spodbuja edinstvenost. Inovativnost in ustvarjalnost se nato zgodita sami po sebi kot spontani del procesa osebnega razvoja. Za ustvarjanje takšnega prostora pri učečih se pa je ključno izobraževanje učiteljev. In koliko je inovativnosti in ustvarjalnosti v klimi izobraževanja (bodočih) učiteljev? Nenazadnje velja, da kar se Janezek nauči, to Janez zna. V prispevku bomo tako razmišljali tudi o obstoječih pristopih k izobraževanju (bodočih) učiteljev s poudarkom na čuječni (samo)reflektivni drži, o njihovih pojmovanjih učenja, razvijanja znanja, lastnega profesionalnega razvijanja pa tudi motivacije kot veselja do dela vseh sodelujočih v procesu vzgoje in izobraževanja.

EDUCATION OF (FUTURE) TEACHERS AS A BASIS FOR INNOVATION AND CREATIVITY IN EDUCATION

Assoc. Prof. Dr. Eva Konečnik Kotnik

Faculty of Arts of the University of Maribor

eva.konecnik@um.si

According to the *Dictionary of Standard Slovenian Language*, the term innovation denotes (substantial) improvement, refinement, the introduction of something new. The first results (and indeed most results) of an online search for the term innovation are related to the field of economic entrepreneurship. The term is brought into connection with technological innovation, marketing innovation, as well as prizes and awards for innovation. It seems that innovation is reserved for extraordinary individuals, whereas for others the demand for innovation may represent pressure, and is thus even expected to result in failure. Creativity is a concept closely related to innovation, but is interpreted more broadly in society. It denotes the ability to create something with our activities, be it in the field of mental, technical or artistic activity. Creativity is seemingly more intrinsic to the average person, since he or she can be creative in different areas of everyday life.

Whatever connotation we attribute to these key concepts, in the cross-section of understanding both of them is creative developmental dynamism, which is in fact inherent to every human being. That is to say that we all essentially have a desire to grow and develop, which means reaching beyond our present existence. As the psychologist Dr. J. Mayer puts it: "Human existence is marked by the eternal desire and pursuit of surpassing oneself, creativity and innovation in fact give life meaning, which could also be paraphrased by saying: "I create, therefore I am."

It is clear that innovation and creativity are important for personal, economic and social development, but it is necessary to keep sustainability in mind, i.e. such a combination of economic, social and environmental

indicators of our activities that will sustain both our quality of life and that of our descendants— across different fields. Because of both the former and the latter, innovation and creativity are fundamental elements of the education process. Especially since in practice there are convictions such as that of K. Robertson, an ambassador of creativity and innovation, who noted that “school, with its rigid approaches, is not sufficiently prepared to recognize creative potentials, and frequently treats particularities as some kind of disturbance.”

The key to an individual's innovation and creativity lies in his or her unrepeatable uniqueness. The mission of school is therefore to provide individuals with a space to explore their own self, as well as to support and stimulate uniqueness. Innovation and creativity then come about by themselves as a spontaneous part of the process of personal development. Teacher education is, however, crucial for creating such a space for learners. And how much innovation and creativity is there in the environment of educating (future) teachers? After all, one can only know what to do if one has learned it. In this paper, we will therefore reflect upon the existing approaches to educating (future) teachers with an emphasis on attentive (self)reflective attitudes, upon their notions of learning, developing knowledge, their own professional development, as well as upon their motivation to make working in the education process a joyful experience for everyone involved.

VPLIV UMETNE INTELIGENCE NA INOVATIVNOST V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

doc. dr. Andrej Flogie

Zavod Antona Martina Slomška

Fakulteta za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru

Digitalna družba, podprta s sodobnimi vzgojno-izobraževalnimi procesi in pristopi, na eni strani ustvarja nove potrebe in izzive, na drugi pa zagotavlja orodje za njihovo obvladovanje.

Digitalizacija prinaša nove možnosti za učenje in poučevanje, omogoča še učinkovitejše načine kreiranja in usvajanja novih znanj ter kompetenc za zadovoljevanje potreb in izzivov sodobne družbe. Uporaba IKT v izobraževanju ne pomeni zgolj uporabe tehnologije pri poučevanju, temveč tudi vpetost tehnologije v vse poglavitne sestavine izobraževalnega procesa, in sicer pedagoško, organizacijsko-tehnično in vsebinsko (Pešakovič, Flogie in Aberšek, 2014).

Zaradi hitrih sprememb v družbi se pojavljajo zahteve po oblikah dela, ki bi jih lahko združili pod imenom "kompetence 21. stoletja". Ker so na novih delovnih mestih vedno bolj pomembni višji spoznavni procesi, se moramo učiti ustvarjati, obdelovati in razvrščati kompleksne informacije, misliti sistematično in kritično, se odločati na podlagi tehtanja različnih dejstev, si zastavljati produktivna vprašanja o različnih temah, biti moramo fleksibilni in se prilagajati novim informacijam, kreativni in zmožni prepoznavati oziroma reševati realne probleme sveta. De Corte izpostavi, »da mora biti končni cilj učenja razvijanje "prilagodljivih kompetenc", to je zmožnost, da naučeno in osmišljeno znanje in razvite veščine uporabljamo v različnih situacijah na prožen in ustvarjalen način«. Primerjava med tradicionalnimi in inovativnimi učnimi okolji pogosto pokaže, da so tradicionalna učna okolja prežeta z globoko zakoreninjenimi praksami, ki ne uspejo odgovoriti na izobraževalne potrebe hitro spreminjajoče se družbe 21. stoletja. Inovativno učno okolje tako lahko razumemo tudi kot okolje, ki se je sposobno odzvati

na razvijanje in spreminjanje izobraževalnih praks z nenehnim razvojem in prilagajanjem. Inovativni didaktični pristopi poučevanja v sodobnih učnih okoljih tako spreminjajo tradicionalni način in okolje poučevanja, učenja ter lahko pozitivno prispevajo k doseganju višjih taksonomskih ciljev, kognitivnih procesov in razvijanju kompetenc.

THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON INNOVATION IN EDUCATION

Abstract

Supported by contemporary education processes and approaches, the digital society creates new needs and challenges on one hand, and on the other, it provides tools for managing these processes.

Digitalization creates new opportunities for learning and teaching, and enables more effective ways of creating and acquiring new knowledge and competences to meet the needs and challenges of modern-day society. The use of ICT in education does not refer only to the use of technology for teaching purposes, but also to the integration of technology into all vital components of the education process, i.e., those components that refer to the pedagogical, organizational-technical, and content-related aspect of education (Pešakovič, Flogie and Aberšek, 2014).

Fast-paced changes in our society have led to demands for specific forms of work that can be encompassed under the umbrella term “21st century competences”. As higher cognitive processes are increasingly gaining relevance in new workplaces, we need to be able to learn to create, process and organize complex information, think critically and systematically, make decisions based on weighing different facts, ask productive questions about various topics, adapt to new information and be flexible, creative, and able to identify and solve real world problems. De Corte points out that

“the ultimate goal of learning and teaching is the acquisition of ‘adaptive competences’, i.e., the ability to apply knowledge and skills flexibly and creatively in a variety of contexts and situations”. A comparison between traditional and innovative learning environments often shows that the former are imbued with deep-rooted practices, which fail to respond to the education needs of the rapidly changing 21st century society. An innovative learning environment can thus also be understood as an environment that is able to react to the developments and changes in the field of education practices, through constant progress and adaptation. Innovative didactic approaches in contemporary learning environments are thus altering traditional teaching and learning modes and environments, and can positively contribute to achieving higher-order taxonomic goals, cognitive processes, and competence development.

IZOBRAŽEVANJE INŽENIRJEV PRIHODNOSTI

Maja Mešl

uni. dipl. polit.

Fakulteta za tehnologijo polimerov Slovenj Gradec

Tajnik fakultete in predstojnica Kariernega centra in mednarodne pisarne

Svet dela se še vedno zelo hitro spreminja. Inženirji prihodnosti bodo morali imeti veliko več kot le najsodobnejše tehnično znanje in veščine. Kot potrjujejo raziskave, bodo morali znati reševati kompleksne izzive, razmišljati zunaj okvirov, razumeti ne samo posamezne tehnične podrobnosti, temveč celotno sliko problema, delati v interdisciplinarnih skupinah, biti kreativni in inovativni, da bodo lahko znanje uporabljali na nove in vznemirljive načine, voditi, motivirati in navdihovati ljudi, se prilagajati spremembam,...

Svet visokega šolstva tem spremembam ne sledi dovolj hitro. Večina visokošolskih zavodov (VŠZ) še ni pripravljenih na to spremembo. Da bi

inženirje opremili z zgoraj opisanimi mehкими veščinami in miselnostjo, visokošolske ustanove potrebujejo spremembo paradigme, nove strategije in načine učenja in poučevanja, vključno z razumevanjem potenciala IKT.

Predstavitev bo temeljila na prikazu trenutnega stanja v Evropi na tej točki, primerih dobrih praks ter inovativnih dejavnosti, ki jih na Fakulteti za tehnologijo polimerov izvajajo ter njihovih rezultatov.

Abstract

The world of work has and is still changing fast. The engineers of the future will have to possess a lot more than just state of the art technical knowledge and skills. According to research, they will have to be able to tackle complex problems, think outside the box, understand not only the individual technical details, but the overall picture, work in interdisciplinary teams, be creative and innovative, so that they can apply the knowledge in new and exciting ways, manage, motivate and inspire people, adapt to changes,...

The world of higher education is not keeping pace. Most of the higher education institutions (HEI) are not yet ready for this change. In order to equip the engineers with the soft skills and mindset described above, higher education institutions need a paradigm shift, new strategies and modes of learning and teaching, including grasping the potential of ICT.

The presentation will focus on presenting the state of the art in Europe on this issue, description of good practice examples, as well as innovative activities implemented at the Faculty of polymer technology and their results.

INTERAKTIVNE GEOLOŠKE UČNE VSEBINE ZA OŠ IN SŠ: PROJEKTI EDUGEO, KAMENCHECH IN ESTEAM

doc. dr. Tomislav Popit, doc. dr. Petra Žvab Rožič

Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za geologijo Univerze v Ljubljani

EDUGEO

(Podajanje geoloških vsebin v osnovnih in srednjih šolah preko interaktivnih učnih listov)

V okviru projekta EDUGEO smo pripravili interaktivne učne liste za poučevanje geoloških vsebin, ki so bili zasnovani na podlagi veljavnih ciljev učnih načrtov in smiselno nadgrajeni. Izdelane naloge, ki so dostopne na spletni strani www.edugeo.si, so uporaben interaktivni učni pripomoček, ki ga lahko učitelj neposredno vključi v učni proces preko spletnih nalog v učilnici, z uporabo natisnjenih učnih listov pa tudi v naravi. Spletno mesto nudi tudi dodatne informacije, pomembne za razumevanje vsebin in reševanje zastavljenih izzivov. Na podlagi ciljev učnih načrtov smo izbrali štiri geološke teme, in sicer: podzemne vode, mineralne surovine, paleontologijo in pobočne procese. Vsebine so prilagojene stopnji razumevanja glede na predhodno znanje učencev oz. dijakov in so razdeljene na tri nivoje poučevanja. Prva stopnja zajema učence 2. triade OŠ, druga učence 3. triade OŠ in tretja stopnja srednješolce. Spletna stran tako podaja vsebine, ki na zanimiv, intuitiven in poučen način omogočajo ustrezno poglobitev v geološke tematike in njihovo učenje.

Mentorji: Tomislav Popit, Petra Žvab Rožič, Nace Pušnik

EDUGEO

(Geological content in elementary and secondary schools through interactive worksheets)

Within the EDUGEO project the interactive worksheets for teaching and learning geological content were prepared, designed based on valid curriculum goals and partly upgraded. All prepared tasks are available on the web site www.edugeo.si and prepared as a useful interactive teaching and learning tool that can be directly integrate into the learning process through online challenges in the classroom, and/or with printed worksheets in nature. The web site also provides additional information relevant to understanding the content and solving the challenges. Based on the curriculum goals, we selected four geological topics: groundwater, mineral resources, paleontology, and slope processes. The contents are adjusted to the level of comprehension based on the prior knowledge of the pupils and is divided into three teaching levels. The first level covers the pupils of the 2nd triad of primary school, the second stage of the 3rd triad of primary school and the third level of secondary school students. The web site thus provides contents that in an interesting, intuitive and instructive way enables a proper deepening into geological topics and their learning.

Mentors: Tomislav Popit, Petra Žvab Rožič, Nace Pušnik

KAMENCHECK

(Ključ za določevanje kamnin kot učni pripomoček v formalnem in neformalnem izobraževanju)

Mobilna aplikacija določevalnega kamninskega ključa KamenCheck je izdelana kot uporaben interaktivni učni pripomoček (e-izobraževalno gradivo), ki ga učitelji lahko neposredno vključujejo v učni proces. Pripomoček prispeva k izboljšanju kvalitete poučevanja geoloških vsebin v okviru naravoslovnih predmetov v formalnem šolskem sistemu. **Vsebine so zasnovane na podlagi analiz veljavnih nacionalnih učnih načrtov ter**

so prilagojene potrebam učiteljev in učencev. Tovrstni učni pripomočki so za uporabo bolj zanimivi, inovativni, predvsem pa združujejo možnost interaktivnega učenja tako v učilnici kot v naravi. Ker je aplikacija prosto dostopna, je uporabna za vse zainteresirane družbene organizacije v neformalnem izobraževanju in ostale navdušence nad geologijo.

Mentorji: Petra Žvab Rožič, Rok Brajkovič, Nina Valand

KAMENCHECK

(Key for defining rocks as learning tool in formal and non-formal education)

Mobile application KamenCheck (and English version RockCheck) is identification key of rock and was made as interactive teaching tool (e-learning material) which can be directly involved in the learning process. The application contributes to the improvement and quality of the teaching of geological contents within natural science subjects in the formal school system. The content is based on valid curriculum and standard classifications of rocks and adopted to the needs of teachers and pupils. The education tool is more interesting for use than textbooks, it can be used innovatively with active learning techniques, and above all it combines the possibility of interactive learning both in classroom and in nature. Since the application is freely accessible, it is also useful for all interested social organizations in non-formal education and other enthusiasts of geology.

Mentors: Petra Žvab Rožič, Rok Brajkovič, Nina Valand

ESTEAM

(Izboljšanje učnih metod s povezovanjem šol, strokovnjakov in geoparkov v kombinaciji z aktivnostmi na prostem in IKT)

Glavni cilj projekta ESTEAM je bil izboljšanje poučevanja z inovativno metodo, ki povezuje cilje nacionalnega učnega načrta o naravoslovnem in družboslovnem izobraževanju z razvojem mobilne aplikacije za pametne telefone, namenjene poučevanju. Projekt ESTEAM je nastal, ker so učitelji naravoslovja želeli izvajati svoje poučevanje izven učilnice. V okviru projekta smo izdelali aplikacijo TeachOUT, orodje za učitelje, ki poskušajo v svoje poučevanje vpeljevati tehnologijo, prav tako pa učne ure večkrat izvajajo na prostem. Učitelji, ki jih to zanima, lahko ustvarijo svoj račun v sistemu za upravljanje vsebin TeachOUT. To jim da možnost, da ustvarijo naloge, povezane z učnim načrtom, in premaknejo poučevanje v naravo. Prav tako lahko učitelji prepustijo učencem, da sami raziskujejo in načrtujejo poti za sošolce. Aplikacijo TeachOUT lahko uporabljajo tudi geoparki ali druge institucije, ki izobražujejo otroke in odrasle. Če udeleženci takoj dobijo povratno informacijo o svojih odgovorih, je to zanje dobra motivacija, motivira pa jih tudi delo v skupini in vse to izboljša rezultate učenja.

Mentorji: Tomislav Popit, Mojca Gorjup Kavčič, Andrej Šmuc

ESTEAM

(Enhancement of School TEaching Methods by linking between schools, experts and geoparks in the combination with outdoor activities and ICT technologies)

The main goal of the ESTEAM project has been to improve the quality of teaching through an innovative method that links national curriculum goals in natural and social science education with the development of mobile teaching application for smartphones. The ESTEAM project is a result of the need and desire of natural science teachers to move their education

out of the classroom. TeachOUT app is a tool for teacher, aiming to make technology and outdoor education a more frequent part of education. Interested teachers can get their own account in the TeachOUT CMC. This gives them the opportunity to create tasks connected to their curriculum, and to move teaching outdoors. It is also possible for teacher to let the pupils do their own research and make trails for each other. The TeachOUT app can also be used by geoparks or other institutions aiming to educate both adults and children. Getting immediate feedback on your answers is good motivation and working as teams will motivate and increase learning outcomes.

Mentors: Tomislav Popit, Mojca Gorjup Kavčič, Andrej Šmuc

INTERAKTIVNE IN NAMIZNE IGRE: CANKAR NE JEZI SE

doc. dr. Nace Pušnik

Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za tekstilstvo, grafiko in oblikovanje Univerze v Ljubljani

CANKAR NE JEZI SE

Leto 2018 je bilo posebno leto. Pred 100 leti je umrl slovenski pisatelj, dramatik in pesnik Ivan Cankar. Pred 80 leti je bila ustanovljena Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU). Pred 60 leti je umrl slovenski pisatelj in umetnostni zgodovinar Izidor Cankar. Leto zares ni bilo običajno, zato smo se na Katedri za informacijsko in grafično tehnologijo (UL NTF KIGT) v okviru treh predmetov odločili, da obeležimo obletnice na poseben način. Porodila se je zamisel o družabnih igrah. Pri predmetu Načrtovanje pisav smo razvili pisave, ki spominjajo na Ivana in Izidorja Cankarja. Pri predmetih Embalaža 2 in Inovacijski management smo družabne igre razvijali od idej preko prototipov do končnih izdelkov. Pot ni bila lahka, saj

smo pogosto naleteli na težave, tako idejne kot tudi izvedbene. A to nas ni ustavilo. Načrtovali smo, risali, rezali, razmišljali, popravljali, pisali, tiskali, zgibali ... in prišli do končnih iger, v katere smo vključili izdelane pisave.

Čas je za igranje in učenje!

Mentorji: Nace Pušnik, Urška Stanković Elesini, Urška Vrabič Brodnjak, Jani Toroš

CANKAR LUDO GAME

The year 2018 was a special year. One hundred years ago, the Slovenian writer and poet Ivan Cankar died. Eighty years ago, the Slovenian Academy of Sciences and Arts (SAZU) was founded. Sixty years ago, the Slovenian writer and art historian Izidor Cankar died. Therefore, at the Chair of Information and Graphic Arts Technology (UL NTF KIGT), within the framework of three courses, we decided to mark the anniversaries in a special way. The idea of board games was born. In the course of Typeface Design, we developed fonts that remind us of Ivan and Izidor Cankar. At the courses Packaging 2 and Innovation Management, we developed board games from ideas through prototypes to finished products. The process was not easy and we often encountered problems, both conceptual and implementational. However, that did not stop us. We planned, drew, cut, thought, corrected, wrote, printed, folded... and came to the final games into which also the fonts made were included.

It is time to play and learn!

Mentors: Nace Pušnik, Urška Stanković Elesini, Urška Vrabič Brodnjak, Jani Toroš

POVZETKI PRIMEROV DOBRIH PRAKS

INOVATIVNOST ZA PRIHODNOST
MLADIH

INOVATIVNE IDEJE V VRTCU

Danica Bricman

dipl. vzg.

Inovativne ideje dežujejo že v vrtcu. Težko jih je prepoznati kot inovacije, ki bi prinašale dobiček in koristile gospodarstvu, vsekakor pa s pomočjo avtentičnih problemov, ki jih preko vzgojiteljev raziskujejo otroci, lahko ugotovimo, da ob ustreznem vodenju otroci pridejo do lastnih spoznanj, rešitev in nadgradnje predznanja in znanja. Nekoč v prihodnosti bodo lahko naši ustvarjalni pristopi omogočili kakšnemu otroku, da bo postal inovator in tako koristil tudi gospodarstvu.

Imam srečo, da že nekaj let delam v istem vrtcu, in sicer v oddelku otrok, starih od 3-6 let. Tako lahko vsaj tri leta spremljam njihov napredek ter z veseljem in ponosom ugotavljam, da sem jim v teh letih predala veliko znanj. Od njih že nekaj let dobivam pozitivne povratne informacije. Vsakodnevno me presenečajo s svojimi idejami in napredkom. Napredek opažam predvsem pri podajanju idej ob skupnem načrtovanju, pri podajanju pravil za posamezne igre ipd.

Otrokom na primer podam izziv, naj brez rekvizitov naredijo dolgo gasilsko cev. V trenutku ležejo na tla in s telesi ponazorijo dolgo cev. Ob dodatnih spodbudah nastajajo različne variante daljših in krajših cevi. Ponosna sem nanje in to jim vedno povem.

Ob samem začetku takšnega načina dela sem jim morala nuditi veliko namigov, pomoči, demonstracij in spodbud. Ponosna sem nanje.

Delam v vrtcu, zato sem polna empatije in izzive sprejemam s široko odprtimi rokami. Posledično sem tudi sama postala vrtčevski inovator. To potrjujejo tri nagrajene didaktične igre: Lov na črke, Lov na števila in Most. V skupini se lahko vsi skupaj pohvalimo tudi s številnimi samostojnimi slikanicami in moram priznati, da inovativna žilica še živi.

RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI IN INOVATIVNOSTI PRI GEOGRAFIJI

mag. Gordana Kurmanšek
prof. geografije in angleščine

Ustvarjalnost potrebujemo, da rešujemo probleme, predstavimo nove izdelke, storitve ter poenostavimo in izboljšamo postopke. Ustvarjalnost je povezana z veščinami inovativnosti takrat, ko pomaga posamezniku, da idejo spravi v akcijo, jo razvije in udejani. Osnova razvijanja ustvarjalnosti in inovativnosti pri mojem delu je zaznavanje in reševanje problemov, s katerimi se srečujem pri poučevanju geografije. Predstavila bom nekaj primerov, kako sem s svojimi idejami pripomogla k razvijanju ustvarjalnosti in inovativnosti pri učencih tako v učilnici kot tudi izven nje.

Ena izmed težav, ki sem jih zaznala že pred leti, je bila, da so učenci imeli slabo prostorsko predstavo o Sloveniji ter težave z branjem zemljevida, zato sem pred šolo, v naravoslovni učilnici, naredila didaktični pripomoček, ki sem ga poimenovala aktivni zemljevid Slovenije. Učenci so sodelovali pri ustvarjanju inovativnih pripomočkov in zabavnih nalog, ki jih uporabljamo ob zemljevidu.

Učencem sem približala abstraktne vsebine o kroženju Zemlje okoli Sonca ter navideznem dnevnem in letnem gibanju Sonca nad obzorjem z analematično sončno uro, za katero mislim, da je posebnost v slovenskem prostoru. Tudi to uro imenujemo aktivna, saj brez naše sence ne pokaže časa. Uporabna je po celi vertikalni, za razumevanje njenega delovanja pa so potrebna kompleksnejša znanja, zato jo uporabljam tudi pri delu z nadarjenimi učenci.

Kmalu bomo zaključili projekt šolska kamninska zbirka. Z njo želim učencem približati geološke vsebine. Najprej sem sama zbirala kamnine. Ideja je bila tudi, da bi izdelali geološki steber. Pred dvema letoma pa so bile na šoli najdene kamnine, v katerih sem videla veliko vrednost. Učencem sem

predstavila zaklad, ki mu je potrebno vrniti vrednost. S pomočjo priznanega strokovnjaka smo nekaj tednov sestavljali pomešane delce in iz neuporabne zbirke ustvarili nekaj novega. Sodelovalo je veliko število učencev, ki so se učili na aktiven način, z lastnim delom in izkušnjami, z eksperimentalnim delom, mikroskopiranjem, fotografiranjem. Poudarjali smo timsko delo in organizacijo dela, pri čemer so učenci ves čas pridobivali povratne informacije in spodbude. Povedala sem jim, da tudi jaz pridobivam nove izkušnje in znanja. Skupina učencev bo še letos kamnine predstavila na nov način, pri tem razvijajo ideje in iščejo rešitve.

Nov projekt je razred pobega. Moj namen je bil, da ustvarim inovativno učno okolje, v katerem imajo učenci aktivno vlogo, se povezujejo med seboj, povezujejo pa tudi različne vsebine, rešujejo probleme, ustvarjajo rešitve. Inovativnost razvijajo ob nastajanju idej, ki jim je potrebno dati oprijemljivo obliko. Že prvo uro načrtovanja se je izkazala njihova podjetnost, saj so razmišljali, komu bi lahko tržili svoj razred pobega.

Na šoli sem članica razvojnega tima projekta OBJEM, razvoj bralne pismenosti in slovenščine, ki poteka v sklopu razpisa, povezanega z razvojem inovativnih učnih okolij za dvig splošnih kompetenc. Kot primer dobre prakse navajam uporabo tablice kot didaktičnega pripomočka za razvijanje bralne pismenosti. Ob multimodalnih besedilih, ki jih pripravljam, učenec razvija vzročno-posledično povezovanje znanja o naravnem in družbenem okolju, išče bistvene podatke v besedilu, si o besedilu postavlja vprašanja in nanje odgovarja, utemeljuje in oblikuje hipoteze. Učenci prehajajo iz stopnje lastnega predznanja do pridobitve novih informacij ter njihove uporabe v novih situacijah. Znanje pogosto prikažejo v obliki preprostih modelov. Raziskava je pokazala, da s pomočjo digitalnih tehnologij in multimodalnih besedil dosežemo visoko stopnjo motivacije za branje, boljše razumevanje prebranega, višje rezultate pri preverjanju in trajnejše znanje.

Posebnost, ki jo uporabljam pri pouku, so mnemotehnike. To so tehnike pomnjenja s pomočjo asociacij. Nove informacije dodamo predhodnemu spominu za lažje pomnjenje. Tudi ta ideja izhaja iz težav, ki sem jih zaznala

v letih poučevanja, saj si učenci številnih pojmov niso mogli zapomniti. Pri uporabi mnemotehnik učenci razvijajo domišljijo, ustvarjalnost, humor.

Omenim naj še avtentično učenje, kjer se učenci srečujejo z izzivi in z reševanjem problemskih situacij. Pri izbirnem predmetu turistična vzgoja sodelujemo s srednjo turistično šolo ter z različnimi podjetji v kraju, kjer imajo učenci možnost pridobivati nove izkušnje.

S tem, ko je učitelj ustvarjalen in inovativen, tudi učenci postanejo bolj ustvarjalni in inovativni, tako na ravni razmišljanja kot tudi na akcijski ravni. Če jih spodbujamo, da uporabijo in razvijajo svoje talente, ko ustvarjajo in udeležujejo svoje ideje in ko rešujejo probleme, se zavedo, da so to veščine, ki jih v vsakdanjem življenju potrebuje prav vsak in da bodo lahko prispevale k večji kvaliteti njihovega bivanja v prihodnosti.

UČNA SITUACIJA JE ŽIV PROCES

Vesna Robnik

prof. zgod. in soc.

Koordinatorica projekta Inovativna učna okolja
na Srednji šoli Slovenj Gradec in Muta

Srednja šola Slovenj Gradec in Muta je vzorčen primer šole, kjer se inovativnost prepleta z ustvarjalnostjo, kar se kaže na primeru kvalitetnega vertikalnega povezovanja v lokalni skupnosti. Odlično sodelujemo z učiteljico Gordano Kurmanšek in učenci izbirnega predmeta turistična vzgoja, ki nas vsako leto obiščejo na turističnih stojnicah ob Svetovnem dnevu turizma. Dijaki 4. letnikov programa turistični tehnik učence popeljejo na voden ogled po srednjeveškem mestu, ki v svojem jedru skriva veliko zanimivih zgodb. Nikakor pa ne smem pozabiti na najmlajše, ki skupaj z vzgojiteljicami med vodenjem radovedno raziskujejo in vedoželjno poslušajo zgodbe.

Ena izmed naših svetlih točk inovativnosti je konstruktivno sodelovanje z Gospodarsko zbornico Koroške, saj smo se v letih 2018 in 2019 odzvali na razpis Naj inovacije zasijejo. Obakrat smo bili nagrajeni s srebrnim priznanjem za inovacije, leta 2019 za Paviljon prijateljstva. V tem projektu so sodelovali dijaki programa lesarski tehnik, študentje arhitekture z Japonske in katedra za arhitekturo Univerze v Ljubljani. Paviljon prijateljstva krasi naš šolski park, ki ga uporabljamo za učilnico na prostem, v poletnih večerih pa se tukaj odvija joga pod krošnjami.

Zelo odmeven projekt je bil Kmetija kot podjetje, katerega smo predstavili leta 2018. Ponosni smo, da je v tem projektu nastal konkreten produkt z vseh področij, da smo dosegli zastavljene cilje in najpomembneje, da so se dijaki veliko naučili, kar so s pridom uporabili na svoji nadaljnji poklicni poti.

Projekt Kmetija – oddih za navdih je lastnikoma turistične kmetije Ravnjak dal novo energijo in zagon, saj sta dobila veliko novih idej. Naša skupna zgodba je lastnika navdihnili, da sta kot inovativno posebnost ponudila Zgodbo o drevesih, med njimi je prav posebna zgodba Hruškov drevored. Hruška je veličastno drevo že od nekdaj, Homer jo je celo imenoval darilo bogov. Pri Ravnjakovih jih boste srečali kot del sadovnjaka. Poleti nudijo prijeten senčni hlad, jeseni postrežejo z zdravilnimi plodovi, pozimi pa se spremenijo v temno čipko iz vej in vejic na preprogi beline, da spomladi vzkipijo v poročni buket romantičnih cvetov. Kot vseslovensko posebnost jih boste občudovali tudi postavljene v mejno črto s sosedom, gre namreč za veliko posebnost, nasad z največ starimi vrstami hrušk v Sloveniji. Poleg zdravilnih hrušk lahko na kmetiji občudujemo »plesoča« drevesa, ki stojijo v gozdu, sadovnjaku, v drevoredu, posamezno na travnikih, na vrtu ... Med njimi jih je nekaj, za katere se zdi, da so sredi narave dobila krila in zaplesala prav poseben ples življenja.

Tako smo v celostni zgodbi ZAKLADI TRADICIJE povezali znanja, spretnosti in izkušnje različnih strokovnih področij: ekonomije in trgovine, lesarstva, turizma in gastronomije, okoljevarstva in predšolske vzgoje.

POVEZOVANJE INOVATIVNOSTI VSEH GENERACIJ

Matjaž Aberšek, inovator

FONATERM, d.o.o.

AMAO s.p. – Strokovno in tehnično svetovanje

Sodni izvedenec za intelektualno lastnino RS

Predsednik inovacijske komisije GZS Koroške območne zbornice

Vsako živo bitje, od katerega najvišji intelektualni razvoj predstavlja človek, si želi poenostaviti opravila, ki jih opravlja za potrebe življenja in sproščanja. Zaradi tega cilja prihaja do idej za izboljšave, iz katerih razvijemo inovacije, ki so primarni in najpomembnejši del razvoja v vseh oblikah. Pojem inovacija ima mnogo razlag, vendar jo, po moji oceni, najbolje opredeljuje naslednja: »Inovacija je vsaka sprememba določenega procesa, izdelka, subjekta, družbenega delovanja itd., ki prinaša določeno materialno ali nematerialno korist družbi ali okolju.«

Pot do inovacije se prične z idejo in ta predstavlja najvišji nivo avtorskega intelektualnega dela. Razvijemo jo v invencijo, ki prikazuje pot oz. način izvedbe spremembe. Šele v praksi izvedeno invencijo, ki prinaša določeno korist, imenujemo inovacija.

Z razvojem znanosti in posledično tehnološkim razvojem, čigar razvoj je prav tako plod inovativnosti, se na vseh področjih delovanja družbe odpirajo nove potrebe, izzivi, nove ideje. Te so povod za izvedbo novih inovacij, ki so bile še v bližnji preteklosti le futuristične ideje. Za tvorbo inovativne družbe je ključnega pomena, da v kontinuirani sistem tvorjenja/razvoja inovacij vključimo predvsem otroke in šolsko mladino, saj so otroci zaradi neobremenjenega razmišljanja najboljši inovatorji.

Otroci niso omejeni z okvirji družbe, ki jih postavljajo pravila, navade, zakoni, ustaljene prakse ipd., ampak razmišljajo o dosegih cilja brez korelacij z ustaljenimi praksami.

Seveda otroci in mladina praviloma še nimajo dovolj teoretičnih znanj, da bi lahko tvorili visoko tehnološke inovacije, ki so temelj teoretičnih znanj vseh branž, a imajo po drugi strani neokrnjeno raziskovalno žilico, ki jo starejši, pod vplivom okolja, po večini izgubljam. Le inovator, ki zna obdržati otroka v sebi, bo lahko pozitivno ter plodno tvoril napredne misli in s tem dvigoval intelektualno lastnino družbe, v kateri deluje.

In ravno zaradi tega, da omogočimo ustvarjanje t. i. unije razmišljanj/znanj/idej ... je nujno povezovanje inovativnih otrok, mladine s starejšimi izkušenimi, izobraženimi inovatorji.

Z razvojem tehnologij postajajo tudi ideje avtorjev - inovatorjev vedno bolj sofisticirane in za svoje rešitve terjajo večplastno znanje, kar privede do tega, da delujejo inovatorji v timih, v katerih se združujejo strokovnjaki - inovatorji različnih strok, različnih generacij z različnimi izkušnjami. Ravno otroci/mladina v takšnih timih zaradi neobremenjenih razmišljanj mnogokrat odkrijejo enostavne poti do ciljev.

Izredno pomembno je, da ne zanemarimo inovatorjev v pokoju. Ti imajo praviloma mnogo več znanj in izkušenj od »mladih« ter lahko tvorijo odlične avtorske rešitve oz. inovacije. Na določene načine želimo pritegniti tudi te ljudi kot samostojne inovatorje ali kot člane določenih inovatorskih timov. Na ta način bomo ohranili znanja, ki so nastala kot minulo delo in bi bila za našo družbo sicer izgubljena.

In ravno v tej povezavi starejših in mladih vidim odlično priložnost prenosa inovativnih pogledov, izkušenj, znanj, neobremenjenih pogledov ... Te povezave vidim kot interaktivna predavanja inovatorjev v vrtcih, šolah, kot ogledе tovarn, obrtnih delavnic, umetniških delavnic, nenazadnje kot obiske inventivnih glasbenikov, kiparjev, ostalih umetnikov ipd. Obenem pa so povezave vidne tudi v obratni smeri, v smeri prenosa pozitivnih razmišljanj mladine, novih pogledov, prenosa novih digitalnih znanj z otrok/mladine na starejše.

Na ta način ohranimo t. i. minulo delo inovatorjev, ki bi bilo v nasprotnem zavrženo oziroma pozabljeno. Njihovo minulo delo se zaradi vpliva mladih

inovatorjev manifestira v novi obliki preko novih modernih znanj in posledično kot unija znanj daje multiplikativen efekt na razvoj družbe.

Po drugi strani se žal srečujemo s t. i. skrivanjem znanj/inovativnosti, ki ga občasno doživimo pri starejših inovatorjih, morda tudi umetnikih/inovatorjih, ki ne želijo razkriti svojih know-howov mlajšim generacijam. Izziv naše inovativne družbe vidim tudi v tem, kako bomo znali vzpostaviti ta prenos inovativnosti, ki je morda tudi zaradi gospodarskih prihodkov inovatorjev z naslova svojih inovacij v teh primerih včasih onemogočena.

Inovatorji, otroci ali starejši, smo praviloma osebe, ki smo drugačne od povprečnih ljudi. Venomer iščemo nove, boljše rešitve za doseg cilja, iščemo in predlagamo nove cilje, včasih za obstoječo tehnologijo še nedosegljive, zato nas družba občasno označi kot malo »nore«. Vendar ravno ta norost, otrok v nas, ki raziskuje, nemirnost, nezadovoljstvo z vsakdanom, iskanje drugačnosti ipd. so vrednote avtorske ustvarjalnosti, ki ponujajo še druge poglede na težave, predlagajo izhode iz njih ter na ta način potencialno omogočajo gospodarski in družbeni razvoj družbe in okolice.

Inovatorji smo osebe, ki ustvarjamo avtorska dela, zato se inovatorji in umetniki le malo razlikujemo. Tudi umetnik je inovator, saj uporablja tehnike, veščine, ki so plod njegovega lastnega znanja. Oboji dodajamo vrednost določenemu izdelku, procesu, igri, glasbi na izključno avtorski način.

Pred časom je bila največja težava inovatorjev pridobivanje podatkov in preverjanje stopnje znanega stanja tehnike v svetu. Z razvojem digitalizacije, ki jo mnogo bolje obvladajo mlajše generacije, je ta ovira odstranjena, vendar so dostopni podatki s svetovnega spleta v veliki meri balast, so zavajajoči, saj ne temeljijo na znanstvenih utemeljitvah, ampak so t. i. pseudo znanost, iz katere pa znajo izluščiti znanstvena bistva ravno starejši inovatorji.

V naši državi imamo odlično rešeno zakonsko osnovo za zaščito avtorskih del, ki pa jo mnogi inovatorji in delodajalci žal še premalo poznajo, zato se občasno srečujemo tudi s krajami inovacij. Povezava mladih ter starejših

inovatorjev v t. i. inovatorske skupine delno preprečuje kraje intelektualnih lastnin oz. inovacij, saj zaradi več akterjev omogoča višjo stopnjo zaščite inovacij v obliki patentov, modelnih zaščit, blagovnih znamk in avtorskih zaščit know-howov.

Za konec mi dovolite še svojo misel kot pogled na inovativnost vseh generacij:

»Vrednost določene družbe je merljiva predvsem v vrednosti pozitivnega intelektualnega dela te družbe, kamor spadajo tudi inovacije, ter pomeni sposobnost družbe premagovati ovire, prilagajati se okoljskim situacijam in nenazadnje kontinuirano se razvijati v vseh pogledih.«

STROKOVNI ČLANKI

**Z IGRO IN ZABAVO DO ZNANJA DELJENJA
V 5. RAZREDU**

**DIVISION LEARNING FOR FIFTH-GRADERS THROUGH
PLAY AND FUN**

Alenka Gazi Legan
prof. razrednega pouka

Osnovna šola Louisa Adamiča Grosuplje, PŠ Št. Jurij
alenka.gazilegan@oslag.si

Lektorica strokovnega članka: Simona Malovrh

Povzetek

Ves čas iščem in raziskujem drugačne metode in oblike dela. Pisno deljenje z naravnim številom je operativni cilj, ki se ga je treba lotiti posebej sistematično in s posebno skrbjo. Z igro, sodelovalnimi in interaktivnimi igrami smo dobro ponovili poštrevanko. Starše sem seznaniła, da bom učence naučila deliti na način, ki ga bodo deležni tudi na predmetni stopnji. Prosila sem jih, naj jim ne podajajo svoje učne razlage. Učenci z različnim tempom usvajajo in dojemajo učno snov. Tako so učenci, ki so hitro usvojili deljenje, pomagali tudi sošolcem. Nato smo z gibalnimi igrami in sodelovalnim učenjem utrjevali deljenje. Na kartončke so napisali številke in jih razporedili po učilnici. Učenci so tako sami izbrali poljubno število števk in sestavili število iz kartončkov. Račun so zapisali po svoji želji in trenutnem znanju, ga izračunali, naredili preizkus in kontrolirali pri meni. Pomembno je, da je delo diferencirano in individualizirano. Gibajo se po razredu, vračajo številke na kartončkih, gredo po nove. Učne ure so razgibane in zanimive. Ko kateremu od učencev res ni in ni šlo, smo posneli videoposnetek z razlago deljenja in jo poslali vsem staršem, če so jim želeli ponuditi pomoč pri domači vaji. Odziv staršev je bil zelo pozitiven. Pohvalili so to mojo idejo in z veseljem pomagali nekaterim tudi doma. Sodelovanje, gibanje, učenje na različnih ravneh in tudi snemanje videoposnetkov so bili odlični motivatorji za delo in sodelovanje. Ko so znali vsi deliti, smo za nagrado spoznali miselno igro, kdo se najbolj približa določeni številki z uporabo vseh računskih operacij. Učenje matematike je lahko zabavno!

Ključne besede: deljenje, 5. razred, zabava, znanje, sodelovanje.

Abstract

I constantly search for and explore various teaching methods and approaches. Long division by a natural number is the operative goal that needs to be addressed systematically and with special attention. The students have thoroughly repeated the multiplication chart through play, cooperative, and interactive games. The parents were informed that the

students will learn a particular long division technique that will be applied throughout their elementary education. I asked the parents not to give any different explanation. Each student acquires knowledge at their own pace. Those who quickly learned the long division method therefore helped their colleagues. Afterwards, they revised division through exercise games and cooperative learning. Throughout the classroom, they distributed cards with figures written on them. That enabled them to pick a random amount of figure cards and compose their individual number. The wrote down the calculation according to their wishes and current level of knowledge, got the result, and checked it, first by themselves, and then with me. It is important that the work be differentiated and individualized. The students move around the classroom, return their cards, seek new ones. The lessons are diverse and interesting. If any of the students still experienced difficulties, we made a video with the long division method presentation, and sent it to all the parents, in case they wanted to help their children with their homework. The feedback was extremely positive. The parents were thrilled with my idea and were happy to help with home assignment. The students were highly motivated for work by cooperation, movement, different levels learning, and video making. When everyone learned the long division method, we enjoyed a new mind game, i.e. who gets the closest number to a certain value by using all the mathematical operations. Learning mathematics can be fun!

Keywords: division, 5th grade, fun, knowledge, cooperation

1 Uvod

V 5. razredu poučujem že skoraj deset let. V svojem delu uživam in se predvsem ves čas učim. Učim se, kako učence motivirati, jih vzpodbuditi za delo, jih naučiti določene spretnosti in znanja skozi igro, da bi uživali in se hkrati nekaj naučili za dalj časa. »Motivacijo, ki spodbuja in usmerja vedenje posameznika k doseganju teh ciljev, imenujemo učna motivacija.«

(Žagar, 2009, str. 83). Na splošno matematika velja za zahtevnejši učni predmet in pisno deljenje v 5. r je najzahtevnejši učni cilj. Kot učiteljica se ves čas sprašujem, katere učne metode izbrati, da bodo učinkovite in ustrezne. Naši učenci na splošno delujejo na zunanjo motivacijo. Kako razvijati njihovo notranjo motivacijo, v svojem besedilu omenja Žagar (2009). Pravi, da so bolj notranje motivirani, če sodelujejo pri načrtovanju učnega procesa. Spodbujati je treba njihovo radovednost, saj takšno znanje tudi dalj časa pomni. Pomembno je, kako učitelj predstavi učni cilj: tako, da se bodo zavedali, kako ga bodo usvojili. Doseči je treba ravno pravi mero čustveno odzivnosti. Takšno, ki ni dolgočasna, in ne takšne, ki deluje zaradi strahu in napetosti.

Nisem pozabila še na en pomemben dejavnik učenja. Gibanje. Pred leti smo bili na naši šoli deležni izobraževanja, ki ga je vodil dr. Ranko Rajović, zagovornik gibanja in razvijanja sinaps v možganih. »Gre za odlično instinktivno genetsko aktivnost za ohranjanje možganov. Edini način, da živčne celice preživijo, je preprosto ta, da nekaj delajo. Delajo pa samo takrat, ko je otrok aktiven, ko se giblje, skače, se vrti ...« (Rajović, 2020).

Tako se trudim, da se učimo z gibanjem, da delamo kratke aktivne odmore, da imamo odmore na prostem v obliki igre. In zares, izkazalo se je, da otroci pri pouku rešujejo naloge z manj odpora, so zadovoljni, ker se gibajo, družijo s sošolci in so na splošno bolj motivirani za učenje. Tudi v drugih OŠ je gibanje omenjeno kot nujno in pomembno za učenčovo zdravje, boljše počutje ter hitrejše in lažje pomnjenje. V nadaljevanju bom prikazala ves postopek usvajanja pisnega deljenja od utrjevanja poštevanke do znanja pisnega deljenja. Želim predstaviti svoj primer dobre prakse, ker so ga učenci zelo lepo sprejeli in se z njim učili na prijeten in igriv način.

2 Osrednji del

2.1 Uvod v pisno deljenje

Kot učiteljica razrednega pouka namenjam pozornost tudi aktualnim in sodobnim metodam pouka. Pomembno se mi zdi, da se učenci najprej dobro počutijo pri pouku, da poskrbim za zanimivo in razgibano učenje, da jih vpletem v učni proces z njihovimi idejami in da se seveda česa naučimo in tudi preverimo, koliko je določeno znanje usvojeno. Prvo uro uvoda v pisno deljenje sem učencem predstavila učni cilj. Minimalni standard znanja je, da učenec pisno množi in deli v množici naravnih števil do 10 000 (UN, stran 67). Na interaktivno tablo sem narisala stopnice in njihovo simboliko predstavila z zgodbo do našega skupnega cilja, pisnega deljenja do 10 000 oz. do milijona in lahko tudi več. V tej zgodbi so nastopali učenci, ki so bogati zaradi svoje različnosti. Nekateri dobro skačejo v višino, drugi so čudoviti prijatelji, tretji hitro računajo, a prav vsi so izjemni zaradi svojih različnih talentov.

Na prvi stopnji je pomembno zelo dobro avtomatizirano znanje poštevanka. Vsak je vzel svoj prenosnik in se uril v poštevanki na spletnem naslovu <https://www.multiplication.com/games/all-games>. Nekateri so spoznali, da še niso povsem usvojili tega znanja. Male prenosnike uporabljam, kadar želim še posebno pritegniti pozornost učencev. Ker jih ne uporabljam prepogosto, so močno motivacijsko sredstvo.

Slika 1: Spletna poštevanka (Vir: Alenka Gazi Legan)

Nadaljevali smo utrjevanje poštevanke s sošolci v krogu. Učenci so stali, si podajali žogo in zastavljali račune. Komur je bila žoga namenjena, je račun izračunal. Učenci se zabavajo, če jim omenim da je žoga goreča. Tako se lotijo hitrega in zabavnega računanja poštevanke. V zvezek so si zapisali račune, ki jih še niso avtomatizirali. Za domačo nalogo so nalepili nalepke po sobi in različnih mestih v domačem okolju, da bi si te račune čim lažje zapomnili. Preverili smo predznanje s pisnim deljenjem. Sledilo je deljenje z desetiškim deliteljem (na primer $235 : 70 = 3$, ostanek 25). Igrali so se v dvojicah in si pripovedovali te račune. Nekateri so imeli račun raje zapisan, za druge je bilo dovolj, da so ga slišali. Po stopnjah smo usvajali pisno deljenje in se igrali različne igre in utrjevali v delovnem zvezku. Nekateri so znali lažje primere, nekateri srednje zahtevne ($785 : 26 =$), nekaj pa jih je zelo hitro usvojilo tudi zahtevnejše primere deljenja ($56\,478 : 12 =$).

2.2 Utrjevanje znanja

Na vrsto so prišli utrjevanje znanja, ponavljanje, urjenje. Vsi učenci so dobili nekaj listkov in nanje napisali različne številke. Razporedili so jih poljubno po razredu (na tla, omaro, stole ...). Lov za številkami se je začel.

Slika 2: Lov za številkami (Vir: Alenka Gazi Legan)

Najbolj zanimivo se jim je zdelo, da si je lahko vsak sestavil račun deljenja, za katerega je vedel, da ga bo uspešno razrešil. Tako so si nekateri sestavili lažje, drugi zahtevnejše račune. Ko so ga izračunali, so preverili svoj izračun s preizkusom, pri meni so dobili motivacijsko nalepko.

Slika 3: Pomagamo si. (Vir: Alenka Gazi Legan)

Slika 4: Pisno delimo vsak svoj račun. (Vir: Alenka Gazi Legan)

Slika 5: Motivacijske nalepke (Vir: Alenka Gazi Legan)

Zaznati je bilo veliko pozitivnih čustev. Kot pravi Žagar (2009), so pozitivna čustva veselje, upanje, ponos. Učenci so zares uživali, dejavni so bili miselno in gibalno. Ponosni so bili na svoje novo znanje. Motivacija je bila na zelo visoki ravni. V tem aktivnem učenju ni bilo vedenjskih težav, vsak je sledil svojemu tempu in ni bil obremenjen z drugimi učenci, koliko so že rešili. Pri tej metodi učenci ne prepisujejo, tako zelo so zatopljeni v svoje delo.

2.3 Snemanje posnetka

Nekateri učenci potrebujejo dalj časa, da usvojijo pisno deljenje. Tisti, ki so povsem usvojili postopek pisnega deljenja na kratek način, so pomagali pri reševanju ostalim, ki so jih prosili za pomoč. Zelo radi se učijo drug od drugega in s tem se krepijo tudi socialni stiki med njimi.

Starše nekaterih učencev, ki počasneje usvajajo novo znanje in potrebujejo več dodatne vaje zunaj pouka, smo povabili, da bi jim pomagali pri učenju. Zato smo z učenci v razredu posneli, kako pisno delimo. To je bil zares poseben dogodek. Sami so se dogovorili, kdo bo snemal, kdo bo računal in počutili so se pomembne in vredne zaupanja. Nalogo so izvedli zelo uspešno. S posnetkom smo se izognili dodatni zmedi, saj bi starši lahko prikazali drug postopek oz. način deljenja. Tako pa so učenci pisno delili povsem enako tudi doma.

2.4 Matematični igri

Prišel je čas za matematično igro, kdo se najbolj približa določenemu številu. Nekaj izžrebanih učencev pove določeno število, to se zapiše na tablo. Določimo končno število, ki se mu poskusijo učenci čim bolj približati z vsemi računskimi operacijami.

Naloga je zelo motivacijska in zanimiva.

***Domača naloga za izziv**

Lahko človek živi milijon ur?

3 Zaključek

Z referatom sem želela predstaviti svoj primer dobre prakse, kako so se učenci naučili pisno deliti na igriv in zabaven način. Izvedla sem ga že v lanskem šolskem letu in se je res izkazalo, da gre za dobro učno metodo. Učenci so z veseljem reševali naloge in se tudi hitreje učili kot pri klasičnem frontalnem podajanju učne snovi in reševanju v delovnem zvezku brez gibanja in diferenciacije. Bili so motivirani, dobro so sodelovali med seboj, delali so po svojih zmožnostih in prav vsi so se počutili uspešne. Krepili so tudi socialne stike, saj so si pomagali pri učenju in snemanju posnetka. Takšne učne ure so ustvarjalno nemirne v pozitivnem smislu, otroci se gibajo, sestavljajo, računajo, predvsem pa uživajo. Posnetek smo posredovali staršem tik pred zaprtjem šole zaradi koronavirusa. V lanskem šolskem letu smo veliko več utrjevali pisno deljenje v šoli, letos precej pri učenju na daljavo. Tu gre za veliko razliko. Vsi nimajo enakih možnosti in motivacije kot pri učenju v razredu. Letos smo znanje pisnega deljenja preverjali na daljavo prek videokonference in z veseljem ugotovili, da večina učencev zna pisno deliti. Pogovorili smo se tudi o domači nalogi, ki je nismo mogli preveriti v šoli. Nekateri so rekli, da človek ne more živeti milijon ur, nekateri pa da lahko. Zanimivo je, da so imeli enak rezultat. Nekaterim se zdi verjetno, da lahko človek živi 114 let, nekaterim ne. Učenje matematike je zabavno, in to smo dokazali. Prav to sem si želela. Vse učence v razredu naučiti pisno deliti,

da bo ohranjal motivacijo in zadovoljstvo in, da bo sodeloval pri učnem procesu ter da bi to znanje postalo čim bolj avtomatizirano in trajno. Je pa čas koronavirusa pokazal, kako pomembno je postalo snemanje učne snovi za učenje na daljavo. In zares, starši so bili presenečeni, da smo ustvarili posnetek o deljenju, ko na začetku marca 2020 še nihče ni slutil, da bomo za dalj časa ostali doma. Zahvalili so se za pomoč in sodobno poučevanje. Čez dobra dva tedna, v aprilu 2020, so posnetki z razlago učne snovi postali popolnoma vsakdanji. Pri tem primeru učenja pisnega deljenja ostaja še pomemben vidik gibanja in diferenciacije. Vsak si je določil različno zahtevno stopnjo in sestavil račun po svoji meri. Tu vidim, da mi je ideja s sestavljanjem računov in gibanjem po razredu zelo dobro uspela. Želela bi si še več utrjevanja v šoli, a žal to letos ni mogoče. Seveda je v razredu boljši stik z učenci kot pri učenju na daljavo.

»Nasvet za bistro možgane: učenje, učenje, učenje in hkrati gibanje, gibanje, gibanje. To je najboljša preventiva, da bodo možgani delovali kot ura do konca življenja.« (Doidge, 2016). Takšnih ali podobnih učnih metod, ki vključujejo posameznikovo sodelovanje, gibanje in igro, se bom zagotovo še poslužila.

Viri in literatura

Dr. Ranko Rajović: »Cilj staršev naj bo gibčen in spreten otrok«

<https://www.dobrezgodbe.com/druzina/dr-ranko-rajovic-cilj-starsev-naj-bo-gibcen-spreten-otrok> (Pridobljeno 22. 4. 2020)

Doidge, N. (2016). The Brain's Way of Healing. Učenje in gibanje spreminjata možgane. <https://www.vzajemnost.si/clanek/172907/ucenje-in-gibanje-spreminjata-mozgane/> (Pridobljeno 22. 4. 2020.)

UČNI načrt. Program osnovna šola. Matematika [Elektronski vir] / predmetna komisija Žagar, D. (2009) Psihologija za učitelje. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Center za pedagoško izobraževanje.

Žakelj, A. idr. [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf (Pridobljeno 22. 4. 2020.)

SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI PRI DRUGOŠOLCIH

ENCOURAGING CREATIVITY IN SECOND GRADE

Alenka Vodopivec

prof. razrednega pouka

Osnovna šola Ivana Roba Šempeter pri Gorici

alenka.vodopivec@os-iroba.si

Lektorica strokovnega članka: Tatjana Harej

Povzetek

Sodobni svet pričakuje od ljudi, da so učinkoviti, prilagodljivi in hitro učeči. Tu smo na potezi odrasli, v največji meri učitelji. Učencem moramo ponuditi čim več priložnost, da postanejo odgovorni, empatični, iznajdljivi, inovativni. Pridobivanje novih znanj naj poteka preko praktičnega dela in igre, na zabaven način. Prav je, da izhajamo iz izkušenj učencev. Pomembno je, da pri aktivnem učenju vključimo čim več čutov, preko katerih otroci pridobivajo nova znanja. V okviru tematskega sklopa Snovi smo raziskovali snovi in njihove lastnosti. Uporabljali smo različne pripomočke in samostojno iskali rešitve, kako bi snovi med seboj uspešno ločili. Pri slovenščini smo spoznavali umetnostna besedila, se prepustili ustvarjalnosti in nadaljevali pravljico. Prepustili smo se domišljiji in na izviren način pomagali književnim junakom. Osebam iz pravljice smo nadeli nova, zanimiva imena. Pri matematiki smo iz števil sestavljali računske zgodbe in mesta iz likov. Teden je potekal zelo ustvarjalno – tudi pri vzgojnih predmetih, učenci so bili navdušeni. Tak način dela zahteva od učiteljev več dodatne priprave na pouk, saj je potrebno pripraviti materiale in pripomočke, s pomočjo katerih učenci preizkušajo, aktivno raziskujejo in pridejo do novih ugotovitev. Pouk je dinamičen, raznolik in učence spodbuja, da so kreativni. Učitelji imamo tu zelo pomembno vlogo. Naše spodbude so učencem v pomoč, da ostanejo pri delu motivirani in iščejo še naprej nove rešitve.

Ključne besede: drugi razred, tematski sklop Snovi, ustvarjalni učenci in učitelji

Abstract

Modern world demands from people efficiency, flexibility and the ability to learn fast. Adults play an important role here, especially teachers. We have to offer our learners as many opportunities as possible to develop inventiveness, innovativeness, responsibility and empathy. The development of new skills should be achieved through practical assignments and play, in an entertaining way. It is important to base the activities on learners'

experience. For active learning it is strongly recommended that we try to include as many senses as possible, through which children develop new skills. As part of the thematic content on matter, we researched different material substances and their qualities. We used various accessories and independently tried to find ways how to successfully separate the substances. During Slovene lessons we explored artistic texts, indulged in creativity and added our part to an existing fairy tale. We let our imagination flow and helped the literary characters in an original way. We invented new and interesting names for the characters in the fairy tale. During maths lessons we formed number stories and cities made of geometric shapes. A large amount of creativity was also included in lessons of subjects like art, music and physical education. Learners were enthusiastic. This method demands from teachers more time for the preparation of lessons, as it is necessary to prepare the materials and accessories that help learners to test, actively research and come to new conclusions. Lessons are dynamic and diverse and they encourage learners to be creative. The role of the teacher is very important here. By encouraging them we help our learners to remain motivated at their work and continue trying to find new solutions.

Keywords: second grade, thematic content on matter, creative learners and teachers

1 Uvod

Mlajši kot so otroci, bolj so spontani in ustvarjalni. Pomembno je, da otrokom ponudimo različne priložnosti, preko katerih bodo na ustvarjalen način poiskali svoje poti in zanimive rešitve dani nalogi. Šolsko delo prepogosto poteka v frontalni obliki. Znanje, ki ga otroci pridobijo, je večinoma reproduktivno. Prav je, da otroke spodbujamo k ustvarjalnosti, da se njihove rešitve nalog in problemov druga od druge razlikujejo. S tem namenom predstavljam primere ustvarjalnosti drugošolcev na različnih področjih in pri različnih predmetih.

2 Opredeljevanje, merjenje in spodbujanje ustvarjalnosti

Ustvarjalnost se v izobraževanju tesno povezuje s področji estetskih in tehničnih predmetov, manj z ostalimi učnimi predmeti. Učenci imajo sicer ideje, vendar jih velikokrat ne izrazijo zaradi pomanjkanja časa, nezaupanja ali premalo spodbud s strani učitelja.

Prav je, da učitelj občasno otrokom ponudi možnosti za razvijanje ustvarjalnega mišljenja.

Če želimo pri učencih spodbujati ustvarjalnost, je potrebno ustvariti ustvarjalno klimo, kakor v svoji knjigi *Misliti, delati in živeti ustvarjalno* navaja Pečjak (1987):

- razlaga učitelja naj vsebuje **dvome in dileme**;
- učiteljeva **vprašanja spodbujajo diskusijo**;
- pouk naj poteka kot **projektno, raziskovalno delo**;
- **dejavnosti naj potekajo ustvarjalno**, preko igre;
- učencem zagotovimo **dovolj časa**;
- **učence vključimo k pripravi in načrtovanju dela**;
- **spodbujajmo** s konstruktivno kritiko;
- naloge naj spodbujajo **divergentno mišljenje učencev**.

Psiholog Guilford kot glavno sestavino ustvarjalnega mišljenja navaja prav divergentno mišljenje (Guilford, 1967). Slednje omogoča, da iščemo rešitve za nek problem v različnih smereh. Problem mora biti tako zastavljen, da učenci ne najdejo le ene in edine pravilne rešitve ampak so naloge odprtega tipa.

Merjenje ustvarjalnosti predstavlja za strokovnjake svojevrsten problem, saj ustvarjalnih odgovorov ne moremo vnaprej predvideti. Znanstveniki so mnenja, da je sicer možno meriti nekatere vsebine ustvarjalnega mišljenja.

Guilford (1967) navaja naslednje sestavine za merjenje divergentnih sposobnosti:

- fluentnost: sposobnost, da hitro produciramo ideje in najdemo veliko rešitev, ki ustrezajo dani nalogi;
- fleksibilnost: sposobnost, da problem rešimo na različne načine in smo zmožni hitrega spreminjanja strategij;
- originalnost: sposobnost, da najdemo nenavadne, izvirne rešitve.

Torrance je želel ugotoviti ali obstaja povezava med ustvarjalnostjo in inteligentnostjo. Prišel je do zaključka, da posebno tesne povezanosti ni. Manj inteligentni ljudje imajo manj izrednih ustvarjalnih dosežkov, pri visoko inteligentnih pa so razlike zelo velike (Torrance, 1966).

Ko so znanstveniki proučevali ustvarjalnost pri učencih pa so ugotovili, da je njihova ustvarjalnost odvisna od tega, koliko svobode si dovolijo.

De Bono ugotavlja, da nas pri produciranju ustvarjalnih idej najpogosteje ovira ustaljena miselna drža, fiksacija ali navada. Če želimo biti inovativni in ustvarjalni je potrebno te ovire odpraviti in idejam dati prosto pot. Navaja nekaj metod za spodbujanje ustvarjalnosti (npr. možganska nevihta, metoda šahovnice, metoda prisilnih povezav, metoda šestih klobukov,...) (De Bono, 2014).

3 Spodbujanje ustvarjalnosti v 2. razredu

Iz zgoraj navedenega razumemo, da je ustvarjalnost učencev v veliki meri odvisna od učitelja in njegove ustvarjalnosti. V pouk redko vključujemo pristope, ki spodbujajo ustvarjalno mišljenje. Glavna ovira je zagotovo pomanjkanje časa, preobsežni učni načrti ali celo pomanjkanje znanja in spodbud s strani učitelja. Ustvarjalno učenje zahteva od učitelja ustrezna pedagoška in psihološka znanja, sposobnost timskega dela, obvladovanje vodenja skupin in tehnik ustvarjalnega mišljenja, dovolj pripomočkov in avtonomnost ter zavzetosti učitelja.

V nadaljevanju predstavljam učne cilje ter dejavnosti za drugošolce ki smo jih izvedli pri spoznavanju okolja, slovenščini in matematiki, v okviru tematskega sklopa Snovi. Učenje je potekalo na dinamičen način, vključili smo različne metode in oblike dela, ki so učence spodbujale k ustvarjalnosti.

3.1 Ustvarjalnost in inovativnost pri spoznavanju okolja

Pri SPO sem želela učence spodbuditi k razmišljanju in sklepanju. Zaradi tega sem učencem zastavila več problemskih vprašanj, ki bi jih silila k razmišljanju, sklepanju in raziskovanju ter iskanju novih rešitev.

Učni cilji so bili sledeči:

- učenci poimenujejo snovi, opišejo njihove lastnosti;
- razvrščajo predmete glede na dano snov.

Nov tematski sklop Snovi smo začeli z možgansko nevihto. Učenci so na lističe zapisali po eno stvar – pojem, ki se jim je prva utrnila ob besedi SNOV.

Katere besede so prišle na plano?

Led, marmelada, glina, trdna snov, voda, zrak, tempera barva, plastika, strup, kamen, prah, Cesarjeva nova oblačila, črnilo, guma, mleko, steklo, skodelica, papir, zemlja.

Ko sem ugotovila, da učenci vedo, kaj so snovi, smo nadaljevali z iskanjem predmetov.

Dobili so učni list in v učilnici poiskati predmete, ki so plastični, leseni, kovinski. Ugotovitve so zapisali v zvezek. Ustvarjalnost je nekaj učencev izkazalo tako, da so v reklamnem tisku poiskali sličice različnih predmetov in jih prilepili v zvezek.

Slika 1 Razvrščanje predmetov po snoveh (Vir: A. Vodopivec)

Sledile so dejavnosti v okviru tehniškega dne SNOVI IN NJIHOVE LASTNOSTI. Gostili smo učence 8. razreda, v okviru Medgeneracijskega sodelovalnega učenja.

Učni cilji, ki smo jih zasledovali, so bili sledeči:

- učenci eksperimentirajo in napovedujejo, operacijsko določajo lastnosti snovi, preverjajo napovedi;
- vedo, da pri mešanju snovi lahko spreminjajo lastnosti sestavin ali pa ne;
- znajo dokazati, da se pri nekaterih pojavih lahko spremenijo lastnosti snovi;
- znajo pripraviti zmesi in uporabiti postopke za ločevanje zmesi.

Učenci so dobili v posodi pomešane sponke in mivko. Spodbudila sem jih k ločevanju snovi na različne načine. Na razpolago so imeli različne pripomočke. Po skupinskem razgovoru so poiskali pripomočke in začeli z ločevanjem na različne načine:

Slika 2 Ločevanje sponk z magnetom (Vir: A. Vodopivec)

Slika 3 Ločevanje sponk s presejanjem (Vir: A. Vodopivec)

Slika 4 Ločevanje sponk s prebiranjem (Vir: A. Vodopivec)

Poleg izvajanja poskusov sem učence spodbujala k predvidevanju in samostojnemu zapisovanju ugotovitev. Načine ločevanja je ena izmed učenk strnila v zapis:

Slika 5 Ustvarjalni zapis povzetka (Vir: A. Vodopivec)

Učenci so v nadaljevanju ugotavljali, katere snovi se med seboj mešajo. Pri tej nalogi sem učence spodbujala k diskusiji že pri napovedovanju. Vedela sem, da imajo učenci izkušnje z mešanjem napitkov, s pripravo hrane, ... Tudi tokrat je bilo delo raziskovalno. Učence so pri pripravi in načrtovanju dela spodbujali tudi osmošolci. Zastavljali so jim problemska vprašanja, ki so drugošolce spodbujala k razmišljanju.

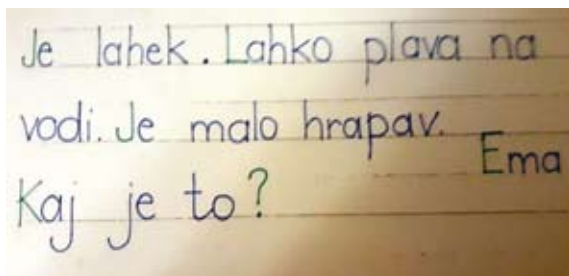

Slika 6 Raziskovalno delo: Mešanje snovi (Vir: A. Vodopivec)

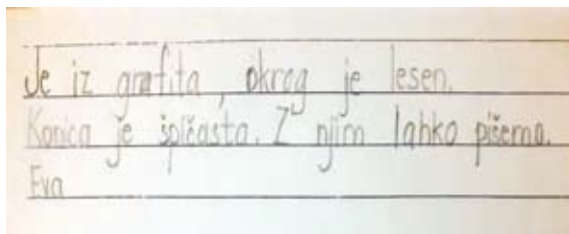

Slika 7 Beleženje napovedi in ugotovitev: Mešanje snovi (Vir: A. Vodopivec)

Učencem so bili na voljo pripomočki in snovi v razrednem kotičku. Izbirali so jih sami. Poskuse so po potrebi večkrat ponovili, beležili predvidevanja in ugotovitve. Za izziv sem učencem, ki so hitro zaključili z delom, dala dodatno nalogo. Po želji so sestavljali uganke o različnih snoveh ali predmetih iz različnih snovi. Uganke so nato reševali sošolci.

Slika 8 Uganka o stiroporu (Vir: A. Vodopivec)

Slika 9 Uganka o svinčniku (Vir: A. Vodopivec)

3.2 Ustvarjalnost in inovativnost pri slovenščini

Pri književni vzgoji smo spoznavali pravljice iz zbirke rezijanskih pravljic Zverinice iz Rezijske.

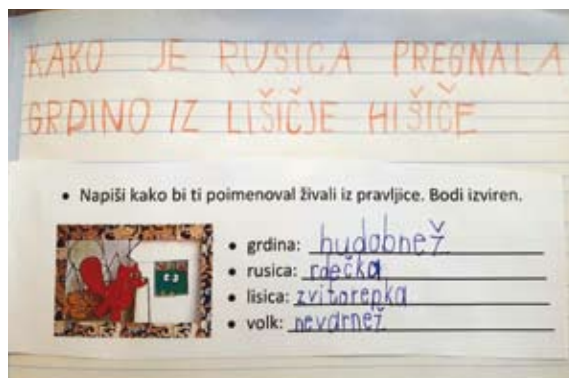
Učni cilji, ki smo jih želeli doseči, so bili naslednji:

- učenci poslušajo in doživljajo interpretativno prebrano pravljico;

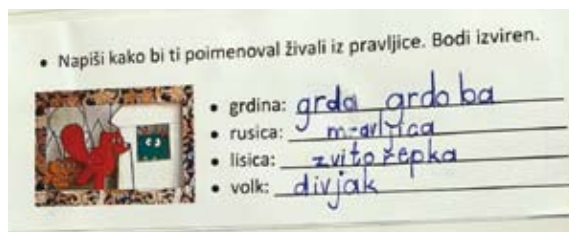
USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

- razvijajo sposobnost zaznavanja in razumevanja književnega dogajanja;
- prepoznavajo dobre in slabe književne osebe ter povejo, zakaj se jim zdijo take.

Učenci so najprej poslušali pravljico Kako je Rusica pregnala Grdino iz lisičje hišice. Pogovorili smo se o vsebini pravljice, o književnih likih, ki nastopajo v pravljici. Izražali so svoja občutja ob ravnanju književnih junakov in opisovali njihove lastnosti. V nadaljevanju so dobili učni list in nanj napisali nova imena za osebe iz pravljice.

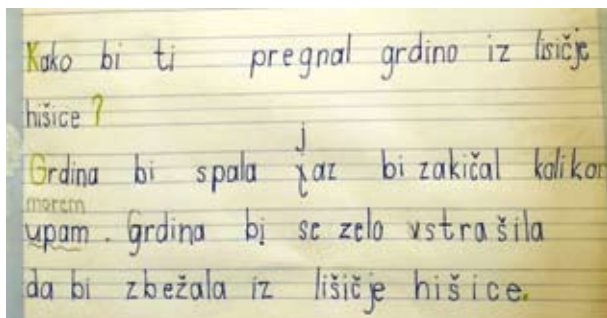

Slika 10 Ustvarjalnost pri poimenovanju književnih oseb (Vir: A. Vodopivec)

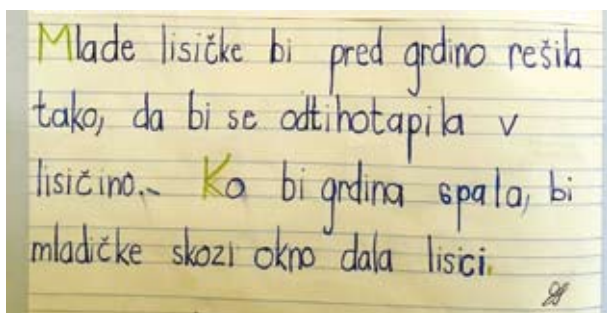

Slika 11 Ustvarjalnost pri poimenovanju književnih oseb (Vir: A. Vodopivec)

Sledila je še ena naloga, kjer so učenci po lastni domišljiji iskali načine, kako bi sami pregnali Grdino iz lisičje hiše. Da je bila naloga zabavnejša, so se učenci razdelili v pare. Sošolcu so najprej ustno opisali svojo ukano, nato pa so jo še zapisali.

Slika 12 Poustvarjanje zaključke pravljice (Vir: A. Vodopivec)

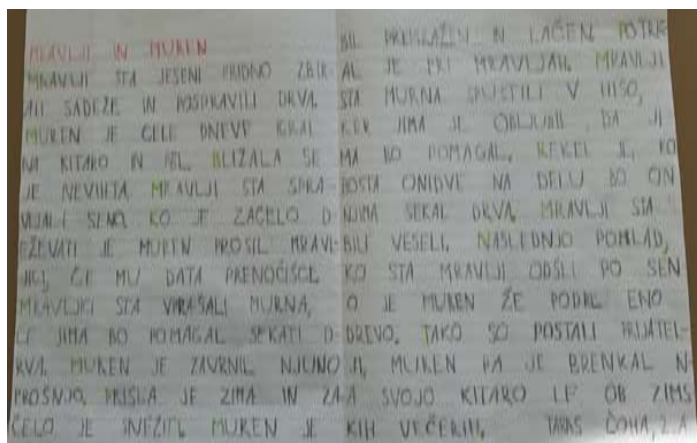

Slika 13 Poustvarjanje zaključke pravljice (Vir: A. Vodopivec)

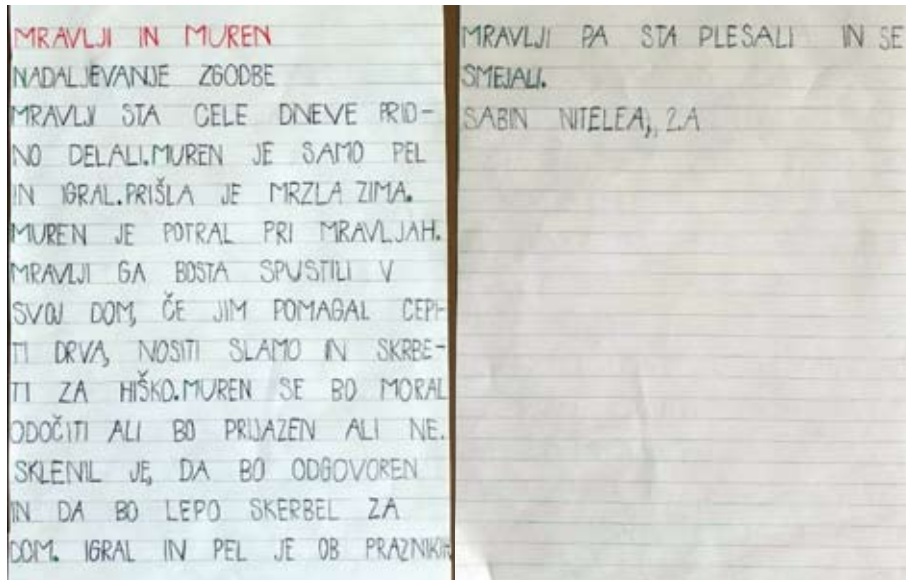

Slika 14 Poustvarjanje zaključke pravljice (Vir: A. Vodopivec)

Pri dodatnem pouku smo si ogledali lutkovno predstavo Mravlji in muren. Pravljico so najprej ustno obnovili tako, da so pripovedovali sošolcu. Nato so začeli s pisanjem. Krajši obnovi je sledil spremenjen konec pravljice. Nastalo je veliko ustvarjalnih zapisov. Najboljši bodo objavljeni v šolskem glasilu Ščipavec. To je bila za otroke posebna motivacija, zato so se še posebej potrudili.

Slika 15 Ustvarjalno pisanje po ogledu lutkovne predstave (Vir: A. Vodopivec)

Slika 16 Ustvarjalno pisanje po ogledu lutkovne predstave (Vir: A. Vodopivec)

3.3 Ustvarjalnost in inovativnost pri matematiki

Pri matematiki smo utrjevali poznavanje likov ter seštevanje in odštevanje do 20.

Učni cilji, ki so bili v tem tednu za nas pomembni:

- učenci prepoznajo, poimenujejo in opisujejo geometrijske like;
- pri risanju likov uporabljajo geometrijsko orodje;
- podatke predstavijo s preglednico in jo preberejo;
- učenci seštevajo in odštevajo v obsegu do 20, vključno s številom 0;
- računski operaciji uporabijo pri reševanju matematičnih problemov.

Za utrjevanje načrtovanja in poimenovanja likov so učenci individualno narisali Mesto iz likov. Nato so like prešteli. Podatke so predstavili v preglednici, ki so jo ustvarili po svoji zamisli. Posebno iznajdljiv je bil učenec, ki je narisal veliko trikotnikov. V tabeli je označil velike in male trikotnike. Ker še ni poznal števil do 100, mu je pri štetju pomagal sošolec, ki je zelo dober matematik.

Slika 17 Ustvarjanje mesta iz likov (Vir: A. Vodopivec)

				
6	158	11	11	11

Slika 18 Prikaz števila likov v razpredelnici (Vir: A. Vodopivec)

Slika 19 Ustvarjanje mesta iz likov (Vir: A. Vodopivec)

	10
	9
	5
	18

Slika 20 Prikaz števila likov v razpredelnici (Vir: A. Vodopivec)

Nato smo računali do 20. Učenci so si izbrali »Likce«. To so motivacijski možički v obliki lika s tremi števili. Iz danih števil so učenci sestavili 4 račune in jih zapisali v zvezek. En račun so obkrožili in samostojno sestavili besedilno nalogo, ki je ustrezala izbranemu računu.

Slika 21 Izbiranje nalog pri matematiki (Vir: A. Vodopivec)

Slika 22 Ustvarjalnost pri sestavljanju in reševanju besedilnih nalog (Vir: A. Vodopivec)

4 Zaključek

Moj namen je bil spodbujanje ustvarjalnosti pri drugošolcih. Osredotočila sem se na učne predmete, pri katerih je ustvarjalnost v učnih načrtih zelo redko omenjena. Omenjeno velja predvsem za spoznavanje okolja, zlasti naravoslovne vsebine in matematiko. Pri spoznavanju okolja so drugošolci pri raziskovalnih nalogah, s problemskimi vprašanji, dodatno spodbujali še starejši učenci. Delo je potekalo hitreje kot brez njihove pomoči, imeli so čas za dodatne naloge. Svojo ustvarjalnost so presenetljivo izkazali tudi pri sestavljanju ugank o snoveh, kar ni bilo načrtovano. Pri matematiki so učenci večinoma utrjevali pridobljena znanja. Ustvarjalnost so izkazali pri sestavljanju besedilnih nalog in ustvarjanju mesta iz likov. Nekaj učencev je imelo težave pri oblikovanju razpredelnice za ponazoritev števila likov. Pri tej

nalogi so bili najuspešnejši učenci, ki izstopajo po bralno pisnih zmožnostih in jim naloge različnih tipov ne delajo težav. Podobne težave so se pokazale na področju ustvarjalnega pisanja. Bolj ustvarjalni so bili učenci, ki so dobro opismenjeni in imajo bogat besedni zaklad. Pomoč učitelja in dodatne spodbude so potrebovali učenci s slabšimi bralno-pisalnimi zmožnostmi in učenci tujci. Ker je na naš šoli dobro organizirana dodatna strokovna pomoč za učence in slovenščina za učence tujce, smo tem učencem omogočili individualno delo z učiteljem, ki takšno pomoč izvaja.

S spodbujanjem ustvarjalnosti bomo nadaljevali prav gotovo pri vseh predmetih, vendar bo naš poudarek v nadaljevanju razvijanje ustvarjalnosti pri slovenščini.

Viri in literatura

- Bragato, S., Pahor, N. in Skrt Leban, N. (1993). Delavnice ustvarjalnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- De Bono, E. (2014). Naučite svojega otroka razmišljati. Ljubljana. Rotis.
- Guilford, J.P. (1967). The nature of human intelligence. New York. McGraw Hill.
- Jaušovec, N. (1987). Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti. Ljubljana. DZS.
- Marenčič Požarnik, B. (2018). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana. DZS.
- Pečjak, V. (1987). Misliti, delati, živeti ustvarjalno. Ljubljana. DZS.
- Torrance, E.P. (1966). Creative thinking- testing. Princeton, N.J. Personnel Press.

KAMIŠIBAJ NA NOČI BRANJA

KAMISHIBAI AT READING NIGHT

Andreja Blazina

univ. dipl. ped. in geog.

Osnovna šola Zreče

andrea.blazina@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Bernarda Zalokar

Povzetek

Na šoli že tradicionalno vsako šolsko leto organiziramo tri noči branja za učence od 4. do 9. razreda. Družimo se s knjigami in med seboj popoldan, zvečer in ponoči v šolski knjižnici. V prispevku bom predstavila noč branja, na kateri smo spoznavali nekaj novega, nekaj drugačnega. Srečali smo se s kamišibajem, ki je edinstvena oblika pripovedovanja zgodb ob slikah. Naše druženje smo začeli s svojo najljubšo knjigo, ki smo jo brali zunaj na toplem jesenskem soncu pod mavričnimi krošnjami dreves. Večer smo nadaljevali v šolski knjižnici z gostoma kamišibajkarjema, ki sta nam predstavila nekaj lastnih kamišibajev. Učenci so ju poslušali kot uročeni, nato pa v skupinah izdelali svoj kamišibaj. Nastali so zanimivi avtorski kamišibaji, kjer so si učenci sami izmislili zgodbo, jo ilustrirali in jo zaigrali. Vsi so pogumno stopili k odru, odprli vratca in pripovedovali zgodbo. Slike so vlekli iz butaja tako, kot je tekla zgodba, vse do konca, ko so se vratca butaja zaprla. V delavnici so pokazali svojo ustvarjalnost, iznajdljivost, domišljijo, likovne in estetske sposobnosti. Presenetili so nas, učitelje, in sami sebe. Spoznali smo, da imamo odlične mlade kamišibajkarje – pripovedovalce zgodb. Učenci komaj čakajo, da spet stopijo na oder in se zgodi nova čarovnija. Kamišibaj umetnost se širi po naši šoli kot virus in prav veseli smo lahko vsake nove »okužbe«.

Ključne besede: noč branja, knjige, kamišibaj, butaj

Abstract

Traditionally, every school year, we organize three reading nights for students from grades 4 to 9. We hang out with books and each other in the afternoon, in the evening and at night at the school library. I will introduce a reading night where we learned something new, something different. We were introduced with Kamishibai, which is a unique Japanese narrative art, a paper theatre, storytelling with drawings or pictures. We started our reading journey with a favourite book, which we read outside in the warm autumn sun under the rainbow canopy of trees. We continued our

evening at the school library with guests, who introduced us to some of their own Kamishibai. Pupils listened to them attentively and then they worked in groups. Interesting original paper dramas were created, where pupils invented, illustrated and played them. Everyone walked bravely to the stage, opened the butai door and told the story. The pictures were presented just as the story ran, until the end when the door closed. The workshop showed pupils' creativity, ingenuity, imagination, artistic and aesthetic skills, which was a surprise for them and for us, the teachers. We have realized how many great young Kamishibai storytellers are there in our school. Pupils hardly wait to get on stage again and new magic happens. Kamishibai is spreading throughout our school like a virus, and we are delighted to see new "infections".

Keywords: reading night, books, Kamishibai, butai

1 Uvod

Na OŠ Zreče smo začeli s projektom Noč branja leta 2009. S projektom se želi poudariti en sam osrednji cilj, to je, da se branje doživlja kot dogodek. Teče že dvanajsto leto tega projekta, na katerega povabimo nadarjene učence, dobre bralce, in tudi ostale. Ti učenci imajo specifično interesno področje – prebiranje knjig. Z namenom, da bi razvijali njihovo zanimanje in veselje do branja, ustvarjalnost ob in po branju, smo jim omogočili druženje med sebi enakimi in izkušnjo sproščenih in zabavnih trenutkov v šolskem prostoru. Skupaj s knjižničarko vsako leto organizirava tri izvedbe Noči branja, za učence 4. in 5., 6. in 7. ter 8. in 9. razreda. Vsako leto je glavna nit druga tema, ki jo ob branju skupaj raziskujemo. Izvedli smo že več kot 30 noči oziroma večerov branja z različnimi vsebinami, kot so: pravljice, lutke, vesolje, stripi, poezija, orfova glasbila, kamišibaj, basni, gledališče, soba pobega ...

2 Kamišibaj na noči branja

Tema Noči branja lansko šolsko leto je bila kamišibaj. Mentorici sva želeli, da otroci spoznajo nekaj novega, nekaj drugačnega. Skupaj z učenci 6. in 7. razreda smo se zbrali v petek popoldan in zaključili ter se poslovili v soboto dopoldan. Cilji, ki smo jih želeli doseči, so bili: spoznavanje pomena branja za smotrno preživljanje prostega časa, razvijanje kreativnosti ob branju, razvijanje jezikovnih zmožnosti in zmožnosti dramatizacije, povezovanje učencev in učiteljev ter druženje.

Sončno petkovo popoldne je bilo kot ustvarjeno za branje najljubše knjige pod mavrično obarvanimi krošnjami šolskih dreves. Učenci so si razgrnili svoje ležalne podloge in se za eno uro potopili v branje. Nato smo, kar na šolskem dvorišču, nadaljevali s socialnimi igrami. V krogu smo se s podajanjem ploska bolje spoznali in »prebili led«, nato smo se z igro asociacij povezali in z igro cifre začutili kot skupina.

Igra podaj plosk se igra v krogu, ko si med sabo podajamo plosk in hkrati zakličemo ime, komur le-tega podamo. Ta mora čim hitreje reagirati in plosk brez obotavljanja podati naprej nekomu drugemu. Kdor se zmoti v imenu ali se preveč obotavlja, je izločen in počaka še na druge izločence ter z njimi tvori nov krog, kjer se zopet igrajo to igro. Igra je zelo aktivna in jo imajo učenci zelo radi. Igra asociacije poteka tako, da z učenci stojimo v krogu in najprej mentor reče eno besedo. Prvi, ki se v mislih spomni asociacije, stopi v krog, pridruži se mu drugi, ki se spomni asociacije. Nato stopita drug proti drugemu, rečeta 1, 2, 3 in v en glas povesta vsak svojo asociacijo. Če ni skupna, stopita nazaj v krog in zdaj spet iščemo na enak način asociacijo na izrečeni učenčevi besedi. Ko dva istočasno izjavita v krogu isto besedo, se veselimo in igro nadaljujemo z novo besedo, ki jo da mentor. Pri igri cifre stojimo v krogu, zapremo oči in skušamo v skupini prešteti do 20, in sicer tako, da vsak lahko pove na enkrat le eno številko in da več učencev hkrati ne sme izjaviti iste številke. Učenci se morajo med sabo dobro poslušati, predvsem pa začutili kot skupina. To jih na zabaven način poveže.

Družabne socialne igre na začetku učenec omogočijo, da se brez težav odprejo, saj jim igrivo okolje nudi ustvarjalno sproščenost in s tem varnost ter posledično zaupanje.

Večer smo nadaljevali v šolski knjižnici z gostoma kamišibajkarjema. Pridružile so se nam učiteljice razredne in predmetne stopnje, ki so želele spoznati kamišibaj, starodavno japonsko gledališče.

Kami po japonsko pomeni papir in šibaj pomeni gledališče, torej je kamišibaj papirno gledališče. Na Japonskem je to bila popularna oblika pripovedovanja zgodbic na ulicah, od poznih dvajsetih let pa vse do petdesetih let dvajsetega stoletja. Japonci osebi, ki se ukvarja s kamišibajem, pravijo kamishibaya, Slovenci pa kamišibajkar (Cvetko in Sitar, 2015).

Pri kamišibaju je butaj mali oder, navadno lesen, v katerega je vložen niz slik, ki prikazujejo zgodbo. Zadnji del butaja je odprt, ker je na zadnjih straneh slik lahko napisano besedilo in drugi podatki, pomembni za izvedbo predstave (Sitar, 2018).

Kamišibaj, kot didaktično sredstvo v osnovni šoli, je zanimiva oblika pridobivanja različnih veščin. Učenci pri tovrstnih predstavitev pridobivajo veščine nastopanja, pripovedovanja, risanja, slikanja, ilustriranja in se kreativno spopadejo z načrtom izvedbe. Kamišibaj lahko uporabljamo na različnih predmetnih področjih v uvodnem, osrednjem ali zaključnem delu ure, pa tudi pri utrjevanju, preverjanju ali ocenjevanju učencev. Učenec s to tehniko bolj celostno dojema vse faze učnega procesa: usvajanje nove snovi, utrjevanje, preverjanje in ocenjevanje. Kamišibaj običajno povezujemo z uprizarjanjem umetnostnih besedil. S pomočjo didaktičnega kamišibaja lahko uprizorimo tudi številne vsebine s področja zgodovine, družbe, pojave pri spoznavanju okolja in naravoslovja in tehnike. Pri tem različna predmetna področja medsebojno povezujemo.

Nekaj idej za poučevanje in učenje s pomočjo kamišibaja:

- uprizoritev umetnostnega besedila (v celoti),
- uprizoritev odlomka umetnostnega besedila,
- predstavitev poezije,

- predstavitev govornega nastopa (opis osebe, živali, rastline),
- napoved tematike učne ure,
- pripovedovanje vsebine o prebrani knjigi (bralna značka, predstavitev najljubše knjige),
- predstavitev pojavov in dogodkov pri družboslovnih in naravoslovnih predmetih (kroženje vode, razvrščanje odpadkov, zgradba celice).

V nadaljevanju so se učenci posedli v pravljčni kotiček. Kamišibajkar je odprl vratca lesenega odra, butaja, in jih povabil v svojo pripoved. Zagledali so prvo sliko, na kateri sta bila navedena naslov in avtor besedila. Kamišibajkar je začel pripovedovati zgodbo in med tem iz okvirja odra vlekel posamezne liste, na katere je naslikal podobe, povezane z vsebino. Po zadnji sliki z besedo konec, ki je povzela vsebino in sporočilnost kamišibaja, je nastopajoči počasi zaprl vratca butaja in se priklonil. Tako so učenci doživeli svoj prvi kamišibaj. Popolnoma so bili uročeni, kamišibaj jih je navdušil in želeli so ustvariti svojega in ga pokazati sošolcem. Poslušali so še nekaj kamišibajev, nato pa je nastopil čas za ustvarjalni proces, pri katerem so se morali držati določenega zaporedja. Po skupinah so naredili avtorski kamišibaj, zato so morali na začetku sami napisati celotno besedilo. Besedilo so nato analizirali in razdelili na bistvene dele. Skicirali so kadre in izdelali osnutek. Izbrali so likovno tehniko in izdelali slikovno gradivo. Dogovorili so se, kdo v skupini bo kaj pripovedoval, in nato so vadili ob vlečenju slik iz butaja. Urili so se v nastopanju in premagovanju treme. Delavnici je sledila večerja v gospodinjski učilnici, za katero so učenci poskrbeli sami. Večer smo nadaljevali z nastopi avtorskih kamišibajev pred občinstvom.

Kot v svojem besedilu navaja Sitarjeva (2018), so lastnosti dobrega kamišibajkarja:

- da s svojo odrsko prezenco pritegne gledalce,
- da je odprt, zbran in obenem sproščen,
- da je empatičen,
- da je dober pripovedovalec ali pa se spretno ozira na besedilo,
- da zna ustvariti napetost z barvo, hitrostjo, jakostjo in živostjo govora,

- da ima kot avtor kamišibaja do zgodbe osebni odnos, zato jo lahko interpretira,
- da ima občutek za mero.

Učenci – kamišibajkarji – so svoj začetek zgodbe naznanili tako, da so udarili z dvema lesenima paličicama, imenovanima hjošigi (hyoshigi) in vzkliknili: »Kamišibaj!« Sprva je bilo prisotne nekaj treme, ki je kmalu splahnela. Pripovedovali so glasno, počasi, razločno in doživeto. Z očmi in mimiko so vzpostavili stik s sošolci. Nekateri poslušalci so ob pripovedovanju doživeli kijokan, tisto čarobno vzdušje, ki se je spletlo med njimi in pripovedovalcem. Presenetili so nas učitelje in sami sebe. Spoznali smo, da imamo odlične mlade kamišibajkarje –pripovedovalce zgodb. Noč branja smo nadaljevali z nočnim sprehodom v okolici šole. Medtem ko smo opazovali zvezdnato nočno nebo, je pogovor med učenci tekel okoli kamišibaja. Po vrnitvi v knjižnico so se pripravili in uredili za spanje. Tudi med umivanjem zob je tekla beseda o kamišibaju. Na noči branja sodelujem od vsega začetka, a takšno navdušenje učitelj doživi redkokdaj.

Z uporabo kamišibaja je učenje kvalitetnejše. Učenci so osredotočeni na butaj oziroma na vsebino, ki se v njem prikazuje. Posredovano vsebino sprejemajo z več čutili, kar prav gotovo pripomore k trajnejšemu pomnjenju. Pri ustvarjanju kamišibaja je učenec ustvarjalec v vseh fazah: v pripravi, izvedbi in nastopu. Zelo pomembno je, da se z nastopi krepi njegova samozavest, saj ima veliko učencev težave kadar morajo spregovoriti pred množico. Prav kamišibaj omogoča, da se učenec ne izpostavi popolnoma pred občinstvom, saj je deloma skrit za butajem, pozornost gledalcev pa je usmerjena v zgodbo, ki jo nastopajoči pripoveduje. Učenci, ki sami pripravljajo vsebino za predstavitev v butaju, ne napredujejo le na učnem področju, temveč krepijo tudi samozavest, pozitivno samopodobo, kreativno razmišljanje, ustvarjalnost, medsebojno sodelovanje in izražanje. Tako kamišibaj pripomore k celostnemu učenju.

Nato je sledila nepozabna izkušnja, branje z naglavnimi svetilkami. Najvztrajnejši učenci so brali do druge ure zjutraj. Naslednje jutro je učence prebudila jutranja glasba. Sledilo je pospravljanje postelj in nato jutranja

telovadba – tai chi. Po zajtrku je sledila evalvacija, kjer so učenci zapisali svoje vtise in želje. Na koncu sva bili mentorici pošteno utrujeni in izčrpani, vendar veseli in zadovoljni. V evalvaciji so zapisali, da je bila to nepozabna noč branja, da so uživali v ustvarjanju kamišibaja, ker so sami razvili idejo in uporabili svojo domišljijo. Všeč jim je bilo, ker so imeli pri izdelavi proste roke. Na začetku pripovedovanja so čutili tremo, ki pa je kmalu izginila, delo v skupini jim je bilo všeč, saj je vsak pripomogel, da je kamišibaj dobro uspel. Zanimivo jim je bilo branje pod krošnjami dreves, socialne igre za spoznavanje in branje z naglavno lučko.

Učenci so domov odhajali nasmejani, polni lepih doživetij in neučakani, da povedo staršem, kako je bilo. Poslavljali so se od mene in knjižničarke s vprašanjem, kdaj bo naslednja noč branja.

3 Zaključek

Kamišibaj predstavlja inovativen pristop k učenju in poudarja pomen ustvarjalnosti in raziskovanja. Pri nastajanju kamišibaja je učiteljeva vloga, da učence spodbuja pri kreativnem razmišljanju. Učenec je glavni ustvarjalec pri pripravi in izvedbi gradiva, interpretaciji vsebine in nastopu. Bistveni prispevek kamišibaja je, da so učenci pri delu izredno učno aktivni in motivirani. Pokazali so višji nivo znanja, ustvarjalnost in kakovostno timsko sodelovanje. Zaradi mnogih pozitivnih učinkov pri učenju, ki jih ima kamišibaj, bi bilo koristno, da bi našel svoj prostor v šolskem vsakdanu, saj je z njim mogoče povezovati različne predmete in krepiti osebni razvoj učenca. Največ pridobijo učenci, saj kamišibaj krepí samopodobo nastopajočega, spodbuja kreativnost in ustvarjalnost, spodbuja izražanje in komunikacijske veščine, spodbuja kreativno mišljenje, pomnjenje je trajnejše in nudi varen prostor javnega nastopanja.

Kamišibaj je v preteklosti izgubil bitko s televizijo, ki je ponujala hitrejše gibljive slike, le-ta pa je nekaj desetletij kasneje izgubila v boju s svetovnim spletom. V današnjem času svetlečih zaslonov, hitrega pretoka informacij in brezosebnih odnosov je kamišibaj biser, ki na naraven način, kot v

preteklosti, poveže ljudi ob pripovedovanju zgodb. Po tej noči branja, kjer so se učenci prvič srečali s kamišibajem, smo izvedli še dve noči, kjer so učenci za izhodiščno besedilo izbrali poezijo in prozo. Nekatere učiteljice so kamišibaj začele uporabljati kot učni pripomoček pri svojih urah in z njim navdušile tudi druge učence. Učiteljici v prvem razredu sta kamišibaj predstavili staršem na roditeljskem sestanku. Kamišibaj umetnost se je začel širiti po naši šoli kot virus in prav veseli smo lahko vsake nove »okužbe«.

Viri in literatura

Cenc Weiss, M. (2011). Noč branja.

https://www.zrss.si/bralnapismenost/files/5_D2_Cenc-Weiss.pdf (Pridobljeno 28. 3. 2020.)

Nagode, S. in Rupnik Hladnik, T. (2018). Kamišibaj v šoli in doma. Ljubljana: Založili Osnovna šola 8 talcev Logatec in Osnovna šola Poljane Ljubljana.

Sitar, J. (2018). Umetnost kamišibaja. Priročnik za ustvarjanje. Maribor: Založba Aristej.

MATEMATIČNO PREISKOVANJE ULOMKOV

MATHEMATICAL INVESTIGATION OF FRAGMENTS

Bojana Kronvogel

prof. matematike in nemščine

Osnovna šola Sv. Jurij ob Ščavnici

bojana.kronvogel@guest.arnes.si

Lektorica strokovnega članka: Urška Škvorc

Povzetek

Poučevanje matematike s preiskovanjem je metoda, pri kateri učenci aktivno sodelujejo pri dejavnostih, sprašujejo, raziskujejo in postavljajo hipoteze. Pri reševanju problemov uporabljajo svoje obstoječe matematično znanje, medtem pa razvijajo nova matematična znanja. Učitelji naloge preoblikujejo v problemske tako v življenjskem kot tudi v matematičnem kontekstu. Pomembno je, da so učne ure matematičnega preiskovanja strukturirane in usmerjene. To učitelji dosežejo z večkratnimi razrednimi diskusijami med samo učno uro ali z delitvijo problemske naloge na več delov. Pri izvajanju te metode pri urah matematike smo ugotovili, da so dobre problemske naloge tiste, ki omogočajo preiskovanje in napredek vsem učencem. Tako ne razvijamo samo višje taksonomske stopnje razmišljanja učencev, temveč se izboljšuje tudi motivacija za učenje, razvija se odnos do matematike in razumevanje pomembnosti matematike za življenje in družbo. Poučevanje matematike s preiskovanjem naj se izvaja v kombinaciji z zaprtimi nalogami, ki podpirajo učenje postopkov in osnovnih spretnosti.

Ključne besede: matematika, preiskovanje, problem

Abstract

Teaching mathematics with research is the method in which the students cooperate in the activities actively. They ask, research, and set hypotheses. In solving problems, they use their existing mathematical knowledge. Meanwhile, they develop new mathematical knowledge. The teachers reshape the tasks in problems in the context of life and in the context of mathematics. The problems can be of different characters, origins, and difficulty. They can have different numbers of possible strategies or solutions and different potentials to encourage mathematical curiosity and creativity among the students. It is important that the school lessons of mathematical research are structured and directed. The teachers achieve this by multiple discussions in class during the school lesson or by separating the problem task into several parts. In exercising the method during the

classes of mathematics, we ascertained that good problem tasks are those which enable research and development to all students. The tasks with the processes of the research led to the strategies with multiple solutions, to the interpretation of the problem, assumptions of the students, calculations, and demonstrations in the process of which the students developed new skills. With this method, however, we do not develop only a higher taxonomic level of the students' thinking. We also improve learning motivation, develop the relationship towards mathematics, and the understanding of the importance of mathematics for life and society. Teaching mathematics by research should be performed in the combination with closed tasks that support learning of the procedures and basic skills.

Keywords: mathematics, research, problem

1 Uvod

Pogosto pouk matematike poteka po tradiciji transmissijskega poučevanja, ki pomeni, da je poučevanje ponavljanje ter da morajo učenci posnemati učiteljevo dejanje. To velja za osnovne dele matematike in za reševanje matematičnih problemov. Večina ur pouka matematike temelji na ponavljanju prikazanih tehnik in njihovem urjenju do popolnosti z neskončnimi zaporedji podobnih izračunov. Zaradi teh rutinskih vaj lahko učenci sčasoma imajo matematiko za nesmiseln nabornik, ki se jih morajo naučiti s posnemanjem. Zato je z leti vedno več učencev nemotiviranih za pouk matematike. Takšno poučevanje učencem ne omogoča izkušenj reševanja kompleksnih problemov, izgrajevanja doslednih struktur znanja, domnevanja in dokazovanja ter eksperimentiranja s posebnimi primeri. Dandanes je učence potrebno matematiko učiti na globljih ravneh razumevanja kot v preteklosti, saj obstaja veliko število različnih poklicev in visoko šolstvo zahteva, da imajo dijaki po končani srednji šoli znanje in kompetence osnovnega računanja, statistike, pojma funkcije ter druga znanja in spretnosti. Zato sem se odločila preučiti metodo poučevanja matematike s preiskovanjem ter jo pri pouku matematike preizkusiti. (Jessen, 2017)

2 Kaj je poučevanje matematike s preiskovanjem

Poučevanje matematike s preiskovanjem je način poučevanja, ki omogoča učencem, da aktivno sodelujejo pri dejavnosti in posledično svoje obstoječe matematično znanje prilagodijo oziroma pridobijo novo znanje. To je metoda poučevanja matematike, pri kateri učenci sprašujejo, raziskujejo, postavljajo hipoteze in razmišljajo o matematičnih idejah. Problem je pri poučevanju matematike s preiskovanjem več kot določena naloga, vaja ali dejavnost. Problem je odprt v smislu, da zahteva aktivno udeležbo učencev pri eksperimentiranju, postavljanju hipotez glede množice rešitev, sporočanju hipotez in mogočih strategij reševanja. Problemi so lahko različne narave, izvora, težavnosti, imajo lahko različno število mogočih strategij ali rešitev, različen potencial za vzburjanje matematične radovednosti oziroma ustvarjalnosti med učenci. Takšno poučevanje ima veliko skupnih značilnosti z načini poučevanja naravoslovja, ki temeljijo na preiskovanju, kot so zastavljanje vprašanj, postavljanje hipotez, sistematično eksperimentiranje, sodelovanje, komuniciranje, predstavljane problema na različne načine z namenom, da bi učenci razvili novo znanje. Preko eksperimentiranja pri matematiki in novih načinov kombiniranja znanja, skupaj z znanjem, ki ga razvijejo med raziskovanjem, učenci pridobijo novo znanje, ki ga bodo ovrednotili z nadaljnjimi eksperimenti. Matematična ustvarjalnost in radovednost učencev je gonilna sila procesa reševanja problemov, ki se potem razvija z aktivno udeležbo v reševanju problemov. (Jessen, 2017)

3 Kako in koliko vključevati v pouk poučevanje matematike s preiskovanjem

Postavlja se vprašanje, kdaj, zakaj in koliko uporabljati pri pouku matematike poučevanje s preiskovanjem ali vsaj njegove posamezne elemente. Učitelj mora znati ali se naučiti razvijati probleme, pri katerih bodo učenci morali ravnati kot matematični preiskovalci, vendar ne smejo povedati učencem, kaj naj storijo. Prava formulacija problema omogoča učencem, da razvijejo množico strategij, odvisno od znanja, ki so ga že usvojili. Potem

mora spodbujati raziskovanje učencev in njihovo eksperimentiranje s problemom, ki jih vodi k pridobivanju novega znanja. V tem procesu mora učitelj učence usmerjati, ne tako, da jim daje odgovore, temveč kot izkušen soraziskovalec, ki postavlja vprašanja in tako poganja preiskovalni proces. Vodenje tega procesa učencev pa je za učitelja pravi izziv, saj učenci ne smejo biti preveč usmerjeni, takrat ne govorimo o pravem preiskovanju in učni potencial je uničen. Če pa so učenci premalo usmerjeni, obtičijo in nehajo reševati problem. Dajanje prave količine usmerjanja je občutljivo dejanje iskanja ravnovesja. (Jessen, 2017)

Prav tako je izziv za učitelja oblikovanje nalog v obliki problemov, kar nikakor niso tradicionalne naloge iz učbenikov in delovnih zvezkov. S temi nalogami ne moremo razvijati spretnosti, ki temeljijo na preiskovanju, saj te naloge pogosto vsebujejo točno tisto informacijo, ki je potrebna za rešitev naloge, in so večinoma sestavljene tako, da učencem skoraj ni treba razmišljati o postopku reševanja. Da bi lahko učitelji vpeljali poučevanje matematike s preiskovanjem, morajo ti ustvariti poučevalne prakse, znotraj katerih se lahko lotijo procesov, ki temeljijo na preiskovanju. Ni nujno, da se vsaka naloga izrecno nanaša na vse preiskovalne procese, vendar se mora učencem omogočiti, da se seznani z vsaj enim procesom pri matematiki, ki je povezan s preiskovanjem. Ni potrebno, da se vse naloge spreminjajo v problemske naloge, ki temeljijo na preiskovanju. Vloga preiskovanja naj bo le delna sestavina dobrega izobraževanja. (Suban, 2017)

Nestrukturirane naloge lahko učencem omogočajo, da preiskujejo, kritično razmišljajo, sodelujejo in sporočajo rezultate. Preoblikovanje klasičnih nalog v problemske ne pomeni nujno, da vse matematične koncepte postavimo v življenjske kontekste. Glavno je, da naloge s procesi preiskovanja privedejo do strategij z več rešitvami, do interpretacije problema, domnev učencev, izračunov, prikazov, ob katerih učenci razvijajo nove spretnosti. Nestrukturirane naloge pa potrebujejo strukturirano učno pripravo za usmerjanje učenčevega preiskovanja. Učitelj mora med učno uro nekajkrat preiti od skupinskega dela k diskusiji s celotnim razredom. Druga možnost pa je razdelitev naloge na več delov. Tako učitelj med preiskovanjem učencev

vključuje razredne diskusije, ki omogočajo usmerjanje, medtem ko vmesno delo daje dovolj časa za razmišljanje. Nestrukturirane naloge so lahko tudi izpodbijanje hipotez. Učenci bodo iskali primere, ki hipotezo potrjujejo in protiprimere, ki izjave ovržejo. (Jessen, 2017)

4 Pregled učnega načrta matematike

Podrobno sem pregledala učni načrt matematike za 6. razred. Pri vsakem obravnavanem sklopu sem želela najti cilj, pri katerem bi lahko učno uro preoblikovala v poučevanje s preiskovanjem. Izbrala sem naslednje cilje:

- pri sklopu geometrijski elementi razlikujejo vrste kotov (udrti/izbočeni, polni kot, kot nič, iztegnjeni kot, ostri kot, topi kot, pravi kot);
- pri sklopu liki in telesa izračunajo obseg pravokotnika in kvadrata (z obrazcem) ter izračunajo ploščino pravokotnika in kvadrata z uporabo obrazcev;
- pri sklopu liki in telesa spoznajo pojem površina in prostornina geometrijskih teles ob različnih aktivnostih;
- pri sklopu merjenje spoznajo ploščinske enote a, ha, km² in jih povežejo s primeri merjenja v vsakdanjem življenju;
- pri sklopu merjenje razlikujejo med prostornino in površino (posebej na preprostih telesih) ter jo izračunajo;
- pri sklopu naravna števila poznajo, zapisujejo in berejo števila prek milijona; urejajo, primerjajo naravna števila po velikosti in velika števila zaokrožijo na desetice, stotice, tisočice ipd.;
- pri sklopu računske operacije in njihove lastnosti spoznajo in uporabljajo pravila za deljivosti (npr. z 2, 5, 3, 9 in 10);
- pri sklopu računske operacije in njihove lastnosti rešijo besedilne naloge z računanjem z decimalnimi števili (probleme);

- pri sklopu povezanost količin uporabijo sklepni račun pri reševanju besedilnih nalog;
- pri sklopu racionalna števila s pomočjo modelov (ne računsko) in slike seštevajo in odštevajo dele celote;
- pri sklopu zbiranje in predstavitev podatkov rešijo problem, ki zahteva zbiranje in urejanje podatkov, njihovo predstavitev ter branje in interpretacijo;
- pri sklopu matematični problemi in problemi z življenjskimi situacijami berejo z razumevanjem (samostojno oblikujejo vprašanja, razpravljajo o potrebnih in zadostnih podatkih v nalogi, izpišejo bistvene podatke oziroma odnose med podatki); rešijo odprte probleme, razčlenijo problemsko situacijo in postavljajo raziskovalna vprašanja; rešijo besedilne naloge (probleme);
- pri sklopu matematični problemi in problemi z življenjskimi situacijami razvijajo kritični odnos do podatkov in rešitve; uporabljajo različne oblike predstavljanja problemske situacije (fizični ali abstraktni modeli, slikovne predstavitve, formule, diagrami, tabele, vzorci, geometrijske konstrukcije idr.); matematična pravila, formule, definicije uporabijo pri reševanju problemov;
- pri sklopu matematični problemi in problemi z življenjskimi situacijami prepoznajo pravilo v vzorcu in ga nadaljujejo; oblikujejo vzorce; prepoznajo pravilo v številskem zaporedju, ga nadaljujejo in napovejo (npr. 20. člen zaporedja);
- pri sklopu matematični problemi in problemi z življenjskimi situacijami rešijo kombinatorični problem na grafični ravni ter prikažejo rešitev problema s skico in preglednico; rešijo kombinatorične probleme, povezane z življenjskimi situacijami. (Žakelj, idr., 2017)

5 Predstavitev primera poučevanja matematike s preiskovanjem

Med prvimi učnimi urami poučevanja matematike s preiskovanjem sem izbrala cilj pri sklopu racionalna števila: učenci s pomočjo modelov in slike seštevajo in odštevajo dele celote. Matematični problem seštevanja in odštevanja ulomkov v 6. razredu matematike se mi je zdel dovolj dobro problemsko izhodišče učne ure, potrebno je bilo le še pripraviti strukturirano učno uro s pravo mero usmerjanja. Odločila sem se za razdelitev naloge na več delov, ki so bile predstavljene učencem pisno in slikovno. Učence sem razdelila v dvojice, ki so se gibale po razredu od postaje z eno nalogo do naslednje postaje z drugačno nalogo. Vsakih pet minut so učenci zamenjali postaje. Pri sedmih postajah so vsi učenci uspeli pravočasno rešiti naloge, pri dveh pa jim ni uspelo, a ker so dobili nalogo na listu, so ga lahko vzeli s seboj ter nadaljevali z reševanjem na kateri od naslednjih postaj, kjer so bili prej gotovi. Skupna razredna diskusija o nalogah je potekala naslednjo učno uro. Učenci so predstavljali svoje ugotovitve, primere in mnenja.

Problem seštevanja in odštevanja ulomkov je bil razdeljen na devet nalog, šest direktnih (slikovno seštevanje in odštevanje ulomkov z enakimi ali različnimi imenovalci) in tri indirektna (zaporedja ulomkov in računanje deleža izbrane količine). Vsaka naloga je zahtevala uporabo že obstoječega znanja o ulomkih, ki ga je učenec uporabil pri primeru, ki je bil podan, ter ga je prerisal v svoj zvezek. Hkrati pa je pri tem primeru nadgradil svoje znanje, saj je ugotovil nova pravila, ki jih je potem uporabljal pri sestavljanju svojih primerov. Preiskovalna dejavnost se je začela pri njihovem lastnem odkrivanju pravil pri podanih primerih, nato pa se je nadaljevala pri ustvarjanju lastnih primerov, ki so bili od učenca do učenca različni. Nekateri so sestavljali preproste skoraj identične podanemu primeru, drugi so ustvarjali zahtevnejše primere.

Pri prvih štirih nalogah so imeli učenci podan primer seštevanja in odštevanja ulomkov enkrat z enakima imenovalcema, drugič z različnima imenovalcema. Učenci so v vseh dvojicah iz primerov ugotovili vsa pravila ter jih znali uporabljati na svojih primerih. Večina učencev je ugotovitve naredila samostojno, dva učenca sta potrebovala pomoč sošolca.

Pri naslednjih dveh nalogah, kjer so imeli učenci slikovno predstavljenih več računov seštevanja in odštevanja ulomkov z enakima ali različnima imenovalcema, ki so jih dopolnjevali računskimi zapisi, je večina učencev delala brez težav, pet jih je odkrilo napako v enem slikovnem zapisu, štirje pa so potrebovali pomoč sošolcev pri polovici primerov.

Pri predzadnjih dveh nalogah, kjer so imeli učenci podani dve zaporedji s slikovnim prikazom ulomkov, enega lažjega, drugega pa težjega, je imelo šest učencev težave s prepoznavanjem pravila pri težjem zaporedju. Učenci so imeli pomoč in razlago svojih sošolcev, le ena dvojica je potrebovala moje usmerjanje.

Pri zadnji nalogi, ki je bila sestavljena iz štirih slikovnih primerov računanja deleža dane količine, so vsi učenci brez težav rešili prve tri primere, zadnjega, problemsko zastavljenega, pa le šest učencev v razredu. Pri tem primeru je zmanjkalo časa, da bi učenci, ki so ga rešili, pomagali preostalim učencem. To smo naredili naslednjo učno uro, ko smo imeli razredno diskusijo. Problemska naloga iz vsakdanjega življenja je že v navodilu zahtevala, da učenec nariše skico, na kateri potem označuje delež dane količine.

Drugo učno uro smo začetek ure namenili dokončanju nalog, pri čemer je dobra polovica razreda potrebovala pomoč sošolcev pri razlagi problemske naloge. Drugi del ure pa smo namenili razredni diskusiji o nalogah, rešitvah in načinu dela. Pregledali smo rešitve od prve do zadnje naloge, pri čemer so učenci predstavljali svoje primere. Kadar je bila rešitev samo ena, so učenci, ki so jo imeli, dvignili roko. Ker pa so ustvarjali tudi svoje primere, smo le te posamezno tudi prebrali, nekatere, pa tudi zapisali na tablo. Pri vrednotenju njihovih primerov nismo uporabljali besedišča prav in narobe, temveč smo pojasnjevali njihove odločitve pri izbranih primerih. Učenci so pri vsaki naloge povedali tudi ugotovitve oziroma pravila, ki so jih odkrili, ali strategije razmišljanja, zapisovanja, ki so jih uporabljali. Tako sem zabeležila, da od 18 učencev v razredu, šest učencev uspešno in samostojno reši problemsko nalogo. 16 učencev je samostojno slikovno seštevalo in odštevalo ulomke. Devet učencev je osvojilo tudi cilj iz sedmega razreda, saj so samostojno računsko seštevali in odštevali ulomke tako z enakimi kot

različnimi imenovalci. Vsi učenci so ugotovili pravilo enostavnega zaporedja z ulomki in ga nadaljevali. Pri zahtevnejšem zaporedju pa je bilo uspešnih le 12 učencev.

Učenci so ob zaključku druge šolske ure pritrdili, da jim je bilo matematično preiskovanje všeč. Radi so delali samostojno, sami odkrivali pravila, predvsem pa ustvarjali nove primere. Pred začetkom dela jih je bilo strah, da bodo naloge zanje prezahtevne, nekateri so želeli vedeti, ali se morajo pred tem učiti in pripraviti. Malo so se pred začetkom prestrašili, ker sem sama napovedala, da bo delo drugačno, kot ga običajno poznamo, in ker ne zaupajo v svoje sposobnosti in svojo samostojnost ali ker se bojijo sprememb. Po končanih dveh urah so bili zadovoljni s svojim delom vsi, saj so bili vsi primeri ustrezni, vsi učenci uspešni in pohvaljeni, predvsem pa so bili samozavestnejši in motivirani za učenje matematike. (Suban, 2017)

6 Zaključek

S prebiranje strokovne literature o poučevanju matematike s preiskovanjem sem pridobila veliko novega znanja, novih pogledov na poučevanje in novih idej, ki jih lahko uporabim v razredu. Moram pa priznati, da je začeti tako poučevati težko. Potrebno je vložiti veliko razmišljanja, načrtovanja v pripravo ure, predvideti težavnost ali lahkotnost dela učencev, pripraviti naloge, ki omogočajo z uporabo že obstoječega znanja odkrivanje novih pravil, novo matematično znanje, ki ga znajo učenci tudi uporabiti. Med samim potekom ure ali vsaj na koncu so potrebne diskusije s predstavitvijo hipotez, ugotovitev ali primerov. Z izvedenim primerom poučevanja matematike s preiskovanjem sem sebi in učencem dokazala, da se ne samo razvijajo višje taksonomske stopnje razmišljanja učencev, temveč da se tudi izboljšuje motivacija za učenje, razvija se odnos do matematike in razumevanje pomembnosti matematike za življenje in družbo. Pomembno je ustrezno oblikovanje problemske naloge ter dobro strukturirana učna ura s pravo mero usmerjanja. Poučevanje matematike s preiskovanjem naj se izvaja v kombinaciji z zaprtimi nalogami, ki podpirajo učenje postopkov in osnovnih spretnosti. (Jessen, 2017)

Viri in literatura

Jessen, B., Doorman, M., Bos, R. (2017). Priročnik MERIA za poučevanje matematike s preiskovanjem. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

<https://www.zrss.si/pdf/prirocnik-meria-za-matematiko.pdf> (Pridobljeno 20. 1. 2020.)

Suban, M. (2017): Učenje in poučevanje matematike s preiskovanjem. Vzgoja in izobraževanje, št. 4, 2017, I. XLVIII. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

https://www.zrss.si/kupm2018/wp-content/uploads/2018/07/suban_plenarno.pdf (Pridobljeno 20. 1. 2020.)

Žakelj, A., Prinčič Röhler, A., Perat, Z., Lipovec, A., Vršič, V., Repovž, B., Senekovič, J., Bregar Umek, Z. (2011). Program osnovna šola, Učni načrt matematika. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf (Pridobljeno 2. 9. 2012.)

**AKTIVIRANJE INOVATIVNOSTI IN USTVARJALNOSTI PRI
MLADIH – MINI STARTUP VIKEND**

**ACTIVATING INNOVATION AND CREATIVITY IN YOUNG
PEOPLE – MINI STARTUP WEEKEND**

Cirila Hajšek Rap

univ. dipl. ekon.

Srednja šola Slovenska Bistrica

cirilahr@sssb.si

Lektorica strokovnega članka: Natalija Posavec

Povzetek

Svet se hitro spreminja, zato mnogi poudarjajo, da moramo biti v 21. stoletju vsi vseživljenjski učenci. Proces usvajanja vseživljenjskih kompetenc se uspešno vključuje tudi v sistem izobraževanja na vseh ravneh. Evropski parlament in Svet Evropske unije sta 18. decembra 2006 sprejela priporočilo o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje. Referenčni okvir določa osem ključnih kompetenc, ki se štejejo za enako pomembne. 7. kompetenca »samoiniciativnost in podjetnost«, ki je ena od vseživljenjskih kompetenc Evropejca, predstavlja ustvarjalnost, samoiniciativnost, inovativnost, sprejemanje tveganj ter sposobnost načrtovanja in vodenja projektov, ki vodijo k uresničevanju zamisli in idej. Srednja šola je prostor, kjer lahko učinkovito razvijamo navedene lastnosti in tako opremimo dijake za samostojno, ustvarjalno in inovativno življenje. V okviru blagovne znamke »Mladim se dogaja« želimo mlade spodbuditi k ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti ter razvijanju spretnosti, ki bodo vplivale na njihov nadaljnji osebni in poklicni razvoj. Za dijake organiziramo vikend aktivnost, na kateri spodbujamo razvoj lastne ideje dijakov. Gre za dvodnevni mladinski podjetniški dogodek, na katerem srednješolci razvijejo svoje prve poslovne ideje v delujoče prototipe. Dogodek se začne v petek in zaključi v soboto na eni izmed sodelujočih šol. Dogodka se udeleži okoli 60 dijakov, ki obiskujejo različne srednje šole, različne izobraževalne programe ter različne letnike izobraževanja. Na zaključni prireditvi mladi predstavijo svoje ideje po pravilih javnega nastopanja. Marsikateri projekt, ki je nastal na podjetniškem vikendu, je dobil za svoj zagon finančno podporo vlagateljev in prerasel v resno in uspešno podjetje. Dijaki, ki aktivno sodelujejo v navedenih aktivnostih, so pripravljeni na timsko delo, znajo načrtovati, so sodelovalni in inovativni ter znajo kritično razmišljati.

Ključne besede: inovativnost, ključne kompetence, podjetnost, ustvarjalnost

Abstract

The world is changing fast, therefore many stress that in 21st century, we have to be lifelong learners. The process of acquiring lifelong competences is also successfully integrated in into the educational system at all levels. On 18th December 2006, the European parliament and the Council of the European Union adopted a recommendation on key competences for lifelong learning. The reference framework has eight key competences considered to be equally important. The 7th kompetence »selfinitiative and enterprenuership«, one of the lifelong competences of a European, represents creativity, selfinitiative, innovotivity, risk-taking and ability to plan and manage projects leading to the realization of thoughts and ideas. High school is a place where we can effectively develop these qualities and through them prepare students for an independent, creative and innovative life. Within the »Mladim dogaja« brand, we would like to encourage young people to creativity, innovativity, enterprenuership and developing skills that will influence their further personal and professional development. Weekend activities are organized for students, where we encourage the development of their own ideas. This is a two day enterprenuership event, where high school students develop their first business ideas into working prototypes. The event begins on Friday and ends on Saturday on one of the participating high school. Around 60 students, from different high schools, different educational courses and different years of education, attend the event. On the closing event, students ideas are represented according to the rules of public speaking. Many corporate weekend projects have recieved financial support from the investors and have grown insto a serious and successful company. Students actively participating in these activities, are prepared for teamwork, know how to plan, are collaborative and inovative and know how to think critically.

Keywords: innovativity, key competences, enterprenuership, creativity

1 Uvod

Razvijanje vseživljenjskih kompetenc, ki predstavljajo kombinacijo veščin, znanja, stališč in vedenja, je nepogrešljiv proces vsakega vzgojno-izobraževalnega procesa. Države Evropske unije so leta 2006 sprejele dogovor, da je v sodobni družbi za uspešno delovanje vsakega posameznika pomembnih 8 ključnih kompetenc:

- sporazumevanje v maternem jeziku,
- sporazumevanje v tujih jezikih,
- matematična kompetenca,
- kompetence v znanosti in tehnologiji,
- digitalna pismenost,
- učenje učenja,
- socialne in državljanske kompetence,
- samoiniciativnost in podjetnost,
- kulturna zavest in izražanje (Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje: Evropski referenčni okvir (2007). Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti).

7. kompetenca »samoiniciativnost in podjetnost« pomeni sposobnost posameznika za uresničevanje svojih zamisli. Vključuje ustvarjalnost, inovativnost in sprejemanje tveganj ter sposobnost načrtovanja in vodenja projektov za doseganje ciljev. Ta sposobnost je v pomoč posameznikom ne le v njihovem vsakdanjem življenju in v družbi, ampak tudi na delovnem mestu pri razumevanju ozadja njihovega dela in izkoriščanju priložnosti, je pa tudi podlaga za bolj posebne spretnosti in znanje, ki ga potrebujejo tisti, ki ustanavljajo socialne ali gospodarske dejavnosti ali k temu prispevajo (Škulj, 2009).

Ustvarjalnost je človekova naravna lastnost, da zmore pri svojem ravnanju opustiti nekaj utečenega in napraviti nekaj drugačnega. Temeljni pogoj zanjo je pogum, upati si izraziti idejo in jo povedati drugim. Vsakdo ima lahko ogromno idej, a te ideje ne bodo nikoli obstajale oziroma se udejanjile, če jih posameznik ne bo povedal na glas (Kligl, 2010).

Na Srednji šoli Slovenska Bistrica posvečamo posebno pozornost spodbujanju ustvarjalnosti in inovativnosti med mladimi. Mlade želimo opogumiti in aktivirati, da izrazijo svoje ideje in sodelujejo. Ustvarjalnost in inovativnost sta povezana pojma in predstavljata velik pomen za delovanje posameznika v družbi, zato spodbujamo ustvarjalnost in inovativnost tudi izven pouka – na dvodnevni vikend dogodkih, ki jih organiziramo skupaj z drugimi srednjimi šolami. Udeležba je prostovoljna in brezplačna.

2 Inovativnost in ustvarjalnost v vzgojno-izobraževalnem procesu

Številni avtorji menijo, da sodobna šola zavira ustvarjalnost in inovativnost. Šola od učencev pričakuje konvergentno mišljenje, medtem ko je za ustvarjalnost pomembno divergentno mišljenje. Učitelji sicer velikokrat poudarjajo, da naj učenci pri šolskih projektih uporabljajo ustvarjalnost in inovativnost, vendar obenem napake učencev kaznujejo s slabimi ocenami. Učenci se zato hitro naučijo, da je bolje proizvesti pričakovan in neustvarjalen rezultat, kot storiti napako. Otroku predstavljajo motivacijo ocene, ne pa znanje.

Ustvarjalnosti ni mogoče »klasično« poučevati, z različnimi tehnikami pa jo lahko spodbujamo in razvijamo. V procesu razvijanja ustvarjalnosti in inovativnosti igra najpomembnejšo vlogo prav učitelj (Savelli, Suhoveršnik, Golob in Primožič, 2018).

Šola preveč:

- povezuje ustvarjalnost s področjem estetike in tehničnih predmetov.

Šola premalo:

- poudarja pomen ustvarjalnosti pri drugih predmetih,
- spodbuja iskanje drugačnih rešitev,
- dopušča drugačna mnenja in razmišljanja,
- sprejema napake.

Predlog rešitve: Ustvariti vzdušje, ki spodbuja ustvarjalne ideje in odgovore (Savelli, Suhoveršnik, Golob in Primožič, 2018).

Učitelj, ki spodbuja ustvarjalnost in inovativnost:

- predstavlja učencem model odprtosti za novosti in preizkušanje idej;
- ne zadržuje ali ovira učenčevega napredovanja;
- se je pripravljen učiti in to tudi kaže;
- učencem večkrat postavlja uganke, paradokse;
- učencem postavlja divergentna, kompleksa vprašanja in jih spodbuja, da jih tudi oni postavljajo;
- učencem na njihova vprašanja ne odgovarja neposredno, temveč jim vprašanje vrne: "Kaj pa vi mislite?";
- ima smisel za humor;
- rad skupaj z učenci raziskuje stvari, ki jih tudi sam še ne pozna;
- spodbuja učence, da v svoje zapiske zapisujejo ustvarjalne ideje;
- obvlada tehnike spodbujanja ustvarjalnih idej, s katerimi poskrbi za optimalen razvoj učenčevih sposobnosti ter zadovoljevanje učenčevih interesov in želja;
- ima poleg svoje strokovne usposobljenosti še organizacijske sposobnosti;
- ni zgolj usposobljen predstavnik določene stroke, temveč tudi mentor, poslušalec, prijatelj, usmerjevalec in motivator;
- ustvari primerno skupinsko klimo (Savelli, Suhoveršnik, Golob in Primožič, 2018).

2.1 Načini razvijanja inovativnosti in ustvarjalnosti v šolah

Načini spodbujanja ustvarjalnosti in inovativnosti:

- uporabimo nestrukturirane učne dejavnosti,
- veliko časa namenimo igri, da spodbudimo razmišljanje,

- ne ocenjujemo ustvarjalnosti, različne ideje pa preizkušamo z debatiranjem.

Osnovni cilj izobraževanja mora torej biti: vzgojiti kreativne, inovativne in raziskujoče ljudi, ki bodo zmogli delati nove stvari in ne le ponavljati tega, kar so delale prejšnje generacije (Savelli, Suhoveršnik, Golob in Primožič, 2018).

3 Aktiviranje ustvarjalnosti in inovativnosti pri mladih izven pouka

»MLADIM SE DOGAJA« na Srednji šoli Slovenska Bistrica

V okviru blagovne znamke »Mladim se dogaja«, ki poteka na podlagi razpisa Javne agencije Spirit Slovenija (Javna agencija RS za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije) želimo mlade spodbuditi k ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti ter razvijanju spretnosti, ki bodo vplivale na njihov nadaljnji osebni in poklicni razvoj. Poleg tega želimo mladim dati možnosti pridobitve novih, svežih idej za rešitev njihovih izzivov.

Srednja šola Slovenska Bistrica v sodelovanju s SPIRIT Slovenija organizira in omogoči dijakom brezplačno udeležbo na vikend aktivnosti že tretje leto zapored. Mini startup vikend je dvodnevni mladinski podjetniški dogodek, na katerem srednješolci razvijajo svoje prve poslovne ideje v delujoče prototipe. Dogodek se začne v petek na eni izmed sodelujočih srednjih šol, ter se na isti lokaciji zaključi naslednji dan. Dogodka se udeležijo zainteresirani srednješolci različnih izobraževalnih programov in letnikov izobraževanja. Po uvodnih nagovorih gostiteljev, dijaki pričnejo z predstavljanjem svojih poslovnih idej. Nato se dijaki po lastnem interesu razdelijo v ekipe, vsaki ekipi je dodeljen mentor. Sledi motivacijsko predavanje na temo oblikovanja poslovnih idej in priprave poslovnega modela »kanvas«, ki ponazarja dinamični poslovni model realizacije podjetniške ideje. Po predavanju ekipe aktivno razvijajo svoje poslovne

ideje. Mentorji jim pomagajo in jih usmerjajo, da kristalizirajo svoje ideje v smislu točne definicije kaj je problem, ki ga rešujejo, kakšna je rešitev problema ter kdo je idealna stranka oziroma kupec. Ekipa razvijajo poslovne ideje pozno v noč. Isti ali naslednji dan dijaki poslušajo predavanje na temo hitrega prototipiranja. Naučijo se, kako hitro izdelati prototip za potrebe testiranja poslovne ideje. V sklopu predavanja je dijakom predstavljena metoda Scrum in Kanban način beleženja napredka. Nato ekipe s pomočjo mentorjev izdelajo časovnico nadaljnjega dela. Dijaki poslušajo še predavanje na temo predstavljanja idej (pitchanja), čemur sledi krajša delavnica z natančnimi navodili za predstavitev idej, ki sledijo ob zaključku dogodka. Tekom podjetniškega vikenda se dijaki na praktičen način skozi metodologijo Design Thinking naučijo presojanja idej, iterativnega razvoja idej, hitrega prototipiranja, spoznajo metodo SCRUM ter pridobijo izkušnje javnega nastopanja. Marsikateri projekt, ki je v preteklosti nastal na podjetniškem vikendu, je dobil za svoj zagon finančno podporo vlagateljev in prerasel v resno in uspešno podjetje. Na vsakem podjetniškem vikendu smo priča mnogim obetavnim projektom. V nadaljevanju je prikazan načrt izvedbe Mini startup vikendov za dijake v šolskih letih: 2017/2018, 2018/2019 in 2019/2020.

Tabela 1: Organizacija in izvedba vikend aktivnosti za dijake 2017 (C. Hajšek Rap, 2017)

SPIRIT mini STARTUP VIKEND 2017 V SLOVENSKI BISTRICI	
Lokacija:	Srednja šola Slovenska Bistrica
Termin:	petek 13. in sobota 14. oktober 2017
Udeleženci:	Srednja šola Slovenska Bistrica Šolski center Slovenj Gradec in Muta Srednja šola Zagorje Skupaj 74 dijakov SREDNJA ŠOLA ZAGORJE
Vsebina:	Razvijanje poslovnih idej v prototipe.
Izvajalci/mentorji:	Mladinski podjetniški inkubator Ustvarjalnik: Matija Goljar (voditelj oddaje Štartaj Slovenija) in njihovi mentorji. ustvarjalnik Mentorji – profesorji sodelujočih srednjih šol.

Potek dogodka:	1. DAN 14.45 Registracija 15.00 Uvodni nagovor 15.15 Motivacijski nagovor 15.30 PITCH idej (dijaki predstavili 26 idej) 16.30 Izbiranje idej 17.00 Odmor 17.30 Formiranje ekip 18.00 Delo v ekipah (dodeljen mentor) 19.30 Večerja 20.30 Prototyping (predavanje Matije Goljara o poslovnem modelu Canvas) 21.00 Delo v ekipah (do poznih nočnih ur) 00.00 Spanje	2. DAN 08.30 Zajtrk 09.00 Jutranja aktivnost (prototipiranje, metoda SCRUM, kanban način beleženja napredka) 10.00 Delo v ekipah z mentorji (časovnica) 12.30 How to pitch 13.30 Kosilo 14.30 Delo v ekipah (testiranje idej na terenu) 17.00 Zaključna prireditev (predstavitev 10 Idej) 18.00 Konec
Pridobljene kompetence:	- presojanja idej, - iterativnega razvoja idej, - spretnosti hitrega prototipiranja, - delo po metodi SCRUM, - javnega nastopanja.	
Gostje, motivatorji:	Cristian Flucher, nekdanji dijak SŠSB, ustanovitelj alergicen.si ter del ekipe Ideja21.	
Nagrade za dijake:	Naj ideja: Unity Card. Naj izvedljiva ideja: Sleep Tight. Naj družbeno koristna ideja: TermoGo. Naj pitch: STICK & find. Naj produkt: Drink and charge.	

Slika 23: Vikend ustvarjalnosti in aktivnosti na Srednji šoli Slovenska Bistrica 2017 (Cirila Hajšek Rap)

Tabela 2: Organizacija in izvedba vikend aktivnosti za dijake 2018 (C. Hajšek Rap, 2018)

SPIRIT mini STARTUP VIKEND 2018 V LJUBLJANI	
Lokacija:	Ekonomška šola Ljubljana
Termin:	petek 9. in sobota 10. november 2018
Udeleženci:	Srednja šola Slovenska Bistrica Ekonomška šola Ljubljana Skupaj 55 dijakov
Vsebina:	Razvijanje poslovnih idej v prototipe
Izvajalci/mentorji:	Mladinski podjetniški inkubator Ustvarjalnik: Matija Goljar (voditelj oddaje Štartaj Slovenija) in njihovi mentorji. ustvarjalnik Mentorji – profesorji sodelujočih srednjih šol.

Potek dogodka:	1. DAN 17.00 Prihod dijakov in registracija 17.30 Uvodni in motivacijski nagovor 18.00 Pitch idej – udeleženci predstavijo svoje ideje (21 idej) 18.30 Zbiranje idej – izbira najboljših idej 19.00 Formiranje ekip – dijaki se razdelijo v ekipe 19.30 Večerno druženje in večerja 20.30 (Prototyping) predavanje 21.00 Začetek dela ekip 00.00 Spanje	2. DAN 8.30 Zajtrk 9.00 Jutranja aktivnost (prototipiranje, metoda SCRUM, kanban način beleženja napredka) 9.30 Delo v ekipah z mentorji (časovnica) 12.00 How to Pitch – aktivno pripravljane na predstavitev projekta 14.00 Kosilo 15.00 Delo v ekipah – zadnje priprave 17.00 Zaključna prireditev – Pitchi in izbor najboljših s pomočjo komisije (13 idej) 18.00 Konec
Pridobljene kompetence:	- presojanja idej, - iterativnega razvoja idej, - spretnosti hitrega prototipiranja, - delo po metodi SCRUM, - javnega nastopanja.	
Gostje, motivatorji:	Nekdanji dijaki, člani podjetniškega inkubatorja Ustvarjalnik.	
Nagrade za dijake:	Last minute, Wireless beat, Hot spot, Screenholder, Kresnička, Pametna smučarska oprema, Thrill platform, Oli, Smellbrace, Soundblocker, Brasierre, Scan & Shop, Haderra.	

*Slika 2: Vikend ustvarjalnosti in aktivnosti na Ekonomski šoli Ljubljana
(Simona Luetič)*

Tabela 3: Organizacija in izvedba vikend aktivnosti za dijake 2019 (C. Hajšek Rap, 2019)

<i>SPIRIT mini STARTUP VIKEND 2019 V SLOVENSKIH KONJICAH</i>	
Lokacija:	ŠC Slovenske Konjice – Zreče (Gimnazija Slovenske Konjice)
Termin:	petek 11. in sobota 12. oktober 2019
Udeleženci:	Srednja šola Slovenska Bistrica Šolski center Slovenske Konjice – Zreče (Gimnazija Slovenske Konjice) Osnovna šola Pod goro Slovenske Konjice Skupaj 60 dijakov in učencev. OŠ POD GORO
Vsebina:	Razvijanje poslovnih idej v prototipe.
Izvajalci/mentorji:	Spodbujanje aktivnosti podjetništva Geom: Matic Breznik in njihovi mentorji. prostorske in informacijske storitve Mentorji – profesorji sodelujočih srednjih šol.

Potek dogodka:	1. DAN 15.50–16.00 Sprejem in namestitvev dijakov 16.00–16.15 Nagovor in predstavitev namena aktivnosti 16.15–16.45 Predstavitev poslovnih idej udeležencev 16.45–17.15 Formiranje ekip in izbira izziva za ekipo 17.15–17.30 Registracija ekipe in zasedanje delovnega prostora 17.30–18.30 Raziskava trga in obstoječih rešitev 18.30–19.00 Osnove metode hitrega prototipiranja in raziskava trga/konkurence/obstoječih rešitev – PREDAVANJE 19.00–20.00 Večerja 20.00–21.00 Hitro prototipiranje po ekipah 21.00–21.20 Predstavitev domišljenih možnih izdelkov/ rešitev vrstnikom in povratna informacija s strani vrstnikov, mentorjev in profesorjev 21.20–21.40 Predavanje o reševanju Canvas modela 21.40–22.30 Začetek reševanja Canvas modela po ekipah z mentorji 22.30–23.00 Zabavna aktivnost (kot npr. turnir "Škarje, kamen, papir", stolp iz špagetov, ogled filma, zabaven znanstveni poskus, ali kaj podobnega.)	2. DAN 7.15–8.00 Zajtrk 8.00–11.30 Delo na projektu z mentorji in ekipami 11.30–12.00 Predavanje o javnem nastopanju in izdelava PITCHA 12.00–13.00 Kosilo 13.00–14.15 Delo na predstavitev 14.15–15.00 Zaključek
----------------	--	--

USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Pridobljene kompetence:	- presojanja idej, - iterativnega razvoja idej, - spretnosti hitrega prototipiranja, - delo po metodi SCRUM, - javnega nastopanja.
Gostje, motivatorji:	Leon Kukovič, nekdanji dijak Gimnazije Slovenske Konjice in sodelavec šolskega Ulaba.
Nagrade za dijake:	Naj pitch: APP za servisiranje avtomobila. Naj izvedljiva ideja: Potovalno milo. Najhitreje izvedljiva ideja: Izberi pravo porcijo.

Slika 3: Vikend ustvarjalnosti in aktivnosti na ŠC Slovenske Konjice – Zreče (Gimnazija Slovenske Konjice) (Vasja Ivančič)

4 Zaključek

Mladi bi morali imeti veliko priložnosti za razvijanje ustvarjalnosti in inovativnosti, zato moramo v šolah veliko skrb nameniti oblikovanju inovativnih učnih okolij, razvijanju kritičnega in kreativnega razmišljanja, uporabi tehnološko naprednih oblik učenja, lastnemu raziskovanju in mreženju ... Razvijanje ustvarjalnosti in inovativnosti sta nujni sestavini procesa poučevanja in učenja v današnji družbi znanja.

Vsaka šola opredeli svoje cilje, med katerimi bi morali biti prioritetni prav tisti, ki razvijajo ustvarjalnosti in inovativnost pri dijakih. Še posebej, ker je srednješolski čas tisti, ko mlade pripravljamo na življenje, za kariero in poklic. Vsebine v šolskih kurikulumih so preobsežne in omogočajo premalo avtonomnosti učitelja. Dodatna ovira sta obstoječa zakonodaja in matura, slednji v veliki meri podrejamo učni proces. Administrativne obveznosti in nestimuliranje inovativnih učiteljev ovirata razvoj inovativnosti in ustvarjalnosti pri učiteljih. Mnogo »starejših« učiteljev uporablja tradicionalne (nefleksibilne) oblike pouka, ker nimajo znanja za uporabno naprednejših oblik poučevanja. V nekaterih programih se srečujemo tudi s slabše motiviranimi dijaki.

Več možnosti za razvijanje ustvarjalnosti in inovativnosti je v obšolskih dejavnostih in vključevanju v projekte, ki jih razpisujejo razne institucije (Spirit, Gea College, Fundacija za ustvarjalne mlade, Popri, Moje podjetje ...). Primer uspešnega razvijanja ustvarjalnosti in inovativnosti pri mladih je organizacija Mini startup vikenda, ki je dvodnevna aktivnosti, kjer srednješolci razvijajo svoje prve poslovne ideje v delujoče prototipe. Vendar so aktivnosti, ki so razpisani s strani različnih zavodov, le enkratna, časovno omejena aktivnost in dosežejo le zainteresirane šole in posameznike. S sistemskimi spremembami v nacionalnih kurikulumih bi ustvarjali trend tudi na državnem nivoju. Država bi morala zastaviti jasno inovacijsko strategijo z inovativnim šolskim kurikulumom ter vključiti inovativnost kot obveznost izobraževalnega procesa.

Viri in literatura

- Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje: Evropski referenčni okvir (2007). Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Škulj, J. (2009). Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje v programu Mladi v akciji. Publikacija. Movit na mladina. (str. 13). Birografika Bori d. o. o., 2009.
- Kligl, A. (2010). Ustvarjalnost in inovativnost slovenskih podjetij (Diplomsko delo). Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor. <https://dk.um.si/Dokument.php?id=18283> (Pridobljeno 28. 2. 2020.)
- Savelli, T., Suhoveršnik, P., Golob, N. in Primožič, M. (2018). Spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti učencev. SRP mreža. <https://srpmreza.pef.uni-lj.si/spodbujanje-in-razvijanje-ustvarjalnosti-ucencev/> (Pridobljeno 28. 2. 2020.)

SPOZNAVANJE KNJIŽEVNOSTI NA TERENU
LITERATURE LEARNING OUTSIDE THE CLASSROOM

dr. Renata Debeljak

Osnovna šola Olge Meglič Ptuj
renata.debeljak@olgica.si

Lektorica strokovnega članka: dr. Renata Debeljak

Povzetek

Prispevek z naslovom *Spoznavanje književnosti na terenu* prikazuje obravnavo slovenskega pisatelja Ivana Potrča in njegovih del s pomočjo sodobnih učnih metod, in sicer interpretacije, problemsko-ustvarjalnega, komunikacijskega pouka, medpredmetne povezave, igre vlog in izkustvenega učenja. Učencem 9. razredov dokaj odmaknjeno snov in čas socialnega realizma približamo ne samo v učilnici, ampak spoznavamo otroška in mladostna leta lokalnega pisatelja tudi na terenu. Predvsem zbujajo v učencih poseben interes kraji dogajanja, saj si je Potrč za večino svojih literarnih del izbral za mikrolokacijo tiste dele Ptujca z okolico, v katerih živijo naši učenci ali so jim le-ti zelo dobro poznani. Ob tem ne spoznajo zgolj lokalnega pisatelja in njegova dela, ampak kreativno soustvarjajo pouk, katerega rezultat je razstava *Po sledeh Ivana Potrča*.

Ključne besede: slovenska književnost, sodoben pouk, interpretacija, problemsko-ustvarjalni pouk, komunikacijski pouk

Abstract

The article titled *Literature Learning Outside the Classroom* presents teaching about Slovenian author Ivan Potrč and his works using modern teaching methods, such as interpretation, creative problem-solving, communicative approach, cross-curricular integration, role play and experience-based learning. Students of class 9 are taught quite an unrelatable topic and the period of social realism not only in the classroom but also outside, where they are able to learn more about the childhood and young adult years of the author who used to live in their local area. What students are especially interested in are the locations mentioned in Potrč's work, the reason being is that the majority of our students live in the areas that Potrč often described in his books. This helps them not only to learn about the local author and his works but also creatively cocreating the lessons, which result in the exhibition titled *On the Trails of Ivan Potrč*.

Keywords: Slovenian literature, modern teaching methods, interpretation, creative problem-solving, communicative approach

1 Uvod

Učitelj mora danes zraven strokovnega izobraževanja pouk usmeriti v smer učenca usposobiti vseživljenjske učenca, v kar se da uspešno reševalce težav in konstruktivne mislece, v dobre poznavalce lastnih potreb, načrtovalce lastnih ciljev in posameznike, ki bodo sposobni uspešno vrednotiti lastne uspehe v življenju (Ažman, 2008). Sama pri pouku slovenščine, predvsem književnosti, uporabljam metode, s katerimi dosežem, da so vsi učenci vključeni, da vsi sodelujejo, da so aktivni in ne zgolj pasivni poslušalci. V nadaljevanju vam bom predstavila primer dobre prakse obravnave lokalnega avtorja Ivana Potrča in njegovih del na terenu.

2 Pouk in njegovi izzivi danes

V današnjem času se je izoblikovala postmoderna antropološka paradigma, v kateri pomembno mesto zavzema ekološka ozaveščenost, pojmovanje človeka kot svobodnega, mislečega subjekta, ki zahteva kritično udeležbo v vsem, kar ga zadeva. Zato so se spremenile tako vloge učencev kot tudi učitelja. Učenci so bolj aktivni, sodelujejo pri oblikovanju pouka, učitelj pa deluje bolj v posredni vlogi, ko pripravlja učne okoliščine, iz katerih bodo učenci čim bolj samostojno črpali znanje, pouk zgolj usmerja, je tihi voditelj, v glavni vlogi so učenci. Strmčnik sodobnega učitelja opiše takole: *»Zanj je značilno, da se učnih ciljev, vsebin in metod ne oklepa okostenelo, da je usmerjen na učenca, diferenciran in individualiziran, da omogoča učencem učno anticipiranje in participiranje, da se navezuje na življenje lokalne skupnosti«* (Strmčnik, 2003).

2.1 Sodobne učne strategije

Strmčnik (2003) ugotavlja, da so učne strategije in metode ključne pri oblikovanju in načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa. Učne strategije konkretno predvidevajo ravnanje učitelja in učencev pri posamezni učni uri. Blažič (2003) navaja naslednje učne strategije, ki jih lahko uporabimo pri pouku, in sicer odkrivajoči pouk, raziskovalni pouk, projektni pouk, ravnajsko ali delovno orientirani pouk, izkustveno usmerjen pouk, programirani pouk in timski pouk s sodelovanjem učiteljev.

2.2 Sodobne učne metode

Metoda v ožjem pomenu pa je zreducirana predvsem na instrumentarij konkretnih monoloških, dialoških, demonstracijskih, tehničnih idr. posredovalnih in komunikacijskih učnih ukrepov, postopkov, tehnik idr. za uresničevanje določenega učnega cilja oziroma strategije (Strmčnik, 2003).

Sodoben pouk naj bi čim bolj spodbujal in omogočal samostojnost, soodločanje, sodelovanje in ustvarjanje učencev pri učenju, zato je v ospredju proces komunikacije in interakcije med učitelji in učenci. V izobraževalnem procesu imajo po Blažičevem mnenju (2003) osrednje mesto metode obravnave nove snovi. V njih se prepletajo različne dejavnosti: iskanje, odkrivanje, oblikovanje, posredovanje, zaznavanje, sprejemanje, razumevanje, usvajanje in zadrževanje znanja. Med poukom ima učitelj za izvajanje zgoraj naštetih dejavnosti in interakcijo z učenci na voljo več vrst metod: metodo razlage, predavanja, razgovora, prikazovanja, primera, metodo z uporabo besedila in problemsko metodo.

2.2.1 Metode poučevanja književnosti

V preteklosti so pri pouku književnosti na splošno prevladovale metode, ki so skušale »prenesti« znanje od učitelja na učenca. To pomeni, da je učitelj večino ure predaval in razlagal novo snov, učenci so bili pri tem pasivni

oziroma je bilo njihovo delo omejeno na zapisovanje učiteljeve razlage, za mlajše učence pa so učitelji snov narekovali.

Po letu 1992 je bil uveden nov pristop pri obravnavni literarnega dela z elementi ***interpretacije, problemsko-ustvarjalnim poukom in komunikacijskim poukom***.

B. Krakar Vogel (2004) šolsko interpretacijo definira takole: *»Šolska interpretacija je skupno branje in obravnava leposlovnih besedil v problemsko-ustvarjalni interakciji učitelja in učencev. Poteka tako, da vsak posameznik ob učiteljevih spodbudah dojema literarno besedilo (in svoje dojemanje izraža) na vseh temeljnih spoznavno-sprejemnih stopnjah«* (str. 57).

Problemsko-ustvarjalni pouk, ravnotako kot šolska interpretacija, predvideva izkušnjsko učenje – to je učenje, pri katerem učenec novo znanje povezuje z izkušnjami, hkrati pa ga pridobiva tudi skozi novo konkretno izkušnjo – in učenje z razumevanjem in za razumevanje Žbogarja (2007).

Za komunikacijski pouk pa Saksida in Leben Jazbec (2007) pravita, da temelji na spremenjeni vlogi učenca in na razumevanju branja literature kot dialoga. Bistveni metodi komunikacijskega pouka sta torej metoda razgovora oziroma dialoška metoda in metoda z uporabo besedila. Prednosti komunikacijskega pouka so upoštevanje učenca kot aktivnega subjekta pri pouku, upoštevanje literarnega besedila kot posebne (umetnostne) besedilne vrste, ki ima svoje zakone, in iz tega izhajajoče branje, ki daje prednost doživljanju besedila.

Ob zgoraj navedenih metodah smo pri projektu Spoznavanje književnosti na terenu uporabili tudi druge sodobne metode (medpredmetno povezovanje z zgodovino, metodo izkustvenega učenja, igro vlog idr.), ki so vzbujale domišljijo, kreativnost, povečale notranjo motivacijo, saj je učenje, kot trdi Bizjak (2013), ki ga doživljamo kot prijetnega, najbolj učinkovito.

2.3 Po sledih Ivana Potrča

Upoštevanje sodobne metode pouka književnosti je bila v lanskem šolskem letu (2018/19) učencem v 9. razredu podana snov socialnega realizma na zanimivejši način. Na Ptuj se je namreč rodil socialni realist – Ivan Potrč, ki pa ga učenci poznajo zgolj bežno. V preteklih letih se je nemalokrat ugotavljalo, da učenci na vprašanji *Kdo je Ivan Potrč* ali *Zakaj se naša osrednja knjižnica imenuje po Ivanu Potrču* niso znali odgovoriti. Zato smo se odločili v letni delovni načrt v 9. razredu v okviru obravnave socialnega realizma vključiti tudi našega lokalnega pisatelja in njegova dela.

Pred začetkom dela smo si zastavili naslednje cilje, ki jih navajajo avtorice (Bavdek, Bešter Turk, Križaj Ortar, Končina in Poznanovič, 2018):

- Kritično in razmišljujoče sprejemanje raznovrstnih umetnostnih besedil.
- Pridobivanje enciklopedičnega znanja in uporaba tega v vsakdanjem življenju.
- Urjenje raznih strategij in učnih pristopov za učinkovito pridobivanje informacij govornih in zapisanih besedil ter razvijanje zmožnosti učenja.
- Krepitev vseh štirih sporazumevalnih dejavnosti, ki omogočajo učencem spoznati sebe in svet ter zadovoljiti temeljne čustvene in družbene potrebe. Ob tem se krepi socialna, družbena in medkulturna zmožnost.
- Kritično in varno pridobivanje podatkov z uporabo digitalne tehnologije.
- Ohranjanje pozitivnega odnosa do branja umetnostnih besedil.
- Preučevanje, poglobitev učne vsebine in spoštovanje kulturne dediščine.
- Razvijanje sposobnosti kritičnega opazovanja in interpretiranja; samostojnega učenja, delovanja na terenu, medpredmetnega povezovanja, poročanja, vzpostavitve osebnega stika z domačini.
- Navajanje na sodelovalno delo in prevzemanje odgovornosti za delo.

Najprej so učenci pri tinskem pouku in z medpredmetno povezanim poukom zgodovine spoznavali gospodarske, kulturne in socialne razmere 30-ih let 20. stoletja na Slovenskem ter pri raziskovalnem pouku le-te povezovali z razmerami na Ptuju in širši okolici. Učenci so kreirali lastne povzetke, ki jim bodo v pomoč pri branju in razumevanju literarnih del Ivana Potrča in drugih socialnih realistov (Prežihovega Voranca, Franceta Bevka idr.). Učencem sem predočila dejstvo, da literarnega dela, ki spada v socialni realizem, ne moreš razumeti brez poznavanja zunajliterarnih dejstev.

Nato smo interpretativno brali del povesti Kočarji, in sicer Otroci, kjer so učenci spoznali težko življenje otrok kočarjev, viničarjev in kmetov, vsakodnevni boj za preživetje, lakoto, vsestransko pomanjkanje idr. Prav tako so spoznali otroške igre, ki so se rojevale revnim otrokom, ko so lačni, umazani in naveličani čakali cel dan v zatohlih, revnih kočah na starše, da jim ob koncu dneva prinesejo morda kakšen kos pogače, zalite z vrhnjem. V ospredju interpretativnega branja je bil razgovor, saj sem želela, da so učenci glavni akterji pouka in razgovora, da podajajo svoje mnenje, razmišljanje, kritiko idr.

Metoda komunikacijskega pouka je bila izjemno uspešna; učenci so se potopili v Potrčev svet kočarjev, viničarjev in gruntarjev ter tako spoznali, kako so ljudje v ptujski okolici, po haloških viničarijah in slovenskogoriških hribih živeli in kako so si revni otroci krajšali dan, medtem ko so njihovi starši trdo delali pri bogatih kmetih. Da pa pozornost učencev ne bi padla, sem jim tu in tam navrgla tudi kakšno zanimivost. In ena takih je njihovo pozornost pritegnila še posebej; povedala sem jim, da Potrč ni samo o nepravilnih razmerah pisal, ampak da se je že kot mlad fant in dijak takratne ptujske gimnazije (v njegovem času šolanja med 1926 in 1933 se je imenovala Državna realna gimnazija Kraljeviča Andreja), ki je bila v prostorih, kjer je danes naša šola, boril za pravično družbo ter da je bil ravno zaradi tega v eni izmed teh učilnic aretiran in odpeljan za 11 mesecev v Ljubljano v zapor. Posebej jih je navdušilo branje knjige Ko smo se ženili; imeli so namreč občutek, da skupaj s Potrčem hodijo po Panorami, Vičavi, ob potoku Grajena, saj so jim ti kraji predobro poznani. Da pa ne bi

bilo branje »dolgočasno«, smo se odločili, da se bomo podali po sledeh omenjene knjige in se do omenjenih mikrolokacij tudi sprehodili.

Najprej smo se sprehodili do naših sosedov – osrednje knjižnice, ki je poimenovana po Ivanu Potrču, kjer je tudi shranjena njegova zapuščina in urejena spominska soba, polna priznanj, medalj, fotografij, knjig in spominov na Ivana Potrča. Učenci so se seznanili, da je Potrč kar dva krat prejel Prešernovo nagrado, bil časten občan mesta Ptuja itd.

Slika 1: Obisk Potrčeve spominske sobe v Knjižnici Ivana Potrča (Vir: Renata Debeljak)

Po bogatem vodenem sprehodu po knjižnici, kjer smo si ogledali vse prostore knjižnice, in izčrpni knjižnični uri o Potrču in njegovem delu smo se podali po dobro uro dolgi Potrčevi poti do njegove domačije na Štukih. Po poti čez Panoramo, po kateri je zjutraj »mali« Ivan velikokrat prepozno hitel v šolo, saj je moral najprej spraviti živino na pašo, in po kateri se je kot zaljubljen mlad fant v upanju, da bo srečal svojo simpatijo, vračal domov, smo imeli resnično občutek, da smo del njegove zgodbe, saj smo se pogosto ustavljali in brali zgodbo Ko smo se ženili. Brali so učenci, ob branju pa smo ugotavljali, katera mikrolokacija bi to lahko bila; torej kje je npr. Potrč stal, ko je opazoval grad, kje je čakal na svoje ljubljeno dekle, kje se je ves presrečen zadnji šolski dan vračal domov, kje se je s fanti prepiral, iz katerega mesta je opazoval reko Dravo idr. Učenci so uživali, saj jim je bilo nenavadno prebirati književno delo, katero je locirano v kraje, ki so njim predobro poznani, saj hodijo po skoraj isti poti tudi sami v isto šolo kot Potrč.

Slika 2: Branje literarnega besedila Ko smo se ženili na Panorami (Vir: Renata Debeljak)

Na domačiji na Štukih pri Ptuju nas je pričakala Potrčeva nečakinja Marija Kokol in nam povedala še kaj zanimivega o Ivanu Potrču. Učenci so si ogledali notranjost hiše ter hlev.

Sliki 3 in 4: Obisk Potrčeve rojstne hiše na Štukih pri Ptuju (Vir: Renata Debeljak)

Naredili smo časovnico najpomembnejših trenutkov njegovega življenja, npr. ko je moral od doma, ko ga je kot mladega vojaka doletela vojna, ko so ga aretirali in odpeljali v koncentracijsko taborišče Mauthausen, ko se je kot partizan po izpustu iz taborišča boril za svobodo, ko je po vojni ostal zvest socialnemu realizmu in marsikateri stavek svojih del napisal ob morju, kamor je rad zahajal, in ko je leta 1993 v Ljubljani umrl. K časovnici so učenci dodali še likovne izdelke, na katerih so upodobili rojstno hišo in nastala je zanimiva razstava z naslovom Po sledih Ivana Potrča.

3 Zaključek

Kot učitelji smo si primorani glede na generacijo učencev, njihovo specifiko, snov, čas idr. pouk prilagajati, ga vedno znova spreminjati s ciljem učencem podati veliko, pri tem pa pustiti, da tisto »veliko« pride do njih z njihovim aktivnim delom in zgolj z mojim usmerjanjem ter vodenjem. Zato uporabljamo pri pouku jezika kot tudi književnosti različne učne strategije kot tudi metode. In en primer pouka književnosti je bil predstavljen v tem prispevku. Slehernega učenca smo zaposliti, motivirati in resnično ni bilo nobenega, ki h končnemu produktu – razstavi – ne bi prispeval ničesar. Od učitelja se je zahtevalo ogromno načrtovanja, kreativnosti, izvirnosti in za trenutek sem bila mnjenja, kako lažje bi bilo snov podajati zgolj frontalno. A to je bil le trenutek razmišljanja, kajti učenci so v tako pripravljenih urah, opisanih v tem prispevku, uživali, vseč jim je bilo, da nismo bili samo v učilnici, da sva dva učitelja hkrati posredovala snov izmenično, da so sami razmišljali in oblikovali mnjenja, izdelovali povzetke, bili na terenu, se potopili v Potrčev habitat, ki je hkrati tudi njihov in še bi lahko naštevala. Zato bo ostal ta projekt stalnica v našem letnem delovnem načrtu, ker je uspešen.

Viri in literatura

- Ažman, T. (2008). Učenje učenja – kako uiti in se naučiti spretnosti vseživljenjskega učenja: priročnik za učence, dijake, učitelje, razrednike in svetovalne delavce. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Bavdek, M., Bešter Turk, M., Križaj Ortar, M., Končina, M., Poznanovič, M. (2018). Priročnik za učitelje Na pragu besedila 1 – izdaja s plusom. Ljubljana: Založba Rokus Klett, d. o. o.
- Bizjak, C. (2013). Učenje učinkovitega učenja v sodobni šoli. Zgodovina v šoli, XXII(1–2), 2–12.
- Blažič, M. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Krakar Vogel, B. (2004). Poglavlja iz didaktike književnosti. Ljubljana: DZS.
- Saksida, I., Leben Jazbec, S. (2007). Sledi do davnih dni. Priročnik za učitelje. Mengeš: Založba Izolit.
- Strmčnik, F. (2003). Didaktične paradigme, koncepti in strategije. Sodobna pedagogika 54(1), 80–92.
- Žbogar, A. (2007). Za dejaven pouk književnosti. Jezik in slovstvo 52(1), 55–66.

**DIGITALIZACIJA UČNIH TEHNIK V PROCESU
POUČEVANJA INOVATIVNEGA PODJETNIŠTVA**

**DIGITIZATION OF TEACHING TECHNIQUES
IN THE PROCESS OF TEACHING INNOVATIVE
ENTREPRENEURSHIP**

dr. Vesna Trančar

Šolski center Ptuj, Ekonomska šola
vesna.trancar@guest.arnes.si

Lektorica strokovnega članka: Tatjana Šmigoc

Povzetek

Cilj referata je prikazati nove tehnike in učne pristope pri poučevanju inovativnega podjetništva.

V ospredju prikazujemo drugačno vlogo učenca s poudarkom na učenčevem izkustvenem učenju in tudi vlogo učitelja, ki v učnem prostoru nastopa kot mentor, motivator, usmerjevalec in svetovalec.

Vzroki za preobrat v vzgojno-izobraževalnem sistemu so spreminjajoč se svet, soočanje z globalizacijo in hiter razvoj tehnologije. Prav slednje pred izobraževalni proces – pred učitelje, učence in okolje – postavlja številne nove izzive.

V primerjavi s tradicionalnim načinom poučevanja je digitalno izobraževanje veliko bolj kompleksno. Zahteva podporno sodelovanje vseh akterjev izobraževalnega procesa, vlaganje v permanentni razvoj učiteljev, prilagajanje načinov podajanja učnih vsebin, ustvarjanje novih učnih situacij in navsezadnje tudi prilagoditev učnih prostorov. Učitelji se zato danes srečujejo z novimi možnostmi posredovanja učnih vsebin, in to prav na vseh ravneh izobraževanja.

Ta prispevek prikazuje sodobna orodja, s katerimi lahko na učeče se prenašamo znanja in kompetence 21. stoletja. Izhodišča najdemo danes v obliki spletnih učilnic, spletnem preverjanju znanja, e-gradivu, mreženju med učenci, učitelji ter strokovnjaki iz razvojnoraziskovalnih oddelkov podjetij in podobno. Vsekakor je pri poučevanju inovativnega podjetništva treba narediti korak dlje. Nove tehnike podajanja učnih vsebin je treba kombinirati z virtualno resničnostjo, v okolje usmerjenimi aktivnostmi in personaliziranim pristopom učitelja.

Rezultat takega sodobnega načina podajanja snovi je, da učenci razvijajo skupek podjetniških spretnosti in vedenjskih vzorcev, ki so pomembni ne samo pri iskanju zaposlitve in delu v podjetju, ampak omogočajo, da se učeči se posameznik bolje znajde tudi v svojem osebnem življenju.

Ključne besede: inovativno podjetništvo, digitalizacija izobraževanja, sodobne tehnike poučevanja, e-učenci, e-učitelji

Abstract

The aim of the paper is to present new techniques and teaching approaches in teaching innovative entrepreneurship. In the foreground, different roles of the student are shown, with emphasis on the student's experiential learning as well as the role of the teacher who acts as a mentor, motivator, facilitator and advisor in the learning space.

The cause of the transition in the educational system is the changing world, the globalization features and the rapid development of technology. It is the latter that presents many new challenges to the educational process, to teachers, students and the environment.

Compared to the traditional way of teaching, digital education is much more complex, requiring the supportive participation of all involved in the educational process, investing in the permanent development of teachers, adapting ways of teaching content, creating new learning situations and, ultimately, adapting learning environment. Teachers are therefore now facing new opportunities to provide learning content, at all levels of education.

This paper presents modern tools for transferring 21st century knowledge and competences to learners. The starting points are found today in the form of online classrooms, online knowledge testing, e-materials, networking among students, teachers and experts from business research and development departments and the like. In any case, teaching innovative entrepreneurship needs to be taken a step further.

New techniques for teaching content must be combined with virtual reality, environmentally oriented activities and a personalized approach by the teacher. The result of such a modern way of delivering content is that students develop a set of entrepreneurial skills, behavioural patterns that

are important not only in finding a job and working in the company, but that allow the learning individual to improve even in his/her personal life.

Keywords: innovative entrepreneurship, digitalisation of education, modern teaching techniques, e-students, e-teachers

1 Uvod

S prihodom sodobne informacijske tehnologije v učilnice so se pojavile nove metode poučevanja, ki udeležencem izobraževalnega procesa prinašajo nove izzive. Povečuje se potreba po fleksibilnosti, dvigu kakovosti izobraževalnega procesa, krepitvi socialnega partnerstva in nujnem vključevanju digitalizacije v izobraževalni proces.

V primerjavi s tradicionalnim načinom poučevanja je digitalno izobraževanje veliko bolj kompleksno. Zahteva sodelovanje vseh akterjev izobraževalnega procesa, vlaganje v razvoj učiteljev, prilagajanje načinov podajanja učnih vsebin, ustvarjanje novih učnih situacij in prilagoditev učnih prostorov.

2 Digitalne metode poučevanja

Tehnologija prevzema vsako nišo našega življenja. Pametni telefoni, prenosni računalniki, tablice, 3D-tiskalniki, AR-očala niso več neznane besede. Smo v času, ko se tudi v naši izobraževalni sferi razvijajo ideje brez primere (Innovatemedtec, 2019; Santosa J., 2020 et al.).

Katera so orodja, s katerimi lahko približamo digitalni način pridobivanja znanja? Zаметke digitalizacije najdemo predvsem v spletnih tečajih, spletnih učilnicah, spletnem preverjanju znanja in e-gradivu. Naslednji korak v digitalni svet so virtualna realnost, razširjena realnost in kombinacija obojega (mešana realnost). V nadaljevanju si podrobneje oglejmo digitalna izobraževalna orodja (Realinfluencers, 2020; Teachthought, 2020)

Spletni tečaji

Spletne tečaje razvijajo strokovnjaki, ki imajo vrhunsko znanje na svojem specifičnem področju. Namenjeni so neomejenemu številu učencev in ponujajo odprt dostop prek spleta. Poleg tradicionalnih učnih gradiv mnogi tečaji zagotavljajo interaktivno učenje z uporabniškimi forumi, ki podpirajo interakcijo med učenci, učitelji, asistenti in drugimi strokovnjaki in na ta način nudijo takojšnjo povratno informacijo. Pri večini tečajev je tako, da mora učenec kljub vsemu slediti časovnici celotnega tečaja. Tečaji so pod vodstvom inštruktorja in so glede časovne orientacije podobni tradicionalnim tečajem (Realinfluencers, 2020).

Digitalna učna gradiva

Digitalni učbeniki, ki jih pogosto označujemo še z drugimi imeni, kot so pregledne, dinamične in odzivne e-knjige, e-učbeniki in e-besedila, zagotavljajo interaktivni vmesnik, v katerem imajo učenci dostop do multimedijskih atraktivnih vsebin. To so videi, interaktivne predstavitve in različne hiperpovezave (Realinfluencers, 2020; Digital Education, 2020).

Animacije

Gre za privlačen pristop, v katerem se učenci učijo na drugačen, bolj privlačen način. Z vizualno predstavitvijo učne teme učenci dojemajo koncept na bolj dostopen in razumljiv način. S pomočjo animacij lahko najzahtevnejše teme učitelj predstavi na poenostavljen način (Unagi, 2017).

Kopičenje učencev na isti platformi

S pretvorbo celotnega izobraževalnega sistema v digitalizacijo, uporabo različnih tehnik, ki jih omogočajo spletni tečaji, spletnim preverjanjem znanja, digitalnimi učbeniki, kvizi in e-gradivom se izboljšuje kakovost

izobraževanja tudi za učence s posebnimi potrebami in učence s posebnimi pravicami (Teachthought, 2020).

Povezovanje učencev z učitelji

Zaradi večjega števila informacij in povečanega števila aktivnih učencev je pedagoški proces lahko tudi oviran. Prednost spletnih virov je, da so učitelji učencem vedno na voljo. Prav neprekinjena interakcija med učiteljem in učencem izboljšuje kakovost izobraževanja in povečuje število nadpovprečnih učencev (Teachthought, 2020).

Razširjena resničnost (angl. Augmented Reality) in virtualna resničnost

Razširjena resničnost je nadgradnja virtualne resničnosti in pomeni, da je neposredni ali posredni pogled na fizično okolje v realnem svetu razširjen z računalniško podprtimi slikami, s katerimi učenec izboljša obstoječe dojemanje realnosti (Blum, 2018; Major, 2017).

S pomočjo tehnologije se pri razširjeni resničnosti z elementi virtualnega sveta učencem realnost prikaže na slikovit način, in sicer tako, da krepí vsa čutila. Naravni svet nadgrajujejo grafika, zvoki in povratne informacije, kar izboljša učenčevo izkušnjo. V primerjavi z drugimi tehnologijami je razširjena resničnost kombinacija realnega in virtualnega sveta (Unagi, 2017; Woods, 2018).

Poudariti je treba, da digitalni pristopi posredovanja učne snovi obogatijo klasične učne metode z interaktivnimi vsebinami, ki učencem omogočajo lažji način pomnjenja, hkrati pa učenci usvojijo digitalne spretnosti in veščine, ki jih potrebujejo za poklic v prihodnosti. Temeljna prednost digitalnega izobraževanja je t. i. personalizacija, ki pomeni prilagajanje potrebam posameznega učenca (Cave, 2016a; Cave, 2016b). Digitalno izobraževanje oz. e-učenje imenujemo tudi personalizirano učno okolje (angl. Personalized Learning Environment). Gre za način izobraževanja,

ki se popolnoma prilagodi zahtevam posameznega učenca (Unagi, 2017, Newman, 2019).

2.1 E-učenci

Ker so novodobni učenci danes tesno vpeti v tehnično obarvan osebni ekosistem, se je treba zavedati, da imajo čedalje višja pričakovanja glede možnosti uporabe digitalne infrastrukture tudi v šoli. Šolski prostor se tako spreminja. E-šole učencem omogočajo, da lahko vedno in povsod dostopajo do potrebnih podatkov in sodelujejo prek digitalnih kanalov (Digital Education, 2019)

Kako lahko šole izkoristijo tehnologijo in učni potencial »digitalnih« učencev? Gre za temeljno vprašanje, saj danes večina učencev odrašča v bolj ali manj digitalnem okolju. S pametnimi telefoni ali tablicami hitro in preprosto pridejo do katerega koli podatka. Prav zato je način poučevanja popolnoma drugačen, kot je bil nekoč. E-generacija od šole pričakuje več prilagajanja in povezovanja med formalnim in priložnostnim učenjem, kar v večini primerov omogočajo le digitalna sredstva (Zara, 2018).

2.2 E-učitelj

Usposabljanje učiteljev je bistvenega pomena za uspeh digitalne preobrazbe v šolah. Zahteva pripravljene učitelje, ki se čutijo za uporabo digitalnih orodij dovolj kompetentne.

S sodobnimi digitalnimi prijemi (razširjena in virtualna resničnost) lahko učenca opolnomočimo z danes nepogrešljivimi kompetencami za vseživljenjsko učenje. Učencem na tak način omogočimo preprost dostop do kakovostnih aktualnih podatkov in spodbudimo učenčevo aktivno udeležbo v učnem procesu, pridobimo pa tudi več časa in prostora za nadgradnjo in razvijanje socialnih veščin (Ainslee, 2018; Allan, 2018; Woods, 2018).

Učiteljeva vloga se pri poučevanju v digitalnem okolju bistveno spremeni. Digitalno okolje je namreč personalizirano učno okolje, ki pomeni popolno prilagoditev potrebam in zmožnostim posameznega učenca. S tem ko učitelj na učence prenaša vsebine na sodoben način, poskrbi, da je pouk zanimivejši in zabavnejši, učenje pa bolj učinkovito (Blum, 2018).

Posodabljanje metode poučevanja, umestiti digitalizacijo v izobraževalni proces in postati vzorčna e-šola je interes in cilj vsake izobraževalne institucije. Ker e-poučevanje zahteva drugačen pristop učitelja, ki je še zmeraj ključni element učnega procesa, mora biti šola odprta za digitalno naravnane projekte in usposabljanja učiteljev (Digital Education, 2020).

3 Sodobno učno okolje in inovativno podjetništvo

Z digitalizacijo in vstopom tehnologije v učno okolje pridobiva pomen podjeten način učenja in poučevanja. Učitelj s svojimi razvojnimi, strokovnimi in svetovalnimi nalogami udejanja nove cilje in vizije. Če želi biti kos spremembam, se mora tudi sam spremeniti in v čim večji meri prilagoditi zahtevam sodobnih trendov, predvsem na področju tehnologije in digitalizacije, ter tržnim novostim nasploh (Cencič, et al., 2010; Bundesministerium für Bildung und Forschung, 2019).

Učitelj inovativnega podjetništva je spodbujevalec novih tehnik poučevanja in digitalnih prijemov ter kot mentor, svetovalec in organizator učencem dovoljuje napake, jih usmerja ter krepi učenčevo kritično razmišljanje, sodelovanje in ustvarjalnost. Pomembno je, da se skupaj z učenci poveže z lokalnim okoljem, da zna uporabljati sodobna digitalna orodja in da upošteva, da so v učnem procesu središče potrebe učenca in deležnikov okolja (Allan in Halverson, 2018).

V nadaljevanju prikazujemo značilnosti podjetnega učnega okolja (slika 1).

Slika 1. Podjetno učno okolje (Vir: lasten)

4 Sodobne tehnike poučevanja inovativnega podjetništva

Digitalni pristopi poučevanja spreminjajo izobraževalna okolja po vsem svetu in izboljšujejo kakovost izobraževalnega procesa. V nadaljevanju predstavljamo nekatere glavne inovativne pristope, ki so v zadnjih nekaj letih prevetrili šolski prostor. Z njimi bi se moral seznaniti vsak učitelj 21. stoletja (Kay, 2011; Panworld education, 2017).

4.1 Prevrnjena učilnica

Prevrnjena učilnica (angl. Flipped Classroom) je sodoben pedagoški pristop, v katerem so prav vsi tradicionalni elementi pouka obrnjeni. Proces učenja poteka tako, da učenci osnovne učne vsebine preučijo doma sami, v učilnici pa aktivno sodelujejo in celo prevzamejo vlogo učitelja. Prednost te metodologije učenja je optimizirati čas pouka. Središče pouka so učenci, pri katerih želimo doseči zadovoljevanje njihovih specifičnih potreb. Metoda obrnjene učilnice omogoča hitrejšo doseganje rezultatov projektov, močnejše povezovanje vseh sodelujočih v skupini in jasno delegiranje delovnih nalog (Teachthought, 2020).

Pri podjetništvu je projektno učenje (angl. Project Based Learning – PBL) ali problemsko učenje še vedno najbolj priljubljena metoda poučevanja, saj učencem omogoča pridobivanje znanja in veščin za izpeljavo projektov, raziskavo okolja, iskanje problemov in odzivanje na težave v okolju. Projektni model učenja je konkreten korak iz zastarelega, tradicionalnega teoretičnega in abstraktnega modela v model, ki izboljša sposobnost učencev, da znanje obdržijo, hkrati pa učencem daje priložnost za povečanje storilnostne naravnosti in izboljšanje uporabe znanja v konkretnih situacijah (Teachthought, 2020).

4.2 Kooperativno učenje

Gre za koncept, ki na preprost način poudarja sodelovalno učenje. Ker v sodobnem podjetništvu ni individualizma, temveč skupno načrtovanje, organiziranje in vodenje, je naloga učitelja inovativnega podjetništva ta, da metodologijo kooperativnega učenja vključi v izobraževalni proces in s tem omogoči, da se učenci med seboj povezujejo, sodelujejo, izmenjujejo mnenja in tako spodbudno vplivajo na učno okolje. Tovrstno učenje izboljša učenčevo pozornost, pospeši vključenost v skupino in olajša prenos znanja med učenci (Teachthought, 2020; Panworld education, 2017).

5 Zaključek

V izobraževanju so potrebne prilagoditve in spremembe učnih metod, ki jih zahtevajo sodobni in nam še neznani poklici prihodnosti. Prav inovativni pristopi so danes tisti, ki na eni strani povečujejo zavzetost, motivacijo, poglobljeno učenje, odgovornost za učenje ter sposobnost interakcije z vrstniki in učiteljem, na drugi strani pa zagotavljajo povratne informacije o usvojenem znanju učencev.

Iz zapisanega ugotovimo, da bo od šole in njene zmožnosti implementacije digitalnega načina podajanja učnih vsebin odvisno, kako dobro bo učence pripravila na prihodnost oziroma v kolikšni meri bo učencem omogočala, da med izobraževanjem pridobijo tista znanja, veščine in kompetence, ki jih zahtevajo novodobni poklici.

Literatura in viri

- Ainslee, J. (2018). Digitization of education in the 21st century. <https://elearningindustry.com/digitization-of-education-21st-century> (Pridobljeno 2. 3. 2020.)
- Allan, C. in Halverson, R. (2018). Rethinking Education in the Age of Technology. The Digital Revolution and Schooling in America. Teachers College Press.
- Blum, A. (2018). The Multiple Uses of Augmented Reality in Education. <https://www.emergingedtech.com/2018/08/multiple-uses-of-augmented-reality-in-education/> (Pridobljeno 2. 4. 2019.)
- Bundesministerium für Bildung und Forschung (2019). Social Augmented Learning (SAL). <https://www.qualifizierungdigital.de/de/social-augmented-learning-sal-1945.php> (Pridobljeno 2. 8. 2019.)
- Cave, R. (2016a). How cognitive systems will make personalized learning a reality. <https://www.ibm.com/blogs/watson/2016/05/cognitive-systems-will-make-personalized-learning-reality/> (Pridobljeno 2. 4. 2020.)
- Cave, R. (2016b). Improve teaching effectiveness and learning outcomes. <https://www.ibm.com/industries/education> (Pridobljeno 2. 4. 2019.)
- Cencič, M. [et al.] (2010). Spmembe pouka in kompetence učiteljev za uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, Didactica Slovenica, Pedagoška obzorja, 25(2), 19–34.
- Innovatemedtec (2019). Virtual & Augmented Reality. <https://innovatemedtec.com/digital-health/virtual-augmented-reality> (Pridobljeno 2. 12. 2019.)
- Santosa J., Amelia, Simoes Figueiredob, Margarida Vieira. (2020). Innovative pedagogical practices in higher education. An integrative literature review <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0260691718307755> (Pridobljeno 22. 3. 2020.)
- Kay, K. (2011). The Seven Steps to Becoming a 21st Century School or District. <https://www.edutopia.org/blog/21st-century-leadership-overview-ken-kay> (Pridobljeno 2. 12. 2019.)
- Major, E. (2017). Check out these teacher-approved apps and lesson plans for teaching with AR and VR. <https://www.common sense.org/education/blog/4-ways-to-use-augmented-and-virtual-reality-apps-in-the-classroom> (Pridobljeno 22. 12. 2019.)
- Newman, D. (2019). Top 6 Digital Transformation Trends In Education. <https://www.forbes.com/sites/danielnewman/2017/07/18/top-6-digital-transformation-trends-in-education/#536ad53e2a9a>. (Pridobljeno 12. 3. 2020.)

Panworld education (2017). Benefits of digital learning over traditional education methods. <http://www.panworldeducation.com/2017/03/23/benefits-of-digital-learning-over-traditional-education-methods/> (Pridobljeno 1. 3. 2020.)

Realinfluencers. Always learning. 8 methodologies that every 21st century teacher should know. <https://www.realinfluencers.es/en/2019/05/09/8-21st-century-methodologies/> (Pridobljeno 12. 3. 2020.)

Teachthought. 10 Innovative Learning Strategies For Modern Pedagogy. <https://www.teachthought.com/the-future-of-learning/10-innovative-learning-strategies-for-modern-pedagogy/> (Pridobljeno 22. 3. 2020.)

Unagi, H. (2017). Augmented Reality Education. <http://www.imagegator.co/augmented-reality-education/> (Pridobljeno 2. 4. 2020.)

Digital Education. <https://www.hottopicsh.com/21413/5-ways-to-speed-up-the-digitization-of-education/> (Pridobljeno 14. 3. 2020.)

Woods, G. (2018). Augmented Reality in Education. <https://smallbizbonfire.com/profiles/blogs/augmented-reality-in-education> (Pridobljeno 2. 12. 2019.)

Zara, L. (2018). How E-Learning Changes The Way Children Acquire Knowledge. <https://elearningindustry.com/elearning-changes-way-children-acquire-knowledge> (Pridobljeno 2. 1. 2020.)

**USTVARJALNO IZBOLJŠEVATI ALI ZGOLJ DELOVATI, TO
JE VPRAŠANJE.**

**Z MALIMI (GLASBENIMI) KORAKI DO VIDNIH
USPEHOV.**

**TO CREATIVELY IMPROVE, OR MERELY TO WORK, THAT
IS THE QUESTION. WITH SMALL (MUSICAL) STEPS TO
VISIBLE SUCCESSES.**

dr. Vojko Veršnik

profesor glasbe, doktor znanosti s področja muzikologije

Tretja osnovna šola Slovenj Gradec

vojko.v@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Alenka Mirkac

Povzetek

Kako animirati učence, v njih poiskati in spodbuditi ustvarjalnost ter inovativnost in jih na podlagi tega tudi ustrezno nagraditi oziroma oceniti? To je najbrž večna dilema mnogih učiteljev. Še večji izziv zanje je, ko gre za populacijo oseb s primanjkljaji in motnjami v duševnem razvoju. S prepletanjem vlog glasbenika, glasbenega pedagoga in etnomuzikologa v tem prispevku predstavljam pristope in procese v glasbenih projektih, dogodkih ter dejavnostih, ki jih glede na njihovo odmevnost lahko označimo za kreativne in inovativne. V njih sem skozi neformalna znanja ter multidisciplinarne in inovativne ideje poskušal nadgraditi in preseči običajno vzgojno-izobraževalno delo z otroki in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju ter skupaj z njimi dosegel tudi vidne uspehe v mednarodnem prostoru (npr. z zmagama na mednarodnih festivalih *Video S-factor* 2017 in 2019). Na ta način se skozi glasbo in druge dejavnosti učencev Tretje OŠ Slovenj Gradec odražajo tudi socialne interakcije, ki lahko pripomorejo k njihovemu vključevanju ali vsaj k boljši prepoznavnosti v širši družbi. Predstavljeni pristopi lahko služijo kot idejna izhodišča in smernice tako za delo z učenci večinske populacije (vključno z nadarjenimi) kot tudi za druga predmetna področja vzgoje in izobraževanja.

Ključne besede: kreativni pristopi, glasbena pedagogika, osebe s primanjkljaji in motnjami v duševnem razvoju, človek in glasba kot komunikacija, socialna inkluzija

Abstract

How to animate students, find and stimulate creativity and innovation in them, and reward and evaluate them accordingly? This is probably the eternal dilemma of many teachers. An even bigger challenge for them is when it comes to the population of people with disabilities and mental disorders. By intermingling the roles of musician, music educator, and ethnomusicologist I present approaches and processes in music projects, events and activities that can be characterized as creative and innovative in

terms of their impact. In them, through informal knowledge, multidisciplinary and innovative ideas, I tried to upgrade and exceed the usual educational work with children and adolescents with intellectual disabilities and mental disorder, and together with them achieved significant successes in the international space (e.g., with wins at the International *Video S-factor* festivals 2017 and 2019). In this way, social interactions can be reflected through music and other activities of students of the Third Elementary School Slovenj Gradec, which can contribute to their inclusion or at least to better recognition in the wider society. The approaches presented can serve as conceptual starting points and guidelines for working with students of the majority population (including the gifted) as well as for other subject areas of education.

Keywords: creative approaches, music pedagogy, people with disabilities and mental disorders, man and music as communication tools, social inclusion

1 Uvod

Spletni portal *Fran*, ki združuje slovarje, slovenistične jezikovne vire in portale, besedo *ustvarjati* med drugim razlaga kot: »s svojo dejavnostjo (na umetniškem področju) narediti, da kaj nastane«. (Fran, 2014) Beseda kreativnost je zgolj sinonim za ustvarjalnost, inovacija (iz latinske besede *innovare*) pa pomeni nekaj obnoviti ali spremeniti, zato se »ne nanaša na odkritje nečesa novega. [...] Kreativnost posameznika ali skupine je začetna točka inovacijskega procesa; je potreben, vendar ne zadostni korak.« (Jontez, 2012) Nadgradnja kreativnega razmišljanja je torej njegova uresničitev, pa najsi bo to inovativna sprememba ali obnovitev. Kot odziv na misel Reneja Descartesa *Cogito ergo sum* (Mislim, torej sem) Edward de Bono pravi: »Ago ergo erigo« (Delujem, torej ustvarjam/prispevam). (Holst, 2014) Vendar tudi ta formulacija dopušča pomisleke, saj nekateri posamezniki delujejo zgolj po liniji najmanjšega odpora – torej nis(m)o vsi ljudje prizadevni, ustvarjalni in inovativni. Obstajajo tudi delovna mesta ali službe, ki kreativnosti in inovativnosti ne omogočajo oziroma niti ne

dovoljujejo. Vendar je ta članek namenjen ustvarjalnemu in inovativnemu delovanju – predvsem na področju glasbene pedagogike oseb z motnjami v duševnem razvoju – in v obliki smernic navaja nekaj **kreativno-inovativnih pristopov** (kip), z namenom izboljšanja poučevanja v šoli nasploh. Čeravno pri tem ne gre za nove, še manj pa revolucionarne izume, le-ti odražajo ustvarjalnost posameznika, skupine oziroma širšega okolja, ki lahko pripelje do bistveno boljših rezultatov. Pri tem igra pomembno vlogo tudi multidisciplinarnost, bodisi znanje posameznika na različnih področjih, še bolj pa povezovanje različnih strokovnjakov v tim.

2 Smo dovolj provokativni, da smo kreativni in inovativni?

To sicer zgolj retorično vprašanje postavljam vsem nam kot izhodišče za odmik iz cone udobja in uhojenih tirnic ter vstop v neko novo (vsaj) miselno aktivacijo, ki je predpogoj za napredek. Sledeče poglavje daje nekaj pogledov na kreativnost in inovativnost, predvsem pa se nanaša na področje glasbene pedagogike oseb z motnjami v duševnem razvoju.

2.1 Vidiki **kreativno-inovativnega** in projekcija na šolstvo

Kreativen in inovativen je bil že pračlovek, da je lažje preživel. In če se od njegovega golega preživetja dvignemo na višjo raven 'kulture' (ali tisočletja zatem k reku Rimljanov: *kruha in iger*), smo lahko ponosni, da so prav v Sloveniji našli paleolitsko oz. neandertalčevo piščal, ki je domnevno najstarejše glasbilo na svetu. Tako imamo po mojem mnenju dokaz o najstarejši inovaciji – če ne kar izumu – (pra)človeka na glasbenem področju. Človek je z naključnimi ali načrtovanimi inovacijami vedno želel napredovati, hkrati pa čim lažje in hitreje opraviti svoje delo (pa najsi je šlo za kmeta, rokodelca ali inovativne rešitve v industriji in podobnih področjih). Marsikateri izumitelj je dejal, da je karakterno len in da je inovacijo razvil zato, da bi naprava ali stroj (danes tudi aplikacija) zanj in namesto njega opravila čim več dela. Torej je lahko tudi 'kreativna lenoba' vir inovacij. Če je inovativnost v podjetništvu nuja za večjo konkurenčnost,

profit in preživetje, pa mora biti v vzgojno-izobraževalnem procesu vsaj osnovno vodilo za optimalni razvoj vseh udeležencev. Če učitelj (oziroma kateri koli edukator obeh spolov) v svoje delo ne vlaga dodatnega napora in časa ter se v strahu pred spremembami rajši oklepa rutinskih metod, ne bo bistveno pripomogel k napredku učencev ali sebe, posledično tudi ne celotne družbe in stanja v državi. Na njegovo delovanje lahko pomembno (bodisi spodbudno ali zavirajoče) vplivajo tudi klima in odnosi s kolektivom in vodstvom, predvsem pa njegove osebne lastnosti.

Hrvaški raziskovalec zavesti Adrian Kezele pravi, da večina ljudi deluje kot programirano po nekih nevidnih vzorcih, ki odražajo njihove globoke notranje potrebe, medtem ko so njihove misli in dejanja prav nezavedna posledica le-teh. Na podlagi različnih raziskav navaja, da se pri povprečnem človeku vsakodnevno v kar 99 % odvijajo enake misli, zaradi katerih vsak dan ponavlja iste stvari: »Le sem in tja se pojavijo ustvarjalne, izstopajoče misli.« (Kezele 2020) Ustvarjalnost in inovativnost vsak po svoje izražata tudi dobitnika Prešernovih nagrad za leto 2020. Baletni ustvarjalec, koreograf, dramaturg in režiser Milko Šparemblek je dejal, da je balet star že 2000 let, pa vendar ne obstaja nobena šola za koreografijo, ker je le-to nemogoče učiti. Poudaril je, da je pomembno prisostvovati in opazovati delo ter pristop pomembnega koreografa, pri tem pa neprestano misliti: »Jaz bi to drugače zajel.« (Šparemblek, 2020) Drugi lavreat, fotograf Stojan Kerbler (2020), pa je skromno dejal, da fotografira tisto, kar dobro pozna (kar je še en pomemben pogoj, da smo lahko uspešni, op. a). Ravno zaradi tega so mu domačini zaupali in bili pri fotografiranju sproščeni in naravni. Če to projiciramo na vzgojo in izobraževanje, lahko potegnemo vzporednico – učenci, ki se bodo počutili varno, bodo sproščeni, naravni in brez predsodkov, posledično pa bodo zagotovo bolj kreativni, kot bi bili sicer v nestimulativnem in zgolj tekmovalnem okolju. Bong Joon-ho, južnokorejski režiser in scenarist filma *Parazit*, ki je leta 2020 prejel kar štiri oskarje, je ob podelitvi citiral filmskega velikana Martina Scorseseja¹, da je

^[1] Scorsese je kljub nominaciji za najboljšega režiserja (za film *Irec*) na podelitvi leta 2020 ostal brez oskarja.

»najbolj osebno najbolj ustvarjalno.« (Bong Joon-ho, 2020) Za tak pristop in optimalno ustvarjalnost ter inovativnost učencev pa je poleg že opisanega pozitivnega okolja potrebno tudi medsebojno zaupanje v odnosih znotraj trikotnika: *učitelj-učenec-celotna skupina (razred)*.

Šolsko kurikularno načrtovanje v Sloveniji sicer spodbuja ustvarjalnost učencev in dijakov, vprašanje pa je, v kolikšni meri se to v praksi zares odraža. Premalo pozornosti se posveča tudi vseživljenjskim in neformalnim znanjem, ki jih poleg učitelja v šolski prostor lahko prinese tudi povabljen zunanji sodelavec (npr. babica učenca; kmet; obrtnik; ljubiteljski glasbenik ali strokovnjak na katerem koli področju). Morda je v šolah premalo poudarka tudi na praktično uporabnih vsebinah in konkretni uporabi znanja v družbi (na glasbenem področju npr. rabi glasbe kot sredstva za doseganje socialnih interakcij, povezovanja in inkluzije v širši družbi). Zato ne preseneča, ko nekateri mladi trdijo, da so se več kot v šoli naučili izven nje ali na obšolskih dejavnostih. Pri spodbujanju ustvarjalnosti moramo otroški domišljiji pustiti prosto pot, saj so navidezno 'neumne' ali 'neprimerne' ideje pogosto odlične zamisli. Že večkrat sem se česa naučil prav od učencev in od njihovih neposrednih ter brezkompromisnih idej, ki smo se jim včasih sprva tudi od srca nasmejali. Mlajši otroci imajo že na splošno manj predsodkov kot mi odrasli, zato se tudi manj obremenjeno izražajo, kar je lahko tudi zelo domiselno. Še manj predsodkov imajo otroci in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju, s katerimi se poklicno ukvarjam. Zaradi svojih zmanjšanih sposobnosti pa morajo za uspeh vložiti neprimerno več truda kot učenci, ki se izobražujejo v rednih šolah. V nadaljevanju je predstavljenih nekaj pristopov in izkušenj, ki so se pokazali kot uspešni za delo s to populacijo, načeloma pa so lahko uporabni kjerkoli v vzgoji in izobraževanju, predvsem z namenom izboljšanja poučevanja nasploh.

2.2 Z domiselnimi glasbenimi pristopi do vidnih uspehov

Ko sem leta 2007 začel s poučevanjem otrok s posebnimi potrebami, sem se soočal z mnogimi pomisleki. Največji izziv zame je bil, kako jih kot glasbeni pedagog čim bolje predstaviti javnosti in pripraviti na razne nastope, tudi na

območni in državni pevski reviji, čeprav skoraj noben učenec ni imel dobro razvitega melodičnega posluha, mnogi med njimi tudi slabše (ali sploh ne) razvit govor. Ker smo na območni reviji nastopili med pevskimi zbori rednih šol, sem razmišljal o nekakšnem *jokerju*, ki ga bodo moji pevci 'vložili' kot nadomestek za slabše petje, s katerim se niso mogli kosati s preostalimi zbori. Dokaj hitro sem spoznal, da je tisto, v čemer so boljši od ostalih, prav njihova spontanost, veselje in neprestana potreba po gibanju (ali drugače: velike težave ostati pri miru). (Veršnik, 2009) Bilo bi res nespametno, če bi jih pri petju poskušal siliti k mirni drži in se osredotočati zgolj na 'estetko' izvajanje. Zato je bil naš prvi nastop kombinacija pevsko-gibalno-plesne dejavnosti, ki sem jo spremljal s harmoniko. Pred prireditvijo sem bil najprej deležen negodovanja organizatorja, ker sem želel pred praktikabli več prostora za ples. Nazadnje so le upoštevali moj nasvet, da pred našim nastopom praktikable enostavno potisnemo nekoliko nazaj, za druge zbore pa spet v prvotni položaj. Naš nastop je v dvorani povzročil pristno navdušenje z dolgim aplavzom, saj so bili učenci tako izvirni, iskreni in sproščeni, da so poslušalce povsem prevzeli. Čeprav revija ni bila tekmovalnega značaja, mi je ena od zborovodij po prireditvi dejala: »Čestitam, danes ste pa zmagali.« Tudi fotografije z nastopa, ki smo jih prejeli kasneje, so odražale ta entuziazem, saj je fotograf posamezne učence ali pare ujel z obema nogama povsem dvignjene od tal, kot da bi lebdeli na odru. Ker pa v takih primerih nikjer in nikdar ne obstaja univerzalen recept za uspeh, o njem tudi ni mogoče govoriti. Zato bom uporabljal termin ***kreativno-inovativen pristop (kip)***, ki je lahko neka smernica in predpogoj, ne pa vedno tudi zagotovilo za uspeh. Ta pristop je bil na videz enostaven: (*kip1*) poiskati močna področja učencev, na katerih presegajo druge izvajalce in so hkrati inovativna. Naše izvajanje je celo zasenčilo togo in resno držo (brez kakršnih koli gibalnih koreografij) učencev rednih šol ter sicer (bolj ali manj) ubrano petje, čeprav je bilo po kvaliteti boljše od našega. Pri tem pa je pomemben še en vidik: (*kip2*) verjeti v učence, predvsem pa prevzeti odgovornost in stati za njimi ne glede na to, kaj zmorejo.

Kasneje sem začel z interakcijami (*kip3*), da sem v javne nastope učencev s posebnimi potrebami vključil tudi učence rednih šol, ki so pod mojim

mentorstvom delovali v izbirnem predmetu *Ansambelska igra* (hkrati sem namreč poučeval na obeh šolah). Pri tem se je kreativnost odražala tudi v priredbah, ki sem jih za pevce in instrumentaliste pisal sam, večkrat pa smo izvajali tudi povsem moje avtorske pesmi (besedilo, glasba in priredba). V takšnih primerih je zelo koristna (*kip4*) učiteljeva uporaba znanja in izkušenj s področja skladanja in glasbenega prirejanja, pa tudi s kakršnega koli (ne)formalnega področja. To se je odražalo tudi v primerih mojih prepesnitev pesmi iz tujih jezikov v slovenščino (npr. iz tajskega, portugalskega, nemškega, latvijskega, italijanskega), ki so jih učenci peli tako v izvirnem jeziku kot v slovenski prepesnitvi. Naslednji pristop (*kip5*) je bil združevanje različnih umetnosti (plesne, dramske, glasbene, likovne ipd.) v naše glasbene nastope, npr. na državnih revijah *Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo*, še posebej pa v vseslovenskem projektu *Evropska vas*, kjer so mnogi ljudje vsako leto z velikim veseljem in radovednostjo pričakovali, kaj bo pripravila *Tretja OŠ Slovenj Gradec*. Poleg odrskega nastopa (z dramskimi dialogi, petjem, igranjem in koreografijami) je prišlo slednjem tudi za izdelke na stojnici, ki so jih učenci naredili pri razrednikih in drugih učiteljih, še posebej pri likovni umetnosti in tehniki, kjer so pod mentorstvom kolege Luke Popiča vsakič poskrbeli za glavno skulpturo in druge izdelke, značilne za predstavljeno državo. Našega nastopa na eni od zaključnih prireditev se je 8. maja 2013 udeležil celo veleposlanik Latvije, njegova ekselencja Bahtijors Hasans, ki ni mogel verjeti, da so učenci pesem tako dobro izvedli v latvijskem jeziku, še posebej glede na njihove motnje v duševnem razvoju. Leta 2015 smo zelo odmevno predstavili tudi Italijo. Na stojnici so učenci predstavili značilno italijansko kulinariko in izdelke, ob njej pa glavno atrakcijo – stolp iz Pise, ki je bil zaradi velikosti sestavljen na licu mesta. Naš odrski nastop je bil skoraj 10-minutna kombinacija govorjenih dialogov in vokalno-instrumentalne izvedbe spleta italijanskih pesmi, kancon in arij, ki so jih učenci zapeli v izvirnem jeziku. Širše dogajanje o naših pripravah in izvedbi (o izdelavi izdelkov, vajah, glasbenem nastopu in predstavitvi Italije) je za oddajo *Šola, da se ti zrola 2015/16: Tretja OŠ Slovenj Gradec, sklop I* (dosegljivo tudi na spletu), posnela KTV Dravograd (TVD, 2015). Ta oddaja je neprecenljivega pomena, saj je bila posneta povsem v živo in prikazuje, česa so s pravim pristopom ter trdim delom zmožni učenci z motnjami v

duševnem razvoju, ki zaradi zmanjšanih sposobnosti potrebujejo bistveno več vaje kot njihovi povsem zdravi vrstniki.

V kontekstu osveščanja širše družbe se na Tretji OŠ Slovenj Gradec na različnih področjih trudimo, da se učenci javnosti čim bolje predstavijo. Na glasbenem področju zato redno sodelujemo na območnih in državnih glasbenih revijah (npr. *Metuljček Cekinček in Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo*), nastopamo na Koroškem, v Sloveniji in izven nje (npr. *Festival za tretje življenjsko obdobje*: Cankarjev dom, Ljubljana; Inklusia: Celovec, Avstrija), zadnje čase pa smo zelo uspešni tudi na filmskem področju, kjer smo kar trikrat zapored osvojili prvo mesto na mednarodnem festivalu *Video S-factor*. Tu se močno odraža (*kip6*) uporaba avdio in vizualnih sredstev, ki je lahko zelo koristna tudi pri vsakdanjem pouku (npr. že posnetek s telefonom je lahko odlična povratna informacija, včasih celo kot arhivski posnetek, čeprav je za snemanje glasbe in videa potrebna višja kvaliteta zvoka in slike). V naših zadnjih dveh zmagovalnih videih pa se odraža še en pomemben pristop (*kip7*): vključevanje oz. povezovanje z drugimi družbenimi skupinami. V prvem, *Bodi drugačen* (Veršnik, 2017), ki je bil julija 2019 predstavljen tudi na 45. svetovni konferenci ICTM² v Bangkoku (Veršnik, 2019b), smo vključili starostnike, njihovo vlogo pa je odlično odigrala ga. Marija Kraker (1936–2018). V videu *Sonce za vse – Sun for all* (Veršnik, 2019a) pa smo k sodelovanju povabili skupino učencev Prve OŠ Slovenj Gradec. In če gre vsaj deloma verjeti besedam, ki mi jih je na podelitvi *Mednarodnega festivala Video S-factor 2019* za absolutni zmagovalni video *Sonce za vse – Sun for all* izrekel eden od strokovne žirije: »Čestitam, vi ste najboljši primer inkluzije,« potem so ti pristopi vsaj delček poti k boljši in pravičnejši družbi, od katere smo zaenkrat še zelo oddaljeni. Seveda pa se pri tem ne moremo zanašati na druge, ampak moramo biti zelena sprememba najprej mi sami, kot je govoril Gandhi.

^[2] ICTM je International Council for Traditional Music oz. Mednarodni svet za tradicijsko glasbo.

Slika 1: Kolaž slik absolutnega zmagovalnega videa Tretje OŠ Slovenj Gradec »Sonce za vse –Sun for all« (Veršnik, 2019a), na Mednarodnem festivalu Video S-factor 2109. (arhiv avtorja)

3 Zaključek

Tako v življenju kot pri vzgojno-izobraževalnem delu je potrebno neprestano prilagajanje, kreativnost in inovativnost – tudi če zgolj v drugačnem odnosu in pristopu do učenca. Tudi epidemija covida-19 nam je marca 2020 pokazala, da nikjer in nikoli nismo pripravljeni na vse, lahko pa se prilagodimo in ustvarjamo naprej. Zelo koristni so se ob tem pokazali tudi obravnavani pristopi, še posebej omenjeni kip6, saj sem lahko za delo na daljavo učencem za usvajanje in utrjevanje pošiljal tudi naše avdio in video posnetke, ki smo jih prej s skupinami ali posamezniki ustvarili pri pouku. V obliki povratnih informacij pa so z domačimi posnetki presenečali

tudi nekateri učenci. V prihodnosti je še ogromno prostora za tovrstno kreativnost in pogostejšo ter boljšo rabo digitalnih vsebin v šoli, vendar bo po mojem trikotnik: učitelj-učenec-celotna skupina in delo 'v živo' še vedno neprecenljivo, še posebej pri glasbenih aktivnostih. Četudi bo digitalni medij pri komunikaciji in interakciji vsesplošno bolj prisoten, bodo človek in odnosi ostali nepogrešljivi, kar se je bistveno pokazalo tudi v obdobju omenjene epi- oz. pandemije.

Viri in literatura

- Bong Joon-ho. (2020). Oskarji – dan potem. [televizijski posnetek]. Ljubljana: RTV Slovenija. <https://4d.rtvlo.si/arhiv/tv-kulturno-umetniški/174598035> (Pridobljeno 11. 2. 2020.)
- Fran. 2014. Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2014–, različica 6.0, www.fran.si, <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=ustvariti> (Pridobljeno 9. 2. 2020.)
- Holst. 2014. Classic de Bono: ..doing.. (spletni članek) Holst. Workplace Effectiveness. 18. marec 2014. <https://weareholst.com/classic-de-bono-doing/> (Pridobljeno 9. 2. 2020.)
- Jontez, Tadej. (2012). Inovacije, inovativnost in inovacijska kreativnost. E4E novice – spletni časopis, 1. okt. 2012. Eudace. <https://eudace.eu/knjiznica/clanki/2013022513591472/> (Pridobljeno 9. 2. 2020.)
- Kerbler, S. (2020). Podelili Prešernove nagrade. [televizijski posnetek]. Ljubljana: RTV Slovenija. <https://4d.rtvlo.si/arhiv/odmevi/174670397> (Pridobljeno 7. 2. 2020.)
- Kezele, A. (2020). Televizijski klub: Izziv: Človek. [televizijski posnetek]. Ljubljana: RTV Slovenija. <https://4d.rtvlo.si/arhiv/televizijski-klub/174653277> (Pridobljeno 22. 2. 2020.)
- Šparemblek, M. (2020). Podelili Prešernove nagrade. [televizijski posnetek]. Ljubljana: RTV Slovenija. <https://4d.rtvlo.si/arhiv/odmevi/174670397> (Pridobljeno 7. 2. 2020.)
- TVD. (2015). Šola, da se ti zrola 2015/16: Tretja OŠ Slovenj Gradec, sklop I. [televizijski posnetek]. Dravograd: KTV Dravograd. https://www.youtube.com/watch?v=o_9IbXnK3RY (Pridobljeno 30. 9. 2015.)
- Veršnik, V. (2009). Moč gibanja ob glasbi. Glasba v šoli, Ljubljana: ZRSŠ, 2009, XIV/3–4, 4–12. [ISSN 1318-735X; COBISS.SI-ID: 1331836].
- Veršnik, V. (2017). Bodi drugačen. [Videofilm]. [Avtor besedila, glasbe, priredbe in scenarija: Vojko Veršnik. Izvajalci: učenci Tretje OŠ Slovenj Gradec, mentor: Vojko Veršnik. Mednarodni projekt Video S-factor, 2017]. <https://www.youtube.com/watch?v=fpE8Nh1KBn0> (Pridobljeno 18. 5. 2020.)
- Veršnik, V. (2019a). (5. maj 2019). Sonce za vse – Sun for all. [Videofilm]. [Avtor besedila, glasbe, priredbe in scenarija: Vojko Veršnik. Izvajalci: učenci Tretje OŠ Slovenj Gradec,

mentor: Vojko Veršnik. Mednarodni projekt Video S-factor, 2019]. <https://www.youtube.com/watch?v=PNGMjWeh8Nw> (Pridobljeno 5. 5. 2019.)

Veršnik, V. (2019b). Be Different, But Not Wrong—Win-Win Interaction Between the Elderly and Children with Special Needs. [Samostojni referat na:] The 45th International Council for Traditional Music World Conference, Bangkok. 15. jul. 2019. Bangkok: Chulalongkorn University.

#SLOVENSČINAJEZAKON

#SLOVENIANISAWESOM

Eva Traven
prof. slov.

Osnovna šola Predoslje Kranj
traven.eva@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Tina Primožič

Povzetek

Učna motivacija je psihološki proces, ki učenca spodbudi k učenju, ga pri tem usmerja, določa intenzivnost učenja in mu omogoči, da pri učenju vztraja. S približanjem učenčevemu izkušenjskemu svetu, tudi s pomočjo informacijsko komunikacijskih tehnologij, lahko učitelj učence produktivno vključi v delo v razredu in pri tem razvija njihovo motiviranost za učenje, hkrati pa jih spodbuja k poglobljenemu razmišljanju o tem, kar se učijo. Pouk slovenščine, predvsem obravnava književnosti, je področje, kjer je notranja motivacija učencev izrednega pomena. Nekateri od pristopov, ki jih učenci zelo radi sprejmejo, so med drugim uporaba socialnih omrežij (predvsem Facebook in Instagram), snemanje spletnih dnevnikov (vlogov), celo igranje računalniških iger. S prispevkom bo predstavljenih nekaj dejavnosti, ki so se v razredu v preteklem letu izkazale za zelo uspešne in so na tak ali drugačen način povezane s sodobno tehnologijo. Učenci 7. razreda so ob prebrani knjigi domačega branja ustvarjali Instagram in Facebook profile, pri čemer so morali smiselno uporabiti svoje vedenje o književnih junakih in njihovih odnosih; v 8. razredu so se prelevili v »vlogerje« in posneli njihov slog, hkrati pa smiselno ovrednotili knjigo in spoznali novo besedilno vrsto. V 9. razredu pa je bila zasnovana celo računalniška arkadna igra, pri čemer so učenci prečesali knjigo domačega branja podolgem in počez. Nove tehnologije imajo lahko pri pouku veliko moč, če so kakovostno osmišljene in povezane s cilji in vsebinami učenja, hkrati pa nudijo priložnost za pogovor in osveščanje učencev o varnosti na internetu in njegovih pasteh.

Ključne besede: slovenščina, igrifikacija, domače branje, IKT, gledališka pedagogika

Abstract

The learning motivation is a psychological process that stimulates students to learn, while directing them, determining the intensity of learning, and keeping them going. Through approaching the student's experiential world, which includes information and communication technologies, a teacher can

productively integrate the students into classroom work, while developing their learning motivation and stimulating them to think deeply about what they are learning. Slovene language lessons, literature in particular, are an area where the students' intrinsic learning motivation is vital. Some of the approaches that the students will heartily welcome include the use of social media (Facebook and Instagram in particular), vlogging, even playing computer games. Presented will be some of the activities that proved very successful in the classroom over the past year, and are in one way or another related to modern technology. Having read a home reading book, the 7th year students were required to create Instagram and Facebook profiles, and make a meaningful use of their knowledge of literary heroes and their relationships; in the 8th year, they became vloggers, imitating their style, while at the same time making meaningful evaluation of the book and learning a new type of text. In the 9th year, we designed an arcade computer game, which required a thorough examination of the home reading book. New technologies can be a very powerful tool in the classroom if they are given a quality purpose and are related to the learning goals and topics. At the same time, they offer an opportunity for discussing and informing the students about safety on the Internet and its traps.

Keywords: Slovene Language, Gamification, Home Reading, ICT, Theatre Pedagogy

UVOD

Je domače branje lahko privlačno?

Del poslanstva učiteljev maternega jezika v šolah je tudi navduševanje učencev za branje literature. Pomembno spodbudo pri tem predstavlja branje knjig domačega branja, saj prav tu učenci doživijo knjigo v celoti, po možnosti v varnem domačem okolju, v udobnem zavetju svoje sobe. Kljub temu je branje domačega branja marsikateremu učencu, pa tudi staršu, odvečna, nepotrebna obremenitev, zato kljub učiteljevemu prizadevanju,

da bi literaturo približal otrokom, učenci pogosto prepisujejo obnove drug od drugega ali s svetovnega spleta, vsebine knjige in čarobnosti branja pa praviloma ne doživijo. Zato je dobrodošlo, da vsaj del dejavnosti ob branju obveznega čtiva učitelji slovenščine naredimo učencem privlačen. Veliko lahko naredimo že s samim izborom literature, pa tudi tiste obvezne, ki so jim bodisi zaradi časovne odmaknjenosti bodisi zaradi težavne vsebine, lahko obravnavamo na raznolike, inovativne načine, pri čemer pogosto posežemo tudi po IKT.

Marija Žveglič v svojem raziskovanju rabe IKT pri pouku slovenščine ugotavlja, da so učenci v prostem času zelo motivirani za rabo različnih tehnologij, tako na ravni komunikacije kot tudi zabave; zastavlja pa se vprašanje, ali zmoremo njihovo zasebno navdušenost na šolskem polju kakovostno osmisлити ter povezati s cilji in z vsebinami učenja oz., ali smo glede na dejstvo, da je tehnološki razvoj v velikem zagonu, pripravljeni premisliti in prevrednotiti obstoječo pedagoško prakso v luči ustvarjalne in učinkovite rabe novih tehnologij. (Žveglič, 2008)

Kot poudarja učni načrt za slovenščino (2019), se pri književnem pouku učenci in učenke srečujejo z umetnostnimi oz. književnimi besedili ter ob njih poleg sporazumevalne zmožnosti razvijajo tudi doživljajsko, domišljijско, ustvarjalno, vrednotenjsko in intelektualno zmožnost. Z zaznavanjem kulturnih, etičnih, duhovnih in drugih razsežnosti, ki jih premore besedna umetnost kot eden od univerzalnih civilizacijskih dosežkov, ki je za obstoj slovenstva še posebej pomemben, se utrjujejo kulturna, domovinska in državljanska vzgoja ter medkulturna in širša socialna zmožnost. (UN 2019, str. 6) Po priporočilih Evropskega parlamenta in Sveta Evrope o ključnih zmožnostih za vseživljenjsko učenje/izobraževanje (2006) se pri učencih razvijanje digitalne zmožnosti povezuje z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku. Poleg spletnih učnih okolij, kot so forum, klepetalnica, uporaba anket ali drugih odzivnih sistemov za razne oblike preverjanja, videokonferenca za sodelovalno učenje itd., učni načrt omenja tudi uporabo družabnih omrežij, ob čemer naj učitelj učence tudi ozavešča o

odgovornem poseganju v splet in o odgovorni rabi informacijske tehnologije ter jih uči, kako lahko sami prispevajo za splet. (UN 2019, str. 76)

Družabna programska oprema v interakciji z družabnimi omrežji vsekakor ima prihodnost v šolstvu. Dostopnost kjerkoli in kadarkoli, interakcija med uporabniki in brezplačne vsebine, ki jih ponujajo aplikacije in programi, bodo uporabnikom vedno zanimivi. IKT in internet sta lahko na različne načine uporabna v šolskem pouku in od učitelja je odvisno, kateri namen in cilj želi doseči z uporabo. Omogočata komunikacijo med učencem in različnimi viri, pri čemer delovanje nadzoruje učitelj, ki prevzema nalogo mentorja, učenec pa preko IKT in interneta odkriva nove informacije in pridobiva znanje. (Erjavec, 2011)

2 Primeri iz prakse

2.1 Tavčarjev Tržačan in gledališka pedagogika

Med deli, ki se jih učenci za domače branje lotijo z nekoliko manj navdušenja, je tudi zbirka zgodb Med gorami Ivana Tavčarja. Ker je to literarno delo starejšega datuma, jim pri branju dela težave že sam jezik, prav tako pa jim zgodbe niso blizu zaradi povsem drugačnega izkušenskega sveta. Ker sem želela, da zgodbe vendarle začutijo, sem za branje izbrala drugačen pristop. Idejo zanj sem dobila ob prisostvovanju delavnici Outsider v skupini, ki ga je v septembru 2019 izvedlo kulturno društvo Apél v sodelovanju s češkimi partnerji v Mestni knjižnici Kranj. Podlaga za delavnico na temo nasilja je bila kratka zgodba *Vse poletje v enem dnevu* avtorja Raya Bradburyja, pri kateri so s pomočjo **igranja vlog** ter ostalih metod (gledaliških, pedagoških, doživljajskih) poskušali razumeti položaj žrtve in nasilneža, pa tudi položaj zunanjih opazovalcev nasilja. Odziv otrok, ki so sodelovali na delavnici, me je spodbudil, da sem metodo poskušala aplicirati na obravnavo literature v razredu.

Učence sem (preden so se lotili branja celotne zbirke zgodb Med gorami) v razredu uvodoma prosila, naj se postavijo na poljubno mesto v učilnici

(mize in stole smo že prej umaknili) in zaprejo oči. Nato sem jim predvajala sproščujočo glasbo in napovedala, da bodo s časovnim strojem odpotovali v preteklost, približno 100 let nazaj. Prosila sem jih, naj vsak pove eno stvar, s katero bomo oblikovali dogajalni prostor, to je kmečko podeželje. Učenci so naštevili kmečke hiše, kmetijo, drevesa in polja, konje in vozove, cerkev, gostilno, otroke, ki se lovijo itd. Sama sem na koncu dodala še veliko, staro drevo – hruško s sladkimi plodovi. Nato sem jim prebrala uvod zgodbe Tržačan Ivana Tavčarja, do dela, kjer Vrbarjev Matevž posvoji tržaškega dečka Tomaža. Na tem mestu sem stopila v sredino učilnice in učencem povedala, da je na vrsti »vroči stol«. Pojasnila sem jim, da bom nastopila v vlogi Matevža in da me lahko vprašajo, kar želijo, seveda v okviru zgodbe. Odgovarjala sem lahko samo na vprašanja, ki so v povezavi s prebranim in na katera kot ta literarni lik lahko odgovorim. Učenci so zastavljali različna vprašanja, ki so se nanašala na moj (Matevžev) značaj, odnos do soljudi, odnos do posvojenega otroka, veliko vprašanj pa je bilo tudi zastranitvenih, zato nanje nisem odgovarjala. Pri tem sem se skušala vživeti v vlogo, govorila sem z globokim, osornim glasom, uporabila sem tudi preprost »kostum«. Nato mi je na pomoč prišla kolegica, ki je prevzela vlogo Tomažka. Govorila je s tihim, plašnim glasom, učenci pa so »Tomažka« med drugim vprašali, kako se počuti v novi družini, ali je vesel, ker je dobil nove starše in kakšno življenje misli, da ga čaka.

Nato sem učencem prebrala nadaljevanje. V delu, kjer Tomažek začne umirati, medtem ko opazuje hruško na veji, sem naredila premor in učence prosila, naj naredijo krog okrog umišljene hruške in Tomažka. Dobili so navodilo, naj mu vsak pove nekaj spodbudnega. Ko so to naredili, sva s kolegico odigrali prizor, kjer z drevesa pade hruška, Matevž pa nato plane proti njemu in ga želi preteptsti. Nato sva prizor prekinili, stopili s »prizorišča« in učence vprašali, kako se bo po njihovem mnenju zgodba končala. Ko so povedali nekaj možnih izidov, sem jim prebrala še pravi zaključek zgodbe.

Poskus obravnave zgodbe na takšen način se je izkazal za izredno učinkovit. Učenci niso besedila le prebrali/slišali, temveč so ga doživeli. Takšen pristop je v veliko večji meri v njih vzbudil empatijo, saj so se skozi svoje sodelovanje

veliko lažje postavljali v položaj literarnega lika, si predstavljali dogajanje in razmišljali o njem.

Učni proces, ki vključuje umetnost in kulturne prvine, pri učencih razvija kreativnost, samoiniciativnost, domišljijo, čustveno inteligentnost, moralne vrednote, samostojnost, sposobnost kritične presoje ter svobodnega razmišljanja in delovanja. To so veščine, ki posamezniku omogočajo kvalitetno življenje v sodobni družbi. Drama je izmišljena dejavnost, kjer sprejemanje vlog omogoča udeležencem, da razmišljajo in/ali se obnašajo, kot da so v drugem kontekstu, in da se odzovejo na drugačne zgodovinske, socialne in medosebne odnose. (Cooper, 2015)

2.2 Socialna omrežja in književnost

Ena od aktivnosti, ki jo učenci vedno sprejmejo z navdušenjem, je uporaba socialnih omrežij, kot sta predvsem Facebook in Instagram. Po pogovoru o doma prebrani knjigi (Stare grške bajke) so morali učenci ustvarjati fiktivne profile literarnih junakov in njihove zapise na »zidovih Facebooka«. Ker učenci bolj kot Facebook poznajo in uporabljajo Instagram, smo preizkusili tudi to možnost, pri čemer so bili še bolj pozorni na posebnosti te socialne mreže, torej s poudarkom na fotografiji in ključnikih (»hashtagih«). Učenci so si izbrali enega od likov iz prebranega dela, mu določili prijatelje, profilno sliko, interese, nato pa ustvarili zapise, kot bi jih objavil ta junak, če bi živel v današnjem času in uporabljal internet. Pri dejavnosti je bilo potrebno kar nekaj usmerjanja, saj sem želela, da se zapisi smiselno povezujejo s prebrano zgodbo, po možnosti pa naj tudi vključujejo navezave na katerega od frazemov, povezanih s starogrškimi miti (npr. Ahilova peta, jabolko spora, Sizifovo delo).

Nekaj učencev je povedalo, da niti ne uporabljajo niti ne spremljajo socialnih omrežij, zelo dobro pa poznajo Youtube in »influencerje«, ki jih radi spremljajo. Dala sem jim izziv, naj posnamejo spletni dnevnik oz. »vlog«, in sicer tako, da se vživijo v enega od literarnih likov in, kot je značilno za to vrsto sodobnega medija, izrazijo svoje poglede, izkušnje, delijo nasvete

in podobno, ob tem pa seveda ohranjajo povezavo z zgodbami Starih grških bajk. Tako je denimo nastal izredno domiseln spletni dnevnik junaka Odiseja, ki je na Youtube kanalu predstavljal svojo turistično agencijo, ponujal storitev križarjenja od Itake do Troje in popuste pri nakupu obeskov v obliki lesenega konja.

Dodano didaktično vrednost opisane dejavnosti vidim predvsem v drugačnem pristopu, ustvarjanje je bilo zabavno, saj se je v glavah učencev utrnilo ogromno idej, hkrati pa smo uro izkoristili tudi za osveščanje in pogovor o varnosti na internetu in njegovih pasteh.

2.3 Ustvarjamo računalniško igro

Ideja za tretjo aktivnost, ki jo želim predstaviti, se je porodila med uro oddelčne skupnosti, kjer je beseda nanesla na igranje računalniških iger. Pogovarjali smo se o odvisnostih in o času, ki ga učenci porabijo za igranje iger na računalniku in igralnih konzolah. Ko smo govorili o vrstah iger, ki jih imajo najraje, smo ugotavljali, da pri nekaterih igrah lahko najdemo tudi pozitivne vidike in da se včasih igralec iz njih tudi kaj nauči, denimo logičnega razmišljanja, hitrega odzivanja, kritičnega mišljenja. Zanimiv primer je podal učenec, ki je povedal, da je prav zaradi igranja igre Assassin's Creed dobil pri zgodovini odlično oceno, saj je iz igre veliko vedel o življenju starih Egipčanov, na čemer omenjena igra temelji. Ob tem smo se začeli pogovarjati, kako bi bilo, če bi obstajale računalniške igre, ki bi bile njim dovolj privlačne, da bi jih radi igrali, hkrati pa bi se iz njih naučili vsebin različnih predmetov.

Na podlagi tega pogovora sem v 9. razredu načrtovala dejavnost ob obravnavi domačega branja Malega princa avtorja A. de Saint Exuperyja. Učenci so dobili navodila, naj doma preizkusijo različne računalniške igre, po možnosti arkadnega značaja (svetovala sem jim platformi Kizi in Friv). V šoli smo nato izdelovali idejno zasnovo za takšno igro. Učenci so delali po skupinah in zbirali ideje, kakšna bi bila njihova igra, ki bi vsebinsko in idejno predstavila vsebino knjige Mali princ in bi bila hkrati zanimiva in zabavna.

Podajali izredno domiselne ideje, razmišljali so tako o literarnih likih in njihovih lastnostih kot tudi o možnih nalogah skozi potek igre, zahtevah za prehod na višji nivo, razpravljali so, kako bi v igro vključili lisico, zvezde, vrtnice in ostale motive iz zgodbe in tudi, kako bi osmislili življenjske resnice, ki jih podaja knjiga bralcu. Ideje so nato tudi narisali oz. napisali na velik plakat.

Pred izvedbo dejavnosti sem pričakovala, da bo z moje strani potrebno veliko usmerjanja, saj bodo učenci namesto na vsebine in ideje prebrane knjige dajali večji poudarek na samo igro, njen izgled, pravila in akcijo, ki z domačim branjem ne bo imela nobene prave povezave. Vendar sem bila prijetno presenečena nad tem, kako zavzeto in navdušeno so učenci med delom nizali ideje, sodelovali, razlagali sporočila poglavij drug drugemu in se tudi vračali k sami knjigi in podrobnostim zgodbe ter jih izredno smiselno umeščali v svoje izdelke. Vsekakor pa je bil dosežen glavni cilj dejavnosti, učenci so zelo podrobno spoznali knjigo domačega branja in se ob njej še zabavali.

3 Zaključek

Učna motivacija je psihološki proces, ki učenca spodbudi k učenju, ga pri tem usmerja, določa intenzivnost učenja in mu omogoči, da pri učenju vztraja. S približanjem učenčevemu izkušenjskemu svetu, tudi s pomočjo informacijsko komunikacijskih tehnologij, lahko učitelj učence produktivno vključi v delo v razredu in pri tem razvija njihovo motiviranost za učenje, hkrati pa jih spodbuja k poglobljenemu razmišljanju o tem, kar se učijo. V članku opisani primeri so le del raznovrstnih možnosti, ki jih pri pouku slovenščine učitelji lahko uporabimo za vzpodbujanje pozitivne izkušnje s književnostjo ob hkratnem doseganju ciljev učnega načrta.

Viri in literatura

Cooper, C.: Preigravanje: igra, drama in domišljajska realnost. Umetnost učenja, Zbornik 6. mednarodne konference gledališke pedagogike, Ljubljana: Društvo ustvarjalcev Taka Tuka, 2017, str. 23–28.

Erjavec, K.: Mnenja osnovnošolskih učiteljev o implementaciji interneta v pouk. Novo mesto: Pedagoška obzorja, Didactica Slovenica, 2011.

Slovenščina, učni načrt: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, 2018, str. 76–77.

http://mizs.arhiv spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina.pdf. (Pridobljeno 10.3. 2020.)

Žveglič, M.: Raba IKT za razvijanje sporazumevalne zmožnosti pri pouku slovenščine v 3. triletju osnovne šole in gimnazij. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

**ORODJA, KI PRIPOMOREJO K RAZVIJANJU
USTVARJALNEGA MIŠLJENJA PRI UČENCIH**

**SUMMARY OF THE ARTICLE “TOOLS WHICH HELP
DEVELOP STUDENTS’ CREATIVE THINKING«**

Gordana Krajnc
prof. razrednega pouka

Osnovna šola Mislinja
o-mislinja.mb@guest.arnes.si

Lektorica strokovnega članka: Leja Oder

Povzetek

Namen prispevka je predstaviti orodja za razvijanje ustvarjalnega mišljenja pri učencih. V šoli opažamo, da v zadnjih letih učenci pričakujejo, da bodo vse opravili s čim manj truda. Večina otrok težko izrazi svoje (za)misli. Za njihovo kreativnost je potrebno veliko več časa kot pred leti. V prispevku želim pokazati, da se lahko s primernimi pristopi in orodji veščin ustvarjalnega razmišljanja učenci naučijo prav v šoli. Učenci bodo kasneje v življenju za svoj uspeh zagotovo potrebovali veščine, ki jih bo spodbujala k inovativnosti. Predstavljena bodo konkretna orodja, ki izhajajo iz projekta Semena sprememb in projekta Povratna informacija s pomočjo umetnosti krepiti učenje. V prvem projektu predstavljam orodja, ki spodbujajo samoiniciativnost in proaktivnost – kartice prihodnosti, delo s plakatom Semena sprememb, kreativni pripomočki za delo z otroki. V drugem projektu bodo predstavljena orodja, s katerimi učenci na kreativen način dobijo ali podajo povratno informacijo sebi ali drugemu. Predstavila bom izkušnjo z orodji Razglednica, Mandala, Neodkrita ozemlja. Ugotavljam, da so učenci z uporabo teh orodij začeli spreminjati način razmišljanja, postali so bolj odprti za nove ideje, okrepila se je njihova samozavest, odprti so bili za izzive, pogostejše so prihajali do novih rešitev. Ustvarjalnega dela so se radi lotili. Naša naloga je, da čim večkrat ustvarimo pogoje, v katerih se bodo ideje lažje porajale.

Ključne besede: ustvarjalnost, orodja, novi pristopi, povratna informacija

Abstract

The aim of this article is to present tools for developing students' creative thinking. It has become quite apparent that many students do not put much effort into their work. Many students have difficulty expressing their thoughts. A lot more time is dedicated to get students thinking creatively than years before. The article aims to show that creative thinking can be taught at school by using appropriate approaches and tools. For students to succeed in life, they will need certain competencies to make them innovative.

The article will present specific tools that were developed in the projects Semena sprememb (Engl. Seeds of Change) and Povratna informacija s pomočjo umetnosti krepí učenje (Engl. Feedback and Art Build Learning). Tools that were developed in the project Semena sprememb (Engl. Seeds of Change) are used for developing initiative and proactivity, e.g. cards of future, Seeds of Change poster, creative accessories for teaching. Tools for developing creative feedback are presented in the second part. These tools are: a postcard, a mandala and an uncharted territories. I have discovered that my students have started to think differently. Additionally, they have become more open-minded, more confident and ready for new challenges. Lastly, they often find new and ingenious solutions to problems. They enjoy doing creative work. Hence, it is our task to ensure conditions where our students can excel in creative environments.

Keywords: creativity, tools, new approaches, feedback

1 Uvod

V šoli opažamo, da v zadnjih letih učenci pričakujejo, da bodo vse opravili s čim manj truda. Večina otrok težko izrazi svoje (za)misli. Za njihovo kreativnost je potrebno veliko več časa kot pred leti. V prispevku želim pokazati, da se lahko s primernimi pristopi in orodji večšin ustvarjalnega razmišljanja učenci naučijo prav v šoli. Učenci bodo kasneje v življenju za svoj uspeh zagotovo potrebovali veščine, ki jih bodo spodbujale k inovativnosti.

Predstavljena bodo konkretna orodja, ki izhajajo iz projekta Semena sprememb in projekta Povratna informacija s pomočjo umetnosti krepí učenje. V okviru prvega projekta predstavljam orodja, ki spodbujajo samoiniciativnost in proaktivnost. V okviru drugega projekta pa opisujem orodja, s katerimi učenci na kreativen način dobijo oz. podajo povratno informacijo sebi ali drugemu.

Razvijanje ustvarjalnega mišljenja pri učencih naj bi bila glavna naloga vsakega učitelja. Menim, da je v šoli možno uspešno razvijati ustvarjalnost

le na osnovi tega, če je tudi učitelj sam ustvarjalen. S preizkusom različnih orodij skušam dokazati, da učenci lahko spremenijo ustaljene načine razmišljanja, da postanejo bolj odprti za nove ideje, izzive ter da lahko vse to uspešno dosežemo tako, da čim večkrat ustvarimo pogoje, v katerih se bodo ideje lažje porajale.

2 Osrednji del referata

2.1 Definicija ustvarjalnosti

Ustvarjalnost je pojem, s katerim so se že v preteklosti in se še danes ukvarjajo številni strokovnjaki. Poenotene definicije, kaj ustvarjalnost pravzaprav je, še nimamo. Vsi dobro vemo, da ustvarjalnost lahko spodbujamo (ali pa zaviramo) v družinskem in šolskem okolju. Ker izhajam iz učiteljskega poklica, sem prepričana, da je osnovna naloga učitelja v vzgojno-izobraževalnem procesu spodbujati ustvarjalnost otrok.

Jauševc (1985) pravi, da do ustvarjalnega mišljenja pride, če so zagotovljeni vsi trije od naslednjih dejavnikov:

- sposobnosti
- spretnosti
- motivacija.

Ustvarjalnost je seveda odvisna od inteligentnosti, znanja, radovednosti, nekonformizma. A učenci potrebujejo tudi izzive, spodbude, dobro motivacijo. Pri delu morajo biti sproščeni, uživati, biti navdušeni. Le v takšnih pogojih bo njihova ustvarjalna plat prišla na plan.

2.2 Kako spodbujati ustvarjalnost

Vorderman (2017) daje koristne nasvete, kako lahko otroke spodbujamo k ustvarjalnosti:

- Učence učimo opazovanja.
- Uporabljamo širok nabor raznolikih učnih gradiv.
- Ob različnih aktivnih (novih, svežih) metodah učenja aktiviramo učenčev spomin, spodbujamo domišljijo.
- Razbiti je treba rutino.
- Omogočamo čim več eksperimentiranja.
- Spodbujamo učence k samostojnosti pri nastajanju idej.
- Odprti smo za različne ideje učenčev. Sprejemamo vse odgovore, tudi nenavadne, manj običajne.
- Dopustimo razlago učenčev za svoje zamisli.
- Pri pouku delujemo kot moderatorji, le usmerjamo proces.
- Spodbujamo učenčevo zavest, da je veliko vredno ravno tisto, kar se je sam domislil in znal argumentirati.
- Učni proces organiziramo v sproščenem, igrivem okolju.
- Ne kritiziramo, vedno najdemo kaj za pohvalo.
- Učence spodbujamo k samovrednotenju.

2.3 Otroke je potrebno naučiti razmišljati z različnimi tehnikami

»Bolj kot to, da si učenci zapomnijo čim več vsebin, je postalo pomembno, da znajo ravnati s podatki, jih kritično ovrednotiti. Naučiti jih je potrebno, da bodo samostojno razmišljali, bili ustvarjalni, se učinkovito izražali, utemeljevali svoje ideje, samostojno pristopali k problemom, za katere ni preprostih rešitev in se samozavestno spopadali z njimi.« (Zupan, 2005, str. 100)

Edward de Bono (2014) prav tako pravi, da so informacije zelo pomembne. Da pa bi lahko informacije, ki so na voljo, tudi najbolje izkoristili, potrebujemo razmišljanje. Prepričan je, da naloga iz razmišljanja ne sme biti ne prelahka in ne pretežka, mora biti izvedljiva. Za reševanje take naloge pa so potrebne izurjene veščine.

Ustvarjalno razmišljanje po de Bonu (2014) lahko razvijemo s t.i. lateralnim razmišljanjem. To je veščina, ki jo lahko pridobi vsakdo, če se potrudi. Gre za beg od uveljavljenih idej in zaznav, da bi lahko našli nove. Odličen primer lateralnega mišljenja je humor. V knjigi Naučite svojega otroka razmišljati lahko najdemo ogromno tehnik za razvijanje lateralnega mišljenja.

De Bono (2014) pravi, da se pri ustvarjalnem mišljenju ne ukvarjamo s tem, da bi kaj dokazali. Ukvarjamo se s tem, da se premaknemo k nečemu novemu.

2.4 Primeri dobre prakse

V nadaljevanju predstavljam nekaj metod dela, s katerimi spodbujam ustvarjalnost otrok pri pouku (na različnih predmetnih področjih). Preizkušala sem orodja, ki sem jih spoznala v okviru projektov Semena sprememb in Povratna informacija s pomočjo umetnosti krepi učenje.

2.4.1 Projekt Semena sprememb

Učiteljem ponuja, da prihodnost skupaj z otroki vzamemo v svoje roke. Eden izmed ciljev projekta je spodbujanje samoiniciativnosti in proaktivnosti. Teme projekta se prepletajo s cilji učnih načrtov tretjega, četrtega in petega razreda (Fidler, 2018).

2.4.1. Plakat semena sprememb

Najbolj pomembno je, da otroci sami predlagajo spremembe in jih ob podpori učitelja tudi izvedejo. V ta namen se uporablja plakat Semena sprememb. Učenci vsak svojo idejo za spremembo zapišejo na listič, ki pomeni seme neke spremembe. Vsak ga nalepi v krošnjo drevesa. Ko je dejavnost, ki si jo je učenec zamislil, izvedena, svoje »seme« prestavi v prostor pod drevesom, kjer bo lahko rastlo naprej (Fidler, 2018).

Moji učenci so se letos lotili okoljske tematike. Vsak je na svoj listič zapisal, kako bi konkretno pripomogel k boljši urejenosti šolskega prostora. Idej je bilo precej, sprva splošne (npr. organizirali bomo čistilno akcijo ipd.), z aktivnejšim razmišljanjem tudi veliko bolj konkretne:

- Narisal bom piktograme za metanje odpadkov v koš.
- Vsakič bom opozoril koga, če bo odpadek vrغل mimo koša.
- Pogledal bom za sabo, ko bom odvrغل odpadek.
- V razredu bom pregledoval, ali je vsak odpadek v ustreznem košu.
- Želim si bolj zeleno učilnico. Prinesel bom kakšno rastlino.

Učenci so postali pri dajanju idej zelo aktivni, vedno bolj ustvarjalni. Potrebovali pa so kar nekaj časa, da so oblikovali konkretne predloge. Ko so kakšno svojo idejo uresničili, so listič prestavili v spodnji del plakata, kar je na simbolni ravni pomenilo, da je seme padlo na plodno zemljo in je od nas odvisno še naprej, ali bo dobro rastle.

Slika 1: Plakat Semena sprememb (Vir: osebni arhiv)

Slika 2: Plakat Semena sprememb (Vir: avtor)

2.4.1.2 Kartice prihodnosti

Da učenci sploh postanejo odprti za nove ideje, jih je potrebno »zbuditi«, vreči izven cone udobja, izven ustaljenega razmišljanja. Eden izmed didaktičnih pripomočkov, ki ga uporabljam za to so t.i. kartice prihodnosti, ki jih ponuja projekt Semena sprememb. »Kartice prihodnosti spodbujajo krepitev asociativnega mišljenja in ustvarjanja zamisli.« (Fidler, 2018, str. 13). Eden izmed kompletov 30 kartic imajo naslov INOVATIVNOST. Na njih so nedokončani stavki, ki otroke spodbujajo k poglobljenemu razmišljanju. Naj navedem nekaj primerov:

- Rad bi naredil ...
- Trenutno bi lahko nekaj denarja zaslužil z ...
- Rad bi naredil ...
- Moja nora ideja je ...
- Če bi si upal/a, bi...

Učenci so se preizkusili tudi v tovrstnem razmišljanju. Nekaj njihovih kreativnih idej:

- Rad bi naredil novo civilizacijo in nov elektronski svet z imenom CYBORG.
- Trenutno bi lahko nekaj denarja zaslužil:
 - z igranjem harmonike.
 - s prodajo svojih risb, ker lepo rišem.
- Rad bi naredil:
 - svojo vojsko, da bi pomagal drugim.
 - igrico, v kateri izdelam svojo hišo in v njej živim.
- Moja najbolj nora ideja je, da bi vzletel z letalom in bi spuščal barvo, da bi imeli barvne oblake.
- Če bi si upala, bi raziskovala morje. Zato, da bi odkrila, kar še ni odkritega.

Slika 3: Delo s karticami prihodnosti (Vir: avtor)

Naj poudarim, da so bili pri delu sprva zadržani, potrebovali so nekaj časa, a potem je steklo. Nad idejami posameznikov so bili navdušeni. Kartice prihodnosti (ki imajo tudi druge naslove: učenje, zaupanje, kakovostno življenje, identiteta) lahko uporabljamo v vseh fazah učnega procesa – kot uvod, obravnavo ali zaključek. Možnosti je ogromno.

2.4.1.3 Kreativni pripomočki za delo z otroki

Tudi pri ponavljanju učne snovi smo lahko kot učitelji kreativni v smislu, da učencem sploh ponudimo drugačen način ponavljanja snovi. V ta namen uporabljam idejo, ki sem jo dobila na seminarju Semena sprememb. Otroke razdelimo v skupine. Vsaki skupini ponudimo različni material (eni naravne materiale, drugi blago, tretji kocke, četrti slamice, peti papir...). Vsem skupaj povemo, da bomo ponovili neko učno snov, ki smo jo že obravnavali. Njihova naloga je, da svoje znanje o tem predstavijo z materiali, ki jih imajo na voljo. Sprva so zadržani, a ko material občutijo med prsti, ko ga začnejo premikati, se ideje začnejo porajati same od sebe. Moji učenci so na ta način ponavljali snov pri predmetu naravoslovje in tehnika – na temo odpadkov, energijskih virov, onesnaženosti zraka in vode.

Slika 4: Delo s kreativnimi pripomočki (Vir: osebni arhiv)

Izkazalo se je, da je ta metoda pripomogla, da so učenci postali kreativni pri svojem razmišljanju, hkrati pa je krepila tudi socialne veščine med njimi. Metodo lahko uporabljamo pri najrazličnejših temah – učnih in vedenjskih.

2.4.2 Projekt Povratna informacija s pomočjo umetnosti krepí učenje

Letošnje šolsko leto sem sodelovala v mednarodnem Earsmus KA2 projektu Feedback s slovenskim naslovom Povratna informacija s pomočjo umetnosti krepí učenje. Potekal je pod mentorstvom Mednarodne fakultete za družbene in poslovne študije v Celju. V okviru tega projekta smo udeleženci spoznali zanimiva orodja, s katerimi s pomočjo umetnosti prihajamo do povratnih informacij. Veliko vrednost teh orodij vidim kot spodbujanje otrok k aktivnemu, ustvarjalnemu razmišljanju o svojih dosežkih, ciljih.

Predstavila bom tri orodja: Razglednico, Neodkrita ozemlja in Mandaló. Za vse velja, da otrokom damo na voljo za izvedbo aktivnosti največ 15 minut časa. V tem primeru se kreativnost najbolj pokaže. Več orodij najdete na spletni strani projekta: <http://www.thefeedbackproject.eu/>.

2.4.2.1 Orodje Razglednica

Na majhen pravokoten list papirja učenci sestavijo sporočilo s pomočjo slike in kratkega sporočila. Učenci pošljejo sami sebi ali drugemu sporočilo. V razredu sem to orodje uporabila pri pouku oddelčne skupnosti, kjer so na ustvarjalen način razmišljali o vrednoti spoštovanja. Drug drugemu so na razglednico zapisali kratko sporočilo: kaj pri sošolcu spoštujejo in nekateri tudi nasvet, kaj bi lahko sošolec pri sebi še izboljšal. Na drugo stran lista so narisali sošolcu neko sliko, za katero so menili, da ga bo razveselila. Tako so morali poglobljeno razmišljati drug o drugem. Najbolj veseli so bili, ko so razglednice prejeli in prebrali, da ga zaradi določene lastnosti sošolec spoštuje in si ogledali sliko, ki je namenjena samo njemu. Kolegica je to

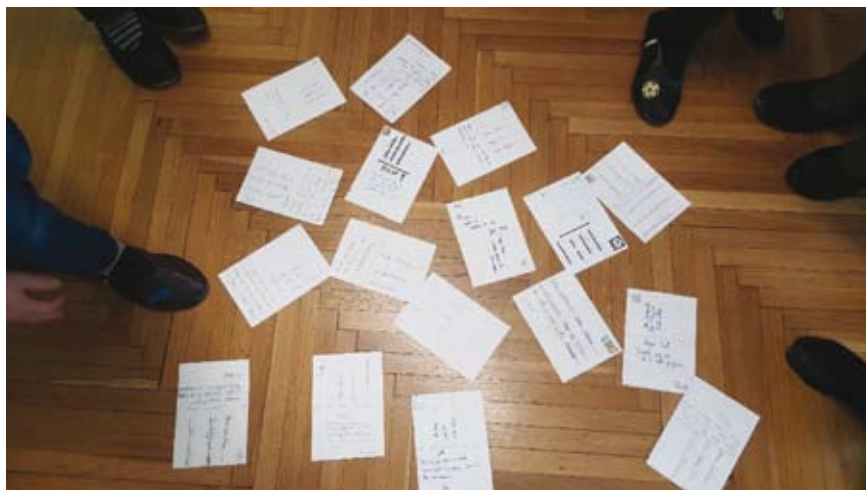
orodje preizkusila kot razmišljanje o svoji poklicni prihodnosti – učenci so zapisali, kaj si želijo postati in kako bi do tega cilja lahko prišli. Svoje ustvarjalno delo so predstavili na letošnjem šolskem parlamentu.

Slika 5: Razglednica (Vir: avtor)

Slika 6: Razglednica – slikovni del sporočila (Vir: avtor)

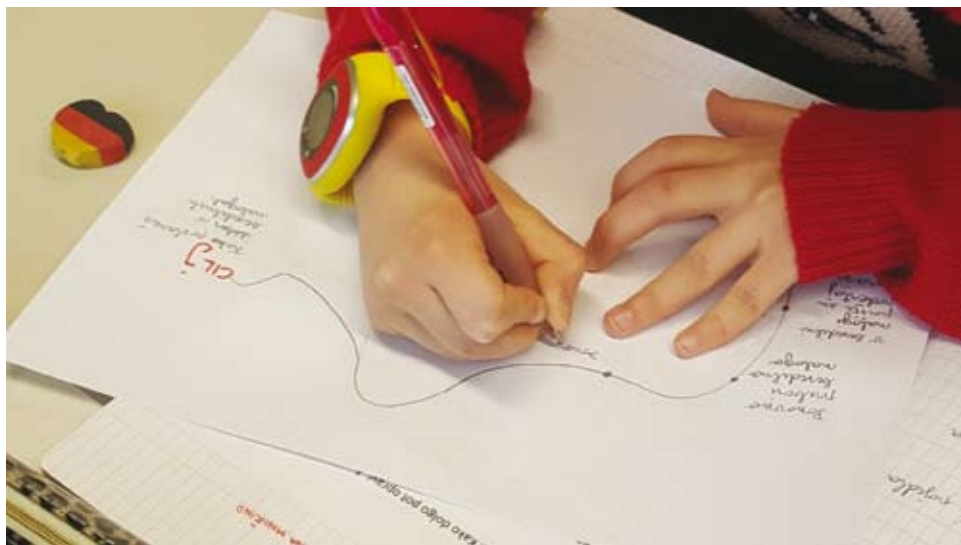

Slika 7: Razglednica – pisni del sporočila (Vir: avtor)

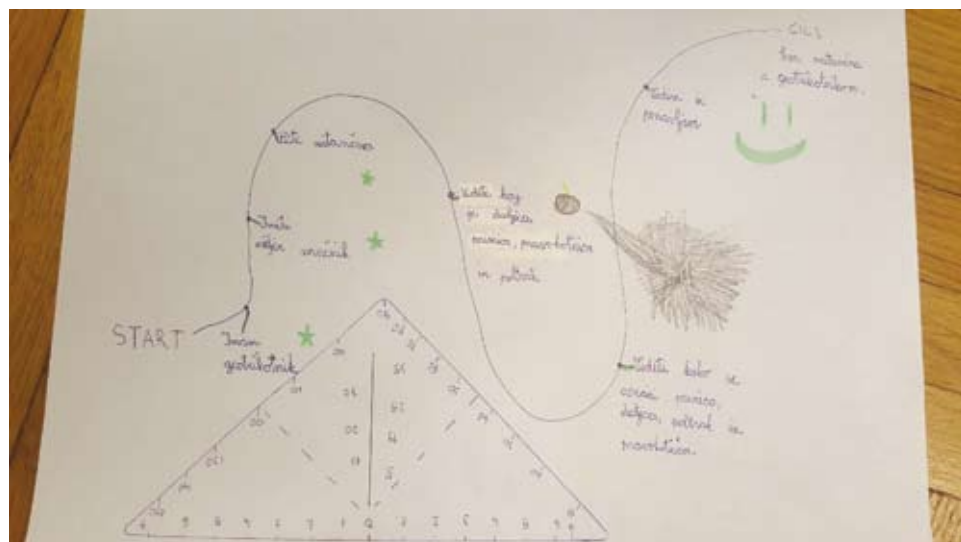
2.4.2.2 Orodje Neodkrita ozemlja

Uporabno je kot ustvarjalno razmišljanje o doseganju nekega cilja. Učenci razmišljajo o tem, kaj vse jih bo pripeljalo do nekega cilja, katere nevarnosti prežijo na poti in kaj jim lahko pomaga, da bodo uspešno dosegli cilj. Orodje je uporabno pri različnih predmetnih področjih. Sama sem ga preizkusila pri uri matematike, ko je vsak učenec moral na ustvarjalen način z zemljevidom prikazati svojo pot od starta do cilja. Tako so eni razmišljali, kaj vse je bilo in še bo potrebno, da bodo imeli povsem utrjeno poštevanko, kaj jih pri tem ovira, kaj pomaga. Drugi so razmišljali o poznavanju geometrijskih teles in likov, spet tretji o uporabi geotrikotnika pri načrtovanju geometrijskih nalog ali pa o tem, kako uspešno rešiti besedilno nalogo ...

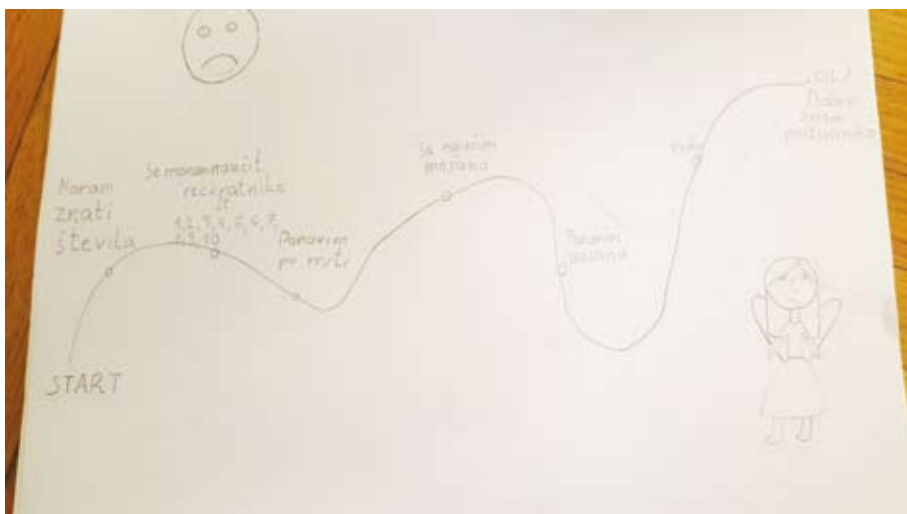
Nekaj primerov njihovega razmišljanja in ustvarjanja:

Slika 8: Neodkrita ozemlja – risanje zemljevida (Vir: avtor)

Slika 9: Neodkrita ozemlja – uporaba geotrikotnika (Vir: avtor)

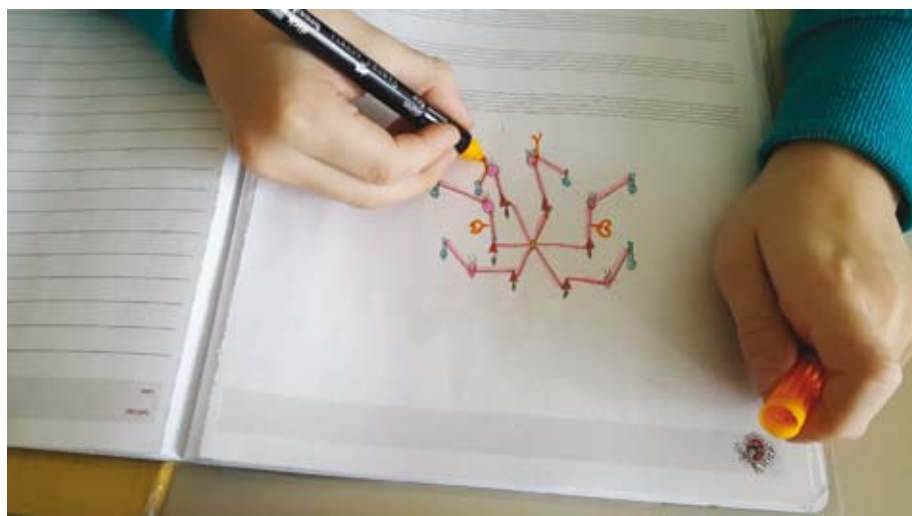
Slika 10: Neodkrita ozemlja – znanje poštevanka (Vir: avtor)

2.4.2.3 Orodje Mandala

To orodje sem ustvarila sama. Poimenovala sem ga Mandala, ker z njim otrok predstavi svoje razmišljanje na ponavljajoči se, simetričen način. Pri pouku glasbene umetnosti smo se učili novo pesem z naslovom Zelenjavni rap. Ko so jo usvojili, sem želela povratno informacijo o tem, kako si jo bodo najlažje zapomnili. Predstavila sem jim, kako se najpreprostejše lotimo risanja mandale. Dala sem jim nalogo, da pesem, ki so jo spoznali, v zvezek narišejo v obliki mandale. Otroci so na inovativen način narisali vsak svojo mandalo in tako prikazali razumevanje te pesmi.

Slika 11: Mandala 1 (Vir: avtor)

Slika 12: Mandala 2 (Vir: avtor)

Slika 13: Mandale (Vir: avtor)

Zaključek

Pri preizkušanju novih orodij za razvoj kreativnosti otrok sem ugotovila, da je učencem resnično potrebno ponuditi neke nove pristope, s katerimi lahko svoj način razmišljanja tudi izrazijo. Pri vseh orodjih so učenci na nek svojstven, kreativen način prihajali do individualnih rešitev. Pri delu so bili aktivni, sproščeni, porajale so se nove ideje, niso imeli zadržkov. Začeli so spreminjati svoj način razmišljanja. Seveda ne vsi v enaki meri. Eni učenci za to potrebujejo več časa, drugi manj. Eni so za nove ideje bolj odprti, drugi manj. Ravno v tem je čar učiteljskega poklica – ustvarjalnost. V največji meri razvijaš to pri svojih učencih, pri tem pa iščeš različne pristope in ugotavljaš, kaj komu najbolj ustreza. Seveda je potrebno imeti veliko znanja in nenazadnje tudi izkušenj, da lahko to uresničuješ. Potrebuješ tudi nekaj veščin in poguma, da prestopiš meje ustaljenega, varnega in da se skupaj z učenci podaš v neznano, nedoločno. Ne sme ti biti škoda časa za tovrstno delo z otroki. Sprva sem pri preizkušanju orodij menila, da potrebujem ogromno časa za te aktivnosti, da mora biti vse narejeno zelo

estetsko. Ko sem učencem po priporočilu izvajalcev omenjenih projektov čas omejila, sem ugotovila, da kreativnost pride še bolj do izraza. Niso obremenjeni z videzom izdelka, le z neko novo idejo. Ugotovila sem, da se učenci ustvarjalnega dela prav radi lotijo.

Zato vsem učiteljem želim veliko mero poguma, da se skupaj z otroki čim večkrat podajo v svet ustvarjalnosti in inovativnosti. Zadovoljni bodo sami kot učitelji, zadovoljni bodo njihovi učenci. In najpomembnejše: otroci bodo s takšnim načinom razmišljanja opremljeni za uspešnejši vstop v življenje.

Viri in literatura

- De Bono, E. (2014). Naučite svojega otroka razmišljati. Maribor: Rotis.
- Fidler, P., Topolovec Klanke, B., Povšič, T. idr. (2018). Semena sprememb: prihodnost Slovenije. Idejnik za učitelje 3., 4. in 5. razreda osnovne šole. Ljubljana: Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko.
- Jauševc, N. (1985). Problemski pouk in razvijanje ustvarjalnosti. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- The feedback projekt. (2019) <http://www.thefeedbackproject.eu/> (Pridobljeno 10. 2. 2020.)
- Vorderman, C. (2017). Kako se (na)učiti. Priročnik za učinkovito in uspešno učenje. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Zupan, A. (2005). Praktično delo pri učenju in poučevanju naravoslovja. V Rutar Ilc, Z. (ur.), Rupnik Vec, T. (ur.), Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

KAKO DO BOLJŠIH ODNOSOV V RAZREDU?

HOW TO ACHIEVE BETTER RELATIONSHIPS IN CLASS?

Ivica Kovač Fijavž
prof. razrednega pouka

Osnovna šola Šmartno pri Slovenj Gradcu
iva.kovac@guest.arnes.si

Lektorica strokovnega članka: Mateja Štamulak

Povzetek

Vsak človek, bodisi odrasel ali otrok, stremi k temu, da bi bil srečen, da bi bil uspešen. Poti do sreče so zelo različne, lahko so dolge, kratke, vijugaste, strme, spet druge se končajo še pred ciljem. Otroke je potrebno usposobiti, da bi razumeli spremembe, ki se dogajajo na njihovi poti, potrebno je delo na odgovornosti otrok do samega sebe. Otroku je potrebno dovoliti posledico za neopravljeno delo, saj če mu odvzamemo posledico, rešimo problem namesto njega in ga hkrati oropamo prepotrebnih izkušenj, s katerimi se lahko uči za življenje. V razredih, v katerih poučujem, že vrsto let razvijamo odnos do sebe in do drugega. Učimo se izražanja čustev, kako jih ubesedimo in kako jih vsakodnevno izražamo. V prvi vrsti je v ospredju spoštljiv in varen odnos, ki temelji na zaupanju. Med seboj se vzpodbujamo, si dajemo podporo, opazujemo, kdaj smo razdražljivi, jezni, zakaj smo neprespani, utrujeni, apatični, nezbrani, neskoncentrirani in kaj v takšnih primerih počnemo oz. naredimo. Kot izhodišče za strpen odnos nam je v veliko pomoč poučno-vzgojna pravljica o strpnosti, prijateljstvu, spoštovanju in ljubezni, ki so jo napisali Ajda Bezenšek Špetič ter Miran in Ksenija Pečnik, in nosi naslov Vila Eksena - Dinozaver Tiko in veliki zob. Delo z učenci je dolgotrajen proces, ki se vedno bolj odraža v strpnejših in ljubečih odnosih do samega sebe in do sveta okoli sebe. V nadaljevanju članka bodo predstavljeni konkretno delo z učenci, možnosti vzpostavljanja strpnejšega odnosa v razredu in razmišljanja učencev ter njihovi napredki. Pomembno je, da težave rešujemo sproti, da ne ostajamo v zameri in da je vsak otrok slišan, ne glede na to, kakšen je, kaj je naredil ter da se med nami počuti varnega in sprejetega. Kot del procesa bolj strpnih odnosov smo letošnje leto z našimi prvošolci že preživeli noč v šoli, ki je bila obarvana pravljичno, strpno in z veliko mero razumevanja ter sprejemanja.

Gljučne besede: odnosi, čustva, strpnost, učenci

Abstract

Every person, whether an adult or a child, strives to be happy, to be successful. The paths to happiness are very different, they can be long, short, winding, steep, some end before the finish line. Children need to be trained in order to understand the changes that are happening on their path, and it is necessary to teach them the responsibility for themselves. Children should be allowed to experience the consequences of unfinished work, because if we take away the consequences, we solve the problems instead of them and at the same time rob them of necessary life experiences. In the classes I teach, we have been developing a relationship with ourselves and with each other for many years. We learn how to recognize and express emotions daily. The most important thing in my classroom is a respectful and secure relationship based on trust. We encourage and support each other, we observe ourselves and understand why we are irritable, angry, irresponsible, tired, apathetic, not able to concentrate...and how we respond in such cases. As a starting point for a tolerant relationship we use the educational-fairy tale about tolerance, friendship, respect and love, written by Ajda Bezenšek Špetič, Miran and Ksenija Pečnik entitled Vila Eksena - Dinozaver Tiko in veliki zob. Working with students is a long-term process that is increasingly reflected in more tolerant and loving self-relationships and relationships with the world around them. The article will present actual work with students, opportunities to build a more tolerant attitude in the classroom, and students' thoughts and progress. It is important that we resolve the issues on an ongoing basis so that we do not remain in resentment and that every child is heard no matter what he or she does and that he or she feels safe and accepted. As part of the process of more tolerant relationships, this year we organized a sleepover with our first-graders at a school, with fairy-tale workshops and a great deal of tolerance, understanding and acceptance.

Keywords: relationships, feelings, tolerance, students

1 Uvod

Poglavitna ideja referata je prikazati pristop do otrok, ki daje vsakemu otroku možnost izražanja svojih čustev, ne da bi se pri tem počutil ponižanega, nesprejetega, nespoštovanega, zaničevanega.

Namen in cilj referata sta predstavitev novih možnosti o tem, kako do boljših odnosov v razredu, kaj to strpnost je in kaj strpnost ni, ter razumevanje strpnosti na splošno. V pomoč je Unescova Deklaracija o načelih strpnosti, katere prevod v slovenski jezik je leta 2016 izdal Izobraževalni center Eksena.

S pomočjo vsebin pravljič *Dinozaver Tiko in veliki zob* (Bezenšek Špetič) in 7 *ujetih junakov* (Debeljak) ter lutkovne predstave *Dinozaver Tiko in veliki zob* smo otrokom podrobneje predstavili strpnost, odnose med sodelujočimi in nenazadnje uporabo vsega tega v praksi.

Slika1: <http://www.eksena.si/projekti/mi-smo-za-strpnost/o-projektu/>
(Pridobljeno 26. 5. 2020)

»Nestrpnost se lahko pojavlja v različnih oblikah, od katerih pa še zdaleč niso vse očitne in zlahka prepoznavne. Zlasti v sodobnem času se nestrpnost v razvitih družbah spretno prelevi v PRIKRITO NESTRPNOST, za katero je značilno to, da skuša svojo nestrpnost skriti oz. jo celo prikazati kot spoštljivost in vljudnost. Namesto odkrite nestrpnosti, kjer vlada jasno izraženo degradiranje, omalovaževanje in nesprejemanje, ki je lahko pospremljeno tudi z verbalno in fizično agresijo, se ljudje in družba poslužujejo bolj zakrinkanih načinov izražanja udejanjanja nestrpnosti, kjer prevladuje predvsem izključevanje, distanciranje, ignoriranje, marginaliziranje, tihi prezir, obrekovanje in cinizem. Ker pri takšni prikriti nestrpnosti navzven ni očitno izražene ali ubesedenega odklonilnega odnosa, ki temelji na zaničevanju oz. podcenjevanju in sovražnosti do neke osebe ali skupine oseb, jo nestrpnež lahko zlahka skrije in zamaskira ter celo predstavi kot vljuden izgovor za izogibanje stika z drugimi.«

(Vir: <https://www.facebook.com/1506050166293043/posts/2665531207011594/?sfnsn=mo> Facebook, Citat, Izobraževalni center Eksena (Pridobljeno 27. 5. 2020))

2 Pot do boljših odnosov v razredu

2.1 Pravljica 7 ujetih junakov

Zgodba slikanice *7 ujetih junakov* avtorice Mateje Debeljak govori o sedmih junakih, ki jih je gospod Kvadrat (razum) zaprl globoko v votlino. Otroci so preko pravljice spoznali sedem junakov, ki predstavljajo osnovna čustva, in ki jih otrok ob prebranem prepozna, izraža ter se o njih odkrito pogovarja. Otroci so na zelo prikupen način spoznali gospoda Kvadrata, ki se boji življenja in mehkode, saj bi s tem postal ranljiv, poleg njega pa še gospodično Ljubezen, princa Veselje, starko Žalost, sluz Gnus, fantiča Sramežljivost, viteza Jezo in duhca Straha.

Pravljico smo v razredu uporabili za uvod v spoznavanje naših čustev. Učenci so jo z veseljem in radoživostjo sprejeli, postala je čisto naša. Njeni glavni

junaki so se skozi šolsko leto vseskozi prepletali v različnih zgodbah v našem razredu.

Na posebno mizico sem dala tri zaboje. Vsak zaboj je predstavljal svoja čustva. Učenci so, ko so kaj občutili, brez da bi vpili ali nergali, vzeli svoj znak z imenom in ga vrgli v ustrezno škatlo. Večkrat dnevno smo škatle pregledovali in se pogovarjali, zakaj so dali svoj znak v določeno škatlo, kako so se ob tem počutili, kaj bi lahko naredili, da bi se počutili bolje ... Učenci so zelo uživali, da so se lahko pogovarjali, iskali so bližino in osebo, ki ji lahko zaupajo.

Slika 2: 7 ujetih junakov 2020 (Vir: avtor)

Slika 3: Zaboji čustev 2020 (Vir: avtor)

Slika 4: Prepoznavanje svojih čustev 2020 (Vir: avtor)

2.2 Mednarodni dan strpnosti

Na naši šoli (Osnovna šola Šmartno pri Slovenj Gradcu) smo se letos že tretje leto vključili v projekt MEDNARODNI DAN STRPNOSTI – DAN ZA STRPNOST IN PRIJATELJSTVO, ki ga izvaja Izobraževalni center Eksena, in sledi načelom *Bele knjige o vzgoji in izobraževanju* (npr. sprejemanje in razumevanje različnosti, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, vzgajanje za medsebojno strpnost, solidarnost za miroljubno sožitje in spoštovanje soljudi).

Učenci so prihajali do zanimivih zaključkov, kdaj smo lahko upravičeno nestrpni in kdaj ne, v smislu, da so za to vedno drugi krivi, ker se tako obnašajo. Pogovarjali smo se, ali je temu res tako, ali je vedno lažje kazati s prstom na drugega kot pa nase. Vključili smo še znane slovenske pregovore, npr. »Najprej pometi pred svojim pragom.«, »Božja šiba dolgo raste.«, »Le čevlje sodi naj kopitar.«, »Vsak je svoje sreče kovač.« ...

Slika 5: Likovna razstava učencev ob mednarodnem dnevu strpnosti 2020
(Vir: avtor)

2.3 Lutkovna predstava Dinozaver Tiko in veliki zob

Učenci naše šole, ki obiskujejo prvo in druge triado, so si ogledali zelo poučno lutkovno predstavo z naslovom *Dinozaver Tiko in veliki zob*, ki govori o strpnosti. Lutkovna predstava nam je olajšala predstaviti otrokom pomen strpnosti.

Slika 6: *Dinozaver Tiko in veliki zob* (Vir: *Mi smo za strpnost*, 2020)

2.4 Izvedba delavnic po predlogi Izobraževalnega centra Eksena

Slika 7: Izvedba delavnice o strpnosti 2020 (Vir: avtor)

Učenci so v okviru projekta spoznavali, kaj strpnost je in kaj strpnost ni, kako priti do spoštovanja drugih in hkrati do samega sebe. Otroci so preko živalskih likov prepoznavali nestrpnost, norčevanje, posmehovanje, žaljenje ...

2.5 Pravljica *Vila Eksena – Dinozaver Tiko in veliki zob*

Sodelovanje, spoštovanje in pomen strpnosti smo nadgrajevali še v okviru pravljичne noči, ki smo jo izvedli na šoli. Osrednja tema tega večera in noči je bila pravljica o strpnosti z naslovom *Vila Eksena – Dinozaver Tiko in veliki zob*. Otroci so že skozi leto spoznavali pomen strpnosti na različnih področjih, tokrat pa smo skupaj z dinozavrom Tikom strpno prespali noč kar v razredu šole. Z otroki smo se še bolj povezali, naši odnosi so se poglobili in postajajo iz dneva v dan še bolj trdni.

Slika 8: Pravljična noč 2020 (Vir: avtor)

2.6 Vrine razreda, zakladnica dejavnosti za razvijanje pozitivnih medsebojnih odnosov

Med igralnimi odmori nam je bil v veliko pomoč didaktični pripomoček avtoric Urške Flerin in Špele Grdadolnik z naslovom Vrine razreda, zakladnica dejavnosti za razvijanje pozitivnih medsebojnih odnosov, ki vsebuje osemdeset didaktičnih kartic, ki zajemajo čustva, učenje, medosebne odnose, sobivanje skupnosti in odnos do lastnine. Z otroki smo se s temi didaktičnimi igrami zelo zabavali in gradili na odnosu.

Slika 9: Vrline razreda (Vir: Vrline razreda, 2020)

2.7 Uporaba v vsakdanji praksi

Vsakodnevni pogovori in reševanje konfliktov na način, da otrok ni izpostavljen oz. ponižan, nas pripeljejo do tega, da postajamo vedno bolj povezani. Vsi skupaj prihajamo do razumevanja, zakaj nekdo nečesa ne zmore in da je vsakdo vreden naše pozornosti.

Primer pogovora v razredu:

Janezek: »Učiteljica, iz mene se sošolci norčujejo, da sem punčka. To mi ni všeč.«

Učiteljica: »Kaj misliš, zakaj ti to govorijo?«

Janezek: »Ker sem jim povedal, da bi bil rad punčka, ni mi pa všeč, da se norčujejo.«

Učiteljica: »Zakaj pa bi bil rad punčka?«

Janezek: »Da bi lahko imel dolge lase. Pa res mi ni všeč, da me zafkavajo.«

Učiteljica: »Najbolje, da povprašava, zakaj se sošolci norčujejo. Otroci, slišali ste, da Janezku ni všeč vaše norčevanje. Ali lahko vsak pove, kaj se dogaja?«

Micka: »Jaz sem mislila, da mu je to všeč, ker venomer govori, da bi rad bil punčka.«

S pogovorom smo ugotovili, da nikoli ne moremo vedeti, kaj je drugemu všeč in kaj ne. Ugotovili smo, da o drugih ne vemo veliko oz. vemo nič.

Kadarkoli želimo kaj povedati o drugemu, je veliko bolje, kot da širimo nepreverjene trditve, da si pomagamo s Sokratovimi cedili resnice.

Slika 10: Sokratova tri cedila (Vir: Mi smo za strpnost, 2020)

Primer iz prakse:

Fanika: »Učiteljica, jaz bi bila pa rada fantek.«

Učiteljica: »Zakaj pa?«

Fanika: »Ker lahko fantje lulajo za vsakim grmom, me, punčke, pa moramo iskati ustrezen skrit prostor.«

Anika: »Pa saj se to, če se kdo norčuje iz drugih, ga obrekuje, potem enkrat vrne ... A ne, učiteljica?! Tako kot je bilo pri dinozavru Tiku.«

Pa se je pogovor razvijal dalje. Vsak otrok je pri pogovoru sprejet, karkoli pove, ga poslušamo in ga poskušamo razumeti. S tem pa rasteta naše medsebojno spoštovanje in povezanost.

Slika 11: Naš vsakdan 2020 (Vir: avtor)

3 Zaključek

Delo z učenci mi predstavlja vsakodnevni izziv. Sem učiteljica, ki vsakodnevno delo z učenci sprejema z največjim darom. Prav tako kot se učenci učijo od nas, se lahko tudi mi učimo od otrok. Samo prisluhniti jim je treba, si vzeti čas, jih poslušati, ostati strpen, sprejemljiv, spoštljiv do vsega in vsakogar. Delo z učenci je dolgotrajen proces, ki se vedno bolj odraža v strpnejših in ljubečih odnosih do samega sebe in do sveta okoli sebe. Veseli me, da smo se na naši šoli že pred leti vključili v projekt *Strpnost*, saj učenci vsako leto pridobivajo nova znanja in zmožnosti za lepšo prihodnost. Prav tako sem vesela, da se dolgoletno delo pozna že pri naših najmlajših, ker iz dneva v dan tako postajajo zadovoljnejši in srečnejši.

Viri in literatura

- Bezenšek Špetič, A. (2018). Vila Eksena Dinozaver Tiko in veliki zob: pravljica o strpnosti, spoštovanju, prijateljstvu in ljubezni. Šentjur: Založba Eksena.
- Debeljak, M. (2017). 7 ujetih junakov. Maribor: Filantrop, d. o. o.
- Deklaracija o načelih strpnosti. (2016). www.eksena.si/index.php/deklaracija-o-nacelih-strpnosti (Pridobljeno 26. 5. 2020.)
- Flerin, U. (2020). Vrline razreda: zakladnica dejavnosti za razvijanje pozitivnih medsebojnih odnosov. Ljubljana: Založba Rokus Klett, d. o. o.

Mi smo za strpnost, 2020.

<http://www.eksena.si/projekti/mi-smo-za-strpnost/o-projektu/> (Pridobljeno 26. 5. 2020.)

UNESCO (1995). Prevod v slovenski jezik: Jelen, N. (2016). Unescova deklaracija o načelih strpnosti. Šentjur: Založba Eksena.

Vrline razreda, 2020.

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.knjigarna.com%2Fvrline-razreda&psig=AOvVaw3SL1jfu9AFTWt0YryzYsV8&ust=1590691328406000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCICz_ZDZ1OkCFQAAAAAdAAAAABAD (Pridobljeno 26. 5. 2020)

**IZOBRAŽEVANJE O SPOLNOSTI V LAHKEM BRANJU
ZA MLADOSTNIKE Z ZMerno MOTNJO V DUŠEVNEM
RAZVOJU**

**SEXUAL EDUCATION IN EASY-TO-READ TEXTS FOR
YOUNG PEOPLE WITH MODERATE INTELLECTUAL
DISABILITY**

Janja Gašper

mag. prof. spec. in reh. ped., pos. razv. in. uč. tež.

Tretja osnovna šola Slovenj Gradec
janjasavc@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Nada Žunec

Povzetek

V strokovni literaturi zasledimo, da je spolni razvoj mladostnikov z zmernimi motnjami v duševnem razvoju (v nadaljevanju ZMDR) pomemben del odraščanja, njihova temeljna potreba in pravica. V družbi je še vedno tabu tema, prežeta s predsodki, da zaradi intelektualnega primanjkljaja ne razmišljajo o sebi, nimajo čustev, želja in potreb po intimni bližini. Temu ni tako, v spolnem dozorevanju se ne razlikujejo od vrstnikov značilnega razvoja. Številni avtorji ugotavljajo, da so jim informacije o spolnosti pogosto nedostopne, predstavljene so jim prezahtevno in nerazumljivo, imajo manj možnosti do spolnega izobraževanja, posledično so bolj ranljivi in pogostejše spolno zlorabljeni. V teoretičnem delu smo predstavili njihov spolni razvoj in oblike spolnega vedenja ter izpostavili, kakšna stališča imajo do njihove spolnosti starši in strokovni delavci. Predstavili smo značilnosti metode lahkega branja in slovenska pravila za pripravo lahko berljivih in razumljivih besedil. V empiričnem delu smo predstavili študijo primera. V vzorec je bilo vključenih deset mladostnikov z ZMDR, starih od 14 do 21 let, vključenih na 3., 4. in 5. stopnjo posebnega programa vzgoje in izobraževanja. Izvedli smo štiritedensko izobraževanje o spolnosti z uporabo besedil v lahkem branju v štirih knjižicah: *Življenje ženske*, *Življenje moškega*, *Ljubezen*, *seks in jaz* ter *Spolno nasilje*. Primerjali smo raven znanja pred in po izobraževanju o spolnosti z metodo lahkega branja, tekom izobraževanja smo opazovali in analizirali bralno motivacijo bralcev različnih bralnih stopenj. Rezultati raziskave so pokazali, da je učenje z metodo lahkega branja učinkovito, povečalo se je znanje mladostnikov s področja spolnosti.

Ključne besede: Spolnost, osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju, spolna vzgoja, lahko branje

Abstract

In the literature we find that the sexual development of adolescents with moderate intellectual disability (hereinafter referred to as moderate ID) is an important part of growing up, their basic need and the right. In the society

it is still a taboo subject, laced with prejudice that, due to the intellectual deficit, they do not think about themselves, they have no feelings, desires and needs for an intimate closeness. This is not the case; in sexual maturation, they do not differ from peers of characteristic development. Many authors find that sexual information is often inaccessible to them, presented to them too demandingly and incomprehensibly, they have fewer opportunities for sexual education, and consequently they are more vulnerable and more often sexually abused. In the theoretical part, we presented their sexual development and forms of sexual behaviour and highlighted the views of their parents and professionals. We presented the characteristics of the easy-to-read method and the Slovenian rules for the preparation of easy-to-read and comprehensible texts. In the empirical part we presented a case study. The sample included ten adolescents with moderate ID aged 14 to 21, included in the 3rd, 4th and 5th levels of the special education program. We conducted a four week sex education using the easy-to-read texts in four booklets: *Life of a Woman*, *Life of a Man*, *Love, Sex and Me*, and *Sexual Violence*. We compared the level of knowledge before and after the education about sexuality with easy-to-read method, during the course of education we observed and analyzed reading motivation of readers at various reading levels. The results of the research have shown that learning with easy-to-read method is effective, and the knowledge of adolescents in the field of sexuality has increased.

Keywords: sexuality, people with moderate intellectual disability, sexual education, easy-to-read

1 Uvod

1. 1 Raziskovalni problem

Specialni in rehabilitacijski pedagogi ugotavljamo, da za poučevanje mladostnikov z ZMDR ni na razpolago ustreznega gradiva s področja spolnosti, na voljo so zgolj otroške knjige ali knjige za odrasle. Zaradi nižanih

intelektualnih sposobnosti namreč potrebujejo drugačne pristope, metode in strategije poučevanja. Eden izmed načinov pridobivanja informacij o spolnosti je sodobna metoda lahkega branja, ki obsega poenostavljena besedila, napisana v lažje razumljivi obliki. Bralci z ZMDR niso tipični bralci, le redki usvojijo večino branja, medtem ko večina dostopa do informacij v vlogi poslušalcev ali opazovalcev slikovnega gradiva.

1. 2 Cilji raziskave

Ugotoviti, ali se bo z vpeljavo lahkega branja povečalo znanje o spolnosti na treh vsebinskih sklopih (biološke osnove ženske in moškega, osebna higiena ženskih in moških spolovil ter intimno življenje in spolnost) poznavanja lastnega telesa in telesa nasprotnega spola, ali se bo povečal interes in motivacija za branje, poslušanje in gledanje slikovnega gradiva.

1. 3 Metodologija in raziskovalni pristop

1. 3. 1 Opis vzorca

V raziskavi je sodelovalo 10 mladostnikov z ZMDR, od tega 7 oseb moškega spola (70 %) in 3 osebe ženskega spola (30 %) PPVI 3., 4. in 5. stopnje. Najmlajši mladostnik je bil star 14 let, najstarejši pa 21 let. Mladostniki, vključeni v raziskavo, imajo razvito verbalno komunikacijo in različne stopnje bralnih zmožnosti.

1. 3. 2 Opis programa in izvedbe izobraževanja o spolnosti v lahkem branju

Kot gradivo za učenje in branje o spolnosti smo uporabili besedila v lahkem branju v knjižicah, ki so nastala v okviru projekta PAL4youth (pod okriljem Zveze Sožitje). Prebrali smo štiri knjižice: Življenje ženske, Življenje moškega, Ljubezen, seks in jaz ter Spolno nasilje. Napisane so v lahkem branju s

poenostavljeno vsebino in obliko, ki je prilagojena potrebam oseb z MDR. Vsebujejo veliko slikovnega gradiva, ki nazorno ilustrira vsebino besedil. Branje in učenje je potekalo v bralni skupini, delavnice so trajale štiri tedne, branju vsake posamezne knjižice smo namenili tri ure na teden. Knjižice smo brali glasno, mladostniki z ZMDR so se samoiniciativno vključevali v branje in se pri tem izmenjevali. Obseg prebranega je bil odvisen od njihovih bralnih zmožnosti (samostojno branje odstavka v knjižici, branje stavka, branje besed ali poslušanje prebranega z gledanjem in opisovanjem slikovnega gradiva).

1.3.3 Opis zbiranja podatkov

Podatke smo zbirali ustno s pomočjo strukturiranega intervjuja, sodelujočim mladostnikom z ZMDR smo v individualni situaciji prebrali vprašanja in odgovore v lahkem branju. Testiranje je potekalo dvakrat. Prvič teden dni pred začetkom izvajanja delavnic izobraževanja o spolnosti v lahkem branju z namenom preverjanja predznanja. Drugič pa teden dni po zaključenem izobraževanju z namenom preverjanja napredka po branju gradiva o spolnosti v lahkem branju. Po vsakem srečanju so mladostniki izrazili svoj interes za branje, poslušanje prebranega in gledanje slik v knjižicah. Uporabili smo ustni preizkus znanja o spolnosti v lahkem branju (Priloga 1), ki smo ga oblikovali posebej za namen raziskovalnega dela. Vprašalnik smo oblikovali v skladu s konceptom slovenskih pravil, ki so zbrana v priročniku Lahko je brati, nasveti za lahko branje v slovenščini 2 (Haramija, Knapp, Fužir, 2019).

1.4 Rezultati raziskave

Med udeleženi mladostniki z ZMDR glede na spol ni bilo bistvenih razlik v predznanju s področja poznavanja lastnega telesa (dekleta 80,56 % in fantje 61,90 %). Dekleta so dosegla povprečno višje število doseženih točk (52,78 %) in v primerjavi s fanti izkazale višjo raven predznanja o poznavanju moškega telesa, medtem ko so fantje izkazali zelo nizko raven predznanja

(25 %) o poznavanju ženskega telesa. Zaključimo lahko, da imajo dekleta z ZMDR več predznanja s področja poznavanja moškega telesa kot fantje z ZMDR s področja poznavanja ženskega telesa. Po vpeljavi izobraževanja v lahkem branju lahko potrdimo, da so mladostniki z ZMDR z metodo branja izbranih vsebin s področja spolnosti v lahkem branju izkazali več znanja o lastnem telesu (dekleta so povprečno napredovala za 19,44 % in fantje za 30,62 %) in nasprotnem telesu (dekleta so povprečno napredovala za 44,44 % in fantje za 59,82 %). Spoznanja naše raziskave kažejo pozitivne učinke glede zapornitve informacij s področja spolnosti. Sodelujoči mladostniki so pokazali velik interes za branje, tema je bila aktualna in zanimiva. Na podlagi grafičnih prikazov trendov za samoocenjevanje motivacije pri mladostnikih z ZMDR (grafikon 1) ugotavljamo, da je bila motivacija najvišja za gledanje slikovnega gradiva izbranih vsebin o spolnosti, sledi motivacija za poslušanje prebranega in motivacija za branje knjižic v lahkem branju. Rezultat smo pričakovali, saj mladostniki z ZMDR, glede na njihove zmožnosti bralne pismenosti, najpogosteje nastopajo v vlogi opazovalcev, poslušalcev in redkeje bralcev. Pomembna je tudi ugotovitev, da smo prišli do spoznanja, da merjenje motivacije na podlagi samoocenjevanja ni najbolj zanesljivo in veljavno merjenje. Mladostniki z ZMDR imajo slabše razvite sposobnosti vrednotenja. Izkazalo se je namreč, da so izražali svoj interes do izbranih vsebin s področja spolnosti. Smiselno bi bilo vrednotenje motivacije na podlagi zunanjega opazovanja. Na osnovi dobljenih rezultatov lahko kljub pomanjkljivostim zaključimo, da imajo elementi metode lahkega branja (gledanje slikovnega gradiva, poslušanje poenostavljenih vsebin in samostojno branje) motivacijsko vlogo, saj osebam z ZMDR omogočajo, da lažje razumejo, vzpodbujajo jih k razmišljanju in aktivnemu sodelovanju, omogočajo jim lažje izkazovanje znanja in doživljanje uspeha (Gašper, 2019).

2 Osrednji teoretični del

2. 1 Spolni razvoj mladostnikov z ZMDR in oblike spolnih vedenj

Spolni razvoj oseb z ZMDR poteka v sklopu celostnega razvoja in v stalni interakciji z biološkimi in psihološkimi dejavniki. Spolno dozorevanje poteka kot pri vrstnikih značilnega razvoja, ti spolno dozorevajo v enakem zaporedju in po enakih zakonitostih (Nojić, 2007), doživljajo enak obseg spolnih potreb in želja kot drugi ljudje (Eastgate, 2008), ne glede na njihovo stopnjo motnje z opaznimi simptomi njihovega spolnega nagona (Kijak, 2010). S. Listiak Mandzakova (2013) navaja oblike spolnih vedenj prve stopnje, ko se spolnost pri posameznikih z MDR ne pojavlja, t. i. aseksualnost (brez zanimanja za kakršnekoli oblike spolnih vedenj) in nezavedna zanimanja za spolna izražanja, ki jih spremljajo občutki ugodja na ravni čutilnih stikov, kot so božanje, dotikanje, stiskanje, mečkanje. Druga stopnja spolnih vedenj obsega oblike, ko se pojavi zanimanje za spolno izražanje, kot so dotikanje, poljubljanje, samozadovaljevanje in spolni odnos. Zaradi nezmožnosti za uresničitev intimnih odnosov, zatiranja in nepotešenosti spolnih potreb se lahko pri mladostnikih z ZMDR razvijejo neprimerna vedenja, kot so nihanje razpoloženja, agresivnost, nevrotičnost, nespečnost, jok, drgnjenje intimnih delov, nervoza in iskanje preprirov, nadlegovanje drugih, neustrezna vedenja, kot so udarjanje z glavo ali grizenje. Mladostniki z ZMDR imajo tako kot vsi posamezniki pravico do izobraževanja o spolnosti, ki jim zagotavlja znanje, spretnosti in sposobnosti sprejemanja odločitev, povezanih z njihovo spolnostjo. Izobraževanje mora biti učinkovito in posredovano na njim razumljiv način, da jih usposobi in okrepi, da raziščejo svojo spolnost na pozitiven način (Ramage, 2015).

2. 2 Stališča staršev in strokovnih delavcev do spolnosti mladostnikov z ZMDR

Starši velikokrat izhajajo iz predpostavke, da njihov otrok zaradi znižanih intelektualnih sposobnosti ne razume spolnosti in je ne potrebuje, sprejemajo ga kot večnega otroka (Nojić, 2007). Raziskave kažejo, da se predvsem starejši starši težje znajdejo, pogosto se prestrašijo, sramujejo in jim ne znajo pomagati, kadar se pojavijo oblike spolnega vedenja, ki so v določenem okolju nesprejemljive. Starši so pogosto nenaklonjeni, da bi svoje otroke obravnavali kot spolna bitja, prednost dajejo zadovoljevanju ostalih življenjskih potreb, kot so hranjenje, vsakodnevne aktivnosti in učenje (Stein, Kohut in Dillenburg, 2018). Poleg staršev imajo pomembno vlogo pri razvoju spolnosti tudi stališča učiteljev, saj so z njimi vsakodnevno v neposrednem stiku. Čeprav je vloga strokovnih delavcev na področju spolne vzgoje mladostnikov z ZMDR zelo pomembna, raziskave pogosto kažejo, da so nepripravljeni za izvajanje programa spolne vzgoje, pogosto imajo konservativna stališča oziroma so brezbržni do te teme (Rohleder, 2010; Abbott in Howarth, 2007; Meaney-Tavares in Gavidia-Payne, 2012 v Tamas idr., 2019).

2. 3 Opredelitev lahkega branja

V zadnjem desetletju se tudi v Sloveniji vse bolj ozavešča o pomenu dostopnosti lahko razumljivih in berljivih informacij za ranljive skupine, kamor sodijo tudi osebe z ZMDR, ki težje berejo in slabše razumejo oziroma sploh nimajo razvitih veščin branja in pisanja. Povzemamo definicijo lahkega branja v lahko berljivi obliki (Haramija in Knapp, 2019a, str. 18):

Lahko branje so informacije,

ki jih lahko **najdemo**,

lahko **beremo** in

lahko **razumemo**.

Lahko branje rečemo tistim **knjigam** in **časopisom**,

ki jih lažje beremo in razumemo.

Lahko branje včasih tudi posnamemo
kot **zvok** ali **film**.

Novice in kultura so namenjene vsem ljudem.

Predstavljene morajo biti tako,
da jih razumemo vsi ljudje,
ki težje berejo.

Lahko branje v slovenščini je lažja slovenščina.

Priročnik s pravili je dostopen na spletni strani <http://www.lahkojebrati.si/>.

2. 3. 1 Pravila za oblikovanje gradiv lahkega branja

Lahko branje je zahtevno pisanje, saj je pri pisanju potrebno prilagajati vsebino, jezik in obliko (Haramija, Knapp in Fužir 2019; Haramija in Knapp, 2019b).

Oblikovne prilagoditve

- Izberimo lahko prepoznavno in neserifno pisavo (npr. Arial, Calibri, Tahoma).
- Uporabimo male tiskane črke, ker so lažje berljive.
- Velikost črk naj bo primerno velika (najmanj 14).
- Razmik med vrsticami mora biti najmanj 1,5.
- Med črkami in besedami je širši razmik (za 0,5).
- Uporabimo pokončno pisavo.
- Besedilo levostransko poravnamo.
- Izogibajmo se pisavi v barvah, besed ne podčrtujemo.
- Uporabimo ilustrativno gradivo, ki so lahko fotografije, risbe, tabele, grafikoni ali znaki.
- Uporabimo slike, ki sovpadajo z vsebino besedila in so primerne za bralce.
- Slike postavimo desno od besedila (tako bralec najprej prebere besede, potem pogleda slike, ki mu pomagajo razumeti prebrano).
- Slike preverimo pri bralcih, tako da jih vprašamo, kaj vidijo na sliki.

Jezikovne prilagoditve

- Uporabimo slovenske besede, ne uporabljamo tujk.
- Uporabimo lažje besede, ki jih dobro poznamo in uporabljamo.
- Težje besede ob prvi rabi razložimo.
- Za isto besedo vedno uporabimo isto poimenovanje, ne uporabljamo sopomenk.
- Lahko uporabimo pogovorne besede.
- Previdno uporabljamo kratice in okrajšave.
- Izogibamo se pisanju večmestnih števil in posebnih simbolov.
- Zapisujemo kratke povedi, vsak stavek je v svoji vrstici.
- Povedi naj bodo enostavne, pri zapisovanju večstavčnih povedi uporabljamo preprosta priredja in podredja.
- Uporabimo trdilne povedi.
- Izogibamo se rabi trpnika.
- Pozorni smo, da je na listu dovolj praznega prostora.

3 Zaključek

V raziskavi smo s preverjanjem predznanja s področja spolnosti ugotovili, da so mladostniki z ZMDR pokazali več znanja na področju poznavanja lastnega telesa kot telesa nasprotnega spola. Na področju poznavanja lastnega telesa ni bilo bistvenih razlik v predznanju med dekleti in fanti, medtem ko so dekleta z ZMDR izkazala višjo raven predznanja o poznavanju telesa nasprotnega spola v primerjavi s fanti z ZMDR. Sklepamo lahko, da so naši mladostniki z ZMDR večino informacij formalno pridobili preko organiziranega izobraževanja v posebnem programu, neformalno pa s strani svoje družine, od vrstnikov in preko različnih medijev. Po vpeljavi strnjenega izobraževanja o spolnosti z metodo lahkega branja so vsi udeleženi mladostniki z ZMDR pomembno napredovali na vseh treh izbranih vsebinskih področjih spolnosti, ki se je navezovalo tako na poznavanje lastnega telesa kot telesa nasprotnega spola, zato lahko potrdimo, da je metoda lahkega branja učinkovita metoda dela. Poleg že uveljavljenih pristopov za doseganje ciljev spolne vzgoje bo pripomogla k opolnomočenju mladostnikov z ZMDR

na področju spolnosti. Pripravljena gradiva o spolnosti bodo v pomoč tako specialnim in rehabilitacijskim pedagogom kot njihovim staršem. Zbrali smo teoretična spoznanja z dveh pomembnih področij: spolnosti in pismenosti oseb z ZMDR. Ugotavljamo dvoje; prvo, da je potreba po izobraževanju o spolnosti še vedno zelo velika, ter drugo, da imajo besedila v lahkem branju veliko uporabno vrednost. Spoznanja naše raziskave kažejo na pozitivne učinke besedil v lahkem branju, mladostnikom z ZMDR namreč omogočajo dostopnost do jasno razumljivih in lahko berljivih informacij. Ugotovili smo, da je vpeljava lahkega branja vplivala na njihovo razumevanje, pomnjenje in motivacijo. Ne glede na stopnjo njihovih bralnih zmožnosti so jim prilagojena besedila v knjižicah omogočila lažje razumevanje vsebin s področja spolnosti, prav tako so lažje izkazovali svoje znanje v preizkusu v lahkem branju. Tisti, ki ne berejo, so do informacij dostopali s poslušanjem prebranega in opazovanjem slikovnega gradiva. S primerom dobre prakse želimo vplivati tudi na prepoznavnost uporabe lahkega branja, specialni in rehabilitacijski pedagogi se morajo s temi znanji soočiti, postati subtilni in prepoznati uporabno vrednost v prilagajanju gradiv v lahko branje z zavedanjem, da tovrstna gradiva osebam z ZMDR omogočajo, da lahko vsak posameznik razume, kar potrebuje. Osebe, ki imajo težave z branjem, imajo prav tako pravico do dostopa razumljivih informacij in pravico do vključevanja v socialno okolje. Kot pomanjkljivost raziskave je treba izpostaviti majhen vzorec, kar omejuje posplošitev rezultatov. V prihodnje bi bilo smiselno znanje preverjati tudi po daljšem časovnem obdobju, da bi ugotovili, ali se pridobljeno znanje in spretnosti ohranjajo, ter v raziskovanje vključiti več vprašanj odprtega tipa. Prav tako bi bilo priporočljivo vpeljati izobraževanje o spolnosti z metodo lahkega branja pri mlajših starostnih skupinah mladostnikov, pomembno je namreč pravočasno seznanjanje z informacijami o spolnosti v obdobju odraščanja. Spolna vzgoja v zgodnjem obdobju mladostništva namreč pomembno pripomore k razumevanju spolnosti kot del odraščanja. Zelo malo je raziskav, kjer bi z metodo lahkega branja prišli do učinkovitih ugotovitev. Nadaljnje raziskave s preučevanjem vpliva lahkega branja na pomnjenje, razumevanje in razvoj sporazumevalnih zmožnosti pri osebah z ZMDR (govorjenje, poslušanje, branje in pisanje) bi bile zanimive, smiselne in relevantne.

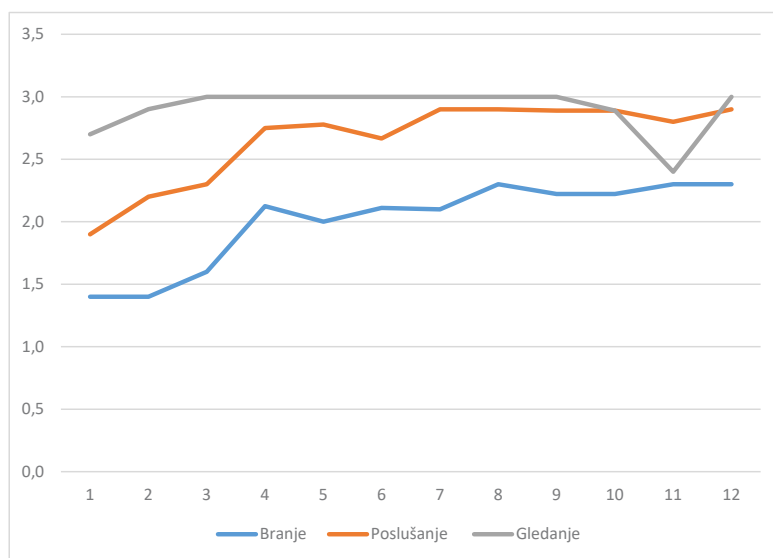
Viri in literatura

- Eastgate, G. (2008). Sexual health for people with intellectual disability. *Salud Publica Mexico*, Volume 50, 255-259. https://www.researchgate.net/publication/5381923_Sexual_health_for_peoplewith_intellectual_disability (Pridobljeno 15.3. 2020.)
- Gašper, J. (2019). Izobraževanje o spolnosti v lahkem branju za mladostnike z zmerno motnjo v duševnem razvoju (Magistrsko delo). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Haramija, D., Knapp, T, Fužir, S. (2019). Lahko je brati: Nasveti za lahko branje v slovenščini 2. Pravila. Podgorje pri Slovenj Gradcu: Zavod Risa, Center za splošno, funkcionalno in kulturno opismenjevanje.
- Haramija, D., Knapp, T. (2019a). Lahko je brati: Nasveti za lahko branje v slovenščini 1. Uvod. Podgorje pri Slovenj Gradcu: Zavod Risa, Center za splošno, funkcionalno in kulturno opismenjevanje.
- Listiak Mandzakova, S. (2013). *Sexuality and Sex Education in Individuals with Intellectual Disability in Social Care Homes*. <https://www.intechopen.com/books/developmental-disabilities-molecules-involved-diagnosis-and-clinical-care/sexuality-and-sex-education-in-individuals-with-intellectual-disability-in-social-care-homes> (Pridobljeno 15.3. 2020.)
- Kijak, R. (2010). A Desire for Love: Considerations on Sexuality and Sexual Education of People With Intellectual Disability in Poland. *Sexuality and Disabilities*, Volume 29, Issue1, 65–74. Pridobljeno s <https://doi-org.nukweb.nuk.uni-lj.si/10.1007/s11195-010-9184-2>. (Pridobljeno 20.3. 2020.)
- Nojić, B. (2007). Tudi jaz imam pravico imeti nekoga rad: spolna vzgoja oseb z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju. Priročnik. Ljubljana: Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju.
- Ramage, K. (2015). *Sexual Health Education for Adolescents with Intellectual Disabilities: A Literature Review*. Prepared for the Saskatchewan Prevention Institute. Pridobljeno s <https://www.google.com/search?q=Sexual+Health+Education+for+Adolescents+with+Intellectual+Disabilities%3A+A+Literature+Review+Report+prepared+by+Kaylee+Ramage+for+the+Saskatchewan+Prevention+Institute+September+2015&oq=Sexual+Health+Education+for+Adolescents+with+Intellectual+Disabilities%3A+A+Literature+Review+Report+prepared+by+Kaylee+Ramage+for+the+Saskatchewan+Prevention+Institute+September+2015&aqs=chrome..69i57.1359j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (Pridobljeno 15.3. 2020.)
- Stein, S., Kohut, T. in Dillenburger (2018). The Importance of Sexuality Education for Children With and Without Intellectual Disabilities: What Parents Think. *Sexuality and Disabilities*, Volume 36, Issue 2, 141-148. <https://doi-org.nukweb.nuk.uni-lj.si/10.1007/s11195-017-9513-9>. (Pridobljeno 15.3. 2020.)

Tamas, D., Brkić Jovanović, N., Rajić, M., Bugarski Ignjatović, V., Perić Prkosovacki, B. (2019). Professionals, Parents and the General Public: Attitudes Towards the Sexuality of Persons with Intellectual Disability. *Sexuality and Disabilities*, Volume 37, Issue 2, 245 - 258.
<https://doi-org.nukweb.nuk.uni-lj.si/10.1007/s11195-018-09555-2> (Pridobljeno 15.3. 2020.)

Priloge

Grafikon 1: Linijski graf povprečnih vrednosti motivacije za branje, poslušanje prebranega in gledanje slikovnega gradiva izbranih vsebin po vsakem izvedenem bralnem srečanju

**POUČEVANJE NADARJENIH PRI PREDMETU ROBOTIKA
V PRVEM IN DRUGEM TRILETJU**

**TEACHING TALENTED CHILDREN ROBOTICS IN FIRST
AND SECOND TRIADE**

Jasna Lapornik

profesorica razrednega pouka

Osnovna šola Primoža Trubarja Laško

jasna.lapornik@oslasko.si

Lektorica strokovnega članka: Tanja Drolec

Povzetek

Šola danes ponuja celo vrsto dodatnih programov in dejavnosti za spodbujanje ustvarjalnosti, izvirnosti in kritičnosti, v kateri večina učencev, ki to želijo, najde možnosti za razvijanje svojih talentov in sposobnosti. V prispevku bomo predstavili izkušnje poučevanja nadarjenih pri predmetu robotika v prvem in drugem triletju. Robotika ponuja veliko možnosti na področju sodelovalnega učenja, matematike, naravoslovja, tehnologije, tehnike in programiranja. V prispevku bodo predstavljeni uporaba seta WeDo 2.0, s pomočjo katerega se učenci učijo lažjih oblik programiranja s slikovnim programom, metodika dela in cilji iz učnega načrta, ki so s to dejavnostjo uresničeni. WeDo 2.0 je napreden program za kreativno razvijanje idej in reševanje problemov, primeren je tudi za učenje prvih korakov programiranja. Je osnova, da sploh lahko začnemo uporabljati program Mindstorms, ki je bolj zahteven glede programiranja. Učenci s pomočjo metode učenja robotike na srečanjih pridobijo veliko paleto znanj 21. stoletja. Spoznajo kocke, senzorje, zobnike, jermene, gradnike, motorček. Seznanijo se z osnovami programiranja, ki so prilagojene otroški zabavi. Razvijajo veščine v znanosti, tehnologiji, programiranju, matematiki, komunikaciji in sodelovanju. Na ta način vidijo, kako se spreminja delovanje stvari, ugotavljajo, zakaj se elementi vrtijo in zakaj včasih tudi ne delujejo, kot bi morali. Z manjšo skupino učencev bomo na okrogli mizi prikazali delček učne ure, pri kateri bodo učenci sestavljali modele robotkov, njihovo programiranje in delovanje.

Ključne besede: nadarjeni, robotika, lego WeDo 2.0

Abstract

School today offers a lot of extra programmes and activities for encouraging creativity, originality and critical state in which most pupils who want it can find the possibility for developing their own talents and abilities. In the article we will introduce experiences of teaching talented pupils in subject Robotics in the first and second triade. Robotics offers a lot of

possibilities on the field of cooperative learning, mathematics, science, technology, technics and programming. In the article we will introduce the use of set WeDo 2.0 with which pupils learn easier forms of programming with picture programme. Methodology and goals are from the school curriculum which are with this activity realized. WeDo 2.0 is an advanced programme for creative developing ideas and solving problems, it is also appropriate for learning the first steps of programming. It is the basic to even start with usage of programmes Mindstorms which is more difficult for programming. Pupils with the help of methodology of learning robotics also gain a lot of the 21st century knowledge on these meetings. They are introduced to cubes, sensors, wheels, straps, building blocks, motors. They are introduced to basics of programming which are adjusted to children's play. They develop their knowledge of technology, programming, mathematics, communication and cooperation, in this way they see how does the way of working change. They find out why do the elements spin and why sometimes they don't work as they should. On the round table with a small group of pupils we will show a process of our lesson in which the pupils will construct models of robots, its programming and function.

Keywords: talented, robotics, lego, WeDo 2.0

1 Uvod

V svetovni strokovni literaturi še vedno ni enotne definicije nadarjenosti. Renzulli meni, da je verjetno tudi nikoli ne bo, a da je najbolj pomembno, ko razmišljamo o tem, kako spodbuditi razvoj nadarjenega vedenja, kot temu pojavu pravi on, uskladiti opredelitev, načine odkrivanja in programe dela, ki jih za spodbujanje nadarjenosti učencem ponudimo.

Nadarjeni niso homogena skupina, ampak se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih.

Definicija nadarjenosti poudarja, da med nadarjene ali talentirane štejemo tiste z dejansko visokimi dosežki, enako tudi tiste s potencialnimi zmožnostmi za takšne dosežke, in sicer na naslednjih področjih:

- splošna intelektualna sposobnost,
- specifična akademska (šolska) sposobnost,
- kreativno ali produktivno mišljenje,
- sposobnost vodenja,
- sposobnost za vizualne ali tako imenovane izvajalske umetnosti.

Učitelj, ki pozna učenčeva interesna področja in izvaja pouk, ki omogoča ustvarjalnost, lažje odkrije nadarjenost. To je še posebej mogoče pri naravoslovnih predmetih, kjer pustimo učencu, da svoje ideje sam razvija, in ga omejimo le, če je nujno potrebno (čas, varnost pri delu, oprema učilnice ...). Pri razvijanju idej učitelj učencu le pomaga. Z opazovanjem učenčevega ravnanja v različnih situacijah učitelj dokaj hitro lahko opazi nadarjenost na tehničnem področju. Učiteljem v osnovni šoli so v pomoč standardizirane ocenjevalne lestvice in vprašalniki.

Pri pouku naravoslovja in tehnike v 1. in 2. triletju je veliko možnosti za ustvarjalnost. Ne smemo je zatreti in zavirati po nepotrebnem. Zato je smiselno učence, ki pokažejo nadarjenost na katerem koli področju, dodatno usmeriti v priporočljive oblike dela z nadarjenimi (interesna dejavnost, raziskovalni tabori, dnevi dejavnosti, priprava za udeležbo na tekmovanjih, izbirni predmeti).

Šole morajo po zakonu učencem s posebnimi potrebami, tudi nadarjenim, ki spadajo v to kategorijo otrok, prilagoditi metode in oblike dela ter jim omogočiti vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela (11. člen ZOsn).

Upoštevati je treba, da imajo nadarjeni učenci lahko tudi učne težave ali da zaradi določenih posebnosti v vedenju njihove sposobnosti ne pridejo do izraza.

- Dejavniki, ki zavirajo uspešnost:
- Je otrokova družina v gmotni stiski?

- Je otrok iz revnejše družbene skupine?
- Obstajajo kakšne učne motnje?
- Je otrokovo zdravstveno stanje zadovoljivo?
- Je otrok zrasel v tujejezičnem okolju?
- Je otrok na meji pubertete?
- Živi otrok pod posebno psihično obremenitvijo (smrt svojca, ločitev staršev)?

2 Razvijanje nadarjenosti naravoslovja in tehnike z lego kockami

»Beseda lego je izpeljana iz danskega »leg godt«, kar pomeni dobra igra. Izraz lego v latinščini pomeni »sestavljati«. Istoimensko podjetje je leta 1958 lego kocke patentiralo. Te kocke so ena najbolj priljubljenih igrac v zadnjih dveh desetletjih. Svoj vrhunec so dosegle leta 2000, ko je njihova prodaja podrla vse rekorde. Priljubljenost kock je mogoče pripisati sistemu sestavljanja, saj omogoča sestavljanje katerihkoli dveh kock. To pomeni, da kocke omogočajo sestavljanje neskončnega števila različnih kombinacij, kar zelo pripomore k razvoju otrokove domišljije in razvijanju ustvarjalnosti« (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Legokocke>).

V nadaljevanju želimo predstaviti, kako s pomočjo seta Lego WeDo2 razvijati učenčevo nadarjenost na področju naravoslovja in tehnike v 1. in 2. triletju.

V OŠ Primoža Trubarja Laško ponujamo učencem pester nabor dodatnih vsebin za razvijanje nadarjenosti. Med drugim zadnja leta zelo narašča zanimanje pri dejavnosti lego roborika, ki jo organiziramo za učence od 2. do 9. razreda. Učitelji, ki pri pouku pri posameznem učencu zaznajo nadarjenost in zanimanje na naravoslovno-tehničnem področju, učenca usmerijo k dejavnosti lego robotika. V 1. in 2. triletju uporabljamo set Lego WeDo 2.0, v 3. triletju pa učenci delajo s programom Mindstorms, ki je programsko zahtevnejši.

2.1 Kaj je Lego® Education WeDo 2.0?

WeDO 2.0 je razvit set za spodbujanje in motiviranje ustvarjalnosti otrok razredne stopnje na področju predmetov naravoslovja in tehnike. Podpira učne rešitve z ročnimi in miselnimi dejavnostmi, ki omogočajo učencem samozavest pri postavljanju vprašanj in orodja pri iskanju odgovorov ter reševanju problemov iz resničnega življenja. Učenci se učijo tako, da postavljajo vprašanja in rešujejo probleme. Gradivo ne pove vsega, kar morajo vedeti, temveč jih pripravi do tega, da se vprašajo, kaj že vedo in kaj raziskujejo ter česa še ne razumejo.

2.2 Kako učiti naravoslovje z WeDo 2.0?

Učenje naravoslovja in tehnike je omogočeno s pomočjo projektov, ki so razdeljeni v kategorije:

- en začetni projekt v 4 delih za učenje osnovnih funkcij WeDo 2.0,
- osem vodenih projektov, povezanih z učnimi standardi, z navodili, ki nas vodijo korak za korakom do končnega projekta,
- osem odprtih projektov, povezanih z učnimi standardi, za bolj odprto izkušnjo.

Vseh 16 projektov je razdeljenih v tri faze:

1. Faza RAZISKOVANJA – omogoča, da se učenci povežejo z nalogo.

Učenci se povežejo z znanstvenim vprašanjem ali inženirskim problemom, vzpostavijo linijo poizvedovanja in upoštevajo možne rešitve.

2. Faza USTVARJANJA – omogoča učencem gradnjo in programiranje.

Učenci gradijo, programirajo in spremenijo lego model. Ločimo tri tipe projektov: preiskovanje, oblikovanje rešitev in uporabo modelov.

3. Faza DELJENJA – namenjena je poročanju in predstavitvi njihovega projekta.

Učenci predstavijo in razložijo svoje rešitve z uporabo lego modelov in poročila, ki so ga na podlagi svojih ugotovitev ustvarili z vgrajenim orodjem.

2.3 WeDo 2.0 v učnem načrtu

Pričakovani standardi znanja, ki jih razvijamo s pomočjo seta WeDo 2.0

Biološke vsebine:

- ugotovijo pomen živali pri opraševanju rastlin (rastline in opraševalci 2-LS2-2),
- opazujejo rastline in živali za primerjavo življenjske raznolikosti v različnih življenjskih okoljih (ekstremni habitati 2-LS4-1),
- analizirajo in interpretirajo podatke, da zagotovijo dokaze o organizmih in okoljih, v katerih so davno nazaj živeli, ter da okolje lahko vpliva na značilnosti organizmov (ekstremni habitati 3-LS4-1),
- dokažejo z dejstvi, da lahko nekateri organizmi v določenih habitatih uspešno preživijo, nekateri manj, medtem ko nekateri sploh ne morejo preživeti (plenilec in plen 3-LS4-3),
- razvijejo modele, s katerimi opišejo, da imajo organizmi edinstvene in različne življenjske cikle, toda vsem so skupni rojstvo, rast, razmnoževanje in smrt (preobrazba žabe 3-LS1-1).

Fizikalne vsebine:

- opazujejo in naredijo pregled, kako objekt, sestavljen iz množice elementov, razstavijo in sestavijo v čisto nov objekt (premikanje materiala 2-PS1-3),
- naredijo načrt in izvedejo preiskavo, da dokažejo učinke uravnovešenih in neuravnovešenih sil na gibanje telesa (vleka 3-PS2-1),
- opazujejo in/ali izmerijo gibanje telesa, da dokažejo, da lahko uporabimo vzorec za napoved nadaljnjega gibanja (hitrost 3-PS2-2),

Vsebine iz tehnike:

- poizvedujejo, opazujejo in pridobijo informacije o stanju, ki ga ljudje želijo spremeniti, da definirajo preprost problem, ki ga je možno rešiti z razvojem novega ali izboljšanega predmeta ali orodja (prehod za divje živali K-2-ETS1-1),
- naredijo preprosto skico, ilustracijo ali fizični model, da bi prikazali, kako oblika objekta pomaga delovati tako, da reši problem (sortiraj in recikliraj K-2-ETS1-2),
- ustvarijo in primerjajo več možnih rešitev problema na osnovi tega, kako vsaka rešitev ustreza kriterijem in omejitvam problema (preprečevanje poplav 3-5-ETS1-2),
- naredijo načrt in izvedejo testiranje s preverjanjem vrednosti spremenljivk in z upoštevanjem kritičnih točk, da bi ugotovili vidike modela ali prototipa, ki jih je možno izboljšati (raziskovanje vesolja 3-5-ETS1-3).

3 Od teorije k praksi

3.1 Priprava in podajanje navodil

Pri poučevanju naravoslovja in tehnike mora učitelj premšljeno izbrati metode dela in vrstni red poteka dogodkov. Pomembno je, da učencem v procesu učenja omogočimo, da doživijo uspeh in (začasen) neuspeh, ter jim hkrati zagotovimo dovolj potrebnih izkušenj, spretnosti in znanja za njihov uspeh.

Koristno je, da na začetku učitelj poda jasna navodila za delo in posamezne vloge učencev znotraj skupine. Projekti WeDo 2.0 so optimalni za delo v parih.

Če skupina šteje več učencev, je priporočljivo dodeliti vlogo vsakemu, tako da lahko skupina razvije veščine sodelovanja in skupinskega dela. Učencem lahko dodelimo naslednje vloge:

- GRADITELJ, ki izbira gradnike,

- SESTAVLJALEC, ki gradnike sestavlja,
- PROGRAMER, ki piše programske ukaze,
- POROČEVALEC, ki fotografira in snema,
- POVEZOVALEC, ki predstavi in razloži projekt,
- VODJA EKIPE.

Dobra ideja je menjava vlog, da lahko vsak učenec izkusi vse dele projekta in tako dobi priložnost za razvijanje različnih veščin. Projekti so sestavljeni z določenim številom korakov. Glede na število korakov in število vlog v skupini vloge porazdelimo med posamezne člane (npr. projekt ima 49 korakov, člani so štirje, kar pomeni, da se vsakih 12 korakov vloge znotraj skupine zamenjajo).

- Zelo pomembno pravilo, ki ga je treba podati učencem na začetku, je tudi:
- Kock ne nosite domov.
- Če pade kocka na tla, delo ustavite in jo iščite, dokler je ne najdete.
- Kock ne iščite v škatli sosednje skupine.
- Po končanem delu kocke vedno pospravite v točno določen prostor v škatli.

Ta pravila so izjemno pomembna, saj vemo, da če manjka en gradnik, je težko spejati projekt do konca.

3.2 Učenje programiranja

Učenje programiranja je lahko zahtevno za mlajše učence, zato je treba programiranje predstaviti nazorno. Večina ga ne bo razumela zgolj s kopiranjem programa, ki je na voljo. Zato je smiselno pri mlajših učencih natisniti in plastificirati ikone za programiranje iz programa in učencem predstaviti, kaj vsaka od ikon pomeni. Učenci naj fizično postavijo ikone v pravilen vrstni red, ki je potreben za izvedbo naloge. Brez takšne razlage učenci radi večkrat vlečejo isto ikono brez zavedanja, kaj sploh počnejo.

Če jim programiranje predstavimo nazorno, bo WeDo 2.0 zagotovil dobro osnovo programiranja za nadaljnje delo z roboti.

Pomembno je, da učenci sami iščejo programske rešitve. Učencem je treba zagotoviti le podporo, jim dati namige, jih naučiti osnov, vendar ne poskušati reševati problemov namesto njih.

3.3 Začetni projekt: MILO, ZNANSTVENO TERENSKO VOZILO

A) Projekt, s katerim učenci odkrivajo načine, kako lahko znanstveniki in inženirji uporabljajo terenska vozila za raziskovanje človeku nedostopnih krajev (40 minut)

Faza raziskovanja (10 minut):

Raziskovalno vprašanje:

- Kaj naredijo znanstveniki in inženirji, ko ne morejo doseči kraja, ki bi ga radi raziskovali?

Faza ustvarjanja (20 minut)

- Učenci zgradijo prvi model po navodilih za sestavljanje.
- Model programirajo z vzorčnim programom.
- Eksperimentirajo in spreminjajo parametre programa.
- Odkrivajo nove programske bloke.

Faza deljenja (10 minut)

- Razprava o znanstvenih in inženirskih inštrumentih.
- Učenci opišejo, na kakšen način so znanstvena terenska vozila koristna za ljudi.
- Učenci fotografirajo svoj model.

B) Milov senzor gibanja, spoznajo uporabo senzorja gibanja (15 minut)

Faza raziskovanja

Raziskovalno vprašanje:

- Kako je uporaba znanstvenih inštrumentov pomembna pri nalogi, ki jo znanstveniki morajo opraviti?

Faza ustvarjanja

- S priloženimi navodili za sestavljanje učenci zgradijo ročico s senzorjem gibanja, ki bo Milu omogočila zaznavanje vzorcev rastlin. Zgradijo vzorec rastline.

Faza deljenja

- Učenci posnamejo video svoje misije. Vadijo upravljanje s kamero in se posnamejo.

C) Milov senzor nagiba, spoznajo uporabo senzorja nagiba, s katerim Milu pomagajo poslati sporočilo v bazo (15 minut)

Faza raziskovanja

Raziskovalno vprašanje:

- Zakaj je pomembna komunikacija med vozilom in bazo?
- Na kakšne načine lahko komuniciramo s terenskim vozilom?

Faza ustvarjanja

- S priloženimi navodili za sestavljanje učenci zgradijo napravo, ki uporablja senzor nagiba, da lahko pošlje sporočilo nazaj v bazo.
- Programski niz sporoči dve akciji, odvisno od kota, ki ga zazna senzor nagiba:
 - če je nagnjen navzdol, se prižge rdeča LED-luč,
 - če je nagnjen navzgor, se na napravi izpiše sporočilo.

Faza deljenja

- V tem delu projekta učenci zajamejo z zaslona celotno sliko svojega končnega programa.
- Dokumentirajo programske nize.

D) Sodelovanje, spoznajo pomembnost sodelovanja pri projektih (15 minut)

Faza raziskovanja

Raziskovalno vprašanje:

- Morda je vzorec rastline pretežak! Ali lahko sodelujete z drugimi vozili, da skupaj premaknete vzorec naprej?

Faza ustvarjanja

- Zgradijo transportno napravo, tako da fizično povežejo skupaj svoji dve vozili.
- Ustvarijo svoj programski niz, da bodo lahko premaknili vzorec od točke A do točke B.

Faza deljenja

- Zakaj je pomembno sodelovanje pri reševanju problemov?
- Navedejo primer dobre komunikacije med skupinami.

4 Zaključek

Programiranje je pomemben del učenja v 21. stoletju in je ključni del vseh WeDo 2.0 projektov. Učenci s sestavljanjem mehanskih delov, z uporabo motorjev in senzorjev ter s programskim upavljanjem osvojijo temeljne metode in oblike dela, ki so značilne za naravoslovno-tehnično področje. S pomočjo lego mehanskih setov spoznavaajo, kako deluje svet.

Kot učiteljica ugotavljam, da je ena ključnih kompetenc, ki jih učenci pridobijo pri dejavnosti Lego robotika, sposobnost kritičnega mišljenja in samostojnega reševanja problemov. Učenci ob reševanju robotskih izzivov pridobijo znanja prihodnosti. Prav tako se mi zdi, da je pri tej obliki dela izjemnega pomena socialna kompetenca, ki se kaže kot odprtost za ideje drugih, in sicer s pomočjo uspešnega združevanja do poglobljenega razumevanja skupinske dinamike.

Tisti, ki kažejo zanimanje in nadarjenost na naravoslovno-tehničnem področju, se pri dejavnosti Lego robotika, dodatno naučijo načrtovanja,

razvijajo sposobnost prostorske predstave, samostojnosti reševanja problemov, sposobnosti za delo v skupini, vztrajnosti, potek postavljanja različnih strategij ter v veliki meri razvijajo kreativnost. Z delom v skupini razvijajo socialne veščine in spoznavajo pomen prepoznavanja drugih oseb za uspeh celotne skupine.

Vedno več šol se odloča za nakup opreme, ki popestri klasične metode poučevanja, hkrati se družba usmerja v tehnološke napredke. Učitelj lahko z igro in zabavo navduši učence za tehnologijo, ki nas obdaja. Naši učni načrti so široko zastavljeni, tako da učiteljem ponujajo dovolj prostora za inovativne pristope poučevanja.

Šola pripravlja učence za nadaljne življenje in poklice, ki bodo zahtevali osnovno znanje programiranja in veščine za delo s tehnologijo. Menim, da je set WeDo 2.0 primeren šolski pripomoček za učence 1. in 2. triletja, ki pomaga pri usvajanju učnih situacij ter razvijanju novih idej in spodujuanju h kreativnemu načinu mišljenja.

V zadnjem desetletju so priljubljena tudi različna tekmovanja, na katerih lahko učenci sodelujejo v skupini in se pri reševanju različnih izzivov preizkusijo v skupini tako, da predstavljajo šolo.

Želim si, da bi s pomočjo robotike in tehnologije, ki je neizbežna, učence naučili in pripravili na njeno smiselno uporabo. S tem znanjem bi jih pripravili na življenje, ki jim odpira nove karijerne možnosti in prostor za ustvarjanje novih idej.

Viri in literatura

Zakon o osnovni šoli (ZOsn). (2016). Uradni list RS, št. 81/06

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Legokocke> (Pridobljeno 16. 3. 2020.)

Lego Education WeDo 2.0, Priročnik. <http://pkp2017.rc-nm.si/wp-content/uploads/2017/07/WeDo-2.0-slo.-priro%C4%8Dnik.pdf> (Pridobljeno 18. 3. 2020.)

MATEMATIKA IN GIBANJE

MATHEMATICS AND MOVEMENT

Jožefa Vogrinec

prof. raz. pouka

Osnovna šola Podlehnik

jozica.vogrinec@sola-podlehnik.si

Lektorica strokovnega članka: Majda Erlač

Povzetek

Spoznanja nekaterih raziskav kažejo, da je proces učenja praktičnih in teoretičnih vsebin učinkovitejši, kadar se kot didaktični medij uporablja gibanje (Planinšec, 2004). Učenje ob gibanju je hitrejše in učinkovitejše, znanje pa trajnejše, saj je pridobljeno na osnovi izkušenj posameznika. Poučevanje in gibanje sta si v sodobnem času zelo blizu predvsem zaradi pomanjkanja gibanja pri otrocih. To pomanjkanje gibanja sem začutila kot dolgoletna učiteljica v 1. triadi, zato sem se odločila, da bom pri pouku namenila več časa gibalnim dejavnostim, skozi katere bodo učenci lažje dojemali matematična znanja. Znanje, pridobljeno iz neposrednih izkušenj učencev, v okolju izven učilnice, smo pri delu v učilnici razširjali in poglobljali. Raziskave kažejo, da učenje ob gibanju in dejavnostih, ki se ob tem odvijajo, prinaša pri učencih boljše rezultate pri delu in lažje dojetje snovi. Predstavila bom primer dobre prakse matematike in gibanja v 2. razredu. Pred enim letom smo zunaj ob šoli postavili učilnico na prostem. Zame in za učence je učilnica v naravi velik izziv, saj nam omogoča učenje na svežem zraku, ob gibanju in raziskovanju. V učilnico na prostem zaradi bližine pobegnemo za kratek ali daljši čas. Tam matematično raziskujemo in se ob igri učimo. Opravili smo matematični potep po okolici šole in raziskovali, kaj vse nam predstavlja matematični izziv.

Ključne besede: matematika, gibanje, igra, učenje, matematični potep

Abstract

Findings of some research show that the process of learning practical and theoretical contents is more efficient when we use movement as a didactical medium. Learning while moving is faster and more efficient, the knowledge is more permanent because it is based on individual's experiences. Teaching goes hand in hand with movement in modern times especially because there is a lack of movement among children. I noticed this shortage as a long-time teacher of students in the first three years of schooling. That is why I decided to increase lesson movement activities that will help

students understand mathematical contents more easily. The knowledge gained from the direct experience of students outside the classroom was expanded and deepened within the classroom. Research show that learning while moving and activities that take place when that happens bring higher students' results and easier perception of subject matter. I am presenting an example of a good practice with combined movement and mathematics in second class. A year ago an outdoor classroom was set by our school. This outdoor classroom was a great challenge for me and my students since we now have a possibility to learn while being outside in the fresh air, moving and exploring. We can flee to our outdoor classroom for shorter or longer periods of time because of the vicinity of it. We can explore mathematics and learning while playing. We also carried out a mathematical walk in the school's surrounding area and in the meantime we explored what presents a mathematical challenge to us.

Keywords: movement, mathematics, play, learning, mathematical walk

1 Uvod

Tempo življenja v današnjem času nam ne dopušča veliko časa za naravo in gibanje v njej. Otrokova potreba po gibanju pa je velika, saj že od rojstva preko različnih gibov odkriva svet okoli sebe in ga raziskuje. Ob vstopu v šolo se velikokrat pozablja na otrokovo potrebo po gibanju. Raziskave kažejo, da je proces učenja učinkovitejši, če je vanj vključeno gibanje. Tudi znanje je trajnejše, saj je pridobljeno na osnovi izkušenj.

Gibalna neokretnost je med šolarji čedalje pogostejša, vzroki zanjo pa so različni. Včasih je podedovana, največkrat pa je vzrok telesne in miselne neokretnosti lagoden in gibalno tog življenjski slog. Ker gibanje pri šolarju pogojuje tudi razvoj nekaterih učnih sposobnosti ni naključje, da gibalno neokretni pogosteje kažejo tudi motnje branja, pisanja, zbranosti, zapomnljivosti, abstraktnega mišljenja, prostorskih zaznav, ravnotežja, ritma, petja itd. Predstavila bom primer dobre prakse matematike in gibanja v 2. razredu. Maja 2019 smo uredili učilnico na prostem z lesenimi hišicami.

Z učenci 2. razreda smo se matematično potepali po okolici šole. Naloge v matematičnem potepu so primeri medpredmetnega povezovanja, kjer je cilj naučiti učence uporabljati in povezovati znanja ter razvijati ustvarjalnost.

2 Osrednji del

2.1 Matematika in gibanje

Matematika je eden od temeljnih predmetov v osnovni šoli s številnimi izobraževalno-informativnimi, funkcionalno-formativnimi in vzgojnimi nalogami. Osnovnošolski pouk matematike obravnava temeljne matematične pojme na načine, ki so usklajeni z otrokovim kognitivnim razvojem, s sposobnostmi, z osebnostnimi značilnostmi in njegovim življenjskim okoljem (npr. narava kot vir za matematično ustvarjanje in raziskovanje).

Z gibalnim načinom učenja otrok dobi tudi konkretno izkušnjo reševanja matematično-logičnih problemov, ki ima po mnenju Piageta velik pomen predvsem za otroke, ki so na predoperativni stopnji mišljenja (Pišot in Planinšec, 2005). Učenec z vstopom v šolo še ni zmožen abstraktnega mišljenja, zato je pomembno, da učitelj snov ponazori. Eden od možnih načinov za ponazarjanje učne snovi je vključevanje celostne telesne izkušnje v učno ure. Med učnimi urami, ki vključujejo gibanje, imajo učenci pogosto občutek, da se ne učijo, ampak da se igrajo. Zadovoljujejo namreč potrebo po zabavi, saj so lahko sproščeni in uživajo v tem, kar počnejo.

Študije kažejo, da je učenje z gibanjem bolj uspešno kot učenje v klasični šolski situaciji. To lahko pripišemo večji motivaciji otrok. Gibanje med poukom je zabavno in polno čustev. Če to poteka v naravi, je še toliko bolj raznoliko. Teoretične pojme in znanja, ki se dotaknejo čustev, si lažje zapomnimo. Učenci so pri učenju z gibanjem bolj pozorni in bolj sodelujejo.

2.2 Matematični potep

Matematični potep sestavlja 41 nalog utrjevanja matematike v 2. razredu osnovne šole. Z nalogami želimo učencem približati matematiko v vsakdanjem življenju ter pokazati, kako jo lahko preko gibanja hitreje osvojimo in razumemo.

Najprej smo skupaj z učenci na zemljevidu pregledali načrt poti in se pogovorili o varnem potepu. Določili smo vodje skupin. Skupine so potep začele na različnih postajah.

Slika 1: Načrt dela (Vir: avtor)

DELOVNI LIST

Slika 2: Načrt poti (Vir: google maps)

MATEMATIČNI POTEPI

Danes te čakajo zanimive matematične naloge, ki jih boš opravil v okolici šole. Želim ti uspešno matematično raziskovanje.

S seboj vzemi svinčnik, meter, podlogo in učni list.

1. Postanek – dvorišče spredaj pred šolo

Potep začni na šolskem dvorišču.

1. Pred vhodom v šolo je srebrna tabla. Kakšne oblike je? _____

Prepiši letnico obnove šole. _____

Slika 3: Tabla obnove šole (Vir: avtor)

2. Kdo je rojen istega leta? Naštej 4 osebe. _____

3. Koliko let je minilo od obnove šole? _____

*Slika 4: Šolsko dvorišče
(Vir: avtor)*

Pojdi do ograje ob šoli.

4. Kako so postavljene palice na ograji? Obkroži.

- a) vodoravno b) navpično

5. Preštej navpične palice med dvema stebričkoma in izračunaj, koliko jih je v celi ograji.

Slika 5: Ograja (Vir: avtor)

Oglej si zastave pred šolo.

6. Nariši geometrijske oblike, ki jih najdeš na zastavah.

evropska	
slovenska	
občinska	
Zdrava šola	

7. Kaj je skupno vsem štirim zastavam? _____

8. Na beli zastavi je napis. Prepiši ga z velikimi tiskanimi črkami.

9. Katere črke v napisu ZDRAVA ŠOLA so sestavljene samo iz ravnih črt?

Slika 6: Zastave (Vir: avtor)

Pojdi do podhoda.

10. Do podhoda pripelje avto, širok 1 m in 80 cm. Ali lahko zapelje do stopnic na drugi strani podhoda? Najprej oceni.

Ocena: _____

Širina podhoda: _____

Odgovor: _____

Slika 7: Podhod (Vir: avtor)

Slika 8: Merimo (Vir: avtor)

Pojdi do stopnic.

11. Mravlja leze na prvo stopnico. Koliko centimetrov mora prehoditi, da pride na vrh prve stopnice? _____

Slika 9: Stopnica (Vir: avtor)

2. Postanek – dvorišče za šolo.

Pojdi na dvorišče za šolo.

12. Poišči vse kanalizacijske pokrove kvadratne oblike. Teci od pokrova do pokrova in jih preštej. Koliko jih je? _____
13. Zapiši predhodnik in naslednik tega števila. _____

Slika 10: Štejemo kvadrate (Vir: avtor)

Pojdi do učilnice na prostem.

14. Koliko desk so porabili mizarji za izdelavo klopi v hišici? _____
15. Katera geometrijska oblika je na mreži lesene hišice? Nariši in poimenuj jo. _____

Slika 11: Učilnica na prostem (Vir: avtor)

Pojdi na hrib pri gozdu. Poglej parkirišče.

16. Koliko avtomobilov največ lahko parkira na parkirišču za šolo?
17. Koliko avtomobilov je parkiranih danes? _____
18. Koliko delavcev šole še lahko parkira danes? _____
19. Koliko koles imajo vsa parkirana vozila? _____
20. Iz registrskih tablic parkiranih avtomobilov izpiši dve števili do 100 in ju seštej. Koliko dobiš? _____

*Slika 12: Parkirišča
(Vir: avtor)*

*Slika 13: Registrske tablice
(Vir: avtor)*

21. Na hribu si izberi 4 šture in preštej letnice. Ugotovi, koliko so bila stara podrta drevesa. Števila napiši in jih uredi po velikosti od najmanjšega do največjega.

_____ < _____ < _____ < _____

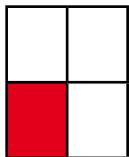
Slika 14: Letnice na štorih (Vir: avtor)

3. Postanek – igrišče.

Pojdi do igrišča. Ustavi se pri vratih telovadnice.

22. Na koliko enakih delov so razdeljena? _____

Kolikšen del predstavlja pobarvan del vrat? _____

Slika 15: telovadnica (Vir: avtor)

Pojdi do gola.

23. Oglej si zgornjo stranico gola.

Nariši ali napiši vzorec, ki se ponavlja. _____

24. Kateri lik je na 8. mestu? Nariši. _____

Slika 16: Gol (Vir: avtor)

Poišči barvne kroge na igrišču.

25. Po čem se razlikujejo? _____

Slika 17: krogi (Vir: avtor)

26. Štej po 2 in po 3 ter skači od kroga do kroga. Skočiti moraš v vsak krog. Do katerega števila si prišel?

Štel sem po 2, prišel sem do števila _____.

Štel sem po 3, prišel sem do števila _____.

27. Na igrišču poišči zeleno krivo črto. Ob njej je bela ravna črta. S sošolcem tecita vsak po svoji črti. Katera pot je krajša? Obkroži.

a) _____

b)

Slika 18: Črte (Vir: avtor)

Pojdi do krogov s števili od 1 do 10.

28. Izračunaj, koliko je vsota vseh števil na krogih? Napiši račun. _____

Slika 19: Krogi in števila (Vir: avtor)

29. Ozri se okoli in poišči predmete, ki imajo obliko geometrijskih teles. Vpiši jih v razpredelnico.

Krogla	Kocka	Stožec	Valj	Kvader

4. Postanek - kužno znamenje

Pojdi po travniku do šolskega avtobusnega postajališča.

30. S pločnika opazuj kužno znamenje.

Oceni višino kužnega znamenja (sošolec se postavi ob znamenje), nato pa izmeri (višina sošolca).

Ocena: _____

Meritev: _____

Slika 20: Kužno znamenje (Vir: avtor) Slika 21: Kužno znamenje (Vir: avtor)

31. Obkroži geometrijsko telo, ki predstavlja streho na kužnem znamenju.

Slika 22: Telesa (Vir: avtor)

32. Kateri liki ga sestavljajo? _____

Slika 23: Streha (Vir: avtor)

33. Kipec v kužnem znamenju se imenuje sv. Boštjan. S katero roko se dotika vratu? _____

Slika 24: sv. Boštjan (Vir: avtor)

Slika 25: sv. Boštjan (Vir: avtor)

Pojdi do planinskega smerokaza za Haloško planinsko pot (HPP).

34. Koliko časa potrebuješ, da prehodiš pot od Podlehnik do ribnika? _____

35. Koliko ur hoje je od Gradišč do Cirkulan? _____

36. Koliko ur hoje je od Gorce do Janškega vrha? _____

39. Ali je znak za avtobusno postajališče simetričen? _____

Slika 29: Prometni znak (Vir: avtor)

5. Postanek - učilnica na prostem

Pojdi po travniku nazaj v učilnico na prostem. Ustavi se pred vrati kuhinje.

40. Kuharici sta pripravili za učence 2. razreda presenečenje. Vsak učenec si lahko izbere kornet, lučko ali sladoled žogica. Napiši v preglednico, kaj in koliko česa ste izbrali. Katera telesa predstavljajo?

	geometrijsko telo	število
lučka		
kornet		
sladoled žogica		

Slika 30: Sladoled (Vir: avtor)

Slika 31: Sladoled (Vir: avtor)

Pojdi v gozd.

41. S črtnim prikazom predstavi podatke iz preglednice in odgovori na vprašanja.

Katerih teles je največ? _____

Koliko jih je? _____

Koliko manj je kvadrov kot stožcev? _____

Ali so vsi učenci 2. razreda izbrali sladoled? _____

Koliko učencev ni izbralo ničesar? _____

Na list napiši vprašanja, ki bi jih zastavil sošolcem ob prikazu.

Slika 32: Črtni prikaz (Vir: avtor)

Slika 33: Črtni prikaz (Vir: avtor)

Pojdi v učilnico na prostem in uredi svoje zapise.

Slika 34: Urejamo zapise in analiziramo (Vir: avtor)

Slika 35: Primerjava podatkov (Vir: avtor)

3 Zaključek

S predstavljenimi matematičnimi nalogami v naravi učence spodbudimo k matematičnemu opazovanju, raziskovanju in razmišljanju. Matematični potep je bil dokaj obsežen. Naloge jim niso predstavljale posebnih težav. Skupine so bile mešane po spolu in matematičnem znanju.

Učilnica na prostem nam ponuja nove načine učenja. Učitelji imamo tukaj pomembno vlogo, da otrokom omogočimo učenje v naravi in v gibanju. Učenci so bili z učenjem na prostem zadovoljni, saj so imeli občutek, da se igrajo in ne učijo. Pri delu so bili domiselni, našli so izvirne rešitve, dajali pobude.

Matematični potep je učinkovita sodobna oblika poučevanja, ob kateri učenci spoznajo, da je matematika lahko tudi zabavna. Omogoča jim lažje razumevanje zapletenih matematičnih pojmov in pravil. Ob koncu naloge ugotavljam, da je v naši okolici še veliko matematičnih situacij in da matematika z gibanjem prinaša večjo motiviranost za delo in boljše učne rezultate učencev.

Viri in literatura

Harmandić, T. (2013). Matematični sprehod. (Diplomsko delo). Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor. <https://dk.um.si/Dokument.php?id=59405> (Pridobljeno 12.2.2020.)

Janežič, T. (2017). Značilnosti gibanja pri učencih drugega razreda ob integraciji ustvarjalnega giba v učne ure (Magistrsko delo). http://pefprints.pef.uni-lj.si/4626/1/magistrsko_delo_janezic.pdf (Pridobljeno 10.3.2020.)

Kavčič, A.R. (2005). Učenje z gibanjem pri matematiki: priročnik gibalnih aktivnosti za učenje in poučevanje matematike v 2. razredu devetletke. Ljubljana: Bravo.

Lipovec, A. (2010). Matematični potep. Projekt: Razvoj naravoslovnih kompetenc. Univerza v Mariboru. http://kompetence.uni-mb.si/S1.16-S1.18_DidakticnaGradiva_S4.pdf (Pridobljeno 18.1.2020.)

Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2001) Psihologija otroške igre: od rojstva do vstopa v šolo. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Marentič Požarnik, B. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

Pišot, R. in Planinšec, J. (2005). Struktura motorike v zgodnjem otroštvu: motorične sposobnosti v zgodnjem otroštvu v interakciji z ostalimi dimenzijami psihosomatičnega statusa otroka. Koper: Založba Annales, zbirka Cinesiologiae.

Planinšec, J. (2004): Celostna športna vzgoja. V Zbornik 3. Mednarodnega simpozija Otrok v gibanju.

Program osnovna šola. Matematika. Učni načrt (2011). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf (Pridobljeno 10.1.2020.)

Program osnovna šola. Šport. Učni načrt (2011). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_sportna_vzgoja.pdf (Pridobljeno 10.1.2020.)

Ščuka, V. (2007). Šolar na poti do sebe: oblikovanje osebnosti: priročnik za učitelje in starše. Radovljica: Didakta.

**OCENJEVANJE IZOBRAŽEVALNE MOBILNE APLIKACIJE
Z VPRAŠALNIKOM O UPORABNIŠKI IZKUŠNJI**

**EVALUATION OF AN EDUCATIONAL MOBILE
APPLICATION USING USER EXPERIENCE
QUESTIONNAIRE**

Karolina Kumprej Pečečnik

Osnovna šola Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem
karolina.k.p@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Vanja Benko

Povzetek

Na spletu so dosegljive številne interaktivne aplikacije, ki so usmerjene v informativne, izobraževalne, ustvarjalne in druge namene. Kako so ti interaktivni izdelki všeč uporabnikom, je mogoče zelo hitro in zanesljivo oceniti z uporabo vprašalnika o uporabniški izkušnji (ang. User Experience Questionnaire, UEQ). Lestvice vprašalnika zajemajo celovit vtis o uporabniški izkušnji, ki temelji na oceni klasičnih vidikov uporabnosti, kot so učinkovitost, perspektivnost, zanesljivost in vidika uporabniške izkušnje, kot sta izvirnost in stimulacija. Potek analize podatkov anketirancev je prav tako standardizirana in jo je možno izvesti z uporabo orodja Excel. Referat predstavlja študijo, ki je bila narejena z namenom ocenjevanja uporabniške izkušnje učencev ob uporabi aplikacije ČŠOD Misija. Najprej smo z učenci s pomočjo pametnega telefona in mobilne aplikacije ČŠOD Misija z delovnim naslovom Rastline nam kažejo pot izvedli poučevanje na prostem. Naloga v aplikaciji zahteva orientacijo v naravi, opazovanje urbane okolice in narave, iskanje podatkov v podani vsebini v aplikaciji in slušno razumevanje. Po opravljeni misiji je vsak učenec izpolnil anketni vprašalnik. Navodila za izpolnjevanje vprašalnika so bila priložena k vprašalniku. Vse navedene nasprotujoče si lastnosti v vprašalniku so vsebinsko razumeli, tako da ni bila potrebna dodatna razlaga pojmov. Analiza podatkov je bila narejena z uporabo statističnih metod v orodju Excel, na podlagi katere smo dobili oceno o uporabniški izkušnji uporabnikov aplikacije, ki smo jo podrobno analizirali. Evalvacija izobraževalne misije Rastline nam kažejo pot nam je pokazala poglede uporabnikov, torej učencev. Tako se (po)trudimo, da načrtamo potek izobraževalne dejavnosti po željah otrok in potrebah na osnovi naše strokovnosti.

Glavne besede: izobraževalna aplikacija, vprašalnik, uporabniška izkušnja

Abstract

Numerous interactive applications, with informational, educational, creative and other purposes are available online. How these interactive products appeal to the user can be quickly and reliably evaluated using the standardized User Experience Questionnaire (UEQ). The questionnaire scales capture the overall user experience based on the assessment of classic usability aspects such as efficiency, perspective, reliability, and user experience aspects such as originality and stimulation. The questionnaire data analysis is also standardised and can be performed using Excel. This paper presents a study completed with the purpose of evaluating pupil's user experience with using the application ČŠOD Misija. First, the using smartphones and the mobile application ČŠOD Misija, together with the pupils we conducted an outdoor teaching class with the task "Plants show us the way". This application task requires orientation in nature, observing the urban and nature environment, searching for information on specific content presented in the application and listening comprehension. After completing the mission, each student completed the questionnaire. Instructions for completing the questionnaire were attached to it. The students understood the content of all of the opposing features used in the questionnaire, therefore there was no need for any additional explanation of the used terms. The data analysis was performed using statistical methods in Excel, which provided us with the assessment of the user experience with the application, which was thoroughly analysed. The evaluation of the application gave us an insight of the views of its users, that is, the pupils. We are thus trying to outline the educational course based on the pupil's wishes and our professional needs.

Keywords: educational application, questionnaire, user experience

1 Uvod

Izobraževalne mobilne aplikacije omogočajo nadgradnjo vsebin poučevanja in so individualna izbira vsakega deležnika pri vzgoji in izobraževanju učencev. Spletni portali ponujajo številne možnosti izbire teh aplikacij, poraja pa se vprašanje, kako so te aplikacije primerne za uporabo.

V 7. razredu pri pouku naravoslovja kot obliko učenja na prostem uporabljamo mobilno aplikacijo CŠOD Misija 0 z delovnim naslovom Rastline nam kažejo pot 0. Raziskati smo želeli splošni vtis izdelka, njegovo upravljanje, hitrost reševanja nalog, sposobnost reševanja nalog, motiviranost, zabavnost in zanimivost.

Z učenci smo izvedli učenje na prostem s pomočjo mobilne aplikacije. Po opravljeni dejavnosti so izpolnili anketni vprašalnik o uporabniški izkušnji (ang. User Experience Questionnaire, UEQ) 0 mobilne aplikacije CŠOD Misija. Analizo podatkov smo opravili s pomočjo Exelovega orodja.

2 Teoretična izhodišča

2.1 Mobilna aplikacija CŠOD Misija *Rastline nam kažejo pot*

Mobilna aplikacija je bila zasnovana v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti. Tematske Misije pripravljajo slovenski učitelji in strokovnjaki za učenje na prostem pod okriljem Centra šolskih in obšolskih dejavnosti. Poganja jo platforma Quest, ki jo je razvilo slovensko podjetje DigiEd 0.

Aplikacijo si učenci namestijo na telefon s spletne trgovine Google Play ali Apple store in je brezplačna za uporabo. Po namestitvi za uporabo ni potrebna internetna povezava.

Časovni okvir misije je ura in 10 minut, dolžina pa 1,7 kilometra. Vsebina misije je sestavljena iz desetih zanimivosti, ki se nahajajo na različnih lokacijah, in devetindvajsetih izzivov, ki se nanašajo na izbrano zanimivost.

Učenci s pomočjo vsebinskega in slikovnega gradiva ter opazovanja narave rešujejo izzive. Metoda reševanja je različna. Odgovore vpisujejo, izbirajo ali z dotikom na sliko izberejo pravi element. Z vsakim pravilno rešenim izzivom učenci pridobivajo točke, osvojene točke jim omogočajo osvojitve značke.

S pomočjo globalnega sistema pozicioniranja (ang. Global Positioning System, GPS) imajo učenci na zemljevidu določeno svojo lokacijo.

Zanimivost je mogoče odpreti (reševati izzive) na njeni točni lokaciji. Lokacija zanimivosti je bila posredovana programskim oblikovalcem na osnovi GPS-koordinat.

V mobilni aplikaciji CŠOD Misija, z imenom Rastline nam kažejo pot, je namenjena iskanju, opazovanju in spoznavanju rastlinskih vrst ter zanimivostim, ki so z njimi povezane. V vse to se vključuje neživa narava kot spremljevalec poti. Podrobno vsebino predstavljajo posamezne skupine rastlin, kot so: listavci, iglavci, grmovnice, zelnate rastline, praprotnice in mahovi. Na sami misiji se kot kulturna dediščina vključuje urbano okolje, ki je sestavni del koroške (po)krajine ter zanimive zgodbe, ki so podlaga za reševanje izzivov.

2.2 Anketni vprašalnik o uporabniški izkušnji

Za uspeh interaktivnih izdelkov je ključna dobra uporabniška izkušnja. Za izboljšanje izdelkov v zvezi s temi vidiki kakovosti je tudi pomembno, da lahko učinkovito in zanesljivo merimo uporabniško izkušnjo. Toda merjenje uporabniške izkušnje samo po sebi ni cilj. Več različnih vprašanj je lahko razlog za željo po količinski meritvi uporabniške izkušnje izdelka.

Vprašalnik uporabniške izkušnje (UEQ) 0 je široko uporabljen vprašalnik za merjenje subjektivnega vtisa uporabnikov do uporabniške izkušnje izdelkov. Pogosto se uporablja kot del klasičnega testa uporabnosti za zbiranje nekaterih količinskih podatkov o vtisu udeležencev o uporabniški izkušnji.

Vprašalnik z navodili za reševanje je trenutno preveden v 20 jezikov. Avtorji vprašalnika v slovenščini so Matjaž Debevc, Saša Jazbec in Julija Lapuh Bele.

Pomembno je, da se udeležencem vprašalnik izroči takoj po končanem delu testne naloge.

Če udeleženci izpolnijo vprašalnik potem, ko so o izdelku razpravljali z osebo, ki izvaja testiranje in/ali je udeležena pri sami izdelavi aplikacije, bo to vplivalo na rezultate. Cilj UEQ je ujeti uporabnikov neposreden vtis do izdelka. Kakovost in doslednost odgovorov omogoča tudi razlaga, da je vprašalnik za merjenje uporabniške izkušnje znanstveno ovrednoten.

Vprašalnik vsebuje 26 izrazov, ki so si med seboj pomensko nasprotujoči. Uporablja se

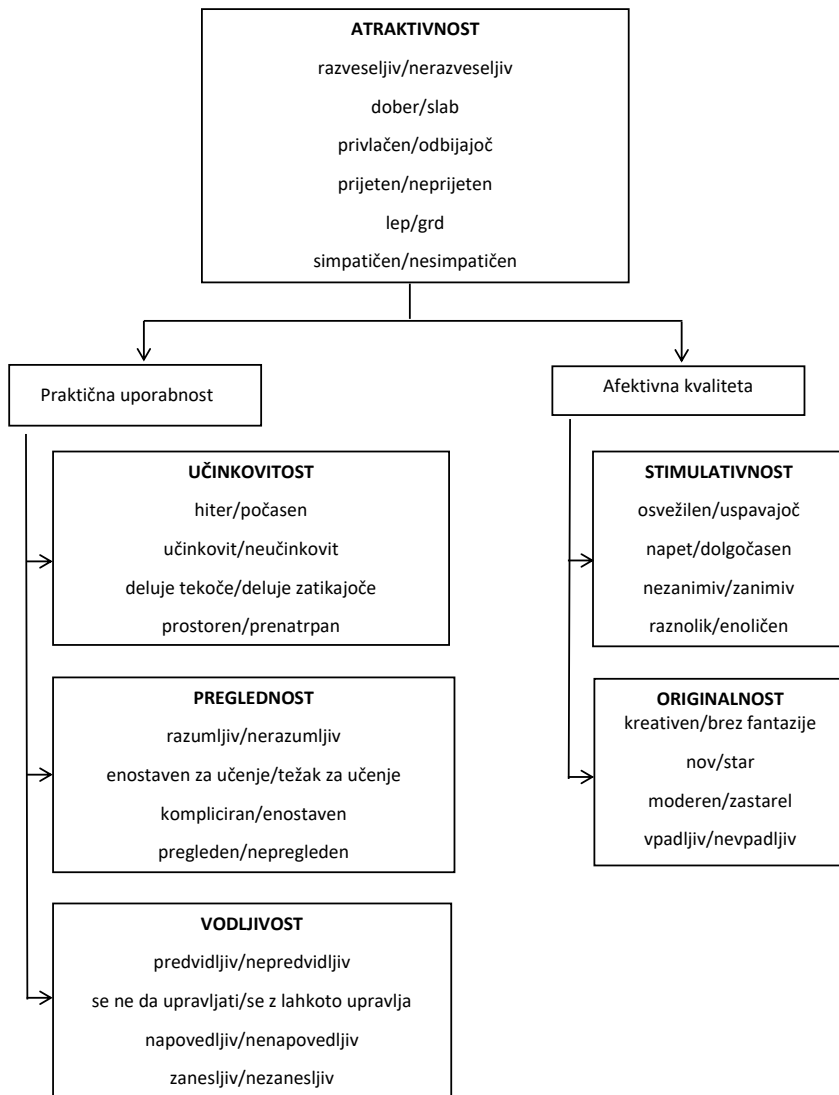
7-stopenjska lestvica, s čimer se zmanjša nagibanje k pristranskosti. Vrstni red izrazov je določen naključno. Polovica postavk se začne s pozitivnim, polovica pa z negativnim izrazom.

2.2.3 Struktura vprašalnika

UEQ vsebuje 6 elementov s 26 izrazi (Preglednica 1):

- Atraktivnost: všečnost izdelka.
- Preglednost: rokovanje z izdelkom.
- Učinkovitost: težavnost reševanja nalog.
- Vodljivost: nadzor nad interakcijo.
- Stimulativnost: uporabnost in vznemirljivost izdelka.
- Originalnost: inovativnost, kreativnost izdelka.

Preglednica 1: Prikaz strukture obsega in postavk UEQ 0

2.3 Orodje Excel za analizo podatkov

Excelovo orodje nam omogoča analizo UEQ podatkov. V ustrezen delovni list v Excelu vnesemo podatke, nato se vsi izračuni opravijo samodejno. Orodje Excel vsebuje komentarje, ki pojasnjujejo različne izračune. Prikazano je več grafov, ki jih lahko uporabimo pri predstavitvi in jih je enostavno skopirati v urejevalnik besedil v predstavitvenem orodju.

Orodje se nenehno izboljšuje, saj temelji na povratnih informacijah uporabnikov.

Za interpretacijo podatkov vsebuje orodje deset delovnih listov z različnimi izračuni.

Delovni list, ki ga spremenimo oziroma izpolnimo, je list s podatki (ang. Data). Vanj vnašamo podatke anket s številkami od 1 do 7. V podatkovni list lahko vnesemo odgovore 1000 anketirancev.

3 Metodologija

Učenci sedmega razreda osnovne šole Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem so si iz spletnih trgovin Google Play in Apple store prenesli mobilno aplikacijo ČŠOD Misija. Izmed trenutnih 63 Misij so izbrali Misijo Rastline nam kažejo pot 0.

Po opravljeni misiji je 26 učencev izpolnilo vprašalnik uporabniške izkušnje UEQ. Pazljivo so prebrali navodilo. Posamezne izraze so razumeli. Anketni vprašalnik so v povprečju reševali sedem minut.

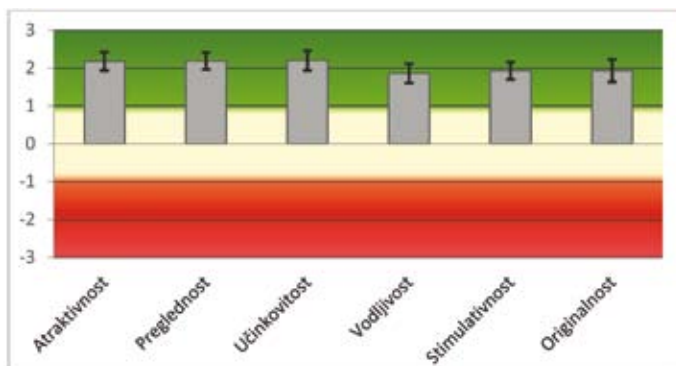
4 Rezultati

Analiza zbranih podatkov je bila narejena z uporabo statističnih metod v programskem orodju Excel. Rezultati so pokazali, da so učenci zelo dobro ocenili svojo uporabniško izkušnjo ob uporabi misije *Rastline nam kažejo*

pot, ki je del mobilne aplikacije CŠOD Misija, kar je razvidno iz grafikona 1 in preglednice 2.

Možen razpon vrednosti posamezne lestvice je med -3 in +3, kjer -3 pomeni izredno slabo uporabniško izkušnjo in +3 pomeni izjemno dobro uporabniško izkušnjo. Ta razpon je določen na podlagi uporabljene statistične metode in v veliki meri velja le v teoriji. V praksi pa je razpon rezultatov med -2 in +2. Ocene med -0,8 in +0,8 pomenijo, da imajo testiranci nevtralna stališča do uporabe aplikacije – njihova uporabniška izkušnja ni slaba ne dobra. Povprečne ocene nad +0,8 pomenijo pozitivno uporabniško izkušnjo, povprečne ocene pod -0,8 pa negativno uporabniško izkušnjo.

Kot je razvidno iz rezultatov, je povprečna ocena za vsako lestvico nad +0,8, kar pomeni, da so imeli učenci pozitivno uporabniško izkušnjo ob uporabi aplikacije. Rezultati celo kažejo, da je bila njihova uporabniška izkušnja zelo dobra, saj so ocene za vsako posamezno kategorijo blizu ocene 2. Najbolje so bile ocenjene kategorije Atraktivnost, Preglednost in Učinkovitost, ki so v povprečju bile ocenjene z 2,2.

Grafikon 1: Povprečne ocene vprašalnika o uporabniški izkušnji za vsako posamezno kategorijo

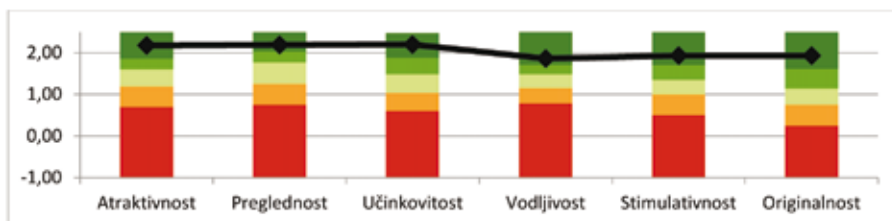
Preglednica 2: Povprečne ocene in standardni odklon vprašalnika o uporabniški izkušnji za vsako posamezno kategorijo

Interval zaupanja ($p=0.05$)			
Lestvica	Povprečje	Standardni odklon	Št. vzorcev
Atraktivnost	2,180	0,629	25
Preglednost	2,190	0,579	25
Učinkovitost	2,200	0,665	25
Vodljivost	1,860	0,650	25
Stimulativnost	1,930	0,580	25
Originalnost	1,930	0,755	25

Prednost uporabe standardiziranega vprašalnika je tudi ta, da nam omogoča primerjavo naših rezultatov z rezultati študij celega sveta. Na grafikonu 2 so predstavljeni rezultati 452 študij, v katerih je sodelovalo 20190 udeležencev. V vsakem stolpcu nam barve povedo povprečje, kako dobro oziroma slabo so bile ocenjene obravnavane aplikacije v drugih študijah. Rdeča barva poda podatek, koliko odstotkov aplikacij je bilo ocenjenih s slabo. Oranžna barva nam poda podatek, koliko odstotkov je bilo ocenjenih kot podpovprečno, zelena pa kot nadpovprečno. Zelena barva (srednji odtenek) poda podatek o odstotku aplikacij ocenjenih kot zelo dobro. S temno zeleno barvo pa je prikazanih zadnjih 10 % aplikacij, ki so dobili najvišje ocene in so bili ocenjeni kot odlično.

Črna črta na grafikonu 2 ponazarja, kako se pridobljeni rezultati oziroma uporabniška izkušnja ocenjene aplikacije primerja z ostalimi aplikacijami. Kot je razvidno s slike, so se ocene za vsako posamezno kategorijo uvrstile v najvišjih 10 %, to pomeni, da so učenci označili svojo uporabniško izkušnjo ob uporabi aplikacije kot odlično.

Grafikon 2: Primerjava rezultatov z rezultati študij celega sveta

5 Zaključek

Glede na izvedeno analizo dobljenih odgovorov s pomočjo UEQ vprašalnika smo ugotovili, da je CŠOD *Misija Rastline* nam kažejo pot odlično ocenjena, to pomeni, da imajo učenci z njo dobro uporabniško izkušnjo.

K tej oceni pripomore tudi drugačna metodologija dela pri pouku, kar je za učence zmeraj dobrodošlo ter tudi učenje in povezanost z naravo pri pouku naravoslovja.

Res je, da se učenci med seboj razlikujejo v rokovanju z mobilnimi napravami in njihovo vsebino, zato moramo biti pozorni, da reševanje izzivov poteka časovno primerno za vse učence, daj jim po potrebi pomagamo, kar bo pripomoglo k uspešnejšemu pregledu zanimivosti, reševanju izzivov in cilj je boljša vodljivost skozi aplikacijo.

V kolikor so učenci uspešnejši v reševanju izzivov, se posledično poveča tudi stimulativnost.

Vprašalnik o uporabniški izkušnji je preprost za uporabo, kar je posebej pomembno glede na našo ciljno populacijo. Kljub temu da pri tej populaciji učencev nismo zasledili posebnega nerazumevanja izrazov, bi poudarili, da moramo biti v prihodnje na to pozorni. Razumevanje izrazov je potrebno preveriti pred izpolnjevanjem vprašalnika.

Reševanje vprašalnika poteka hitro in se zaradi tega lahko izvede takoj po opravljeni dejavnosti, saj je celoten proces učnega dela omejen na dve šolski uri.

Ocenjevanje aplikacije z vprašalnikom o uporabniški izkušnji bom izvajala tudi v prihodnje, saj ima vsaka generacija drugačen pogled na vsebino in uporabnost.

Kot avtorici vsebine misije mi ta analiza pove, da je z vidika atraktivnosti, preglednosti, učinkovitosti, vodljivosti, stimulativnosti in originalnosti mogoča njena uporaba kot nadgradnja metodologije poučevanja.

Viri in literatura

CŠOD Misija. Dostopno na: http://misija.csod.si/si/#sec_1 (Pridobljeno 26. 3. 2020.)

Kumprej Pečecnik, K. Rastline nam kažejo pot. Dostopno na: <http://misija.csod.si/si/misije/> (Pridobljeno 19. 3. 2020).

User Experience Questionnaire (UEQ-S). Dostopno na: <http://www.ueq-online.org/> (Pridobljeno 19. 3. 2020).

DigiEd d. o. o. Dostopno na: <http://www.digied.si/> (Pridobljeno 19. 3. 2020.)

Priloga A: Anketni vprašalnik UEQ Slovenija [3].

Prosimo vas, da vstavite svojo oceno produkta.

Vljudno vas vabimo in prosimo, da izpolnite anketni vprašalnik. Sestavljen je iz med seboj nasprotujočih si lastnosti, ki bi jih naj imel produkt. Stopnje med obema nasprotujočima si lastnostma so označene s krogi. Z vstavljanjem križca prikažete svojo oceno glede na omenjeno lastnost.

Primer:

atraktiven	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	neatraktiven
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

S to ocenitvijo ste pokazali, da je produkt za vas v večji meri atraktivnejši kot pa neatraktiven.

Odločite se čim bolj spontano in hitro. Pomembno je, da se ne odločate predolgo, temveč vpišite takoj in neposredno svojo oceno.

USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

Prosimo, da vedno prekrizate samo en odgovor, četudi imate pri ocenitvi neke lastnosti težave ali pa da vidite, da lastnosti nista ravno primerni za ocenitev produkta.

Ni pravih ali napačnih odgovorov. Šteje samo vaše osebno mnenje.

Prosimo, vstavite svojo oceno produkta. V vrstici prekrizajte samo en krog.

	1	2	3	4	5	6	7		
nerazveseljiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	razveseljiv	1
nerazumljiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	razumljiv	2
kreativen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	brez fantazije	3
enostaven za učenje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	težak za učenje	4
osvežil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	uspavajoč	5
dolgočasen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	napet	6
nezanimiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zanimiv	7
nepredvidljiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	predvidljiv	8
hiter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	počasen	9
nov	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	star	10
se ne da upravljati	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	se z lahko upravlja	11
dober	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	slab	12
komplíciran	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	enostaven	13
odbijajoč	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	privlačen	14
zastarel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	moderen	15
neprijeten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	prijeten	16
napovedljiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	nenapovedljiv	17
raznolik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	enoličen	18
zanesljiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	nezanesljiv	19
neučinkovit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	učinkovit	20
pregleden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	ustvarja zmedo	21
deluje zatikajoče	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	deluje tekoče	22
prostoren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	prenatrdan	23
lep	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	grd	24
simpatičen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	nesimpatičen	25
nevpadljiv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	vpadljiv	26

**PROJEKT "TEDEN RAZLIČNOSTI" – Z IZKUSTVENIM
UČENJEM DO SPREJEMANJA RAZLIČNOSTI**

**THE »DIVERSITY WEEK« PROJECT – ACCEPTING
DIVERSITY THROUGH EXPERIENTIAL LEARNING**

Klaudija Kovač

profesorica defektologije

Center za usposabljanje, vzgojo in izobraževanje Janeza Levca Ljubljana,
OE OŠPP Dečkova
klaudijarep@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Mojca M. Strmšek

Povzetek

Osrednja ideja projekta je učencem približati pojem različnost. Učenci spoznajo, zakaj je spoštovanje različnosti dolgoročno pomembno za našo družbo. Poskušajo se vživeti v vlogo osebe s posebnimi potrebami ali ovirami. V projekt Teden različnosti so vključeni učenci od 1. do 9. razreda nižjega izobrazbenega standarda osnovne šole s prilagojenim programom ter učenci posebnega programa. V vsakem razredu je izvedena tematska izkustvena delavnica, preko katere učenci spoznavajo določeno različnost (gibalna oviranost, gluhot, slepota, ADHD, disleksija, medkulturna različnost itd.). Projektni teden je organiziran na letni ravni, tako da so učenci vsako leto vključeni v drugo delavnico. Na ta način spoznajo in sprejemajo različnost v širšem pomenu. Za otroke, vključene v osnovno šolo s prilagojenim programom, ima spoznavanje in sprejemanje različnosti velik pomen, saj imajo tudi sami posebne potrebe, s katerimi se morajo naučiti delovati v družbi. V nekatere od delavnic so vključeni tudi zunanji izvajalci, ki s svojimi življenjskimi zgodbami osupnejo učence, saj so sami premagali težke ovire in dokazali, da različnost ni ovira za uspeh. V primerih dobre prakse bodo predstavljene posamične delavnice. Vsaka delavnica je zastavljena tako, da bodisi tekom izkustvenega učenja ustvari končni izdelek bodisi ga učenci ustvarijo po zaključku izkustvene delavnice. Vsi končni izdelki se po projektnem tednu razstavijo v avli šole, kjer so na ogled vsem učencem, staršem in zaposlenim. Tako imajo vsi učenci možnost uvideti razsežnost različnosti, ki nas bogati, če jo le spoštujemo in jo znamo sprejemati.

Ključne besede: različnost, posebne potrebe, izkustveno učenje

Abstract

The central idea of the project is familiarising pupils with the concept of diversity. Pupils learn why respecting diversity is important for our society in the long term. They try to put themselves in the role of a person with disabilities or special needs.

Involved in the project are pupils from 1st to 9th grade from a modified education programme with educational standards at a lower level, as well as pupils from the special education programme. Each class participates in a workshop dedicated to various aspects of diversity (physical disabilities, deafness, blindness, ADHD, dyslexia, intercultural differences, etc.), allowing pupils to learn about them. The project week is organised annually, which gives pupils the opportunity to participate in a different workshop each year, thus learning about and accepting diversity in a wider context.

Learning about and accepting diversity is vital for pupils who attend schools with a modified education programme, as they themselves have special needs, which they must learn to cope with in the society. We sometimes cooperate with people outside school, who participate in the workshops and often amaze pupils with their life stories, proving that being different is not a hurdle on the way to success.

Individual workshops will be presented as examples of good practice. Pupils create their final project either during the workshop itself or after the workshop has finished. After the project week, all projects (art, games, didactic tools, etc.) are displayed in the school lobby, where pupils, parents and employees can see them. This gives pupils the opportunity to understand the vast scope of diversity that enriches us, if only we learn to respect and accept it.

Keywords: diversity, special needs, experiential learning

1 Uvod

Projekt Teden različnosti poskuša s svojimi izkustvenimi delavnicami učencem približati pojem različnost in spoštovanje različnosti potreb, s katerimi se učenci srečujejo v družbi. Namen izvedbe projekta v taki obliki je učence ozavestiti, da obstaja različnost na več področjih, predvsem da pojav določene različnosti v njihovi družbi ne nosi negativne oznake.

Kot v svojem besedilu omenja Bourdieu (1986), so šole kljub različnim pričakovanjem od nekdanj predstavljale prostor varnosti posameznikov in skupnosti. Med skupnimi načeli šole so tudi spoštovanje različnosti potreb, sodelovanje in timsko delo ter empatija in razumevanje do sočloveka.

Predvsem slednje poudarja in poskuša pri učencih "prebuditi" projekt Teden različnosti.

Namen referata je prikazati in opisati, kako učenci preko izkustvenih delavnic določeno različnost sprejemajo spoštljivo in z razumevanjem. V projekt Teden različnosti so vsako leto vključeni učenci od 1. do 9. razreda nižjega izobrazbenega standarda osnovne šole s prilagojenim programom ter učenci posebnega programa. Vključeni učenci s svojimi posebnimi potrebami že sami tvorijo raznoliko družbeno skupino. Za njih je toliko bolj pomembno, da ozavešijo svojo različnost, jo znajo sprejemati, hkrati pa zmorejo spoštovati različnost ostalih članov družbene skupine.

S tega vidika vse izkustvene delavnice, organizirane znotraj projekta Teden različnosti, učencem omogočajo spoznavanje mnogih vrst različnosti, sprejemanje le-te, hkrati pa učenci ugotovijo, da so si v marsičem bolj podobni kot različni.

2 Osrednji del referata

2.1 Družba in njena različnost

Družba, v kateri živimo, je zelo raznolika. "Vsak posameznik je del te družbe in kot tak lahko od družbe pričakuje in zahteva, hkrati pa mora tudi sam delovati odgovorno in biti vzoren član določene družbene skupine." (Socialne inovacije, 2020).

Na spletni strani Socialne inovacije (2020) je zapisano, da posameznik vse odnose razvija z učenjem, zato je pomembno, da je od rojstva deležen učenja vrednot in stališč, ki mu v življenju omogočajo uspešno vključenost v določeno družbeno skupino.

Kot je navedeno na spletni strani Wikipedija (2020), se učenje odnosov začne v najmanjši oziroma najožji družbeni skupini, to je družina. Nadaljuje se v vzgojnih zavodih. Tako kot je pomembno, da kot učitelji otrokom posredujemo znanje, s katerim širijo svoja obzorja, je pomembno tudi, da jih ozavešimo o raznolikosti ožje in širše družbe. Družbene skupine namreč sestavljajo ljudje različnih ras, narodnosti, prepričanj, socialnih položajev, posebnih potreb itd.

2.2 Otroci s posebnimi potrebami

“V skupino otrok s posebnimi potrebami spadajo otroci z motnjami v duševnem razvoju, gluhi in naglušni otroci, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, dolgotrajno bolni otroci, otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami in otroci z avtističnimi motnjami.” (Zavod RS za šolstvo, 2020). Glede na to, da projekt vsako leto poteka na osnovni šoli s prilagojenim programom, so vanj vključene vse zgoraj naštetе skupine otrok s posebnimi potrebami. Zaradi tega predstavlja izvedba projekta toliko večji izziv, saj se nekateri vključeni posamezniki bodisi ne zavedajo svojih posebnih potreb bodisi ne razumejo različnosti drugih v isti družbeni skupini.

2.3 Praktični primeri dobre prakse

Projekt Teden različnosti poteka vsako leto v prvem tednu meseca aprila. Vanj so vključeni učenci od 1. do 9. razreda nižjega izobrazbenega standarda ter otroci posebnega programa. Za vsak razred se pripravijo drugačne delavnice, ki učencem preko izkustvenega učenja omogočajo

uvid v različnost in spoštovanje le-te. Nekatere izkustvene delavnice izvajajo pedagoški delavci šole, nekatere pa zunanji izvajalci, povabljeni k sodelovanju v projektu. Izkustvene delavnice v posameznem razredu izvedemo kot dan dejavnosti. V nadaljevanju so predstavljene izkustvene delavnice, ki smo jih izvedli v šolskem letu 2018/2019.

2.3.1 Izvedba projekta Teden različnosti v prvi triadi

V 1. in 2. razredu smo najprej izvedli dvourno delavnico Bontonček. Izvedlo jo je Društvo YHD. Učenci so preko izkustvenih delavnic spoznali gibalno oviranost in slepoto. Izvedeli so veliko zanimivih informacij "iz prve roke", saj je bila ena izmed izvajalk delavnice gibalno ovirana, druga izvajalka pa slepa.

Pod vodstvom razredničark so učenci nato izdelali dve družabni igri za slepe otroke, in sicer slušni spomin in tipne domine.

V 3. razredu smo ravno tako izvedli dvourno delavnico Bontonček pod vodstvom društva YHD, le nekoliko drugače. Učenci so namreč spoznali knjižico Bontonček ali Kako biti prijatelj z vsemi.

Slika 1: Delavnica Bontonček – igra z zvonečo žogo (Vir: Klaudija Kovač)

Slika 2: Delavnica Bontonček – hoja mimo ovir z belo palico (Vir: Klaudija Kovač)

Slika 3: Slušni spomin (Vir: Klaudija Kovač)

Slika 4: Tipne domine (Vir: Klaudija Kovač)

2.3.2 Izvedba projekta Teden različnosti v drugi triadi

Učenci 4. razreda so obiskali Vrt čutil na Zavodu za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, kjer so premagovali zanimiv poligon, se vživeli v vlogo slepe osebe itd. ter pri tem uporabili čuta, ki sta pri slepih in slabovidnih osebah veliko bolj razvita kot pri videčih osebah – to sta tip in voh. Učenci so nato pod vodstvom razredničark na šoli izdelali še plakat: Beseda dneva v brajici.

Slika 5: Tipne igre za slepe in slabovidne otroke (Vir: Klaudija Kovač)

Slika 6: Poligon v Vrtu čutil (Vir: Klaudija Kovač)

Slika 7: Tipne plošče v Vrtu čutil (Vir: Klaudija Kovač)

V 5. razredu je bila izvedena štiriurna izkustvena delavnica Ju3 na cesti, in sicer pod vodstvom Zavoda Varna pot. Preko delavnice so učenci spoznali, kako pomembna je varnost v prometu ter kakšne težave imajo osebe s poškodbo glave in osebe z invalidnostjo, ki so preživele prometno nesrečo. Z razredničarko so na omenjeni temi izdelali še plakata.

Slika 8: Delavnica Ju3 na cesti (Vir: Klaudija Kovač)

V 6. razredu smo izvedli delavnico Športi oseb s posebnimi potrebami. Učence je obiskal Jakob Škantelj, član slovenske reprezentance v bocci – dvoranskem balinanju – ki je že od leta 1984 tudi paraolimpijski šport. Predstavil jim je zanimiv šport boccio, v kateri so se imeli možnost preizkusiti tudi sami. Drugi del delavnice so organizirali pedagoški delavci na šoli. Učencem smo predstavili tudi športe slepih/slabovidnih oseb in gluhih/naglušnih oseb. Tako smo jim preko izkustvene delavnice približali pojme slepota, gluhoti in gibalna oviranost. Učenci so se namreč z zavezanimi očmi sprehodili po učilnici, poskušali brati z ustnic ter se na invalidskem vozičku zapeljali do knjižnice, sanitarij itd. Ugotovili so, da vsi prostori na šoli niso prilagojeni osebam na invalidskem vozičku. Preizkusili so se tudi v športih gibalno oviranih oseb.

Slika 9: Priprave Jakoba Škantlja na izvedbo delavnice (Vir: Klaudija Kovač)

Slika 10: Jakob Škantelj (Vir: Zveza za šport invalidov Slovenije)

*Slika 11: Učenka 6. razreda poskuša odkleniti učilnico za gospodinjstvo.
(Vir: Klaudija Kovač)*

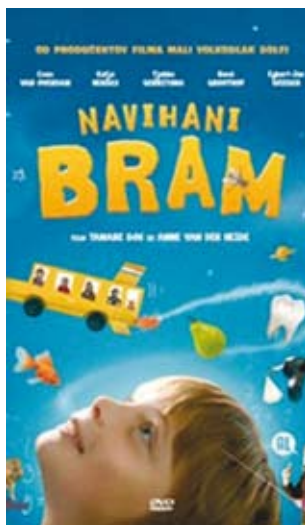
*Slika 12: Učenec 6. razreda poskuša doseči knjigo na višji polici.
(Vir: Klaudija Kovač)*

*Slika 13: Učenec poskuša s tipom prepoznati predmet.
(Vir: Klaudija Kovač)*

2.3.3 Izvedba projekta Teden različnosti v tretji triadi

V 7. razredu smo pod vodstvom ene izmed vodij projekta na šoli izvedli delavnico Osebe z ADHD. Učenci so spoznali tehnike sproščanja in umirjanja. Ravno tako so spoznali pojem hiperaktivnost ter izdelali plakat na temo slavne osebnosti z ADHD. Ogledali so si tudi film o ADHD Navihani Bram.

Slika 14: Naslovnica filma Navihani Bram (Vir: Fivia)

V 8. razredu je pod vodstvom pravih filmskih snemalcev potekala filmska delavnica Jaz sem OK, ti si OK. Učenci so ob predloženem scenariju (dobri/slabi medsebojni odnosi, multikulturna različnost) posneli kratke filme. V drugem delu dneva dejavnosti so učenci pod vodstvom obeh vodij projekta na šoli preko izkustvene delavnice spoznali moč besede. Tako so razbijali krožnike, zabijali žeblice v lesene deske ter spoznali, da besede, ki jih izrečemo, lahko nekomu zadajo ravno toliko bolečine kot pest.

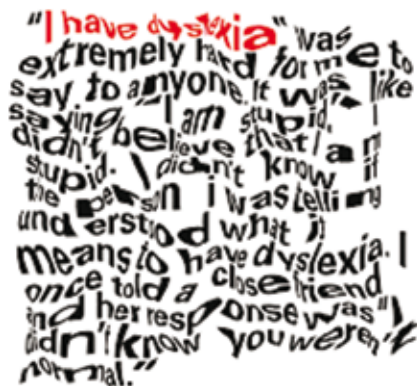

Slika 15: Učenke s kladivom razbijajo krožnik v vreči. (Vir: Klaudija Kovač)

Slika 16: Učenke poskušajo raztrgati kose blaga. (Vir: Klaudija Kovač)

V 9. razredu sta vodji projekta na šoli izvedli delavnico Disleksija, preko katere so učenci spoznali pojem disleksija, se preizkusili v branju z migajočimi črkami, pisali z nedominantno roko ter izdelali bralna ravnilca. Nato so po skupinah izdelali plakate (Slavni z disleksijo, Kaj je disleksija, Pomoč osebam z disleksijo). Ogledali so si tudi film o disleksiji Kot zvezde na zemlji.

Slika 17: Disleksija (Vir: Center Motus)

2.3.4 Izvedba projekta Teden različnosti v posebnem programu

Učenci posebnega programa so pripravili pravi kuharski šov Dečkova išče šefa, kjer sta svoje kuharske moči pomerila Jani in Teja, kuharska mojstra in stara znanca oddaje Gostilna išče šefa. Pri tem so jima seveda pomagali naši vestni kuharji in uspeh je bil zagotovljen. Tako so pripravili slastne jedi brez glutena, laktoze, konzervansov. Učenci posebnega programa so poleg različnosti v prehrani spoznali še različnost v športu gibalno oviranih oseb ter slepih oseb (pod vodstvom športnih učiteljev).

Vsi izdelki, plakati, taktilne igre so bili po izvedbi projekta razstavljeni v avli šole. Učenci, strokovni delavci in starši so tako dobili vpogled v dogajanje v projektu Teden različnosti. Učenci so se s taktilnimi igrami lahko v jutranjem varstvu ali med odmori igrali na preprogi.

Slika 18: Cool fotr učencem posebnega programa razlaga osnove dobre rižote. (Vir: Klaudija Kovač)

Slika 19: Razstava vseh izdelkov, ki so nastali v Tednu različnosti. (Vir: Klaudija Kovač)

3 Zaključek

Kot ena izmed vodij projekta Teden različnosti sem prišla do spoznanja, da je način izvedbe posameznih delavnic učencem zabaven in zanimiv. Izkustvene delavnice so učencem podale veliko praktičnih znanj in spoznanj, o katerih so pripovedovali in se jih spominjali še kar nekaj časa. Cilj delavnic na podlagi izkustvenega učenja smo dosegli. Učenci so spoznali različnost in jo bili pripravljeni sprejemati.

Evalvacija razredničark, prisotnih na delavnicah v posameznih razredih, je bila pozitivna. Izpostavile smo željo, da se projekt nadaljuje tudi v naslednjem šolskem letu, da bi tovrstne in podobne delavnice v razredih, kjer je več konfliktov, potekale skozi celo šolsko leto.

Tudi evalvacija učencev je bila zelo pozitivna. Veliki večini vključenim učencem (skupaj okrog 150 učencev), kar 98 % učencem, je bila delavnica všeč.

V naslednjem šolskem letu bo glede na število učencev z motnjami avtističnega spektra smiselno dodati izkustveno delavnico o avtizmu. Ravno

tako bodo učenci 1. in 2. razreda ter mlajši učenci posebnega programa spoznali kužka, ki je drugačen, saj je kuža s posebnimi potrebami.

Kot je zapisal Bourdieu (1986), je temeljno poslanstvo šole oblikovanje kulturnega kapitala. Kljub spreminjanju načelnosti družbe si moramo prizadevati, da pomembne vrednote ostanejo stalnica. Med temi vrednotami je tudi spoštovanje. Spoštovanje lastne biti, spoštovanje drugih in spoštovanje različnosti, ki sestavljajo našo družbo. Le tako bomo kot posamezniki in kot družba uspešno napredovali. To načelo projekt Teden različnosti tudi uspešno uresničuje. Šola kot javna ustanova ima namreč veliko moč, da tako miselnost posreduje svojim učencem – posameznikom, ki so naša prihodnost.

Viri in literatura

- Bourdieu, P. (1986) The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education (New York, Greenwood).
- Center Motus. (2020). <https://www.center-motus.si/kaj-je-disleksija> (Pridobljeno 14. 4. 2020.)
- Fivia. (2020). <https://fivia.si/index.php/movie/navihani-bram-brammetje-baas> (Pridobljeno 14. 4. 2020.)
- Socialne inovacije. (2020). <http://www.socialneinovacije.si/sole-kot-sredisca-skupnosti> (Pridobljeno 16. 4. 2020.)
- Wikipedija. (2020). <https://sl.wikipedia.org/wiki/Dru%C5%BEba> (Pridobljeno 17. 4. 2020.)
- Zavod RS za šolstvo. (2020). <https://www.zrss.si/o-nas/usmerjanje-otrok-s-pp> (Pridobljeno 20. 4. 2020.)
- Zveza za šport invalidov Slovenije. (2020). <https://www.zsis.si/2017/03/03/foto-ucenci-prisluhnili-matjazu-in-jakobu> (Pridobljeno 15. 4. 2020.)

**S PREPROSTIMI DIDAKTIČNIMI PRISTOPI DO
BOLJŠEGA RAZUMEVANJA MATEMATIKE V
2. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE**

**WITH SIMPLE DIDACTIC APPROACHES TO BETTER
UNDERSTANDING OF MATHS IN THE SECOND GRADE**

mag. Maja Vezovišek

Osnovna šola Trbovlje
maja.vezovisek@ostrbovlje.si

Lektorica strokovnega članka: Polona Medvešek

Povzetek

Generacije otrok, ki prihajajo so drugačne in učencem se je potrebno vse bolj prilagajati. Učitelj je vpet v učne načrte, pravilnike, zakone. Vsega tega se je učitelj dolžan držati. A s pravilnim pristopi učitelj pomaga učencem pri razvoju učenčevih sposobnosti. Ključna naloga šole je naučiti učence uporabnega znanja in prav matematika je uporabna veda. Pouk matematike je lahko zelo zabaven, če le znamo uporabiti prave aktivnosti. Sodobna družba od nas, učiteljev zahteva sodobne, drugačne pristope. Prav tega smo se lotili na naši šoli. S pomočjo dobrega sodelovanja smo pripravili pouk matematike in dneve dejavnosti, ki učence na inovativen način pripravljajo na razvijanje ustvarjalnosti in spodbujajo k inovativnosti v razmišljanju. Didaktične pripomočke smo izdelali sami, in sicer iz odpadnega materiala. Spoznavali smo števila do 20, jih utrjevali in kar je zelo pomembno, razvijali številske predstave do 20. Učenci so s pomočjo didaktičnih pripomočkov, skozi igro razvijali še kako pomembne številske predstave. Pri tem so uživali in se učili brez prisile, spontano. Njihovo učenje je temeljilo na izkustvenem učenju. Pripravili smo tudi številsko premico do 100, zvočno pozicijsko računalno in še in še. Prav tako kot se spreminja vloga učencev, se na drugi strani spreminja tudi vloga učiteljev. Pomembno je, da se učitelj zaveda, da je on sam le posredovalec in usmerjevalec. Učitelj mora s svojimi sodobnimi pogledi na izobraževanje pokazati, učenci pa naj delajo in vadijo. Takšno skupno delo vodi v boljšo prihodnost.

Ključne besede: preprosti didaktični pristopi, inovativnost v izobraževanju, številske predstave

Abstract

The new generations of pupils are different and we need to adjust to them more and more. A teacher is obligated to follow the curriculum and various rules and recommendations and yet with the right approach he can play an important role in developing pupil's skills and abilities. The school's main role is to teach pupils practical knowledge and maths itself is a practical

study. Maths lessons can be fun if only we choose the right activities. Modern society forces teachers to use contemporary, innovative approaches. And the teachers at our school are using them. Pupils are learning different skills and perceptions and thus obtaining useful knowledge. Didactic accessories were made at school from recycled material. Pupils have been learning numbers to 20, practising them and what is the most important they have been developing their numerical perceptions through different games and activities. And they have been enjoying it! Their learning was not forced, it was spontaneous and based on experience. On one hand the pupil's role is changing, but on the other, so is the teacher's. Teachers nowadays are guides and moderators and it's important that we become aware of this fact. A contemporary teacher should point whereas the pupils should work and practice. Such team work is the key for a better future.

Keywords: simple didactic approaches, innovativeness in education, numerical perceptions

1 Uvod

Namen prispevka je predstavitev primerov dobre prakse pri uvajanju sodobnih pristopov poučevanja naslednjih generaciji. Človek ni samo bitje, ki misli in dela, ampak je tudi bitje, ki se igra. Še zlasti je to pomembno v otroštvu oziroma v času procesa odraščanja, ko je igra osnovno sredstvo samoizražanja. Žal je v naših šolah vse preveč frontalnega podajanja učne snovi, še zlasti pri matematiki. Uporaba drugačnih (inovativnih) didaktičnih pristopov je bolj izjema kot pravilo. Ko govorimo o inovativnih didaktičnih pristopih, mislimo na poučevanje, ki od učencev zahteva lastno aktivnost, raziskovalno delo, sodelovalno in izkustveno učenje. V želji po kakovostnem znanju in razumevanju matematike si moramo učitelji prizadevati pri učencih razvijati uporabno matematično znanje. Učenci se pri pouku matematike srečajo z vsebinami, ki so jim blizu in izvirajo iz njihovega vsakdanjega življenja. Takšne vsebine srečujejo na vsakem koraku. Pomembno vlogo pri njihovem spoznavanju matematike ima prva matematična izkušnja v šoli, saj ima le-ta velik vpliv na njihov nadaljnji odnos do predmeta. Matematika

ni bila med mojimi najljubšimi šolskimi predmeti. Raziskati, kako lahko z drugačnim načinom poučevanja matematiko približati otrokom, je bil zame izziv. Z alternativnimi didaktičnimi pristopi naredimo učencem matematične vsebine veliko bolj zanimive in zabavne, hkrati pa učenci pridobijo enako matematično znanje, ga poglobijo in celo nadgradijo.

2 Učenje

Kaj sploh je učenje? Obstaja ogromno definicij in teorij o učenju. Ljudje se učimo nenehno in vse življenje. V bistvu se je težko ne učiti. Se pa učenje od učenja razlikuje med seboj. Šola je organizacija, ki daje tej aktivnosti zibelko. Potrebno je razmisliti, katero je tisto »pravo« učenje, tu predvsem mislimo na kakovost.

Vse več raziskovalnih dokazov potrjuje, da je kakovostno učenje tisto, ki učenca celostno, miselno in čustveno aktivira (Marentič Požarnik, 2016).

Učenje je po definiciji Unesca »vsaka sprememba v vedenju, informiranosti, znanju, razumevanju, stališčih, spretnostih ali zmožnostih, ki je trajna in ki je ne moremo pripisati fizični rasti ali razvoju podedovanih vzorcev.«

Do učenja pride na osnovi izkušenj, ob interakciji med človekom in njegovim fizikalnim ter socialnim okoljem (Pečjak, 1986).

3 Izkustveno učenje

Gljučna naloga šole je učence naučiti uporabnega znanja. Učenje pa je proces, ki poteka v učencu, medtem ko je poučevanje načrtovana dejavnost, ob kateri učenci s pomočjo učitelja pridobivajo znanje. Učitelj je vpet v učne načrte, zakone, pravilnike, vsega tega se pa se mora dosledno držati.

Blažič pravi, »da je poučevanje učiteljeva neposredna pomoč mladim pri usvajanju izbranih in prilagojenih spoznanj, sposobnosti, spretnosti, vrednot in izkušenj, vključevanje v neposredni učni kontakt z učno stvarnostjo in

smotrno vodenje pri čim bolj aktivnem in samostojnem učenju» (Blažič, 2003, str. 23).

Prav s pravilnimi pristopi učitelj pomaga pri razvoju učenčevih sposobnosti. Učenec pa najbolje gradi svoje sposobnosti prav z izkustvenim učenjem. S pomočjo le-tega povezujemo teorijo s prakso in prav konkretna izkušnja otroka omogoča rast, razvoj ter kakovostno vseživljenjsko učenje. Od učitelja zahteva veliko znanja, priprav in dobro poznavanje učnih enot, metod dela in strategij. Učitelj je vlogi koordinatorja dela v razredu. Da se učenci lahko izkustveno učijo, mora njihovo učenje temeljiti na čutnem.

Pomemben teoretik izkustvenega učenja je Kolb, ki pravi, da je izkustveno učenje: »Vsako učenje v neposrednem stiku z realnostjo, ki jo poučuje ... Gre za neposredno srečanje s pojavom, ne pa za razmišljanje o takem srečanju ali pa o možnosti, kaj bi naredil v neki situaciji. Izkustveno učenje je proces, v katerem se ustvarja znanje s pretvorbo (transformacijo) izkušnje« (Marentič Požarnik, 1992, str. 3).

Če želimo učencem omogočiti izkustveno učenje, moramo poskrbeti, da bo učenje potekalo v sproščenem ozračju, kjer se učenci ne »bojijo« učitelja ter v skupnem dialogu, z različnimi didaktičnimi nalogami, igrami, izzivi prek lastne izkušnje, spoznavajo nekaj drugačnega in novega. Pouk kot tak postane mnogo bolj zanimiv.

Generacije otrok, ki prihajajo, so drugačne in učencem se je treba prilagoditi. Prav izkustveno učenje pomaga razvijati lastnosti, ki jih bodo potrebovali v prihodnosti: sposobnost zelo hitrega prilagajanja novim situacijam, osebna avtonomnost, občutljivost do sebe in drugih, sposobnosti komunikacije, sodelovanja, celovitega dojemanja ter sposobnost znati se v nepredvidljivih kompleksnih socialnih situacijah.

Izkustvo pa je v naravoslovju označeno kot dejavnost, ki jo opravimo z lastnimi rokami.

4 Matematika

Matematika je znanost o številih, strukturah v prostoru in odnosih med njimi. Z matematiko se srečujemo čisto na vsakem koraku v življenju. Je predmet, ki večinoma povzroča učencem veliko težav. Pomembno je, da se učitelji zavedamo starosti učenca, ki ga imamo pred sabo in da dobro poznamo njegov matematični razvoj, s katerim se srečujemo pri pouku.

Otrok je v prvih treh letih šolanja dojemljiv za vse, kar se dogaja okrog njega. Sodobni teoretiki poudarjajo, da se otrok takrat največ uči v naravnem okolju in o vsem, kar je povezano z njim.

Učenčev svet na začetku šolanja predstavljajo predvsem konkretne stvari, konkretne operacije, zato mora pouk potekati na konkretni, neabstraktni ravni, biti mora nazoren in razumljiv. Otroci v tem obdobju prehajajo iz predoperacionalne stopnje na konkretno, zato morajo imeti pri oblikovanju matematičnih pojmov na voljo mnogo didaktičnega materiala, iger in igrač (Cotič, 2001).

Sodobni pouk matematike spodbuja celostno učenje, večjo pozornost med kognitivnim razvojem otroka in poukom matematike, večjo aktivnost učenca. Matematične vsebine morajo učitelji posredovati na učenca razumljiv način, nazorno, razumljivo ter izhajajoč iz konkretnih izkušenj.

Osnovnošolski pouk matematike je naravnan tako, da obravnava temeljne in življenjsko pomembne matematične pojme. Način obravnave mora biti usklajen z otrokovim miselnim razvojem, z življenjskim okoljem ter z osebnostnimi značilnostmi in s sposobnostmi.

Pri matematičnem pouku se oblikujejo pri učencih predvsem osnovne matematične pojme in strukture, različne oblike mišljenja ter učnih procesov, sposobnosti za ustvarjalno dejavnost, formalna znanja in spretnosti ter jim omogočamo, da spoznajo praktično uporabnost matematike (Učni načrt matematike, 2011).

Vedno več je učencev, ki matematike ne marajo, ker se jim zdi težka. Pojavljajo se učitelji, ki zastavljajo pretežka ali prelahka vprašanja. Potrebno je najti pravo mero, ne smemo zahtevati preveč, niti premalo.

Pouk matematike je lahko zelo zabaven, če le znamo uporabiti prave aktivnosti.

Učitelj mora pri svojem delu upoštevati didaktična načela:

- načelo zavestne aktivnosti,
- načelo nazornosti,
- načelo postopnosti,
- načelo sistematičnosti,
- načelo prilagojenosti vzgoje starostni stopnji,
- načelo individualizacije,
- načelo pozitivne usmerjenosti (Kubale, 2003, str. 50–70).

Vloga učitelja se mora spreminjati, vse pa je odvisno od pristopa. Kaj je didaktični pristop? Žakelj pravi, da je didaktični pristop kombinacija učnih strategij in je delno odvisen od okoliščin, zahtevnosti snovi in vrste preverjanja. Pomembno je, da se učitelj zaveda, da je on sam le posredovalec in usmerjevalec. Učitelj naj pokaže, učenci pa naj delajo in vadijo (Žakelj, 2003).

Matematične vsebine, s katerimi se učenec sreča v prvem triletju, so: geometrija in merjenje, aritmetika, algebra ter druge vsebine, kamor spadajo logika in jezik ter obdelava podatkov. Vsaka vsebina je sama po sebi specifična in zahteva od učitelja veliko mero ustvarjalnosti ter strokovnosti, da jo učencu predstavi razumljivo, jasno, tudi ustvarjalno, da ga pritegne k sodelovanju, da tudi sam postane aktiven član pri pouku. Pri tem učitelj ne sme pozabiti, da pri obravnavi matematičnih vsebin izhaja predvsem iz konkretnega realnega sveta in iz izkušenj, ki so učencu blizu. Matematične vsebine se nadgrajujejo iz razreda v razred, zato je tako zelo pomembna osnova in prav to si pridobimo v prvih treh letih šolanja. Če učenec ne usvoji dobro osnovnih pojmov in si ne razjasni predstav, mu to lahko povzroči številne težave pri napredovanju v matematičnih vsebinah.

Osnovna šola in znanja v njej predstavljajo znanja za življenje. Učencu, ki nima domače pomoči in je doma kjer koli v naši državi, tudi v najbolj oddaljenemu kotičku, mora dati osnovna kakovostna znanja. Pomembni so učenčevi stopnji primerna količina učne snovi, dobra razlaga učitelja, jasne zahteve in merila. Vse to pripomore, da se v učencu razvija občutek varnosti, da pridobiva na samozavesti, kar dolgoročno pripomore k uspehu.

Ko sem razmišljala, kako bi lahko kot učiteljica k temu pripomogla, sem ugotovila, da je poleg dobrega branja oziroma funkcionalne pismenosti zelo pomembno prav osnovno znanje matematike, osnovne predstave. Že za časa Galileja je bila matematika jezik, v katerem je zapisana narava. Tako bi lahko rekli, da z matematiko opisujemo fenomene na vseh področjih, pa naj gre za gospodarske ali podnebne spremembe. Temu je res tako.

Po svetu in v Sloveniji izvajajo veliko raziskav o tem, kakšno je znanje otrok pri matematiki. Žal Slovenci dosegamo slabše rezultate prav pri algebri in aritmetiki. Številске predstave so pri naših učencih slabše razvite. Tu pa se prižge alarm, da je treba nekaj ukreniti. Skupaj z ekipo S. O. S. šole smo se lotili pilotnega projekta, ki zajema poučevanje matematike v prvi triadi osnovne šole. Osnovna šola Trbovlje se je skupaj z obema podružnicama vključila v ta projekt. Pripravili smo ogromno nalog in pripomočkov. Skoraj vsi pripomočki, ki jih uporabljamo pri delu, temeljijo na odpadnem materialu, saj želimo biti tudi ekološko osveščeni.

Vsebine se razlikujejo med razredi in posameznimi učnimi enotami. Predstavila bom primer nalog, ki jih izvajamo v drugem razredu in zajema številске predstave do 20 in do 100.

Učna tema: Aritmetika in algebra

Sklop: Naravna števila in število 0 (računske operacije in njihove lastnosti)

Prva naloga: Štejemo od 1 do 10 in nazaj

S pomočjo slik za prstke štejejo do 10 naprej in nazaj, če je treba tudi tako, da se vsakega posameznega predmeta dotikajo. Učenci delajo po skupinah. Vsak glasno šteje in pove, koliko predmetov je preštel.

Slika 24: Slika za prstke do 10

Druga naloga: Štejemo s pomočjo frnikol do 10

Tu smo uporabili odpadni material od baterij in frnikole. Učenci morajo nastaviti toliko frnikol, kolikor imajo elementov pri sliki za prstke. Tako vidijo, koliko jim še manjka do polne desetice, do 10.

Slika 25: Chipolo podlage in frnikole

Tretja naloga: Štetje do 20 in dopolnjevanje do 20

Tip naloge in pripomočke že poznajo, zato samo nadgradimo do 20. Še posebej smo pozorni pri prehodu čez desetico. Ker naloge delamo s pomočjo pisanih frnikol, pri vsakem učencu deseto frnikolo zamenjamo z belo, da se jasno vidi, kaj je deset in s tem prva desetica. Hkrati ga spodbujamo, da ugotovi, koliko jih manjka do 20.

Slika 26: Chipolo podlage in frnikole do 20

Četrta naloga: Sestavljanje števil od 0 do 20

S pomočjo odpadnih zamaškov in steklenih lončkov s pokrovom sestavljamo števila do 20. Vsak učenec mora najprej naštetih 10 pokrovčkov v kozarček in ga takoj zapreti, kar predstavlja eno desetico, kar je deset enic. To zapiše tudi na lonček. Na eno stran lončka zapiše 10 E, na drugo stran pa 1 D. Tako učenec takoj vidi, da eno desetico sestavlja deset enic. Šele nato v vodoravni liniji s pomočjo zamaškov nastavlja števila do 20.

Slika 27: Kozarčki in števila do 20

Peta naloga: Sestavimo in pokažimo 100

Učence usmerjamo, da povejo, kaj vse je lahko 100. To lahko tudi pokažemo s pokrovčki, z lončki in s frnikolami. Nato pa jim pokažemo številsko premico, ki smo jo izdelali sami. Obročke iz pene natikajo na palico in zraven glasno štejejo do 100.

Slika 28: Številska premica

Na vrvico obesimo 100 prtičkov. Vsak učenec ga obesi sam in zraven glasno šteje.

Slika 29: Kaj vse je lahko 100

Šesta naloga: Zvočno pozicijsko računalo

S pomočjo zvočnega pozicijskega računalna v parih sestavljamo števila do 100. Tu poudarjamo ločevanje desetice od enice. Dva učenca dobita list in sta obrnjena s hrbtom proti tretjemu, ki nastavlja število s pomočjo pozicijskega računalna. Učenca, ki sta obrnjena s hrbtom, morata poslušati, koliko kroglic bo nastavljal učenec, in število zapisati na list. Nastavlja posebej desetice, posebej enice. Ko konča, se obrneta in preštejeta kroglice, da ugotovita, ali sta pravilno zapisala.

Slika 30: Zvočno pozicijsko računalo

Za mnoge otroke so števila simboli, ki jih je težko razumeti. Z nalogami, ki smo jih izvajali, smo poskušali prek iger in preštevanje preiti na boljše razumevanje števil ter simbolnih zapisov posameznega števila.

Lahko bi dejali, da s pomočjo takšnih nalog izvajamo uporabno matematiko, matematiko brez pisal in papirja, ki nam ne nek drugačen, nov, inovativen način pomaga, da bomo bolje razumeli osnovne matematične pojme in da nam številske predstave ne bojo predstavljale problema, temveč izziv. Tako gradimo timsko delo, krepimo skupinski duh ter s svojim znanjem, izkušnjami in fizičnim delom ustvarjamo matematiko.

S takšnim načinom dela otrokom vračamo oprijemljive stvari, na katere lahko navežejo svoja znanja. Takšna učila so oprijemljiva. Znanje matematike se začne pri štetju, merjenju, tudi občutku, daleč od abstraktnega, tudi digitalnega sveta, zelo blizu oprijemljivega, dejansko predstavljivega, otipljivega. Svet, v katerem živimo, nam že zgodaj ponudi vse izmerjeno, stehano, zapakirano in nam odvzame zmožnost lastne izkušnje ter predstave. Učitelji v šolah pa moramo svoj učni proces naravnati k temu, da ne bomo učencev oropali lastnih predstav in izkušenj.

5 Zaključek

S strani učiteljev, ki smo sodelovali v tem našem »pilotskem projektu«, smo zabeležili pozitivne izkušnje, predvsem smo pri otrocih dosegli aktivno sodelovanje in spodbujali individualno razmišljanje. S pomočjo različnih didaktičnih pristopov in pripomočkov smo poskušali preprosto igro preoblikovati v didaktično igro. Učencem smo pokazali, da se skozi igro lahko učijo na zanimiv način, brez velikega napora.

Razumevanje nekih dejstev in utrjevanje temeljnega znanja sta ključna, ne pa količina napisanih ali rešenih nalog. Tega dejstva se poskušamo zavedati. To nas vodi k temu, da so otroci navdušeni nad delom, prav s tem se odprejo vse poti do razumevanja in znanja. Ljudje se največ naučimo z

izkušnjami. Lahko poslušamo različne razlage, preberemo kopico literature, vendar obvladamo šele takrat, ko svoje mišljenje potrdimo z izkušnjo.

Viri in literatura

- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., idr. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno dejavnost.
- Cotič, M., Felda, D., Hodnik, T. (2001). Svet matematičnih čudes 3. Kako poučevati matematiko v 3. razredu osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- Kubale, v. (2003). Didaktika matematike. Maribor: v samozaložbi.
- Marentič Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje-modna muha, skupek tehnik ali alternativno model pomembnega učenja? *Sodobna pedagogika*, 43 (1/2), 1–16.
- Marentič Požarnik, B. (2016). Psihologija učenja in pouka: temeljna spoznanja in primeri iz prakse. Ljubljana: DZS.
- Pečjak, V. (1986). Poti do znanja: metode uspešnega učenja. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Učni načrt matematike. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Zavod RS za šolstvo.
- https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf (Pridobljeno 14. 3. 2020.)
- Žakelj, A. (2003). Kako poučevati matematiko: Teoretična zasnova modela in njegova didaktična izpeljava. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

AKTIVNO UČENJE ANGLEŠČINE

ACTIVE LEARNING OF ENGLISH SKILLS

mag. Petra Vačovnik
univ. dipl. prev.

Šolski center Ravne, Srednja šola Ravne
vacovnik.petra@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Veronika Kotnik

Povzetek

Na Srednji šoli Ravne vsako leto poteka projektni teden, ki je namenjen inovativnemu usvajanju novih vsebin z veliko angažiranostjo dijakov ter poudarkom na terenskem delu. Prikazan je eden od načinov, kako se lahko angleščine naučimo na najbolj zanimiv, dobesedno aktiven način. Katalog znanj zajema poznavanje športne tematike v angleškem jeziku. V okviru te teme smo se med projektnim tednom podrobno posvetili zgolj eni zvrsti športa, to je športnemu padalstvu. Potrebno je bilo sodelovanje več vpletenih strani: dijakov, učiteljev ter zunanjih sodelavcev. Za učenje padalske terminologije je bilo zelo pomembno, da so se dijaki seznanili s pomeni, žargonskimi izrazi, s procesi in potekom delovanja. Učenje je potekalo izkustveno, saj smo si ogledali zasebno letališče v Libeličah, kjer je pilot razkazal hangar ter razložil svoje naloge, potek dela ter letalske procese. Padalci so v tujem jeziku z dijaki delili znanje o osnovah padalstva, padalski opremi, varnosti pri ekstremnih športih ter jim v živo prikazali skoke iz letala z višine 4000m. Da lahko tudi drugi šolski predmeti in vsebine popestrijo učenje angleščine, so dijaki morali izdelati padalo na raketni pogon, pri čemer do sodelovali z učiteljicami matematike, fizike ter načrtovanja in konstruiranja ter natančno slediti angleškimi navodilom priloženim modelarskemu raketi. Do končnega izdelka so prišli z veliko mero medsebojnega sodelovanja, pomaganja in svetovanja. Znanje angleščine je dandanes zelo pomembno, a še bolj pomembno je, da se dijaki naučijo znanja med seboj povezovati, da pridobijo empirična znanja in da se celostno razvijejo.

Gljučne besede: aktivno učenje, športno padalstvo, projektni teden, medsebojno sodelovanje

Abstract

Every year a project week is held at Ravne Secondary School, aimed at innovative acquisition of new content with a high engagement of students and an emphasis on fieldwork. We wanted to show a way to learn English in

the most interesting, literally active way. The English language knowledge catalog covers the knowledge of sports. Within this topic a great deal of attention during the project week was devoted to one specific type of sports, skydiving. The involvement of several participants was needed: students, teachers and external staff. To learn the skydiving terminology it was very important for students to get familiar with different meanings and jargon terms, processes and the course of action. The training was experiential, as we took a tour of a private airport in Libeliče, where the pilot showed us the hangar and explained his tasks, workflow and flight processes. The skydivers shared their knowledge of the basics of skydiving, the equipment, the safety in extreme sports; furthermore, they performed live skydiving jumps from an altitude of 4,000 m. Hence learning of English can be enhanced through other school subjects and content, students had to make a rocket parachute with the help of the teachers of mathematics, physics, design and construction. They build the final product with a great deal of collaboration, assistance and advice. It is necessary to have the knowledge of English nowadays, however, it is even more important that students gain empirical knowledge and develop themselves as integral personalities.

Keywords: active learning, skydiving, project week, collaboration

1 Uvod

Družba nekoč in danes sta dva popolnoma nasprotna si pola. Dandanes ni dovolj, da mladostnikom nudimo šolo, ki daje poudarek teoretičnemu znanju. Mladostnike je potrebno vzgojiti in izobraziti s cilji, da se celostno razvijejo, pridobijo empirična znanja in, kar je še bolj pomembno, da se naučijo ta znanja povezati med seboj. Zavedanje, da vsebine predmetov izjemno dobro korelirajo med seboj, je največ, kar lahko mladostniki pridobijo med svojim izobraževanjem.

2 Projektni teden na Šolskem centru Ravne

Na žalost se zaradi hitrejšega napredka tehnologije in znanosti strokovnoteoretična znanja vse bolj širijo in dijaki morajo usvojiti količinsko vedno več znanja. Zato postajajo vedno bolj obremenjeni, dostikrat so celo primorani iti preko svojih psihofizičnih sposobnosti, kljub temu pa ne dobijo vedno celovitega znanja. Zato na šoli že petnajst let zapored dvakrat letno izvajamo projektni učni teden, kjer predelamo teme oziroma ideje v obliki medpredmetnih povezav. Zaradi medpredmetnega povezovanja so rezultati dela boljši, kakovostnejši in strokovnejši, saj vsak učitelj prispeva k projektному delu delček s svojega področja formalnih in neformalnih znanj. Namen projekta je dijakom omogočiti nadgradnjo pri pouku pridobljenih znanj s praktičnim učenjem, povezovanje znanj – pridobljenih pri posameznih predmetih, modulih in predmetnih področjih. Marentič Požarnik (2003) pravi, da je kakovostno učenje tisto, ki dijake celostno, miselno in čustveno aktivira. Projektно delo je metoda učenja, pri kateri učenci pridobivajo znanje in urijo sposobnosti z raziskovanjem in odgovarjanjem na avtentična, zahtevna vprašanja, težave ali izzive (Project Based Learning Handbook, 2007).

Tema projekta je vsebinsko zaokrožena celota, ki se ubada z nalogo ali problemom vsakdanjega življenja in zahteva celosten pristop, kjer se prepleta znanje iz različnih splošnih in strokovnih področij. Izvedba projektnega učnega dela poteka potočno določenem načrtu, po posameznih fazah, ki si sledijo v smiselnem zaporedju. Udeleženci so aktivno vključeni v vse faze učnega procesa kot nosilci ali izvajalci posameznih dejavnosti. Glede na lastne želje, interese in sposobnosti si izberejo fazo oz. vrsto dela, za katerega so odgovorni. Zavedati se moramo, da je projektно učno delo didaktični sistem, pri katerem je pomembno, da dijaki delujejo na področjih, na katerih so uspešni, saj jim na tak način omogočimo, da še nadalje doživljajo uspehe, s tem pa krepijo samozavest in samopodobo. Izkustveno prihajajo do novih spoznanj in znanj, kar je odlična motivacija za nadaljnje učenje.

Projektno učno delo je odličen trening pridobivanja veščin samostojnega učenja, saj dijaki tekom projektnega tedna raziskujejo temo, poizvedujejo, prebirajo literaturo, ustvarjajo zapiske in izluščijo relevantne informacije za končno predstavitev. Delo v timu pa prav tako spodbuja socialno učenje, saj se dijaki učijo medsebojne komunikacije, poslušanja, sodelovanja in spoštovanja.

Projekt zahteva medpredmetno povezavo med strokovnoteoretičnimi predmeti in praktičnim poukom. Pri tem medpredmetna povezava kot didaktično metodični organizacijski model opušča svojo zaprtost medpredmetnega sistema in vzpostavlja nov organizacijski model vzgojno-izobraževalnega dela. Hkrati je potrebno korelirati med pridobljenim teoretičnim znanjem, izkušnjami in v konkretnem primeru, ki ga opisujem v nadaljevanju, znanjem padalcev ter praktičnimi sposobnostmi dijakov pri izdelavi padala na raketni pogon. Sledenje navodilom in upoštevanje pravil je v tej fazi ključnega pomena. Natančnost, zanesljivost in odgovornost so prvine, ki odigrajo veliko vlogo pri izdelavi produkta.

3 Projekt: angleščina in športno padalstvo

V današnjem času vsi preveč drvimo in pogosto pozabimo, da si je potrebno vzeti čas zase. Šport je oblika sprostitve in dijakom je potrebno prikazati prednosti aktivnega življenja. Mladostniki živijo z motom "Carpe diem". Pri tem se pogosto želijo predati adrenalinu in užitkom hitrosti, bodisi na kolesu, motorju, v avtomobilu itd. Športno padalstvo je gotovo ena od ekstremnih oblik športnih aktivnosti, ki pa poleg znanja in veščin zahteva odgovornost, predanost in koncentracijo. Najpomembneje je, da pri obravnavi te teme dijake naučimo, da adrenalina ne smejo iskati v drvenju po avtomobilskih cestah in da lahko svoje veselje najdejo morebiti tudi v adrenalinski športih, vendar je ključnega pomena, da pri tem spoznajo zakone varnosti. Zato sem se sama odločila za tedenski projekt o športnem padalstvu v angleščini.

3.1 Priprava projekta

Z dijaki smo se naloge lotili na treh ravneh. Najprej smo se vsebinsko spoznali s tematiko v angleškem jeziku. To je vključevalo raziskovalno delo na spletu, brskanje po angleškem knjižnem gradivu, poslušanje angleških padalskih predavanj in ogled letališča. Naslednja raven je bila izdelava padala na raketni pogon po priloženih navodilih v angleščini. Zadnji del naloge pa so dijaki opravili s predstavitvijo celotnega poteka projektnega tedna. Podrobnejši potek dela je opisan v preglednici 1:

Preglednica 1: Priprava projekta aktivno učenje angleščine skozi padalstvo (Projektno delo, 2019)

	1. delna naloga	2. delna naloga	3. delna naloga
	RAZISKOVANJE IN ZBIRANJE INFORMACIJ V ANGLEŠČINI	IZDELAVA IZDELKA	PREDSTAVITEV PROJEKTA
KAJ?	– začetki padalstva in njegov razvoj	– načrtovanje in skiciranje	– predstavitev projekta z drsnicami
	– športno padalstvo na Slovenskem – vrste padalstva in padalska oprema – sestava padala – padalski rekordi – kako postati padalec?	– izbira materiala in orodja – izdelava izdelka s pomočjo angleških navodil	– izpeljava predstave pred učenci, profesorji in zunanjimi povabljenimi gosti – razstava izdelka na trdnih tleh in v zraku

USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

KAKO?	– z iskanjem po spletu, knjigah, priročnikih – z ogledom slikovnega in video gradiva na spletu in privatne slikovne zbirke padalke – s strokovno ekskurzijo na letališče v Libeliče in ogled hangarja ter predavanje pilota – udeležba na padalskem dnevu in ogled padalskih skokov	– z uporabo znanja tujega jezika intehnike in hkrati varnosti pri delu – z lastnim delom in učiteljevo pomočjo – s kreativnostjo in spretnostjo – s poslušanjem, raziskovanjem	– z drsnicami – s kratkim predavanjem – z razstavo izdelka in uprizoritvijo 'padalskega izstrela in pristanka na tleh'
KJE?	– v učilnici – na letališču – v hangarju – v knjižnici	– v učilnici – v delavnici	– v predavalnici – na igrišču
KDAJ?	– med projektnim tednom	– med projektnim tednom	– ob koncu projektnega tedna
KDO?	– dijaki – učitelj mentor – učiteljica padalka – padalci in pilot	– dijaki – učitelj mentor – učitelj prakse – učitelj fizike	– vsi dijaki določenih oddelkov – določeni učitelji – zunanji povabljeni
S ČIM?	– z uporabo angleške literature, interneta, video gradiva v angleščini in slikovnega materiala – z angleškimi padalskimi predavanji	– z različnimi gradivi in materiali – z različnimi pripomočki in orodji	– s predstavitvijo drsnic – z izdelkom (razstava ter izstrel in pristanek padala)

ZAKAJ?	– spoznati način sproščanja v športu – najti adrenalinsko uteho v športnem padalstvu – spoznati dobre in slabe strani adrenalinskih športov – naučiti se izluščiti relevantne informacije v množici internetnih vsebin – uriti socialne veščine ob družabnih dogodkih in razvijati kulturo poslušanja (predavanje in ogled padalskih skokov na letališču)	– razvijati spretnosti in sposobnosti – spoznati različne tehnologije izdelave – seznaniti se z različnimi orodji in materiali – narediti izdelek z rabo medpredmetnih znanj – povezati teorijo s prakso – uporabiti tehniko in tehnologijo v vsakdanjem življenju – razvijati kulturo dela in pravilen odnos do njega – razvijati inovativne sposobnosti	– ostalim učencem, učiteljem in drugim obiskovalcem predstaviti, kako je potekal projektni teden, jim predstaviti, kaj je športno padalstvo, jim pokazati in razkazati narejeno padalo in jim demonstrirati izstrel padala v zrak in njegov pristanek na tleh
--------	---	--	---

3. 2 Iz učilnice v delavnico in na letališče

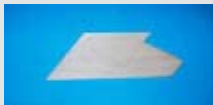
Projektni tedni so izziv za učitelje in priložnost za dijake, ki lahko znanje usvajajo na bolj prijazen in zanimiv način. V uvodnem delu so dijaki spoznali tematiko v angleščini in naredili osnutek dela. S pomočjo interneta in priročnikov so zbrali angleško gradivo o športnem padalstvu. Podučili so se na področju zgodovine in začetkov padalstva na Slovenskem, raziskali vrste padalstva in razlike med njimi. Prav tako so se dijaki informirali o sestavi padala in njegovih delih.

Na strokovni ekskurziji na letališču so pridobili še dodatne informacije o padalstvu in padalih, ki so jih uporabili pri predstavitvi drsnic ostalim učencem šole. Ne zgolj, da smo si ogledali lokalno letališče, spoznali pilota, njegov hangar, delo, predstavitev flote in delovanje kluba nasploh, dijaki so spoznali tudi posebno vrsto športa, se pogovorili s padalci a angleščini o varnosti, načinih, spretnostih, veščinah, ki omogočajo posamezniku varnost pri adrenalinskih športih. Padalci iz tujine so jim razložili delovanje padala,

pravilno ravnanje padalcev, povzeli znanje, ki je potrebno za varnost pri samem športu ter na koncu dijakom prikazali še skoke.

V praksi smo na temo športnega padalstva z uporabo primernih pripomočkov, materiala in znanja izdelali manjše padalo na raketni pogon. Prav tako smo vključili ročne spretnosti in pri izdelavi padala urili tehniško in angleško znanje. Proces je potekal učinkovito, saj je projektni teden omogočal medpredmetno povezovanje v večji meri kot pri rednem, klasičnem pouku. Izdelava je potekala v delavnici s pomočjo učitelja NAK-a (načrtovanje in konstruiranje) po predhodnem naročilu modelarske opreme. Učitelj ima pri projektnem delu pomembno usmerjevalno in intervencijsko vlogo (Bahovec idr., 2007). Sestavni deli za izdelavo rakete s padalom so bili: glava, telo rakete, cev nosilca motorja, balsa za stabilizatorje, balsa za centrirna obročka, plašč adapterja, padalo, vrvica za niti padala, pritrdilo navezave, navezava (elastika), pločevina za vodili, vata. S pomočjo učitelja fizike in mentorja so dijaki izdelali načrt za raketni model kategorije S3B – nacional. Med izdelavo so dijaki odkrivali probleme ter jih po svojih najboljših močeh reševali. Sledenje angleškim navodilom in upoštevanje pravil je bilo v tej fazi ključnega pomena. Natančnost, zanesljivost in odgovornost so prvine, ki so odigrale veliko vlogo pri izdelavi produkta. Razvijali so pozitivne medosebne odnose, odnos do tehniških dosežkov, urili ročne spretnosti, znanje angleščine in fizike ter se pri tem zelo zabavali.

Preglednica 2: Izdelava padala (Projektno delo, 2019)

1. faza izdelave padala		2. faza izdelave padala	
Osnova modela je spiralno navita papirnata cev. Iz risalnega papirja naredimo 'ladijski rep'. Oba vzdolžna robova na tanko premažemo z lepilom, pri tem pazimo, da se rob na širši strani repa natančno prilega telesu.	 	Z modelarskim nožem iz balse izrežemo centrinski obroč, z odprtino za cev motorja. Obroč vlepimo do polovice debeline v ladijski rep, nato pa potisnemo cev nosilca motorja skozi obroč in jo pritrdimo.	
3. faza izdelave padala		4. faza izdelave padala	
Enak obroč iz balse vlepimo v telo 150 mm od zgornjega roba. Ta obroč zadržuje padalo v položaju za izmetavanje.		Iz balse izrežemo tri stabilizatorje, jim poravnamo robove in jih zbrusimo v obliki simetričnega profila, ki je najdebelejši v prvi tretjini, ter jih enakomerno nalepimo na rep.	
5. faza izdelave padala		6. faza izdelave padala	
Elastika deluje kot amortizer med glavo in telesom. V glavo naredimo luknjo ter en konec prilepimo vanjo, drug konec pa vsaj 50 mm v notranjost cevi.	 	Na model prilepimo dve vodili nekoliko večjega premera kot lansirna palica.	
7. faza izdelave padala		8. faza izdelave padala	
Iz folije izrežemo 16-kotnik. Niti iz priložene vrvice narežemo na dolžino enega metra ter jih s selotejpom prilepimo na oglišča padala, jih poravnamo in povežemo v voz. Spodnjo stran kupole lahko po želji pobarvamo z alkoholnimi flomastri.	 	Padalo blizu glave privežemo na elastiko. V telo najprej potisnemo kos vate, nato pa vstavimo še padalo, ki ga pred tem zložimo, kot je prikazano na sliki.	

9. faza izdelave padala		Končni izdelek
Model je pripravljen na izstrel. Vstavimo še primeren modelarski raketni motor MACH B6-4.		

4 Zaključek

Od profesorja projektno delo zahteva veliko začetnih priprav in prošenj (dogovori za sodelovanje in pomoč pri terenskem delu s celotno letalsko ekipo, ki zajema, pilota, padalce, inštruktorje padalstva), predhodnih vsebinskih priprav (modelarsko znanje in naročanje materiala za izdelavo raketnega padala) in dobro načrtovanje. Pri sami izvedbi projektnega dela pa je profesor samo usmerjevalec, medtem ko so dijaki tisti, ki ustvarjajo in prehajajo v povezavi skozi različna predmetna področja do uporabnega znanja. Pouk je potekal izkustveno, kar je celoten postopek popestrilo in povečalo trajnost pridobljenih veščin in znanja, saj so dijaki svoje znanje bili zmožni dokazati na ustnem preverjanju znanja še po preteku dveh let, pri čemer so se sklicevali na izkušnjo iz projektnega tedna. S tem je bilo dokazano, da projektno učno delo daje dobre rezultate, vnaša svežino, aktivnost in zabavo v proces učenja, kar je za dijake največji motivator, h kateremu se vedno znova radi zatečejo. Trenutki, ko dijaki kažejo vidno vzhičenost nad novo snovjo in novim znanjem, so trenutki, ki so za učitelja neprecenljivi in naredijo naš poklic izjemen.

Viri in literatura

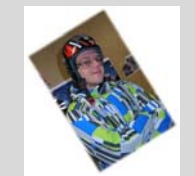
- Bahovec I., Bezić T., Slivar B., Zupanc B. (2007). Ocenjevanje v novih programih srednjega poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Bezjak, J. (2007). Project learning of model PUD – BJ- from idea to the product. Klagenfurt: bLVM.

- Bezjak, J. (2006). Drugačna pot do znanja: projektno učno delo BJ – od ideje do izdelkov. Ljubljana: Somaru.
- Buck Institute of Education. (2007). Project Based Learning Handbook. http://www.bie.org/index.php/site/PBL/pbl_handbook (Pridobljeno 25. 10. 2019.)
- Flis, V. (2004). Padalstvo za začetnike. Maribor: Obzorja, založništvo in izobraževanje.
- Modelarstvo 2RFly. Prostostoječi jadralni modeli. <http://www.modelarstvo.si/padala/> (Pridobljeno 8. 1. 2020.)
- Marentič Požarnik, Barica. (2003). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Seznam prilog

Priloga A: Aktivnosti med projektним tednom

USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU

			
Slika 1: Načrt modela	Slika 2: Načrt izdelave padala po fazah	Slika 3: Padalec pri pristanku	Slika 4: Padalski nahrbtnik
			
Slika 5: Oprema za športno padalstvo	Slika 6: Višinomer	Slika 7: Padalska očala	Slika 8: Padalska čelada
			
Slika 9: Na predavanju v hangarju pri pilotih	Slika 10: Dijaki v letalu Porter	Slika 11: Padalski klub, kjer so nam predavali	Slika 12: Padalec pri zlaganju padala
			
Slika 13: Padalca v obleki 'ptica - človek'	Slika 14: Padalci na posebnih rolgah pri suhem treningu formacij	Slika 15: Padalci pri vkrcavanju na letalo	Slika 16: Vzlet letala Pilatus Porter koroškega kluba Aviofun
			
Slika 17: Reševalna akcija	Slika 18: Odskok iz letala	Slika 19: Prosti pad	Slika 20: Pristanek

**PROJEKTNO DELO – VELIK IZZIV SODOBNE
OSNOVNE ŠOLE**

**A PROJECT – A GREAT CHALLENGE OF MODERN
PRIMARY SCHOOL**

Martina Čapelnik
prof. slovenščine

Osnovna šola Koroški jeklarji Ravne na Koroškem
tina.capelnik@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Martina Popič

Povzetek

Projekti, slovenski in mednarodni, predstavljajo pomemben del sodobne osnovne šole. Na OŠ Koroški jeklarji se leto za letom trudimo, da redno šolsko delo obogatimo z vključevanjem v najrazličnejše projekte, ki presegajo in nadgrajujejo šolski pouk. V referatu sta predstavljena dva tipa projektnega učnega dela, ki smo ju na šoli izvajali v tretjem triletju osnovne šole, in sicer raziskovalni projekt SKUM (Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo) in projekt konstrukcijskega tipa, ki smo ga poimenovali Šolsko partnerstvo med OŠ Koroški jeklarji in Gimnazijo Alpe-Jadran Velikovec. V projektu SKUM smo učencem v lanskem šolskem letu učno temo Srečko Kosovel in konstruktivizem predstavili na inovativen način, s t. i. tandemskim poukom umetnika in učitelja. Timsko poučevanje se je v primerjavi z enoučiteljskim za vse udeležence izkazalo kot bolj kakovostno in zanimivo. V drugi, meddržavni projekt, smo vključili učence, ki se učijo nemščino kot drugi tuji jezik, in učence iz Velikovca, ki se učijo slovenščino. Projekt je bil predvsem ekološko obarvan, saj je temeljil na pridobivanju informacij o ravnanju z odpadki v obeh krajih, ki sta v projektu sodelovala, in njihovi primerjavi ter spodbujanju zdravega življenjskega sloga pri otrocih in mladostnikih v Avstriji in Sloveniji. V okviru projekta smo izdali dvojezični priročnik, ki je vseboval dvojezični slovar izrazja, vezanega na ekologijo, in je bil v slovenskem prostoru pedagoška novost. Z omenjenima projektoma smo prestopili monotonost tradicionalnega pouka in posodobili učni proces, naši projektni dosežki pa so odmevali tako na lokalni kot državni ravni.

Ključne besede: raziskovalni projekt SKUM, projekt konstrukcijskega tipa, pedagoške inovacije

Abstract

Projects, Slovenian and international, introduce an important part of a modern primary school. At primary school Koroški jeklarji we try, year after year, to enrich schoolwork by including different projects that exceed

and upgrade lessons. This report presents two types of project learning work, which we carried out in the third triad of primary school. These are a research project SKUM (Developing communication competences through cultural-art education) and a project of constructive type that we named School partnership between Primary school Koroški jeklarji and High School Alpe-Jadran Velikovec. With project SKUM we introduced the theme Srečko Kosovel and constructivism last year with a more innovative approach, the so-called tandem teaching, which included a teacher and an artist. Teaching in tandem was more quality and interesting for all participants in comparison with one teacher teaching. In the second, transnational project, we included the students that learn German as their second language and the students from Velikovec who learn Slovene. The project was also ecological, because it was based on gaining information about how to deal with waste in both towns that were a part of this project, their comparison and encouraging healthy life style with children and adolescents in Austria and Slovenia. As a part of this project, we published a bilingual manual, which included bilingual dictionary of terminology, based on ecology and was a pedagogical novelty in Slovenian area. With the mentioned projects we crossed the monotony of traditional teaching and updated the learning process. Our project achievements were noticed on local and national level.

Keywords: research project SKUM, project of constructive type, pedagogical innovations

1 Uvod

Projektno učno delo je eden od načinov, s katerim lahko posodobimo učni proces. Zaradi številnih prednosti, ki jih ponuja (aktivnejša vloga učencev v procesu pridobivanja novega znanja, približevanje učne snovi vsakdanjemu življenju, odprtost, razgiban in zanimiv pouk, krepitev vezi med udeleženci, razvijanje timskega dela, večja povezanost z okoljem, korelacija med posameznimi predmeti ...), se vse več pedagoških delavcev odloča, da ga

vnaša v svoje vzgojno in izobraževalno delo, čeprav izvajanje projekta od vodje terja njegov prosti čas in precejšno mero fleksibilnosti. V referatu predstavljam konstrukcijski in raziskovalni tip projektnega učnega dela, pobude in ideje za izvedbo projektov, cilje in metode, ki smo jih uporabili, projektne dosežke in pedagoške inovacije z namenom, da bi vse več šol v slovenskem prostoru poseglo po tovrstnih oblikah dela. Projektno učno delo namreč razbija togost in monotonost šolskega vsakdana, hkrati pa tako učiteljem kot učencem ponuja številne izzive, da se v njih preizkusijo.

2 Splošno o projektnem učnem delu

V literaturi se poleg izraza projektno delo uporabljata še dva, in sicer projektno učno delo in projektna metoda. Najprimernejši med zgoraj navedenimi pojmovanji je projektno učno delo, saj »je za projektno delo značilno, da presega okvire pouka, saj se ne omejuje niti vsebinsko niti organizacijsko, pa tudi ne časovno in prostorsko na pogoje, v katerih je organiziran šolski pouk.« (Novak, 1990, str. 21) Novakova nadalje ugotavlja, da projektnega učnega dela ni mogoče uvrstiti med učne metode, ampak ga zaradi značilnosti, ki jih vsebuje, uvrščamo med didaktične sisteme. Tovrstno delo namreč združuje elemente direktnega učiteljevega vodenja procesa učenja in elemente samostojnega dela učencev.

Poznamo več tipov projektnega dela (Novak, Žužej, Glogovec, 2009). Kilpatrick, ki je bil razvijalec projektne metode, je pisal o štirih tipih: o konstrukcijskem in raziskovalnem tipu, projektu usvajanja in vrednotenja ter projektu učenja. Za prvi tip projektnega dela je značilno, da je aktivnost usmerjena k različnim ustvarjalnim dejavnostim, bistvo projekta je na spodbujanju ustvarjalnosti udeležencev. Zelo pogosti so projekti raziskovalnega tipa, katerih namen je raziskati nov ali še neznan pojav in ugotoviti dejavnike njegove pojavnosti. V to skupino bi lahko uvrstili problemski tip projekta. V projekt usvajanja in vrednotenja sodi seznanitev z nekim predmetom, dogodkom oz. pojavom, nato pa sledi njegova obravnava, obdelava in ovrednotenje. Pri projektu učenja je bistveno, da spodbujamo udeležence,

da med potekom projekta uporabljajo različne učne postopke, s katerimi čim bolj učinkovito pridobivajo in usvajajo znanje.

Glede na število udeležencev, obseg tematike in trajanje izvedbe ločimo tri vrste projektov: male, srednje in velike (Projektno učno delo III »od ideje do izdelka«, 2020).

2. 1 Projekt Šolsko partnerstvo med OŠ Koroški jeklarji in Gimnazijo Alpe-Adria iz Velikovca

2. 1. 1 Osebna izkaznica projekta

Leta 2014 smo obeleževali deseto obletnico sodelovanja z Gimnazijo Alpe-Jadran iz Velikovca. Z njimi smo sodelovali na različnih področjih: športnem, likovnem, glasbenem in jezikovnem. V jubilejnem letu smo se odločili, da sodelovanje poglobimo in projekt ekološko obarvamo. S prijavo projektnega učnega dela smo uspeli pridobiti finančna sredstva s strani Zavoda za šolstvo in Občine Ravne.

2. 1. 2 Ideje in pobude za izvedbo

Za projekt smo se odločili, ker smo želeli dvigniti ekološko zavest tako pri učencih kot tudi na lokalni ravni. Drugi razlog je bilo dejstvo, da se vse več naših učencev odloča za vpis na srednje šole v sosednji Avstriji in da bi tako z rabo jezika v praksi pripomogli k izpopolnjevanju tujega jezika.

2. 1. 3 Ciljne skupine

Ciljna skupina so bili učenci tretje triade OŠ Koroški jeklarji, ki so obiskovali izbirni predmet nemščina, in učenci, ki so se v Velikovcu učili slovenščino. V

projekt so bili vključeni učenci ne glede na ekonomsko-socialni status, tudi učenci iz Albanije in Bosne, ki so imeli na šoli status tujca.

2. 1. 4 Cilji projekta

Za cilje projekta smo si zadali, da izdelamo dvojezični priročnik, ki bo vključeval slovar z izrazjem, vezanim na varovanje okolja, nadalje spoznavanje okoljskih problemov krajev, ki sodelujeta v projektu, in reševanje le-teh, usmerjanje pridobljenih znanj in sposobnosti v odgovorno ravnanje v naravnem okolju in družbenem življenju, izboljšanje jezikovne zmožnosti, spoznavanje avstrijskega oz. slovenskega šolskega sistema, razvijanje sposobnosti in spretnosti, ki so prvine vseživljenjskega učenja, širjenje primerov dobre prakse na druge šole in v širši izobraževalni prostor ter pridobitev izkušenj z mednarodnim projektom.

2. 1. 5 Postopki in metode za doseg ciljev

Pri projektu smo uporabili metode demonstracije, kar je otrokom omogočilo, da so pridobili jasne zaznave in predstave v spoznavnem procesu, metode neposrednega opazovanja, metode preprečevanja (zakaj je nepravilno ravnanje z odpadki lahko škodljivo). Posluževali smo se metode poučevanja in učenja za trajnostni razvoj, saj smo utrjevali že pridobljeno znanje o varovanju okolja. Pomembna je bila analiza medijskih novic, ki so se nanašale na varovanje okolja, kot tudi metoda poročanja (tolmačenje posameznih tem po zaključku aktivnosti). V ospredju je bilo delo v naravnem okolju (ekskurzije, terensko delo, obisk centrov za ločevanje odpadkov). Povezali smo operativne cilje različnih predmetov, načrtovanje in izvedba projekta je potekala v obliki timskega dela. Poročila in obvestila o projektu smo objavljali na šolski spletni strani, domačem časopisu in v drugih medijih (radio Laser). Rezultate smo širili na lokalni ravni (Medgeneracijski center Ravne).

2. 1. 6 Opis projektnega dela

Projekt je potekal v obliki dveh enodnevnih srečanj v novembru in decembru. Novembra smo na šoli gostili velikovške učence in jim s pomočjo filma, ki so ga posneli naši učenci, predstavili ločevanje odpadkov na šoli in eko akcije, ki smo jih izvajali v okviru ekološkega krožka. Sledil je ogled regionalnega centra za ločevanje odpadkov v Mislinji, kjer so nam predstavili sortirnico za sortiranje odpadkov, objekt mehansko-biološke obdelave odpadkov, kompostarno, objekt za demontažo in skladiščenje frakcij ter odlagališče za preostanek komunalnih odpadkov. Predstavili so nam pomembnost ločevanja odpadkov, kako organiziramo ločevanje odpadkov v gospodinjstvih, kako zbiramo in oddajamo kosovne ter nevarne odpadke, kako ravnamo z odpadno električno in elektronsko opremo Decembra smo Avstrijcem vrnili obisk. Naši gostitelji so nas najprej odpeljali v njihov krajevni center za ločevanje odpadkov, Gojer. Tam so nam ob nemško-slovenskem vodenju predstavili, kako v Avstriji ločujejo in zbirajo odpadke. Podali so nam precej koristnih in zanimivih informacij. Iz Gojerja smo se vrnili nazaj na šolo, kjer nas je čakalo kosilo iz ekološko pridelanih živil. Sledilo je delo v delavnicah, učenci so se razdelili v dve skupini. Prva delavnica je bila likovna, učenci so izdelovali maske iz kartona. V drugi delavnici so napisali dvojezično kuharsko knjigo z zanimivimi recepti. Poučno druženje se je končalo z ogledom šole in predstavitvijo njihovega šolskega sistema. Ob koncu srečanj so učenci rešili dvojezično anonimno anketo. Anketna vprašanja so se nanašala na življenjskih slog anketirancev. V projektu smo izvedli tudi anketo o ravnanju z odpadki v gospodinjstvih sodelujočih na obeh straneh meje.

2. 1. 7 Projektni dosežki

V okviru projekta smo izdelali dvojezični priročnik, posneli eko film, izvedli in analizirali dve anketi, pripomogli smo k dvigu okoljskih standardov na šolah in v krajih, izmenjali smo izkušnje o varovanju okolja, pridobljena znanja in sposobnosti smo usmerjali v odgovorno ravnanje v naravnem okolju in družbenem življenju. S pomočjo projekta smo povezovali teorijo

s prakso, razvijali sposobnosti in spretnosti, ki so prvine vseživljenjskega učenja, širili primere dobre prakse, učenci so izpopolnili znanje nemškega oz. slovenskega jezika, izboljšali jezikovno zmožnost, pridobivali so izkušnje v medkulturnih stikih.

2. 1. 8 Izvirnost projekta – pedagoške novosti

V projektu je šlo za mednarodno sodelovanje na področju ravnanja z odpadki, katerega rezultat je bila izdaja dvojezičnega priročnika s slovarjem. Priročnik smo izdali v klasični in elektronski obliki.

2. 2 Projekt SKUM

2. 2. 1 Osebna izkaznica

Projekt SKUM ali Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo je 5-letni projekt, ki ga uvrščamo med raziskovalne projekte. Je vseslovenski projekt, v katerem sodeluje več kot sto kulturnih ustanov, ustvarjalcev, umetnikov v povezavi z vrtci, osnovnimi in srednjimi šolami. Osrednja ideja projekta je, da ima umetniška izkušnja velik pedagoški potencial. V okviru projekta izvajamo pet aktivnosti: analizo stanja, celovito načrtovanje, razvijanje in implementacijo pedagoških strategij, pristopov oz. praks, celovito vzpostavitev podpornega okolja za vzgojno-izobraževalne zavode, celovito načrtovanje in izvedbo evalvacije ter promocijo projekta (SKUM, 2020). Ob koncu projekta naj bi izdali znanstveno monografijo z opisi projektnih dosežkov. OŠ Koroški jeklarji v njem sodeluje kot implementacijska šola, v projekt so vključeni učenci vseh treh triad, pokrivamo štiri področja: glasbeno, književno, filmsko in likovno. Vse dejavnosti so za sodelujoče učence brezplačne.

2. 2. 2 Ideje in pobude za izvedbo

Za naslov projekta – Srečko Kosovel in konstruktivizem – sem se odločila skupaj z učenci. Učence, ki so v projektu sodelovali, sem poučevala že od 6. razreda in pogosto so me spraševali, kdaj ga bomo obravnavali, saj so ga poznali s slike v učilnici. Njihovo zanimanje je pritegnila njegova vizualna podoba, ki jih je spominjala na Harryja Potterja, in dejstvo, da je umrl zelo mlad. Tematika, ki je po učnem načrtu za slovenščino, vezana na Kosovela, je zelo zahtevna za obravnavo in razumevanje, zato sem se odločila, da jo podam s pomočjo projektne dela. Skozi leta poučevanja sem ugotovila, da je učencem strip zelo blizu, velik odziv so pokazali tudi na stripovskih natečajih. Ker sem imela v okviru projekta SKUM priložnost k učni uri povabiti znanega striparja, Cirila Horjaka, sem se odločila, da združim konstruktivizem in strip.

2. 2. 3 Ciljne skupine

Udeleženci projekta so bili devetošolci OŠ Koroški jeklarji, stari 14 oz. 15 let, in sicer učenci dveh manjših heterogenih skupin, ki sem jih poučevala v šolskem letu 2018/2019.

2. 2. 4 Cilji

Cilje projekta smo razdelili na vsebinske, izobraževalne in vzgojne. Izobraževalni cilj je bil spoznavanje temeljnih značilnosti konstruktivistične pesmi. Ta cilj je bil hkrati osnovni cilj, ki smo si ga pred izvedbo projektne učnega dela zadali. Osnovni vsebinski cilji so bili: zanimanje za učno snov, razumevanje in zapomnitev učne snovi ter ustvarjalnost. Kot vzgojne cilje smo navedli sproščenost, lažje izražanje mnenj in stisk, vključevanje v izvenšolske umetniške dejavnosti, zaupanje vase, medsebojno poslušanje, sodelovanje in spoštovanje, dobro počutje v skupini, pogovarjanje o določeni temi in medsebojno povezanost.

2. 2. 5 Postopki, oblike dejavnosti, didaktične oblike, pristopi in načini učenja

Oblika dejavnosti projekta je bila vzgoja s pomočjo umetniške izkušnje. Najprej smo izvedli kulturni dan, nato so sledile zaporedne ure umetnika in učitelja (tandemsko poučevanje). Umetnik je pouk izvajal v dveh blok urah, ki sta si sledili v krajšem presledku. Pristop poučevanja je bil drugačen, saj je pri obravnavani tematiki sodeloval stripar, pridobivanje znanja je potekalo tudi v tesni povezavi s kulturnimi ustanovami. Učenci so lahko ves čas presojali in izražali svoja mnenja, svoj odziv so strnili v pesmih, ki so jih spisali. Sodelujoči so ustvarjali skupaj z umetnikom, imeli so možnost, da govorijo o umetnosti, interpretirali so izdelke o izvedeni dejavnosti, skupaj z ustvarjalcem sva uporabila posebno metodo dela – konstruktivizem sva prenesla v strip.

2. 2. 6 Opis projekta

Izvedba projekta je potekala po petih korakih: občutljivost, osmiselitev, dialoškost, ustvarjalnost in družbeni angažma. V prvem koraku smo z učenci obiskali Moderno galerijo v Ljubljani. Največ časa smo tu namenili razlagi avantgardnih smeri v slovenski umetnosti, zlasti konstruktivizmu, saj je v njem deloval Srečko Kosovel. Sledil je obisk umetnika, ki je učencem v svojem predavanju slikovito in nazorno predstavil mojstrstvo pesnika Krasa. Korak osmislitve sem izvedla brez umetnika. V tem koraku smo uporabili Paukovo strategijo učenja. Pogovarjali smo se o življenju in delu pesnika. V koraku dialoškosti smo obravnavano temo povezali s formami vivami. Sledil je obisk Koroške osrednje knjižnice Ravne, kjer so učenci prisluhnili razlagi knjižničark o njunem ustvarjanju konstruktivističnih pesmi oz. inventurni poeziji. Po njuni metodi so jih pisali tudi sodelujoči učenci. V koraku ustvarjalnosti so se mladi podrobneje seznanili s konstruktivistično pesmijo Kons 4. V tem koraku se mi je spet pridružil umetnik in učencem podal razlago o stripu. Iz likovne/konstruktivistične pesmi so učenci prešli

na strip. V stripovskih izdelkih so skušali združiti vso pridobljeno znanje: o konsih, formah vivah, simbolih itd.

2. 2. 7 Projektni dosežki

Po koncu projektnega učnega dela sem pri učencih opazila večjo zapomnitev učne snovi, izkušnjo z umetnikom so vnašali v učno snov, bili so bolj zainteresirani, pokazali so večjo mero sodelovanja kot po navadi. Ob koncu tretjega koraka so učenci pokazali izjemno ustvarjalnost, kar so dokazali z napisanimi pesmimi. V koraku ustvarjalnosti so morali izkazati medsebojno sodelovanje, saj so delali v skupinah, pri čemer so morali upoštevati mnenja drugih. Ugotovila sem, da so mladi lažje izražali stiske, kar so pokazali s pesmimi. Ob preverjanju znanja sem ugotovila, da obravnavano snov vsi razumejo in to dosti bolje kot učenci prejšnjih let, ki niso imeli možnost sodelovanja v projektu. Učenca, ki sta bila vzgojno problematična in sta po navadi motila učne ure, sta se zelo angažirala in sta v svojih izdelkih pokazala veliko mero ustvarjalnosti in tudi stiske, ki so ju pestile. Umetnik ju je spodbudil, videla sta ga kot mentorja, poglobila sta spoštovanje do njega in z njim vzpostavila pristen stik. Skupaj z učenci smo na matični šoli pripravili radijsko oddajo o obravnavani tematiki. Ker je nastalo toliko dobrih izdelkov, smo se odločili, da jih predstavimo širši javnosti, zato smo junija v knjižnici imeli kulturno prireditev o Srečku Kosovelu in konstruktivizmu. Kosovelov portret, ki je bil objavljen na vabilu, je narisal učenec-priseljenec, ki je šele v 9. razredu začel obiskovati slovensko osnovno šolo in je bil dokaj zadržan. Izbor njegovega izdelka kot najboljšega za vabilo mu je izredno veliko pomenilo in se je pri urah slovenščine razživel in pokazal večjo mero samoiniciativnosti kot pred tem. V knjižnici smo pripravili tudi razstavo z najboljšimi izdelki učencev. Vsi zastavljeni cilji so bili ob aktivnem sodelovanju vseh deležnikov projektnega učnega dela realizirani.

2. 2. 7 Izvirnost projekta – pedagoške novosti

Izvirnost projekta se kaže v timskem poučevanju umetnika in učitelja, ki se v tretji triadi osnovne šole izvaja zelo redko, v metodah dela, ki jih je umetnik pri podajanju snovi uporabljal, ves čas je npr. risal po tabli in tako učence dodatno motiviral za delo, pouk je popestril s zastavljanjem problemskih nalog, izvirnost se kaže tudi v metodi tvorjenja pesmi, ki sta jo učencem predstavili knjižničarki in po kateri so pesmi pisali devetošolci (inventurna poezija). Pedagoški inovaciji sta prenos literarnega obdobja, konstruktivizma, v novo situacijo, v forme vive, in spoznavanje omenjenega obdobja s pomočjo stripa.

3 Zaključek

Projekt Velikovec je bil majhen projekt, trajal je dva dni, projekt SKUM pa srednje velik, saj smo ga izvedli v daljšem obdobju – od marca do junija v časovnih presledkih. Vsebina obeh opisanih projektov je bila vsebinsko zaokrožena. V njih so sodelovali strokovnjaki najrazličnejših področij, s čimer smo dokazali njihovo odprtost. Ob zaključku smo predstavili dosežene rezultate in tako potrdili konkretizacijo vseh ciljev. S projektom SKUM smo dokazali, da je projekte mogoče izvajati tudi v okviru rednega pouka. S prikazom končnih izdelkov sta se projekta sicer zaključila, projektno delo pa smo nadaljevali z evalviranjem projektov kot celote. Udeleženci so projektno delo ocenjevali kot privlačen način dela, vsestransko zadovoljstvo so izražali tako učenci kot učitelji. Učenci so imeli večjo motivacijo, prednost so videli v poučevanju izven učilnice in v drugačnih načinih dela. Projektno delo so odlično sprejeli tudi starši. Učenci so pridobili znanje, ki ni uporabno zgolj pri pouku, ampak tudi v življenju. Tako zastavljeno delo od vodje zahteva ogromno časa in energije, sposobnost dogovarjanja, komuniciranja z vsemi udeleženci projekta, inovativnost, odprtost, prožnost ..., zahteva tudi višja finančna sredstva kot klasični pouk, saj je od materialnih pogojev odvisna uspešnost projektne dela. »Vsak projekt predstavlja enkratno in izvirno kreacijo« (Novak, Žužej, Glogovec, 2009, str. 61) in je zagotovo eden od načinov dela, h kateremu moramo strmeti v prihodnosti, saj ima neprecenljivo vrednost.

Viri in literatura

Novak, H., Žužej, V. in Glogovec, V. (2009). Projektno delo kot učni model v vrtcih in šolah. Radovljica: Didakta.

Novak, H. (1990). Projektno učno delo: drugačna pot do znanja. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Projektno učno delo III »od ideje do izdelka«. (2020). <http://www.zptu.si/data/b8pud.pdf> (Pridobljeno 20. 2. 2020.)

SKUM. (2020). <https://www.skum.si/o-projektu/aktivnosti/> (Pridobljeno 27. 2. 2020.)

Gačner, D. (2011). Uporaba projektne učnega dela v osnovni šoli (Diplomska naloga).

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana. <https://www.fsp.uni-lj.si/cobiss/diplome/Diploma22058740GacnerDominika.pdf> (Pridobljeno 24. 2. 2020.)

SPODBUJANJE BRANJA Z METODAMI, KI VKLJUČUJEJO IKT

PROMOTING READING WITH METHODS, WHICH INCLUDE ICT

Maruša Robida

diplomirani slovenist in novinar
s pridobljeno pedagoško-andragoško izobrazbo

Osnovna šola Šenčur
marusa.robida@os-sencur.si

Lektorica strokovnega članka: Katja Golouh

Povzetek

Z upadom interesa za branje se učitelji slovenščine, ki učimo predvsem v tretji triadi osnovne šole, srečujemo vsak dan. V prispevku je nakazano, s katerimi načini se skuša spodbuditi otroke k branju. Pri poučevanju učitelji skušamo slediti pedagoškim metodam, ki v ospredje postavljajo dejavnosti, pri katerih učenec zadolžitve opravlja samostojno. Pri delu uporabljam Office 365, saj učencem, učiteljem in drugim delavcem v izobraževalnih organizacijah omogoča enostaven dostop do različnih storitev, in to brezplačno. Preko OneNote Class Notebook si učenci izmenjujejo vtise o prebrani knjigi in kreativno ustvarjajo. Učenci tudi oblikujejo dnevnike branja. S svojimi mobilnimi telefoni posnamejo svoje vlog prispevke, s katerimi vrednotijo posamezna poglavja. V razredu nekatere prispevke predvajamo, da se tako tudi ostale učence spodbudi k branju. Stripe oblikujemo z aplikacijo Storyboard That. To aplikacijo učitelji lahko uporabljamo kot izhodišče za pogovor. Po prebranem delu pa lahko učenci s stripom sami naredijo aktualizacijo prebranega dela. Pri poučevanju se opaža, da zgledi vlečejo. V letošnjem letu smo v okviru projekta Knjiga me zmiga (Erasmus + KA1) uvedli čajanko na temo priljubljenih knjig. Učenka, ki je knjigo prebrala, je povabila vse tiste, ki radi berejo, in vodila pogovor o knjigi. Učitelj pri tem dogodku zgolj usmerja dogajanje, ne sega v sam pogovor. Pri tem spodbujamo sodobne metode, saj je učenec samoiniciativen in samostojen bralec. Na podlagi njim ljube knjige se pripravi gradivo (odlomek) in se to uporabi pri pouku (razumevanje prebranega). Pri poučevanju književnosti torej učitelji skušamo slediti sodobnim smernicam tako z vsebino predmeta kot s pedagoškimi metodami, ki jih izbiramo.

Ključne besede: branje, IKT, bralna čajanka

Abstract

Slovene teachers are nowadays dealing with pupils, who refuse to read. That problem appears already in primary school, especially with pupils from seventh to ninth grade. This paper describes the pedagogic methods,

which we use to encourage pupils to read. We try to develop autonomy among pupils. I use Office 365, because students and educators at eligible institutions can sign up for Office 365 Education for free. We use OneNote Class Notebook. It gathers users' notes about a book, which can be shared with other OneNote users. Students can also learn, how to write creatively. Pupils can also create their own vlog about chapters, which they've already read. We usually play some vlogs, which can inspire others to read books with pleasure. We use application Storyboard That for creating comics. Both teachers and pupils can be creative. Sometimes teachers create comic to gain pupils' attention. Students make their comics to actualize the message of the text. We've realized that students, who are reading a lot, can be a good example for others, who decline reading. That's why we prepared a tea party. Theme of the party was one book, which is very popular among young people. This event was a part of our school project Books in (e)motion (Erasmus + KA1). Student, who had already read the book, ran a workshop about that book. Teacher can only guide and help. Student must be self-initiated. For pupils who haven't already read the book, we prepared the material for reading comprehension. Regarding content and pedagogic methods, teachers are trying to stay in touch with modern trends.

Keywords: reading, ICT, reading tea party

1 Uvod

Prvo triletje osnovne šole pokriva prvo fazo opismenjevanja, to je učenje branja in pisanja. Učenci, ki hitro usvojijo večino branja, se običajno odločajo za branje raznolikih knjig. Teh učencev ni malo, branje jim pomeni izziv in nekaj novega, saj lahko sami odkrivajo nove svetove, sami prihajajo do novih spoznanj. To jim pomeni nekakšno emancipacijo. V prvih dveh triletjih je tako tekmovanje za bralno značko dobro obiskano. Učenci berejo, ker so ponosni, da znajo. Izbirajo slikanice, ob koncu prvega triletja pa tudi že obsežnejše knjige.

Situacija pa se z odraščanjem otrok spreminja. V 6. razredu se tako od učencev že zahteva, da za domače branje preberejo obsežnejše knjige. Kljub učiteljevemu zagotovitlu, da bodo brali izredno zanimivo knjigo, jih odvrne že število strani. Zanimanje za tekmovalstvo za bralno značko, zanimanje za sodelovanje na literarnih natečajih upada od konca druge triade naprej. Tudi za tekmovalstvo iz slovenščine za Cankarjevo priznanje je več interesa v 6. in 7. razredu, čeprav se le pridobljena priznanja v 8. in 9. razredu upoštevajo za pridobitev Zoisove štipendije.

Za učence 21. stoletje argument, da bogat besedni zaklad pripomore k učinkovitejšemu izražanju in pisanju, ni dovolj tehten, ni dovolj prepričljiv. Učitelji slovenščine se vsak na svoj način ubadamo s tovrstnim problemom. Pri tem je potrebno poudariti, da je vsekakor potrebno izbirati literaturo, ki učence pritegne, ki je za njih aktualna. A določena besedila so kanonska, določena besedila pač učenci morajo prebrati, zato učitelji skušamo najti načine, kako spodbuditi otroke k branju. Sama se opiram na IKT, saj je večini učencev sodobna tehnologija blizu. Obenem pa »raba informacijskih tehnologij lahko bistveno pripomore h kvalitetnejšemu pouku, a mora biti tesno povezana z novimi načini in oblikami dela, predvsem pa s cilji in z vsebinami pouka slovenščine, tj. z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti«. (Čuk, Hedžet, 2016, str. 4)

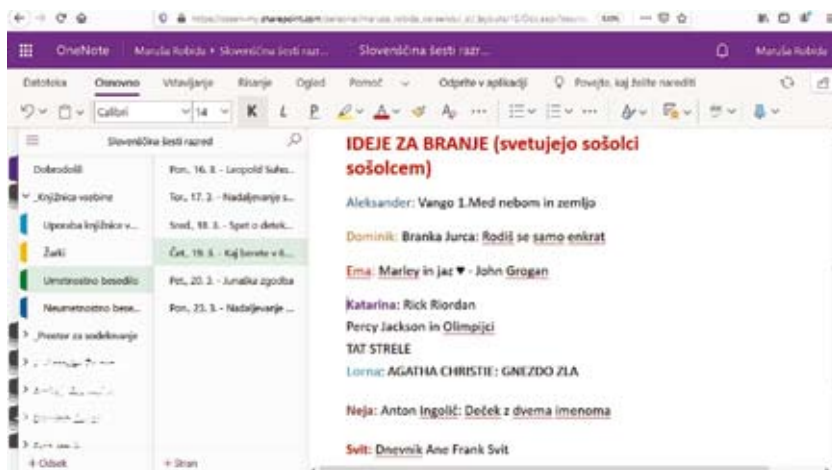
Če pa določenih aplikacij učenci ne poznajo, so se jih pripravljene naučiti - veliko raje, kot da bi v zvezek napisali štiri strani obnove o določeni knjigi. Vsekakor je tudi veščina pisanja obnove izredno pomembna, a učenci zelo cenijo, če so naloge raznovrstne in če lahko po prebrani knjigi pokažejo nekaj, kar so se naučili na primer pri pouku računalništva, pri likovni umetnosti. Medpredmetno povezovanje se kaže tudi v vseh teh vidikih. Učitelj se mora v 21. stoletju znati prilagajati. Vsekakor so mladi korak pred nami, a iz izkušenj vem, da učenci cenijo naš trud, da se jim skušamo približati. Vključevanje sodobne tehnologije v pouk je vsekakor tako področje, ki učence pritegne.

2 Delo z OneNote Class Notebook pri pouku branja

Mag. Barbara Lesničar (2013) v svojem prispevku ugotavlja, da učitelj pri pouku branja ne glede na številčnost skupine pogovor vodi samo z nekaterimi učenci ali pa da na vprašanja zaradi pomanjkanja časa odgovarja sam. Opaža pa tudi, da učenci večinoma niso vajeni argumentirano izraziti lastnega mnenja. Da bi vzpodbudila vrednotenje književnega dela prav pri vseh učencih, pri poučevanju sledim pedagoškim metodam, ki v ospredje postavljajo dejavnosti, pri katerih učenec zadolžitve opravlja samostojno. Okolje Office 365 zajema več orodij, ki omogočajo učencem, da se samostojno lotevajo zadanih nalog. Eno izmed zelo uporabnih orodij je tudi OneNote Class Notebook. OneNote je digitalni zvezek, ki samodejno shranjuje in sinhronizira zapiske, medtem ko delamo. Zapiski so samodejno shranjeni in sinhronizirani v oblaku. Omogoča mesto za ustvarjanje učnih ur, skupnega mesta za sodelovalno delo z učenci in mesto za ustvarjanje projektov. (Inovativna pedagogika 1:1, 2017)

Preko tega digitalnega zvezka so si učenci izmenjevali ideje za branje. V času šolanja na daljavo so morali biti pri iskanju knjig še iznajdljivejši. Naročila sem jim, da naj pobrskaajo po domačih knjižnih policah, naj za nasvet prosijo starše. Seveda pa so si knjigo po izbiri lahko izposodili preko Biblosa ali pa so izbrali kakšno brezplačno e-knjigo (npr. založbe Mladinska knjiga). V odsek domača naloga so mi napisali naslov in avtorja izbrane knjige. Vse te naslove sem potem zbrala skupaj in jih objavila, da so lahko pri izbiri drug drugemu pomagali. Devetošolcem, ki pa so iznajdljivejši, sem naročila, naj skupaj oblikujejo dokument, v katerega je vsak sam napisal svojo knjigo. Vse to omogoča OneNote.

Dobro je, da lahko prek OneNote Class Notebook pregledno poteka tudi medvrstniško vrednotenje. To je bilo zelo dobrodošlo predvsem v času šolanja na daljavo, saj so dobili povratno informacijo o svojem izdelku od svoje sošolke, od svojega sošolca. Za nalogo so sedmošolci najprej tvorili vsak svojo basen. Učencem sem pod odsek domača naloga razdeljevala basni, ne da bi učenci vedeli, čigavo vrednotijo. Tako so bili lahko pri vrednotenju objektivni. Pred vrednotenjem pa sem učence opozorila, da

Slika 31: OneNote, Zvezek Slovenščina šesti razred

morajo najprej sošolca pohvaliti, da morajo poiskati nekaj pozitivnega. Negativni kritiki mora slediti tudi nasvet, kako izboljšati svojo basen. Učenci zelo radi vrednotijo, ob tem pa razvijajo tudi eno izmed kompetenco 21. stoletja – kompetenco kritičnega mišljenja.

2.1 Dnevnik branja kot postopno branje

Preko OneNote pa so v času šolanja na daljavo vodili dnevnike branja, kar je v našem primeru pomenilo, da so sproti ob branju knjige dodajali vtise. Ko so prebrali deset strani, sem jih nagovorila, naj mi napišejo, ali se jim knjiga zdi zanimiva, kaj pričakujejo, da se bo zgodilo, v kakšnih situaciji se sprva znajde glavna književna oseba. Naročila sem jim, naj poskušajo predvideti nadaljnji potek zgodbe. S tem sem jih želeli vzpodbuditi, da bi knjigo res z užitkom prebrali, da bi književne junake vzeli za svoje. Po dveh tednih sem jih ponovno nagovorila, kako so bili zadovoljni s koncem, kaj jih je presenetilo, si želijo napisati nadaljevanje, komu bi književno delo priporočili.

V 9. razredu pa na ta način obravnavam eno izmed zadnjih domačih branj. Izbrati je potrebno knjigo, ki ponuja širok spekter tem za debato. Običajno izberem knjigo Janje Vidmar *Princeska z napako*. Ideja je, da vsi berejo to knjigo po poglavjih. Njihova naloga pa je, da mi pošiljajo svoje videnje poglavij preko kratkih videov. Zanimive prispevke nato predvajam pri pouku. Za ta namen je pomembno, da vsi berejo isto knjigo, saj bi le-tako lahko med učenci potekala argumentirana debata o vseh momentih knjige, o ravnanju književnih oseb, o času, v katerem se je dogajal roman. Ker pa je v marcu zaradi nevarnosti okužbe s koronavirusom klasični pouk zastal, knjižnice so se zaprle, mi ni preostalo nič drugega, kot da so si sami izbrali knjigo, ki so jo lahko dobili. Ravno tako so posneli vloge, ki sem jih naložila v spletno učilnico Teams, da so si jih vsi lahko ogledali. Vsak nasvet, kaj prebrati v času, ko do dobrih knjig ni enostavno priti, je še kako dobrodošel.

3 Poustvarjanje po prebranem delu

Vsak učitelj jezikov po branju premišljeno izbira naloge za poustvarjalne dejavnosti. Naloge so izbrane glede na cilj, ki ga hoče učitelj doseči. Te naloge so zelo raznovrstne: učenec se lahko vživi v književno osebo tako, da spremeni perspektivo pripovedovanja, lahko se spremeni čas dogajanja, lahko v čisto nov domišljijski prostor povabi osebi iz različnih del itd. Skratka, področje poustvarjanja je res široko, naloge pa niso nujno samo pisne ali govorne. Velikokrat so vezane na likovno in grafično umetnost, na gledališče in tudi na IKT.

3.1 Uporaba aplikacij Storyboard That, Padlet, Teams

Besedila vseh treh zvrsti (dramatiko, prozo, poezijo) se da ponazoriti z izdelavo stripov. Izdelati izviren strip po proznem besedilu ali celo pesemskem pa predstavlja velik izziv tako za šestošolca kot tudi za devetošolca. Sedmošolcem sem v letošnjem šolskem letu dala nalogo, da izluščijo tri pesemske slike in jih ponazorijo z aplikacijo Storyboard That. Dobila sem zanimive izdelke, čeprav glede na izkušnje predvidevam, da bom

v naslednjem šolskem letu dobila še izvirnejše stripe, saj bodo aplikacijo učenci dodobra spoznali in bodo zato tudi bolj drzni pri ustvarjanju.

Slika 2: Strip na temo pesmi Zabušant – avtor pesmi J. Prevert (avtorica stripa: sedmošolka)

Pozitivna plat aplikacije Storyboard That je, da je brezplačna in da za učence ni zelo zahtevna. Bolj pomembno je, da se učenci osredotočijo na samo poustvarjanje kot pa na to, kako ravnati z orodjem. Če je vsega preveč, postane učencem delo mukotrpno.

Zelo uporabna je aplikacija Padlet. Sama jo uporabljam, ko se zbirajo razna gradiva na isto temo. Deluje namreč lahko kot oglasna deska, kamor učenci dodajajo svoje izdelke. Letos smo pisali vtise, pesmi na koronavirus in na šolanje na daljavo. Dobila sem nek celovit pregled, kako se učenci počutijo in odzivajo na nastale razmere.

Kvalitetna gradiva, poustvarjalne naloge, ki jih učitelj prejme od učencev, je smiselno urediti tako, da jih vsi lahko vidijo. V ta namen sem v spletnih učilnicah Teams pripravila neko skupno mesto, kamor dajem gradiva vsem na ogled. Podobno bi se dalo narediti tudi v Padletu.

3.2 Bralna čajanka

Aktivna vloga učencev je v vseh novejših pedagoških metodah v ospredju. Učenci niso več le poslušalci in zapisovalci, temveč jim moramo učitelji dati priložnost, da sami pridejo do resnice. Če govorimo o branju, je zelo

pomembno, da smejo brati knjige po svojih željah in da to navdušenje nad knjigo delijo s sošolci. Zgledi vlečejo, in to velja tudi pri pouku književnosti. Prav zaradi zavedanja, kako pomembno je branje, imam od 6. razreda naprej na razpolago govorni nastop – predstavitev zanimive knjige. V 6. in 7. razredu se učenci osredotočajo bolj na vsebino in sporočilo. Iz leta v leto pa je njihovo vrednotenje prebranega dela bolj poglobljeno. Res izjemno kvaliteten govorni nastop pa nastane v 9. razredu, ko se učenci maksimalno poglobijo, knjigo predstavijo z več plati, obravnavajo pa tudi slog pisanja.

Nekateri znajo primerjati več del istega avtorja. Izredno zanimivo pa je, če se učenci odločijo primerjati film in izvirnik, po katerem je bil posnet film.

Prav na podlagi dobre izkušnje z govornimi nastopi smo v letošnjem šolskem letu v okviru projekta Knjiga me zmiga (Erasmus + KA1) izvedli bralno čajanko. Učenka, ki je izbrala priljubljeno knjigo Velike zelene oči, je povabila vse tiste, ki radi berejo, in vodila pogovor o knjigi. To ni bil le pogovor, temveč prava literarna pustolovščina. Učiteljici, ki sva se dogodka udeležili, sva zgolj usmerjali dogajanje, v sam pogovor med učenci nisva segali. Učenka je naredila izbor odlomkov, ob katerih smo se pogovarjali o glavni junakinji Leni in njenemu odzivanju na svet okoli nje. Lena je namreč po hudi prometni nesreči izgubila vid. Pogovarjali smo se predvsem o tem, kako se je le stežka sprijaznila s svojo slepoto in kako so se njeni bližnji odzivali na to spremembo. Ves čas je učenka pazila, da je v pogovor vključevala tudi svoje sošolce. Da bi nam ta bralna urica ostala v trajnem spominu, so udeleženci zapisali svoje vtise o knjigi in o dogodku, ki so se ga udeležili.

Pri tej bralni čajanki so bile v ospredju sodobne metode, saj so bili učenci samoiniciativni in samostojni bralci. Na podlagi izbrane knjige Velike zelene oči avtorice Jane Frey se je pripravilo gradivo, ki se bo uporabilo v naslednjem šolskem letu pri pouku (razumevanje prebranega).

Slika 3: Bralna čajanka na Osnovni šoli Šenčur, 10. marec 2020 (vir: avtor)

4 Zaključek

V pouk slovenščine in šolskega novinarstva zdaj že drugo leto dokaj sistematično uvajam IKT. Kar nekaj aplikacij mi je blizu, učenci so z njimi seznanjeni v tej meri, da jih radi uporabljajo, če je potrebno pripraviti neko nalogo, kviz, izdelek. Trudim se pripravljati inovativno, interaktivno, medpredmetno povezano in k učencu usmerjeno učno gradivo. A vse bolj se zdi, da je, kar se branja tiče, še največ vreden dober zgled sošolke ali sošolca, ki z velikim navdušenjem razlaga o neverjetni vsebini knjige, o izjemno pogumnem književnem junaku. To se nam je pokazalo ob bralni čajanki, ki smo jo v letošnjem šolskem letu prvič izvedli. Navdušenje nad določeno knjigo je lahko nalezljivo. Če navedem le en vtis ene izmed udeleženk: »Zdelo se mi je zanimivo, saj smo vsi povedali, kar smo mislili in besede nekaterih so bile zelo modre in so mi dale misliti. Predstavljena nam je bila dobra knjiga, saj včasih v knjižnici težko najdem dobro knjigo zase.«

Ko govorimo o zgledih, pa ne moremo mimo lastnega zgleda. Ustrezno je, da tudi učitelj s svojim vedenjem in sposobnostjo empatije pokaže

učencem, da je navdušen bralec. Učitelj 21. stoletja je dolžan svoje učence opolnomočiti, da literarna besedila ves čas vrednotijo, o njih razglabljajo, jih primerjajo med seboj. Ugotavljam, da učenci še v 6. razredu vrednotijo besedila v skladu s svojimi spoznavnim svetom, ob koncu 8. razreda in v 9. razredu pa je večina učencev že zmožna besedila med seboj povezovati, jih znati aktualizirati. S pomočjo sodobnih pristopov do književnosti učenci z branjem ne iščejo le pobega iz realnega sveta, temveč postane branje za učence neponovljiva izkušnja, ki jim pomaga širiti obzorja in razumeti sebe in družbo v celoti.

Viri in literatura

Čuk A. in Hedžet Krkač, M. (2016). Smernice za uporabo IKT pri predmetu slovenščina. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

<https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/smernice-ikt/slo/files/assets/common/downloads/publication.pdf> (Pridobljeno 20. 1. 2020.)

Lesničar, B. (2013). Razvijanje bralne zmožnosti v osnovni šoli – bralno razumevanje in branje za učenje. V F. Nolimal in T. Novaković (ur.), Bralna pismenost v vrtcu in šoli (str. 83–94). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

<https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Bralna%20pismenost%20v%20vrtcu%20in%20soli%20%20Teoreticna%20izhodišca%20in%20empiricne%20ugotovitve/files/assets/common/downloads/publication.pdf> (Pridobljeno 5. 2. 2020.)

Zavod Antona Martina Slomška, 2017. Inovativna pedagogika 1:1.

<https://www.inovativna-sola.si/courses/create-a-spotify-clone-from-scratch/> (Pridobljeno 20. 1. 2020.)

MOTIVACIJSKA VLOGA UČNIH POSTAJ PRI POUKU NEMŠČINE V OSNOVNI ŠOLI

MOTIVATIONAL ROLE OF TEACHING STATIONS IN GERMAN LESSONS IN ELEMENTARY SCHOOL

Mihael Božič
prof. nemščine

Osnovna šola Trzin
mihael.bozic@os-trzin.si

Lektorica strokovnega članka: Ana Žagar

Povzetek

V šolah je najpogostejše frontarno poučevanje, zato smo se z učenci dogovorili za inovativnejši pristop. Pri nemščini smo po obdelanem učnem sklopu znanje utrjevali z učnimi postajami. Na nekaterih postajah, ki so jih učenci opravili po skupinah, so imeli zgled, s pomočjo katerega so lahko opravljen izziv preverili sami, na drugih so to storili z učiteljevo pomočjo. Glavni cilj naloge je bil, da učenci utrdijo že osvojeno znanje, kot so števila, tikanje, vikanje, intervjuji in telefonske številke. Postaje so zajemale slušno in bralno razumevanje ter govorno in pisno sporočanje. Aktivnost sem izvedel z osmim razredom, s katerim smo izdelali pet učnih postaj, ki se lahko povezujejo z drugimi predmeti, npr. s tehniko, likovno vzgojo in matematiko. Skupina se je pri aktivnostih izkazala za ustvarjalno in inovativno. Takšen način dela zagotavlja učinkovito ponavljanje in utrjevanje tujih jezikov. Učenci so pri tem motivirani, kritični do sebe in vrstnikov, krepijo medsebojno komunikacijo ter nadgrajujejo socialne, čustvene, estetske kvalitete. Izdelane postaje smo pri eni izmed ur preizkusili tako, da so bili učenci razdeljeni v toliko skupin, kolikor je bilo postaj. Vsaka skupina je preizkusila vsako postajo in jo ovrednotila.

Ključne besede: Motivacijska vloga učnih postaj, delo po skupinah, učinkovito ponavljanje in utrjevanje tujih jezikov.

Abstract

Frontal teaching is most common in schools, so we agreed with the students on a more innovative approach. In German language, a system of repetition and consolidation of different themes was created after the revised syllabus. In this way students are more motivated. At some stations, which students did in groups, they set an example by which they could control the challenge they performed, while at others, they did it with the teacher's help. The main objective of the assignment was for students to consolidate their already acquired knowledge, such as

numbers, addressing people, interviews, and telephone numbers. The stations covered listening and reading comprehension as well as spoken and written communication. I carried out the activity with eight graders, with whom we created five learning stations that can be connected to other interdisciplinary integration as well, for example: craft, fine arts and math. In these activities, the group proved to be creative and innovative. This approach ensures effective repetition and consolidation of foreign languages. In doing so, students are motivated, critical to themselves and their peers, enhancing communication and upgrading social, emotional, aesthetic qualities. The stations were tested in one of the lessons, so that the students were divided into as many groups as there were stations. Each group tested each station and evaluated it.

Keywords: Motivational role of teaching stations, group work, effective repetition and consolidation of foreign languages.

1 Uvod

Ideja referata je popestriti pouk nemščine. Namen je bil inovativno predstaviti vlogo učnih postaj, pri katerih je skozi motivacijo lahko priti do končnega cilja, ponavljanja in utrjevanja učne snovi. Cilj je bil utrditi že usvojeno znanje učencev na temo števil, tikanja, vikanja, intervjujev in telefonskih števil. Motivacija učencev pri učnih postajah je pomembna, ker pridobivajo nove jezikovne zmožnosti, jih utrjujejo, ponavljajo, razvijajo socialne veščine, komunikacijo in medsebojni odnos. Motivacijska vloga učnih postaj je bila načrtovana, izdelana, preizkušena in ovrednotena po skupinah z učenci 8. razreda osnovne šole. Izdelanih je bilo pet učnih postaj, ki so zajemale slušno in bralno razumevanje ter govorno in pisno sporočanje, učenci so bili razdeljeni v pet skupin. Implementacija cilja je dodana vrednost pričujoče vsebine.

2 Pomen motivacije pri poučevanju tujega jezika

Obstoj raznolikosti opredelitev motivacije kaže na težave pri opisovanju koncepta motivacije in njene vloge v procesu učenja jezika. Ena pomembnejših teorij prinaša Gardnerjevo delo (2010) in njegov socio-izobraževalni model, ki prikazuje stališča in motivacijo pri učenju tujih jezikov ter razlikuje med integracijsko in instrumentalno motivacijo. Bistvo integrativne motivacije je, da izhaja iz želje učencev, da postanejo del kulture, povezane z jezikom, ki se ga učijo. Instrumentalna motivacija je povezana z idejo o učenju jezika, ki se bo uporabljal kot orodje za različne namene. V tem primeru jezik ni cilj učencev, ampak sredstvo za doseganje višjega namena, kot je učenje, branje ali napredovanje. Učenci z instrumentalno motivacijo menijo, da jim bo tuj jezik v pomoč, toda ne zanima jih jezik sam (Espinar Redondo in Ortega Martin, 2015).

2.1 Izdelava učnih postaj pri pouku nemščine

Z uporabo različnih tipov vaj in oblik (na primer igra z muholovko, narek z risanjem in pantomima) je mogoče izvajati pri učencih priljubljene učne postaje (nem. Lernstationen), ki omogočajo usvajanje, utrjevanje in nadgrajevanje znanja tujega jezika. Tovrstna oblika od učitelja zahteva obsežno pripravo, vendar daje odlično povratno informacijo o usvojenem znanju učencev (Babič, 2017). Pred posameznimi učnimi postajami je treba izdelati delovno izkaznico, ki bo učitelju in kasneje učencem pomagala načrtovati akcijski načrt. Postaje so razdeljene na različne pod-naloge. Sestavljena so različna gradiva, ki tvorijo spremenljive možnosti učenja z neobveznimi in obveznimi postajami (ali nalogami). Ključno je, da lahko učenci naloge delajo samostojno. Načela učnih postaj vključujejo (Lange, 2007): jasno oblikovanje navodil, vključenost odprtih nalog, spodbujanje različnih pristopov učenja, integriranje različnih materialov, združevanje novega in že znanega, upoštevanje splošnega problema in konteksta, kvalitativno razlikovanje, zagotavljanje pomoči.

Učne postaje poleg neodvisnega načina dela in raznolikosti gradiva, ki se ponuja na različnih postajah, spodbuja udeležbo, osebno odgovornost in metodološko usposobljenost učencev. Poleg tega učne postaje omogočajo, da se učni program prilagodi posameznim zahtevam učencev. Na ta način se lahko znatno povečata motiviranost in veselje do učenja (Lange, 2007). Učne postaje so lahko metodičen odgovor na motivacijske težave učencev, pomagajo pa tudi pri odzivanju na posamezne razlike v uspešnosti znotraj skupine, izogibanju težavz enostranskim ali visoko centraliziranim prenosom znanja ter preprečevanju motenj pri učenju posameznih učencev (Reich, 2017).

Za izdelovanje učnih postaj smo uporabili: papir (A4), svinčnik, nalivno pero, markerje in žepke za plastificiranje. Uporabljena orodja so bila računalnik, prenosni računalnik, rezalnik, škarje in plastifikator. Vsaka učna postaja je potekala v od dveh do petih fazah. Učenci so bili razdeljeni po skupinah, kjer je bila vsaka skupina odgovorna za izdelavo posamezne faze. Izdelani so bili po štirje identični didaktični pripomočki za vsako učno postajo, razen za prvo, ki je bila izdelana z računalnikom, kjer celotno izvajanje poteka ob spremljavi učitelja, ki pri morebitnih napakah v izgovarjavi popravi posameznika in ga povratno informira. Učenci pri prvi učni postaji preizkušnjo opravijo ob učiteljevi navzočnosti, pri drugi, četrti in peti imajo možnost samokontrole s pomočjo priloženih rešitev, medtem ko sta pri tretji učni postaji smiselni obe možnosti.

2.2 Prva učna postaja: brati števila od 0 do 1000

Prva učna postaja zajema področje števil od 0 do 1000. Izdelana je bila z namenom, da se ponavlja/utrjuje jezikovno znanje števil skozi govorno sporočanje. Izdelava prve učne postaje je potekala v dveh fazah. V prvi fazi (Slika 1) smo izbrali različna števila od 0 do 1000 in jih projicirali s pomočjo računalniške predstavitve (PPT). Izdelali smo računalniško predstavitev, v katero smo vstavili 18 elektronskih drsnic - prva vsebuje ime prve učne postaje, ostalih 17 po 4 različna števila. Izbrali smo raznolika in zanimiva števila od 0 do 1000 (enice, desetice, stotice in tisočico).

Slika 1: Izdelava prve učne postaje (Vir: Božič, 2020)

V drugi fazi (Slika 2) smo učno postajo preizkusili s projiciranjem posameznih števil. Določili smo učence za branje posameznih števil in jim ob učiteljevi pomoči dali povratno informacijo. Učenci so na tej učni postaji preizkušnjo opravili ob navzočnosti učitelja.

Slika 2: Preizkus prve učne postaje (Vir: Božič, 2020)

2.3 Druga učna postaja: tikanje, vikanje

V drugi učni postaji smo izdelali štiri identične didaktične pripomočke. Namen je ponoviti/utrditi osnovna vprašanja in odgovore v zvezi s tikanjem in vikanjem skozi bralno razumevanje in govorno sporočanje. Izdelava druge učne postaje je potekala v petih fazah. V prvi fazi smo naredili miselni vzorec z vprašanji in odgovori na temo tikanja in vikanja, kjer so vsi prispevali ideje (Slika 3).

Slika 3: Izdelava miselnega vzorca (Vir: Božič, 2020)

V drugi fazi smo napisano pretipkali na računalnik, za samokontrolo smo izdelali rešitve (Slika 4).

Slika 4: Tipkanje vprašanj z odgovori tikanja in vikanja (Vir: Božič, 2020)

V tretji fazi smo liste natisnili in jih plastificirali (Slika 5).

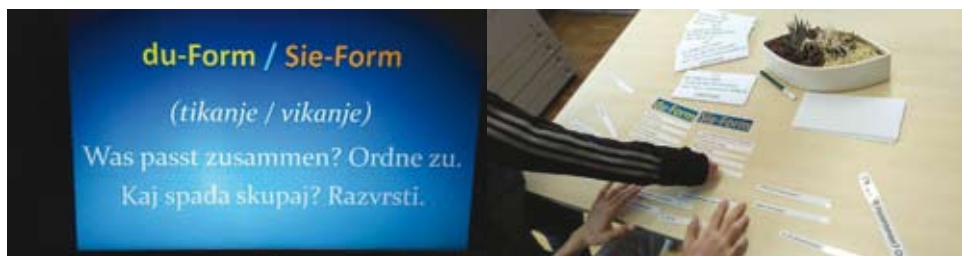
Slika 5: Plastificiranje natisnjenega gradiva (Vir: Božič, 2020)

V četrti fazi smo natančno izrezali vprašanja in odgovore – kartončke (Slika 6).

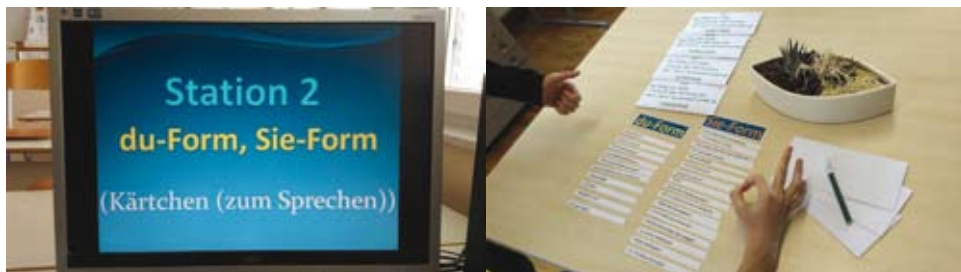
Slika 6: Izrezovanje plastificiranega gradiva (Vir: Božič, 2020)

V peti fazi so učenci razporedili vprašanja in odgovore glede na tikanje in vikanje, njihovo delo sem nadziral (Slika 7). Učenci imajo možnost samokontrole s pomočjo priloženih rešitev, ki so jih predhodno izdelali.

Slika 7: Preizkušanje učne postaje (Vir: Božič, 2020)

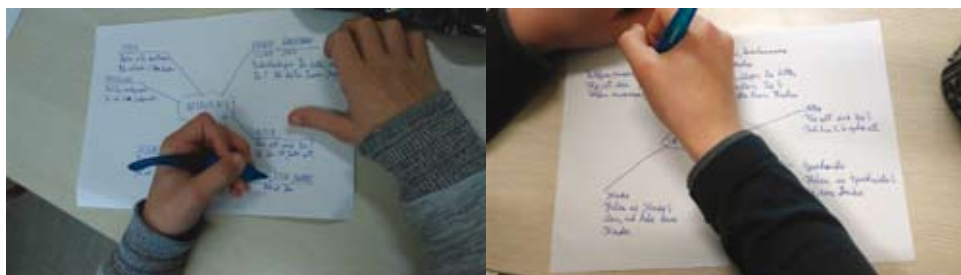
V tej fazi so se učenci preizkusili skozi bralno razumevanje, kjer so ustrezno razporedili vprašanja in odgovore glede na tikanje in vikanje, nato še skozi govorno sporočanje, kjer so odigrali dialoga v obeh vlogah – zastavljavca vprašanj in dajanja odgovorov nanje (Slika 8).

Slika 8: Končna podoba druge učne postaje (Vir: Božič, 2020)

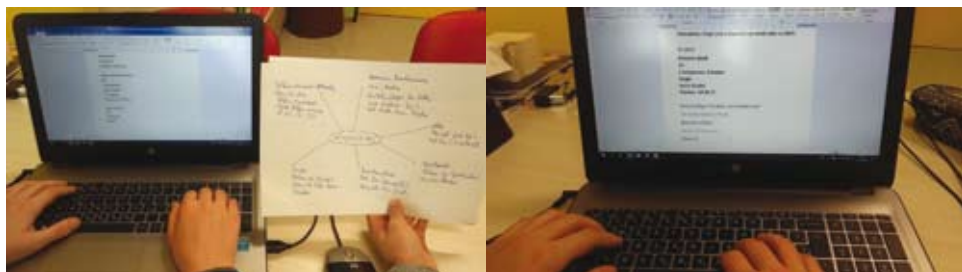
2.4 Tretja učna postaja: intervjuji

Namen intervjujev je govorno sporočanje v dialogu. Osrednji cilj je, da učenci motivirano razvijajo komunikacijske veščine in suverenost pri javnih nastopih. Izdelava učne postaje je potekala v štirih fazah, izdelali smo štiri identične didaktične pripomočke. Prva faza je zajemala zbiranje idej za intervjuje. Učenci so v obliki miselnega vzorca zapisali splošna vprašanja z odgovori s primerom za vikanje, ki bi jih predvideli pri dialogu z intervjuvanjem neznanih ljudi (Slika 9).

Slika 9: Izdelava miselnega vzorca (Vir: Božič, 2020)

V drugi fazi smo besedilo pretipkali na računalnik, kjer smo dodali podatke za deset različnih oseb, polovico za vsak spol. Izmislili smo si nemška imena in priimke, starost, številčnost družinskih članov, zakonski stan in informacije o telefonskih številkah (Slika 10).

Slika 10: Tipkanje podatkov o desetih osebah, vključno z zgledom intervjuja (Vir: Božič, 2020)

V tretji fazi smo natipkane podatke in primere natisnili ter plastificirali (Slika 11).

Slika 11: Plastificiranje natisnjenega gradiva (Vir: Božič, 2020)

V četrti fazi smo izrezali podatke desetih izmišljenih oseb in primer intervjuja ter dobili kartončke (Slika 12).

Slika 12: Izrezovanje plastificiranega gradiva (Vir: Božič, 2020)

Peta faza je bila namenjena preizkušanju izdelanega didaktičnega pripomočka - uprizoritvijo intervjuja v parih. Najprej je eden izmed učencev iz kupa izvlekel kartonček s podatki osebe, drugi ga je s pomočjo priloženega zgleda dialoga intervjuval, nato sta vlogi zamenjala (Slika 13). Učna postaja vključuje primer dialoga za zgled, zato lahko učenci samostojno prekontrolirajo nalogo.

Slika 13: Preizkušanje didaktičnega pripomočka (Vir: Božič, 2020)

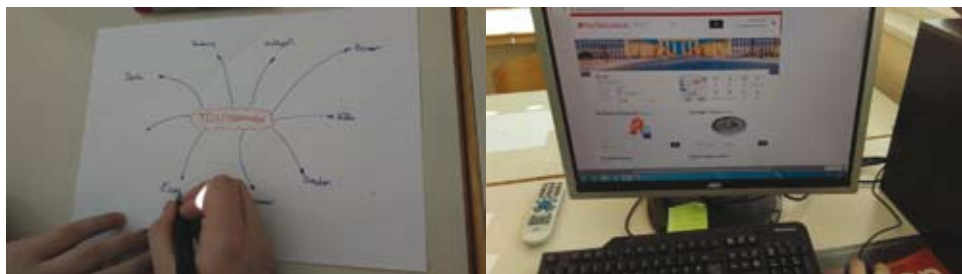
Učencem je bila učna postaja zanimiva, poučna, zabavna, ovrednotili so jo kot odlično (Slika 14).

Slika 14: Končna podoba tretje učne postaje (Vir: Božič, 2020)

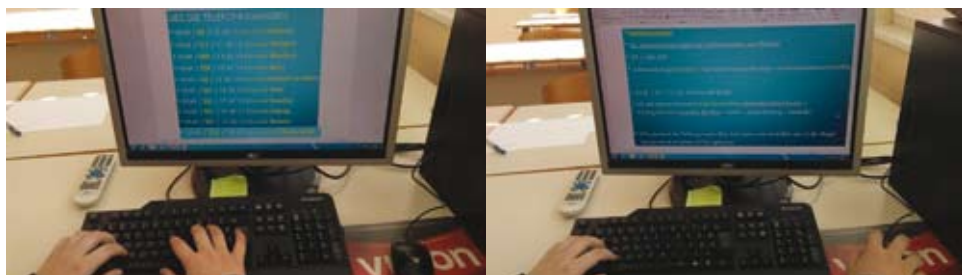
2.5 Četrta učna postaja: telefonske številke

Pri četrti učni postaji smo izdelali plastificiran kartonček s telefonskimi številkami večjih nemških mest z nacionalno klicno kodo Nemčije. Učenci so urili govorno sporočanje in slušno razumevanje. Cilj postaje je ponoviti/utrditi izgovarjanje števil. Učno postajo smo izdelali s štirimi identičnimi didaktičnimi pripomočki. V prvi fazi smo naredili izbor in v obliki miselnega vzorca zapisali večja nemška mesta, katerih omrežne številke bi bilo dobro poznati. Na internetu smo poiskali klicno kodo Nemčije in omrežne številke večjih mest (Slika 15).

Slika 15: Izdelava miselnega vzorca (Vir: Božič, 2020)

V drugi fazi smo telefonske številke z nacionalno klicno kodo in omrežnimi številkami večjih nemških mest natipkali na računalnik. Natipkali smo zgled s pravilom izgovarjanja telefonskih števil, kjer števila izgovarjamo po dve ali tri hkrati (Slika 16).

Slika 16: Tipkanje telefonskih števil večjih nemških mest, vključno z zgledom pravila njihove izgovarjave (Vir: Božič, 2020)

V tretji fazi smo natipkane telefonske številke večjih nemških mest z zgledom in razlago natisnili in plastificirali (Slika 17).

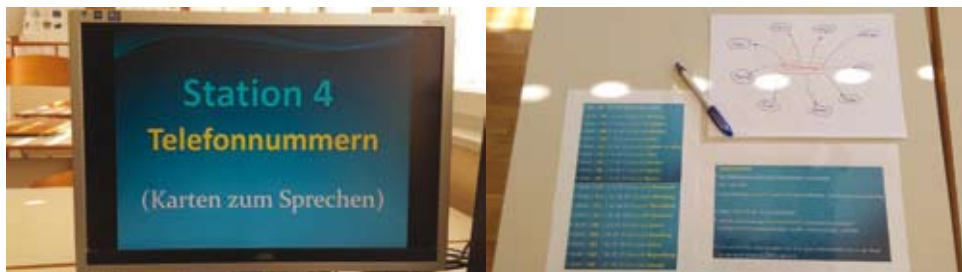
Slika 17: Plastificiranje natisnjenega gradiva (Vir: Božič, 2020)

V četrti fazi smo preizkusili didaktični pripomoček. Učenci so izmenično izgovarjali napisane telefonske številke, vključno z nacionalno klicno kodo in omrežno številko večjih nemških mest (Slika 18). Pri tej učni postaji je samokontrola dovolj, saj imajo zapisana pravila.

Slika 18: Preizkušanje didaktičnega pripomočka (Vir: Božič, 2020)

Učenci so pri izvedbi učne postaje ponovili/utrdili učno snov o izgovarjanju telefonskih števil in spoznali nemška mesta. Za postajo menijo, da je poučna in zanimiva, saj poleg učne snovi, spoznajo tudi nemška mesta (Slika 19).

Slika 19: Končna podoba tretje učne postaje (Vir: Božič, 2020)

2.6 Peta učna postaja: delo z učnim listom različnih tipov nalog na temo predstavitve

Cilj pete učne postaje je bil preveriti bralno razumevanje in pisno sporočanje, zato smo izdelali učni list z različnimi tipi nalog. Učenci s to izkušnjo reševanja učnega lista izpopolnjujejo bralne in pisne veščine, saj gre za izzive povezovanja, pisanja stavčnih elementov v pravilnem vrstnem redu in vstavljanja besedišča v stripovske oblačke. Izdelava učne postaje je potekala v petih fazah, izdelali smo po štiri učne liste in rešitve za preverjanje dela.

V prvi fazi smo izdelali učni list na temo predstavitve (tikanja in vikanja). Na prvi strani sta bila enostavnejša tipa nalog: povezovanje vprašanj in odgovorov ter pravilen zapis vrstnega reda stavčnih členov. Na hrbtni strani je bil zahtevnejši tip naloge: vstavljanje besedišča v stripovske oblačke. Ideje in zamisli smo zapisali v obliki miselnega vzorca. En učenec je strip ilustriral in izbran tekst napisal v pogovorne oblačke. Dodal je nabor besed, primernih za vstavljanje v strip (Slika 20).

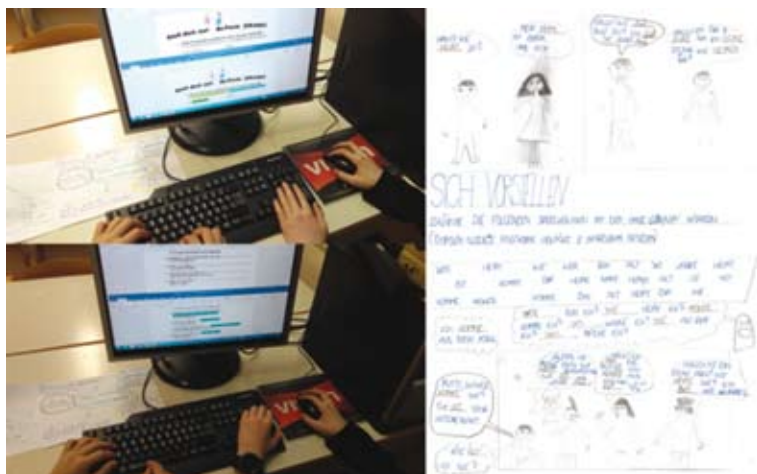
*Slika 20: Izdelava različnih tipov nalog na temo predstavitve
(Vir: Božič, 2020)*

Druga faza je bila namenjena pretipkavanju izdelanih nalog, vključno z naslovom učnega lista in navodili posameznih nalog ter skeniranju stripa oziroma naloge z vstavljanjem besedišča v stripovske oblačke (Slika 21).

Slika 21: Pretipkavanje različnih tipov nalog in skeniranje stripa (Vir: Božič, 2020)

V tretji fazi smo izdelali rešitve, kjer smo jih za sprednjo stran učnega lista natipkali, za hrbtno stran pa poskenirali, ko je učenec v stripovske oblačke vnesel besedilo (Slika 22).

Slika 22: Tipkanje rešitev in skeniranje rešenega stripa (Vir: Božič, 2020)

V četrti fazi smo učne liste in rešitve natisnili ter plastificirali (Slika 23).

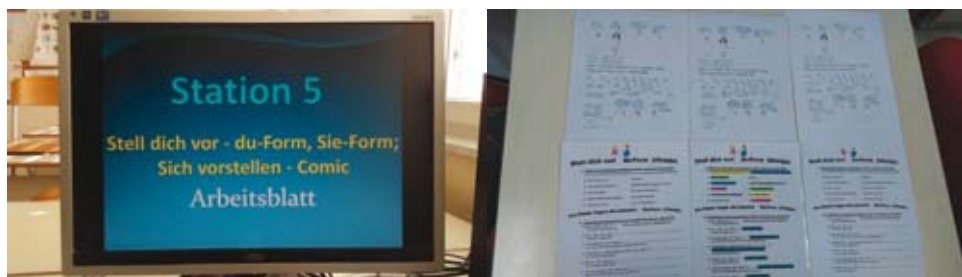
Slika 23: Plastificiranje natisnjenega gradiva (Vir: Božič, 2020)

V peti fazi smo didaktični pripomoček preizkusili z rešitvijo prednje strani učnega lista in popraviljanjem z barvico. Nato smo rešili hrbtno stran učnega lista in ga z barvico korigirali. S pomočjo izdelanih rešitev imajo učenci možnost samokontrole (Slika 24).

Slika 24: Preizkušanje didaktičnega pripomočka (Vir: Božič, 2020)

Učenci so ponovili/utrili že usvojeno znanje na dveh področjih: pri bralnem razumevanju in pisnem sporočanju. Postaja je učence zelo motivirala, ovrednotili so jo z odlično oceno, saj so bile naloge zanimive, kreativne, poučne, praktične in prilagojene posameznikovim sposobnostim (Slika 25).

Slika 25: Končna podoba pete učne postaje (Vir: Božič, 2020)

3 Zaključek

Učne postaje so se izkazale za izjemno motivacijsko orodje pri dosegu zastavljenega končnega in hkrati želenega cilja, ponavljanja/utrjevanja učne snovi. Vključena so bila štiri področja usvajanja tujega jezika: slušno in bralno razumevanje ter govorno in pisno sporočanje. Učenci so bili zainteresirani, marljivi in navdušeni, da smo izdelali nekaj, kar bo v prihodnje koristna izkušnja poučevanja nemščine. Skupina je poleg jezikovnih sposobnosti pokazala spretnosti na likovnem, računalniškem in tehničnem področju. Pri takem delu se pojavijo inovativne ideje, ki lahko izboljšajo kvaliteto didaktičnih pripomočkov. V prihodnje bo marsikatera skupina preizkusila naše didaktične pripomočke in jih dopolnila s kakšnim predlogom - strip bi lahko računalniško narisali, ustvarili krajši filmček, vaje, kjer bi učenci sami prišli do rešitev, učitelj bi jih zgolj nadziral. Menim, da je potrebno iti v korak s časom in se poleg fizičnih učnih gradiv, kot so knjige, delovni zvezki, CD-ji, posluževati tudi orodij na spletu, v obliki interaktivnega gradiva, videoposnetkov, delovnih zvezkov, pri katerih imamo možnost predvajanja slušnih posnetkov in ogleda videoposnetkov/filmčkov. Z motivacijskim pristopom jim lahko pomembno približamo in posredujemo znanje na prijeten način. Učenci naj bi še vedno imeli knjigo in delovni zvezek, saj bo takšen način pridobivanja znanja še vedno najučinkovitejši.

Viri in literatura

- Babič, L. (2017). Motivacija pri pouku nemščine. V Maček N. (ur.), Izzivi sodobnih učnih okolij – pristopi za učinkovito učenje za življenje. (str. 253–258). Moravče: Osnovna šola Jurija Vege.
- Božič, M. (2020). Interno gradivo. Trzin: Osnovna šola Trzin.
- Espinar Redondo, E. in Ortega Martin, J. L. (2015). Motivation: The Road to Successful Learning. Profile Issues in Teacher's Professional Development, 17(2), 125–136.
- Gardner, R. C. (2010). Motivation and second language acquisition: The socio-educational model. New York: Peter Lang Publishing.
- Lange, D. (2007). Lernen an Stationen. Praxis Geschichte.
http://friedemann-scriba.de/data/documents/Basics_Stationenlernen_Lange_PG-2007.pdf (Pridobljeno 23. 6. 2020.)
- Reich, K. (2017). Stationenlernen. <http://methodenpool.uni-koeln.de/download/stationenlernen.pdf> (Pridobljeno 25. 6. 2020.)

UČENJE STRPNOSTI

TEACHING TOLERANCE

Mihaela Hozjan

prof. nemšine in angleščine

Prva osnovna šola Slovenj Gradec

mihaela.hozjan@guest.arnes.si

Lektorica strokovnega članka: Božidarka Vivat

Povzetek

Vsak učenec, vključen v šolski sistem, se sreča s strpnostjo oz. nestrpnostjo. Žal, učenci pogosto niso opremljeni z orodji, ki bi jim pomagala razrešiti njihove težave, zato so v stiski, zmedeni ali pa jezni. Noben od teh občutkov pa jim ne koristi. Vsi se strinjamo, da bi se morali učenci o strpnosti učiti tudi v šoli, toda kako in ob kateri priložnosti? Pogosto predvidevamo, da učenci natančno vedo, kaj je strpnost in da so to znanje prinesli od doma, od staršev. Toda ali je res tako? Ali odrasli natančno vemo, kaj je strpnost in je ne zamenjujemo s potuho? Kot razredničarki razreda, v katerem sta tudi dva učenca s posebnimi potrebami, mi je zelo pomembno, da se učenci urijo v strpnosti. Posledično sem se pri pripravljanju razrednih ur tudi sama poglobljala v svoje razumevanje strpnosti, potrpežljivosti in sprejemanja. Za tekoče šolsko leto sem si zadala cilj, da učenci ozavestijo in razumejo nestrpnost v svojem vsakodnevnom življenju in odnosih. Osredotočila sem se na stereotipe, obrekovanje in izključevanje vrstnikov. Učenci so skozi pogovor in različne socialne igre spoznavali svoj odnos do sovrstnikov in sveta. V ta namen smo sodelovali tudi v projektu strpnost, ki ga vsako leto organizira Izobraževalni center Eksena. Projekt učence ozavešča o nestrpnosti, hkrati pa jih spodbuja k strpnosti. V obdobju enega leta so naše razredne ure postale zaupno okolje, kjer so se učenci soočali sami s seboj, se izražali pred vrstniki, tudi kadar niso pokazali svojih najlepših platí. Postali so bolj tolerantni do svojih sošolcev s posebnimi potrebami in bolj povezani kot razred.

Ključne besede: strpnost, nestrpnost, razredna ura, potrpežljivost, izključevanje vrstnikov

Abstract

Every student that goes through the school system crosses paths with tolerance or better said intolerance. Very often the students aren't equipped with tools to help them, so they either feel frustrated and confused or angry and none of these feelings are good for them. We all agree that tolerance

should be taught at school, but how and at what occasion? We assume that everybody knows what tolerance is and that children have that knowledge from home, where parents are supposed to teach them. But is it so? Do we adults truly understand tolerance? For me, as a class teacher of two students with special needs, it was very important to start working on tolerance. And while preparing my class lessons I was exploring my understanding of tolerance, patience and acceptance. My goal for one year was for students to see and understand intolerance in their everyday life and relationships. I focused on stereotypes, gossiping, social exclusion and peer rejection. With different social games and conversations the students learned about their relationships with peers and their world attitude. We took part in the project- Tolerance that is organized by Izobraževalni center Eksena and helps students understand intolerance on one hand and encourages them to be more tolerant on the other. In the course of one year our class period became a trustful environment where the students started to express themselves, their feelings in front of their peers, even when they did not show their best side. They became more tolerant to their classmates with special needs and better connected as a class.

Keywords: tolerance, intolerance, class period, patience, peer rejection

1 Uvod

Kot razrednik se vsako leto srečujem s spori učencev, ki v veliki meri temeljijo na nestrpnosti in nerazumevanju drug drugega. Reševanje teh sporov me vedno znova pripelje do spoznanja, da učence pogosto naučimo, da morajo biti strpni in sprejemati druge, v resnici pa tega ne zmorejo. V večini primerov se niti zavedajo ne, da svoje vrstnike obsojajo in zasmehujejo, čeprav na zunaj, pred odraslimi tega ne pokažejo.

Ker imamo v razredu učence s posebnimi potrebami, ki so pogosto deležni prikritega šikaniranja s strani sošolcev, sem se odločila, da razredne ure posvetimo tem problemom. Moj namen je bi predvsem, da učence ozaveštim, kako delujejo predsodki, obsodbe in stereotipi, ki se jih sploh ne

zavedamo. V ta namen sem izbrala različne dejavnosti za razredne ure in nekaj od teh jih v nadaljevanju predstavljam.

2 Primeri razrednih ur

2.1 Razredna ura 1: izražanje predsodkov in obsodb

Namen:

- učenci spoznajo, da pogosto ljudi ocenjujemo na podlagi njihovega videza in ne vemo, kakšni dejansko so
- učenci ozavestijo, kako tudi vsakodnevno ljudi ocenjujejo na prvi pogled

Dejavnost 1:

Učenci si ogledujejo slike različnih ljudi, ne da bi vedeli, kdo so ti ljudje in kakšni so.

Učence nagovorim, da povedo o slikah to, kar jim pride na pamet, kaj si mislijo o teh ljudeh.

*Slika 1 Ingvar Kamprad
Vir: Staticflickr, 2016*

Učenci slike opisujejo brez zadržkov: »Star dedi, malo nor, ni čisto pri sebi, ima Alzheimerjevo, klošar....«

*Slika2 Samantha Lewthwaite
Vir: Encrypt, 2016*

Opisi učencev: »Mlada mamica, premlada za otroke, najstniška mama, lepo skrbi za otroke...«

*Slika 3 Jeremy Meeks
Vir: Independent, 2016*

Opisi učencev: »Dober tip, maneken, ima ogromno denarja, je slaven, bogat, giblje se v zvezdniških krogih...«

*Slika 4 Maturantje
Vir: Dailymail, 2016*

Opisi učencev: »Važiči, bogataši, avtomobile so dobili od staršev, denar so si prislužili s prodajo drog, lepi in neumni...«

Ko končajo s komentiranjem, jim povem, kdo so v resnici ljudje na slikah.

Slika 1: Ingvar Kamprad, ustanovitelj podjetja IKEA

Slika 2: Teroristka White Widow

Slika 3: Jeremy Meeks- zapornik, aretiran zaradi uporabe orožja, član tolpe...

Slika 4: Mladi iz revnega predela Londona, ki si za maturantski ples izposodijo avtomobile, da se vsaj enkrat v življenju uredijo in pripeljejo kot gospodje

Dejavnost 2:

Učence povprašam, kako v svojem življenju ocenjujejo ljudi ter če so kdaj koga narobe ocenili. Skoraj vsak učenec pove zgodbo, kako je ocenjeval svoje sošolce, preden jih je spoznal in ugotovil, da so popolnoma drugačni.

2.2 Razredna ura 2: Stereotipi

Namen:

Učenci spoznajo, kako vsak narod opredelimo s stereotipi, za katere sploh ne vemo, če držijo.

Dejavnost 1:

Učence vprašam, kakšni so evropski narodi. Naštejejo nekatere značilnosti: npr. Italijani jedo samo testenine, Nemci so natančni, Črnogorci so leni...

Dejavnost 2:

Učenci opišejo, kakšen je tipičen, stereotipen Slovenec.

Janez je Slovenec. Janez je pameten. Piše se Slovenec. Janez nosi bele hlačke. Janez je kmet. Janez rad dela zunaj. Janez ima kmetijo. Rad ima narodno-zabavno glasbo. Janez je prijazen. Ima črne škornje. Janez je tajni agent za SOVA. Rad posluša Slavka Avsenika. Rad ima živali. Je gozdar. Janez živi pod Peco. Janez je pijanec. Rad je potico. Je skromen in zavesten Slovenec. Njegov sin je Janezek. Hodi v toplice. Včasih je bil reven, zdaj je pa bogat.

Dejavnost 3:

Z učenci se pogovorimo o stereotipih, ki so vezani na narodnost in državo.

Ogledamo si stereotipe o Slovencih in se pogovorimo, koliko so ti stereotipi resnični za njih.

2.3 Razredna ura 3: izražanje predsodkov in obsodb

Namen:

- učenci spoznajo, da na podlagi stereotipov pogosto od ljudi pričakujemo neko vrsto obnašanja in ravnanja
- učenci spoznajo, da imamo ljudje glede iste osebe zelo različna pričakovanja

- učenci ozavešajo, kako se je tudi od njih kdaj pričakovalo določeno vedenje glede na njihove značilnosti, ali pa so takšno vedenje oni pričakovali od koga

Dejavnost 1:

Učencem povem, da se odpravljajo na enomesečno potovanje na katerem si morajo prevozno sredstvo deliti s še štirimi osebami. Na izbiro imajo zelo različne ljudi. Lahko izberejo le štiri in utemeljijo svojo izbiro.

1. bodybuilder
2. invalid
3. begunec iz Sirije
4. rock zvezdnik s kitaro in marihuano
5. upokojenka, ki slabo vidi
6. mama z dojenčkom
7. muslimanski duhovnik
8. nuna
9. blondinka
10. hipijevka
11. obritoglavec
12. avtist
13. ženska, ki se pogovarja s svojo mačko
14. debela gospa srednjih let s polno torbo čokolade
15. aktiven športnik

Dejavnost 2:

Učenci se razdelijo v manjše skupine. Naredijo skupen seznam 4 ljudi, s katerimi bi potovali in 4 ljudi s katerimi nikakor ne bi potovali in razložijo zakaj. Vsaka skupina predstavi svoj seznam in pojasni zakaj.

Učenci imajo možnost videti, kako različno dojemamo isto osebo, saj bodo nekateri npr. rock zvezdnika videli kot zabavnega in želeli, da gre z njimi, drugi pa ravno obratno.

Dejavnost 3:

Pogovorimo se o tem, kako v vsakodnevnem življenju pričakujemo od drugih ljudi določeno ravnanje, prav tako pa ostali ljudje od nas. Npr. ena učenka pove, da kadar sta skupaj z bratrancem iste starosti, vedno od nje pričakujejo bolj odgovorno ravnanje, ker je punca in ker je večja od njega (Zdravje v šoli, 2019).

2.4 Razredna ura 4: Mednarodni dan strpnosti 2017: prekrita nestrpnost

Ura izvedena po pripravi Izobraževalnega centra Eksena

Namen:

- Učenci spoznajo, kaj je strpnost, kaj je nestrpnost in kaj je prekrita nestrpnost
- Učenci izrazijo svoje občutke, izkušnje skozi literarno delo
- Učenci se zavedajo posledic prikrite nestrpnosti
- Učence spodbujamo k negovanju strpnih in spoštljivih odnosov

Dejavnost 1:

Z učenci se pogovorim kaj je strpnost, nestrpnost ter prikrita nestrpnost (izločanje, šikaniranje, ignoriranje), ter jim podam definicije in primere

Dejavnost 2:

Učenci povedo, katere vrste prikrite nestrpnost opazijo med sovrstniki v šoli, doma, na igrišču....

Dejavnost 3:

Učenci v sestavku, pesmi, stripu... opišejo situacijo, ko so bili žrtev prikrite nestrpnosti in opišejo svoje občutke pri tem. Če želijo, svoje delo predstavijo sošolcem.

Primer izdelka:

Ko sem prišel na šolo sem imel občutek, da so vsi do mene nestrpni, ker so se pogovarjali o meni. Tudi zame so bili precej drugačni. Moj prvi prijatelj je bil Maj, mogoče tudi Žan. Rad sem imel Tiborja, ki zdaj živi v Ljubljani.

V četrtem razredu je Marcel postal nestrpen do mene. Začel je govoriti slabe stvari o meni, a zdaj v 6. razredu je že bolje. Se dobro razumeva pri plesu, ki ga oba trenirava. Tudi jaz sem kdaj nestrpen do Jana, a ne več tako pogosto. Mislim, da je bil že vsakdo kdaj nestrpen do koga.

Ljudje smo po navadi nestrpni do drugih nacionalnih, etničnih, verskih in jezikovnih skupin. Prav tako smo nestrpni do beguncev, priseljencev, ter drugih ranljivejših skupin znotraj družbe (homoseksualci, invalidi, duševno prizadeti).

Za mednarodni dan strpnosti je določen 16. 11.

Razmišljal sem o tem, kaj lahko jaz naredim, da bo nestrpnosti manj. Odločil sem se, da bom vse, ki so drugačni od mene, poskušal sprejeti, takšne, kakršni so. Prav tako se bom o vsakem drugačnem razmišljanju, vedenju ali prepričanju čim bolj seznanil, tako da bom veliko prebral, se pogovarjal z ljudmi in potoval.

Prepričan sem, da če se spremenim jaz, je to največ, kar lahko naredim.
(Neimenovan avtor)

2.5 Razredna ura 5: Mednarodni dan strpnosti 2018: »stop obrekovanju«

Ura izvedena po pripravi Izobraževalnega centra Eksena

Namen:

- Učenci ozavestijo pomen strpnosti
- Učenci izrazijo svoje občutke, izkušnje skozi literarno delo
- Učenci se zavedajo posledic obrekovanja
- Učence spodbujamo k negovanju strpnih in spoštljivih odnosov

Dejavnost 1:

Z učenci preberemo pravljico Opravljiva sosedka (Ženska, ki je vedno obrekovala svoje sosede, je prišla pred sodnika. Ta ji je za kazen naložil, da po polju raztrese perje. Nato je moralo to perje pobrati nazaj v vrečo. Ugotovila je, da je to nemogoče, tako kot je nemogoče nazaj pobrati vse neresnične in žaljive izjave o ljudeh)

Dejavnost 2:

Z učenci se pogovorim, kaj je obrekovanje- širjenje neresnic z namenom, da bi ljudi oškodovali, ponižali... Učenci povedo, če so tudi sami kdaj doživeli obrekovanje in svoje občutke ob tem, ter če so oni kdaj koga obrekovali.

Učencem predstavim 5 preprostih korakov za preprečevanje obrekovanja.

Dejavnost 3:

Učenci v sestavku, pesmi, stripu... opišejo situacijo, ko so bili žrtev obrekovanja in opišejo svoje občutke pri tem. Opišejo lahko tudi, če so kdaj koga obrekovali, zakaj in kaj so ob tem spoznali. Če želijo, svoje delo predstavijo sošolcem.

Primer izdelka:

DD Premisli kaj rečeš

» Nekoč ena ženska je živela,
dober besedni zaklad je imela.

Kadar kaj je slišala,
čisto nič ni razmišljala.

Povedala naprej je čisto vse,
kar naokrog govorilo se je.
Na koncu pred sodnike je prišla,
nalogo prvo le opravila.

Sodniku obljubila je,
da se njeno opravljanje končalo je.
Ker prvič bila pred sodnikom je,
brez hude kazni odnesla jo je.

Spoznala je,
le malo resnice in nekaj laži,
ter v srcu in duši že zaboli.«

(Neimenovan avtor)

3 Zaključek

Razredne ure na temo strpnosti sem izvajala skozi celo šolsko leto. Sprva so bili učenci zadržani, saj so se bali izraziti svoje resnične občutke. Ko pa so dojemali, da za to ne bodo kaznovani ali predstavljeni kot slabi, so se sprostili. Začeli so opazovati, kako ljudje funkcioniramo v vsakodnevem življenju in kakšne posledice imamo zaradi tega v medsebojnih odnosih. Drug z drugim so delili tudi osebne zgodbe, saj so čutili, da so v varnem okolju. S tem so se povezali kot razred in njihovi odnosi so postali lepši in strpnejši.

Razredne ure s tematiko strpnosti prav gotovo prispevajo k boljšemu vzdušju in odnosom v razredu. Vsekakor pa bi bilo v našem osnovnem šolstvu potrebno razmisliti tudi o bolj strukturiranem in enotnem vpeljevanju vsebin, s katerimi bi mladostnike naučili tudi pomembnih življenjskih veščin kot so dobri in strpni medsebojni odnosi.

Viri in literatura

Staticflickr, 2016. https://live.staticflickr.com/153/415081519_c6c6f0fb12_b.jpg
(Pridobljeno 25. 4. 2016.)

Encrypt, 2016. https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn%3AAND9GcSUcftQcUriYCUYY1jPglZqOxsA6vT7hXuU59993L6FTS_9FL2B&usqp=CAU (Pridobljeno 25. 4. 2016.)

Independent, 2016. <https://www.independent.ie/incoming/c91fe/30373286.ece/AUTOCROP/w1000/meeks%20givenchy.jpg> (Pridobljeno 25. 4. 2016.)

Dailymail, 2016. https://i.dailymail.co.uk/i/pix/2013/07/19/article-2370195-1AE36015000005DC-190_964x642.jpg (Pridobljeno 25. 4. 2016.)

Zdravje v šoli, 2019. http://www.zdravjevsoli.si/attachments/article/217/Pvoranca%20RavnarAZREDNE%20URE%20ZA%20VSE%20NAS_15032011.pdf (Pridobljeno 21. 4. 2019.)

USTVARJALNOST PRI RAZREDNIH URAH

CREATIVITY IN CLASS LESSONS

Nace Pruš

prof. športne vzgoje

Prva osnovna šola Slovenj Gradec

nace.prus@guest.arnes.si

Lektorica strokovnega članka: Tanja Grčar

Povzetek

V letošnjem šolskem letu mi je bila po treh letih ponovno dodeljena vloga razrednika. Če sem se morda zadeve v preteklosti loteval bolj po "klasični metodi", pa sem se odločil, da bom tokrat poskušal biti malo bolj ustvarjalen. Želel sem preizkusiti različne aktivnosti, ki bi na otroke delovale kar se da povezovalno. Razred mojih sedmošolcev je bil v septembru na novo sestavljen, pridružila se mu je tudi skupina šestih učencev iz podružnične šole. Želel sem, da bi razred deloval homogeno, kot na novo povezana celota. Po pregledovanju različne literature in brskanju po lastnih idejah sem si začel ustvarjati izbor dejavnosti za razredne ure. Izvajali smo razne aktivnosti (delo v kuhinji gospodinjske učilnice, žongliranje, ustvarjalne predstavitve...), ki so učence zelo pritegnile. Radi so se odzivali in si želeli ponovnih ponovitev. Seveda vse ni bilo idealno in občasno so se še pojavljale tudi vzgojno problematične situacije, katerih reševanja sem se loteval sproti in z osebno angažiranostjo. Če so mi v preteklosti razredne ure predstavljale precejšnje breme, pa imam sedaj občutek, da so vse kar nekako prekratke. Glede na to, da je večina učenčevega bivanja v šoli namenjena učni storilnosti, menim, da so razredne ure za otroke zelo dobrodošle, saj se lahko tam sprostijo, se izkažejo na svoj način, ne obremenjujoč se z ocenami. Spoznavamo se v bolj pristni luči, povedo lahko svoja mnenja in se kritično odzivajo na poglede drugih. Upam, da bodo sadovi dela pri teh urah vidni še dolgo po koncu njihovega osnovnega šolanja.

Ključne besede: razrednik, razredna ura, tretja triada, ustvarjalnost, povezovalnost.

Abstract

This year, after three years, I was reassigned to the role of class master. If in the past I might have been using more "classical methods", I decided that I would try to be a little more creative this time. I wanted to try out different activities that would have a cohesive effect on children. My seventh grade

class was newly assembled in September and joined by a group of six pupils from our branch school. I wanted the class to function homogeneously as a newly connected whole. After looking through various literatures and browsing through my own ideas, I began to create a selection of activities for the class lessons. We performed all kinds of actions (preparing meals in classroom kitchen, juggling, creative presentations...) which were very appealing to the pupils. They were very responsive and wanted more repetitions. Of course, everything was not ideal and occasionally there were also behaviorally problematic situations, to which I responded quickly and with personal involvement. So, if in the past class lessons were a big burden for me, I now feel like all the lessons go by too quickly. Considering that most of the pupil's stay in school is devoted to learning, I think that class lessons are very welcome for children as they can relax, show their own ways without burdening themselves with grades. We get to know each other in a more genuine light as they can express their opinions and respond critically to the views of others. I hope that the benefits of these lessons will be visible long after the end of their primary education.

Keywords: class master, class lesson, third triad, creativity, cohesiveness.

1 Uvod

1.1 Vloga in delo razrednika

Razred je socialna skupina, v kateri posameznike med seboj nekaj povezuje. Zanj je značilno, da imajo v njej člani različne vloge, da medsebojno sodelujejo, obstajajo pa tudi določena pravila obnašanja in posledično sankcije. Na dobre odnose in sožitje znotraj skupine vplivajo dobra dejanja, lepe besede in pozitivno mišljenje (Zorko, 2009, po Marentič Požarnik, 1988).

Temeljno nalogo razrednika med drugim predstavlja oblikovanje razreda. V sklopu razrednih ur poišče skupne cilje in postavi skupne dogovore. Pozoren je na komunikacijo ter na oblikovanje skupinske identitete in pripadnosti (Zorko, 2009, po Pušnik idr. 2002).

Vloga razrednika je v našem šolskem prostoru že precej močno zasidrana. Na splošno naloge razrednika delimo na administrativne in pedagoške. Pri prvih gre za urejanje dokumentacije, spričeval, opravičevanje ur in podobno. (Kunstelj 2001, v Žagar idr. 2001).

Pri pedagoškem delu naj bi razrednik opravljal dvojno: preprečeval probleme v razredu in ukrepal, ko se problemi že pojavijo. Učinkovitost obojega ima vpliv na boljši učni uspeh ter boljše vzgojno izobraževalne rezultate. Spremljati mora odzivnost in aktivnost učencev v učnem procesu, išče pomoči potrebne in obenem ugotavlja, kdo bi na katerem področju zmožel doseči še kaj več. Pri tem se povezuje z drugimi učitelji, šolsko svetovalno službo in vodstvom šole.

Opaziti mora učence, ki s svojim odstopajočim vedenjem želijo vzbujati pozornost. Če je namreč ne dobijo v šoli, jo bodo poiskali drugje (vrstniki, njemu enaki), kar pa lahko ima škodljiv vpliv tako na posameznika kot na družbo. Problematiko, ki je vezana na ure pouka oziroma na konkretne predmete, naj najprej rešuje vsak učitelj sam, razrednik se po potrebi vključi kasneje.

Pomembno je grajenje dobrega medsebojnega odnosa z učenci, ki ga je potrebno razvijati in vzdrževati. Treba je neprestano spremljati otrokovo "izvenšolsko" življenje, ga po njem povprašati, podebatirati, vplesti v pogovor lastne podobne izkušnje. Učenci morajo spoznati, da jih razumeš, da jih vidiš kot osebe in ne le kot šolarje z ocenami.

Vsakdo jemlje vlogo razrednika malo drugače. Enim učiteljem je to najmanj pomembna vloga v pedagoškem delu, drugim pa najbolj. Sam se uvrščam nekje v sredino. Menim, da lahko razrednik s svojo tiho prisotnostjo in preudarno angažiranostjo veliko pripomore k razredni klimi in medsebojnim odnosom. Nisem torej med tistimi, ki mislijo da bodo s svojimi razrednimi

urami "rešili svet". Spreminjanje drugih je lahko zelo nevhvaležno delo in pretirana zagretost lahko večkrat prinese tudi nasprotno učinke.

1.2 Razvojna stopnja otrok

Prevzel sem razredništvo učencev sedmih razredov, torej 12 do 13 letnike. Pri delu z njimi je potrebno upoštevati dejstvo, da se tu začenja prehod v puberteto, pri dekletih malo prej kot pri fantih. Faza ugajanja učitelju je minila, nastopi čas, ko postanejo pomembnejši vrstniki (Žagar, 2001). Želijo se izkazati pred njimi, nekateri celo na račun kljubovanja odraslim. Vedno bolj želijo biti podobni drug drugemu, še vedno je močna ločnica med fanti in puncami, ki pa se počasi začenja brisati.

1.3 Ustvarjalnost

Ustvarjalnost je v današnjem času vsesplošnega hitrega napredka in tekmovalnega načina življenja vsekakor izredno pomembna. Omogoča nam lažje prilagajanje, z njeno pomočjo lahko rešujemo različne probleme, tako na osebni kot na družbeni ravni (Petretič, 2012).

V tem kontekstu predstavlja učitelj pomemben dejavnik za razvoj ustvarjalnosti pri svojih učencih. Inovativnost, kreativnost in navdihujoče delovanje bi morali iz učencev izveči njihove ustvarjalne potenciale. Učitelj mora ustvariti okolje, v katerem bodo otroci motivirani z željo po raziskovanju in preizkušanju novosti. Ustvarjalni proces naj poteka počasi in s tem vpliva na posameznikovo družabno, čustveno in intelektualno sfero ter obenem poskrbi za njihovo dobro počutje v delovnem okolju (Velikonja, 2015).

2 Primeri dejavnosti pri razrednih urah

2.1 Žongliranje

Sam sem se v srednji šoli naučil osnovnega žongliranja s tremi žogicami in odločil sem se, da bi to spretnost prenesel naprej na svoje učence. Prinesel sem vrečko odsluženih teniških žogic, si zamislil preprost metodični postopek in počasi smo začeli. Najprej smo imeli eno žogico, nato dve. Skakale so sem ter tja, stenski portreti v učilnici za slovenščino, sicer naši matični učilnici, so bili v stalni nevarnosti. Otroci so si v parih ali trojkah med sabo pomagali, si svetovali in si kazali naučeno. Pozival sem jih, da bi občasno povadili tudi doma in nekateri so se tega zares lotili. Napredek je bil iz ure v uro očitnejši in počasi so se že začeli bližati končni izvedbi.

2.2 Morilec

Pred leti sem na enem od taborov ČŠOD spoznal zelo zanimivo različico igre Morilec, ki je takrat otroke zelo prevzela. Sklenil sem, da jo bom poskusil izvesti tudi z mojim razredom. Igra med izvajanjem zahteva popolno tišino in zatemnjen prostor, kar da že samo po sebi poseben učinek. Učenci se po določitvi morilca začno sprehajati po učilnici in se medsebojno rokujejo. Učenec, ki je morilec in ga skrivaj določim jaz, s posebnim gibom palca ob rokovanju umori žrtev, ki pa umre šele deset sekund po tem. Ko žrtev dokončno umre, pade po tleh. Približno pet do deset učencev pred koncem, pa se preživeli usedejo in poskušajo odkriti morilca.

V prvi uri smo izvedli tri ponovitve in morilca so vselej precej uspešno odkrili. Bili so zelo navdušeni in kar niso imeli dovolj.

2.3 Prodajamo na Bolhi

Ena izmed dejavnosti je bila tudi prodajanje sošolca. Učence sem razdelil, kolikor je bilo možno, v po spolu mešane pare. S tem sem želel razvijati povezanost in izboljšati medsebojne odnose med fanti in puncami. Po

učilnici so se morali sprehajati 5 minut in poskušati izvedeti čim več en o drugem. Nato so morali svojega partnerja predstaviti v čim boljši luči. Moram priznati, da si nisem mislil, da se bodo tako zagreli. Večina predstavitev je bila res originalnih in izvale so salve smeha. Le nekateri so poskušali biti malo žaljivi (predvsem fantje do punc), a so hitro uvideli, da to ne sovпада z osnovno zamislijo te vaje.

2.4 Topli sendviči

Otroci zelo radi delajo praktične stvari, zato sem jim predlagal, da bi si na eni razredni uri pripravili tople sendviče. Takoj so se strinjali in začeli smo z organizacijsko pripravo. Pogovorili smo se, kaj bi potrebovali, kaj je potrebno pripraviti in kaj se je treba dogovoriti.

Slika 1: Začetna priprava (Vir: avtor)

Najprej smo seveda določili živila: salame, sir, toast, kečap, pijača. Učenci so se sami javili, kaj bi kdo prinesel. Kljub prvotnemu zagotavljanju, kaj vse bo kdo "zrihtal", smo se naposled le dogovorili, da bi vsak prinesel po en evro za nabavo potrebnih živil. Čisti računi, dobri prijatelji.

Rezervirati je bilo potrebno gospodinjstvo učilnico s pečicami ter se dogovoriti s kuhinjo za potrebne pripomočke (kozarci, vse za pomivanje in brisanje posode). Vsak je je moral imeti svojo zadolžitev. Bilo je kar nekaj

zapletov glede opravljanja nalog (eni bi vse, drugi ne bi nič), vsi pa so se strinjali, da zadevo izpeljemo.

Zadnji petek pred jesenskimi počitnicami nam je uspelo. Učenci so že pred začetkom ure vse pripravili in lahko smo začeli s pečenjem. Kot dogovorjeno je vsak dobil dva kosa in začetek dneva pouka še nikoli ni bil tako slasten. Naključje pa je hotelo, da je bil ta dan tudi moj rojstni dan. Učenci so me presenetili s preprostim darilom, jaz pa sem njih povrhu jih počastil s sladolednimi lučkami.

Slika 2: Končni izdelek (Vir: avtor)

2.5 Zgodbica s pomočjo Duplo kock

Učence sem razdelil v štiri skupine in s pomočjo izposojenih Lego Duplo kock iz oddelka 1. razreda podaljšanega bivanja so morali sestaviti zgodbo. Vsaka skupina si je iz škatle nabrala svoje kocke. Predlagal sem jim različne žanre (kriminalka, komedija, tragedija, romantika...), nato pa so imeli 10 minut časa, da so si vse pripravili.

Slika 3: Priprava (Vir: avtor)

Predstavitve so potekale tako, da so se tri skupine zbrale okoli ene. Ta je najprej povedala naslov in glavne junake, nato pa svojo zgodbo čim bolj doživeto zaigrala. Tudi tu smeha ni manjkalo.

Slika 4: Predstavitev zgodbe (Vir: avtor)

2.6 Vi povejte, jaz se ne spoznam

V januarju smo obravnavali problematiko varne rabe interneta. Po nekaj osnovnih informacijah sem se zadeve, namesto dolgega predavanja, lotil po metodi: Vi povejte, jaz se ne spoznam. Dajali so mi predloge, kako izobraziti in zaščiti mojo devetletno hčerko, ki bi rada vstopila v svet družabnih

omrežij in spletnih iger. Zelo so se razgovorili, mi podajali nasvete, ki so sloneli na njihovih lastnih izkušnjah in so bili povezani z dejanji njihovih staršev. Razlagali so različne opcije omejitev, ki so jih deležni sami: časovne omejitve, telefoni samo v točno določenem obdobju dneva, prepoved zvečer in ponoči, razni starševski nadzori...

Na vprašanje, ali bi bile moje omejitve za hčerko potrebne, so se vsi enoglasno strinjali, da so. Kljub "starševskemu teženju" vidimo, da je to zelo potrebno in prinaša v otroška življenja sigurnost in oporo, da začitijo meje, znotraj katerih lahko varno delujejo.

2.7 Ugotovitve

Po prvem letu razredništva se že kažejo nekatere izboljšave v delovanju razreda. Ugotovljene so bile na podlagi primerjav s statističnimi podatki iz prejšnjega šolskega leta, individualnimi razgovori z učitelji ter lastnim opazanjem razvoja vedenjskih vzorcev posameznikov oziroma skupine v času od septembra do konca šolskega leta.

- število vpisov v mapo vzgojnih ukrepov se je v primerjavi z lanskim šolskim letom zmanjšalo iz 24 na 4,
- učenci se dobro razumejo, ustvarjajo se novi krogi prijateljstev,
- opazni so individualni vedenjski napredki pri vzgojno problematičnih učencih, so tudi bolj dovzetni glede izboljšav vedenja,
- morebitni osebni spori se rešujejo brez težav, ni se jim težko opravičiti (sošolcu, učitelju...),
- tudi sicer tihe učenke so spregovorile, upajo si povedati svoje mnenje,
- učitelji povedo, da se v razredu dobro dela.

3 Zaključek

Menim, da so bile opisane vsebine za razredne ure ustrezne. Jasno je, da prvi poskus izvedbe katerekoli pedagoške ure ni idealen in se takoj pokažejo

možnosti za izboljšave, a verjamem, da so bili cilji doseženi. Od učencev se sproti učim in s tem svoje pristope stalno prilagam.

Pri urah je bilo veliko ustvarjalnosti, pa nekaj razmišljanja, nekaj težkih debat, nekaj tudi igre in zabave. Otroci so se vseh nalog lotili resno in zavzeto. Zanimivo, da so tudi tisti, ki so po navadi "trši oreh", med delom praviloma postali zelo angažirani.

Bolj ko neke stvari želiš izvajati na silo, slabši je lahko učinek. Učencu zato ne moreš enostavno reči: zabavaj se, spoštuj jo, bodi empatičen. Kot mu tudi ne moreš reči: teci hitreje, vrzi dlje, zadeni vse mete na koš, če tega ni sposoben. Pomembno je, da skozi dejavnosti in naloge učenci vede ali nevede urijo določene sposobnosti in se v njih izboljšujejo. Tako postajajo boljši posamezniki, ki posledično bolje delujejo tudi skupaj kot razred.

Spoznal sem, da pretiravanje s povezovalnimi aktivnostmi fantov in punc v tej starosti ni preveč produktivno. Zdaj so še v obdobju, ko so še precej nastrojeni en proti drugemu. Minilo bo leto ali dve in do konca osnovne šole bodo sami od sebe postali nerazdružljivi.

Težko bi trdil, da je 7.b postal idealen, a odzivi učencev v smislu: a lahko še enkrat, a je že konec, drugič bi pa lahko..., puščajo dober občutek. Tvoje delo tako naleti na pozitivno med vrsticami podano povratno informacijo, kar pa pomeni največ in predstavlja glavno motivacijo za delo v naprej.

Viri in literatura

- Petretič, V. (2012). Kreativnost v timu (Diplomsko delo). Fakulteta za uporabne študije v Novi Gorici, Nova Gorica. <http://www.fuds.si/sites/default/files/diploma.pdf> (Pridobljeno 30.6.2020.)
- Velikonja, T. (2015). Učitelj kot ustvarjalni model. V Željeznov Seničar M. (ur.), Inovativnost in ustvarjalnost: zbornik (str. 11-14). Ljubljana: MiB.
- Zorko, P. (2009). Razrednik in njegovo vodenje razreda. Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta. Maribor. <https://dk.um.si/Dokument.php?id=8040> (Pridobljeno 30.3.2020.)
- Žagar, D., Brajša, P., Žemva B. idr. (2001). Razrednik: delo, vloga in odgovornost. Ljubljana: Jutro.

ZVOČNA KNJIGA – SODOBNA METODA UČENJA

MODERN METHOD OF LEARNING – AUDIO BOOK

Natalija Talan Fošnarič
mag. manag. izobr.

Šolski center Celje, Srednja šola za strojništvo, mehatroniko in medije
natalija.talan.fosnarc@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Mojca Drev Uranjek

Povzetek

Statistični podatki v Sloveniji in v svetu kažejo, da je prodaja knjig v zadnjih letih upadla. V tujini pomemben del prodaje predstavljajo zvočne knjige (angl. audio books), v Sloveniji pa se je izkazalo, da ljudje koncepta zvočnih knjig ne razumejo najbolje, prav tako se premalo založb ukvarja z njihovo izdajo. Na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije Šolskega centra Celje smo izdelali zvočno knjigo z naslovom Akcidenčne tiskovine. Z dijaki smo namreč ugotovili, da ljudje danes veliko časa preživimo na poti, uporabljamo mobilne telefone s slušalkami in pripovedim raje sledimo z ušesi kot z očmi. V programu Adobe XD smo oblikovali celostno grafično podobo aplikacije zvočne knjige za mobilni telefon z naslovom Akcidenčne tiskovine. V radijskem studiu smo posneli učno vsebino desetih poglavij in povzetek. Ker si lahko pri učenju pomagamo z različnimi metodami učenja, smo nato izvedli sodobno učno uro, kjer je polovica dijakov brala učno vsebino, druga polovica pa je isto vsebino poslušala. Branje in poslušanje učne vsebine smo z dijaki izvedli v računalniški učilnici. Zanimalo nas je, kako uporabljeni metodi vplivata na pomnjenje učne snovi, zato smo pomnjenje pri dijakih preverili z vprašalnikom iz učne vsebine. Na podlagi rezultatov preverjanja smo ugotovili, da je znanje uporabno, če si ga zapomnimo in da je za učinkovito učenje pomembno poznavanje tehnik, med katerimi je metoda poslušanja uspešnejša.

Ključne besede: zvočne knjige, Adobe XD, branje

Abstract

The statistics in Slovenia and all over the world project the decline of print books sales in recent years. Abroad, the significant part of the sale is represented by audio books. However, in Slovenia the concept of the so called "audio book" is apparently not understood. Moreover, the publishers do not deal with audio books. In Secondary School for Mechanical Engineering, Mechatronics and Media we have made an audio book entitled Stationery Print Materials. When discussing with students,

we realized that we spend a lot of our time commuting, using our mobile phones and headphones and in general are more perceptive to audio than visual narrative. We designed an overall graphical application of an audio book for a mobile phone in software programme Adobe XD and we named it Stationery Print Materials. In recording studio we recorded the contents of ten stationery printing chapters and the abstract. And because we can use a variety of teaching methods and learning techniques, we carried out an up-to-date lesson, where half of the students used the reading technique and the other half the listening technique. Both were carried out in the computer room. We were interested in the influence of both techniques on memorising the content, so we tested the outcome with a survey that included questions about the lesson. Based on the results, we concluded that the content is useful if we memorise it and it is of essential importance to master the techniques, among which the listening one is far more effective.

Keywords: audio books, Adobe XD, reading

1 Uvod

V Sloveniji in v svetu je zaznati, da je prodaja knjig v zadnjih letih upadla. Izkazalo se je, da ljudje koncepta zvočnih knjig ne razumejo najboljše in tudi založbe se niso pripravljene kaj dosti ukvarjati z njihovo izdajo. Na podlagi poučevanja na medijskem področju, pogovori med dijaki o uporabi različnih metod učenja, razpoložljivega časa in uporabo sodobne tehnologije-telefonov, smo zaznali raziskovalni problem. Namen in cilj izdelane zvočne knjige je pomnjenje informacij učne snovi, ki so posebej prilagojene skupini oz. razredu dijakov, saj predvidevamo, da bo vrednost izdelane zvočne knjige navdušujoče vplivala na samostojno učenje in boljše pomnjenje dijakov. Zvočno knjigo smo uporabili v razredu, kjer smo raziskali, kako učna metoda poslušanja učne vsebine vpliva na pomnjenje le-te.

2 Osrednji del

Branje je ena najčudovitejših dejavnosti za veliko ljudi in knjiga je pomembna nosilka informacij. Lahko jo beremo v tiskani, elektronski ali zvočni izdaji. Beremo zato, da izvemo kaj novega, se učimo in nadgrajujemo svoje znanje, zbežimo v namišljeni svet ali pa tudi zato, da vemo, da nismo sami.

Napredek, ki je bil dosežen z zvočnimi knjigami, koristi mnogim in omogoča branje oziroma poslušanje med domačimi opravili, vožnjo avtomobila itn. Zvočne knjige pa so nepogrešljive za slepe in slabovidne, med katerimi je veliko starejših, ki jim osmišljajo življenje. V nasprotju z nekaterimi drugimi državami, denimo Dansko, Francijo in Veliko Britanijo, zvočno založništvo, ki bi omogočilo dostop do zvočnih knjig široki javnosti, pri nas ni dovolj zaživel. Zvočne knjige izdajajo nekatere založbe, ki za pretvorbo v zvok odkupijo avtorske pravice, vendar v manjši meri, med njimi Beletrina, Mladinska knjiga z otroškimi zvočnicami, radijskimi in mladinskimi igrami pa tudi založba Sanje in nekatere manjše založbe. Včasih so delno prirejene, skrajšane ali interpretirane v celoti, med njimi pa so tudi zelo kakovostne. Na zvočnih kasetah, zgoščenkah in ključkih USB so dostopne tudi v splošnih knjižnicah. Najstarejšo in najbogatejšo zvočno knjižnico pri nas ima Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne na Kotnikovi v Ljubljani s 1800 člani. Do zvočnih knjig v Sloveniji pa lahko dostopamo z aplikacijo Audiobook (Žibret, 2017).

2. 1 Zvočnica kot e-gradivo

Izraz "zvočnica" se je sprva uveljavil predvsem na bibliotekarskem področju in je pomenil zvočno ali govorečo knjigo. Izvorno je to zvočni zapis branega besedila, navadno knjige, ki je bil namenjen slepim in slabovidnim, ki niso znali brati Braillove pisave. Prva taka knjiga je izšla pred drugo svetovno vojno. Kasneje se je pomen pojma širil. Med odraslimi postaja zelo popularno tudi poslušanje zgodb med tekom, na plaži, med vožnjo v avtomobilu ali na daljših razdaljah v javnem potniškem prometu na različnih glasbi namenjenih digitalnih napravah (Kanič, 2012).

Glede na raziskovalne podatke zadnjih let (Javrh, 2011a, 2011b) je zvočnica optimalen elektronski medij za ranljive ciljne skupine zaradi enostavnosti uporabe in potrebne tehnike (npr. preprosto poslušanje v avtu). Strokovnjaki na Andragoškem centru Slovenije so v zadnjih letih razvili poseben tip zvočnice v vlogi učnega gradiva, ki bi jo lahko opredelili kot govoreči učbenik ali govoreči priročnik. Zvočnica v vlogi učnega gradiva je avdio vsebina, posneta na zgoščenki oziroma CD-nosilcu, ki je didaktično zelo natančno strukturirana in ima natančno določene didaktične cilje.

Iz odzivov, ki so jih na terenu zbirali od izdaje prve zvočnice, posebej izdelane za izobraževanje ranljivih ciljnih skupin, glede temeljne zmožnosti za samoiniciativnost in podjetnost lahko pridemo do naslednjih ugotovitev (Javrh, 2011):

- Zvočnica je lahko učinkovit in preprost ter dostopen medij, ki nadomešča ali ponavlja in utrjuje dobro strukturirano vsebino predavanja oziroma razprave o določeni temi.
- Vsebina ključnih informacij je posebej prilagojena ciljni skupini. Če želimo, da bodo uporabniki gradivo lahko uporabili kot učbenik, posamezni vsebinski sklopi zahtevajo dodatno oporo in motivacijo, čeprav je denimo strokovna vsebina prevedena v preprost, osnovni jezik.
- Čeprav naj bi odrasli gradiva samostojno uporabljali, je začetno motivacijo in podporo pri uporabi treba zagotoviti v neposrednem stiku med izobraževalcem in odraslim.
- Gradivo mora biti zasnovano tako, da so sestavni deli posebej označeni, zvočno gradivo pa dopolnjuje tudi tiskano, knjižica za poslušalce z osnovnimi informacijami, definicijami ključnih pojmov, preprosto razlago in možnostjo, da si zapišejo komentarje, opombe.
- Pripovedovanje, posredovano v digitalni obliki, je deloma postalo sodobna različica ustnega izročila, s čimer lahko pojasnimo zelo dobre in takojšnje odzive odraslih, ki so zvočnico preizkušali in uporabljali kot učno gradivo.

Zvočne informacije pripomorejo k boljšemu pomnjenju odraslih. Človeški glas, ki je praviloma nosilec osebne zgodbe, je tudi najbolj naravno sredstvo komuniciranja v izobraževanju. Čeprav je komunikacija pri tem pripomočku le enosmerna, pa uporabniku omogoča nadzorovano uporabo (prekinitev, večkratno poslušanje, preskakovanje poglavij itd.). Osebne izpovedi pomagajo pri razumevanju zahtevnejših vsebin, podpirajo razumevanje novih pojmov in konceptov. Nekoliko bolj uradni, nevtralni glas napovedovalca, profesionalnega radijskega bralca besedil, pa poslušalca vodi skozi osnovno vsebino učbenika. Posebnost te prve, lahko bi rekli eksperimentalne zvočnice je v tem, da poleg omenjenih vključuje še tretji zvočni svet: nastop izobraževalca odraslih, ki v virtualni učilnici uporabnike nagovori k ponovitvi in utrditvi

predelane vsebine (Javrh, 2011a, 2011b). S tem poskušajo snovalci zvočnice doseči čim bolj celosten učni krog: od uvodne animacije, prek vživljanja v zgodbo do povzemanja in utrjevanja predelane snovi.

Praktična vrednost takega gradiva, ki jo potrjujejo izkušnje, se kaže v tem, da je zelo primerno

za animiranje in navduševanje ranljivih skupin odraslih za učenje, kot preprosto gradivo za samostojno učenje, kot izobraževalno gradivo za strokovnjake, ki manj poznajo področje, še posebej pa kot pripomoček za popestritev izobraževalnih vsebin, omogoča pa tudi zahtevnejše didaktične prijeme v praksi izkušenejših izobraževalcev.

2. 2 Primer dobre prakse

Na Srednji šoli za strojništvo, mehatroniko in medije smo izdelali zvočno knjigo z naslovom Akcidenčne tiskovine. Prototip aplikacije zajema poglavja posameznih akcidenčnih tiskovin, ki smo jih posneli v radijskem studio. V grafičnem programu Adobe XD smo oblikovali celostno grafično podobo aplikacije zvočne knjige. Vstavili smo avdio datoteke in jih povezali z grafiko. Nato smo izvedli sodobno učno uro, kjer je polovica dijakov brala učno

vsebino, druga polovica pa je isto vsebino poslušala. Branje in poslušanje učne vsebine smo z dijaki izvedli v računalniški učilnici. Zanimalo nas je, kako uporabljeni metodi vplivata na pomnjenje učne snovi, zato smo pomnjenje pri dijakih preverili z vprašalnikom iz učne vsebine.

Slika 32: Prototip izdelane aplikacije (Vir: avtorica)

3 Zaključek

S sodobno metodo smo ugotovili razliko med učenjem s pomočjo avdio vsebin in s pomočjo zapisanih. Rezultati so pokazali, da si dijaki lažje zapomnijo snov preko slušnega prenosnika. Z izdelavo prototipa aplikacije smo ugotovili, da je primerna za dijake, priporočljiva pa tudi za strokovne delavce, ki želijo nadgraditi svoje znanje. Prednost izdelanega prototipa aplikacije je, da je pretok informacij učne snovi s telefonom in slušalkami enostaven in popolnoma ustreza današnjemu hitremu tempu življenja in pogostosti uporabe mobilnih naprav. Raziskavo bi lahko razširili na večjo populacijo dijakov v Sloveniji, spremljali njihove učne rezultate in navdušili tudi ostale učitelje, da bi uporabljali sodobne učne metode in mogoče izdelali kakšno zvočno gradivo ter s tem omogočili otrokom več izbire

pri uporabi gradiv za učenje. Še posebej bi bilo smiselno zvok kot medij narediti dostopnejši skupinam otrok, ki imajo zaradi različnih razlogov težave z branjem, kakor tudi tistim, ki ne marajo učenja z branjem, saj so lahko tovrstni pripomočki učinkovit korak v samostojno izobraževanje.

Viri in literatura

- Javrh, P. (2011a). Razvoj učiteljeve poklicne poti. Učno gradivo 4, Moč poklicne poti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Javrh, P. (2011b). Spoznanja iz prakse izobraževanja za pismenost. V: Javrh (ur.), Obrazi pismenosti. Ljubljana.
https://arhiv.acs.si/publikacije/Obrazi_pismenosti.pdf (Pridobljeno 26. 5. 2020.)
- Javrh, P. (2013). Izobraževalni filmi kot del učnega gradiva za ranljive ciljne skupine. AS. Andragoška spoznanja, 19 (4), 58-69.
<https://revije.ff.uni-lj.si/AndragoskaSpoznanja/article/view/1018> (Pridobljeno 26. 5. 2020.)
- Kanič, I. (2012): Zvočnica. Bibliotekarska terminologija, Razmišljanja in klepet o terminoloških vprašanjih bibliotekarstva, spletna objava.
<http://terminologija.blogspot.com/2012/05/zvocnica.html> (Pridobljeno 26. 5. 2020.)
- Žibret, A. (2017). Delo. <https://www.delo.si/kultura/knjiga/ko-zvocne-knjige-osmisljajo-zivljenje.html> (Pridobljeno 26. 5. 2020.)

USTVARJANJE ZELENE UČILNICE

CREATING A GREEN CLASSROOM

Nuša Pruš

prof. razrednega pouka

Prva osnovna šola Slovenj Gradec

nusa.ladinek@guest.arnes.si

Lektorica strokovnega članka: Tanja Grčar

Povzetek

Pri delu v podaljšanem bivanju si prizadevam vključevati vsebine povezane z naravoslovjem in ekologijo, saj lahko le tako pričakujemo trajnostno vzdržnost našega bivanja na planetu. Tako je v tem šolskem letu dozorela ideja, da v okviru OPB-ja aktivno sodelujemo v projektu Planetu Zemlja prijazna šola – Eko beri. Po prebrani knjigi Franček sadi drevo, so učenci ob moji pomoči vzgajali potaknjence ter sadili različne vrste lončnic in zanje skrbeli. Opremili smo jih s QR kodami, iz katerih so si lahko prebrali osnovne značilnosti rastlin. V učilnici smo uredili prostor, ki smo ga poimenovali rožni kotiček, prav tako pa smo posvojili cvetlični vrt in dve visoki gredi v naravoslovni učilnici. Ob naši skrbi za rastline se je porodila ideja, da bi posadili svoje razredno drevo, ki bi učence spremljalo vse do devetega razreda, okrašeno pa bi nam polepšalo tudi novoletne praznike. Odločili smo se, da letos za mamice ob materinskem dnevu ne bomo izdelali klasičnih voščilnic, ampak jim bo vsak učenec podaril svojo rožico. Da bi tudi starši izvedeli kaj vse smo počeli v podaljšanem bivanju, smo izdelali kratek filmček našega zelenega eko-popotovanja. Spoznala sem, da otroci zelo radi rokujejo z zemljo in rastlinami, skrbijo za njih, predvsem pa z velikim ponosom opazujejo rezultate svojega dela. Naučijo se, da je v naravi na uspeh potrebno počakati precej dlje.

Ključne besede: podaljšano bivanje, naravoslovje, ekologija, QR koda

Abstract

When working in after school class, I strive to include contents related to natural science and ecology, as this is the only way we can expect lasting sustainability of our being on the planet. This brought to the idea of actively participating in the Planet Earth friendly school - Eco read project this school year. After reading the book Franček is planting a tree, the students were, with my help, start growing cuttings, planting different types of pot plants and taking care of them. We equipped each one with a QR code from which the basic characteristics of the plant could be read. In the classroom,

we arranged a space called the plant corner and we also adopted a flower garden and two tall garden beds in the natural science classroom. With our care for plants, we had the idea to plant our own class tree, which would accompany the students until the ninth grade and could also be decorated for the New Year's. We decided not to make classic Mother's Day greetings for mothers this year, but each pupil will give them their own plant. In order to show parents what we were doing in our after school classes, we made a short film of our green eco-journey. I have learned that children are very fond of handling soil and plants, caring for them and most of all, watching the results of their work with great pride. They learn that in nature, it takes much longer to experience success than with their electronic devices, however it is worth a lot more.

Keywords: after school class, natural science, ecology, QR code

1 Uvod

Glavni razlog, da sem v letošnjem šolskem letu pristopila k izvajanju projekta Planetu Zemlja prijazna šola, je bila želja po večjem ekološkem osveščanju otrok. Menim, da je poglobljena naloga vseh nas ohranjanje in varovanje narave. Učitelji imamo tu zelo pomembno vlogo, saj lahko z usmerjenimi aktivnostmi dolgoročno vplivamo na ravnanja in vrednote naših učencev.

Znano je, da se vrednote, ki jih otrokom privzgojimo v otroštvu, ponotranjijo in se odražajo skozi njihova celotna življenja. Prav zato je še posebej pomembno, da so te premišljene, pozitivno usmerjene in dobronamerne.

1.1 Pomen rastlin v učilnici

Otroci vsak dan v učilnici preživijo pet ali več ur. Njihovo dobro počutje je zato predpogoj za uspešno integracijo v šolsko okolje ter za učinkovito delo pri pouku.

Zelene rastline v učilnici pripomorejo k odpravljanju stresa in povečanju pozornosti. Pri učencih se zmanjšuje občutek tesnobe, izboljšajo se koncentracija, spomin in reakcijski čas. Poveča se produktivnost, razpoloženje je boljše, občutek povezanosti pa močnejši. Rastline poskrbijo za čistejši zrak, njihova zelena barva nas pomirja, kar posledično povzroča pozitivno dožemanje prostora. Otroci se v prostorih z zelenimi rastlinami bolje učijo. Poleg tega bivanje v naravnem okolju izboljšuje sposobnost otrok, da se osredotočijo in v njem bolj angažirajo. Pomirjujoči učinki naravne estetske lepote pripomorejo k zmanjšanju motenj, ki bi sicer zasedale njihov um (povzeto po <https://ellisonchair.tamu.edu/health-and-well-being-benefits-of-plants/>).

Študije kažejo, da imajo ljudje, ki preživljajo prosti čas z gojenjem rastlin, v življenju manj stresa. Rastline in vrtnarjenje pomirjata ljudi, saj na ta način stresna čustva spremenijo v nekaj pozitivnega, kar jim prinese zadovoljstvo. Sobivanje z rastlinami ljudem pomaga, da se bolje skoncentrirajo tako doma kot tudi na delovnem mestu. Naloge pod pomirjujočim vplivom narave izvajajo bolje in z večjo natančnostjo, kar posledično prinaša kakovostnejše rezultate (povzeto po <http://aplantineveryclassroom.org/>).

1.2 Izkustveno učenje

Izkustveno učenje je način, kako se povežeta teorija in praksa, bistveno vlogo pri tem pa ima osebna izkušnja. Zanj je značilno, da se najbolje učimo, če nekaj naredimo sami. Definiramo ga lahko kot model učenja, ki se začne z izkušnjo. Slediti ji morajo refleksija, diskusija, analiza in evalvacija. Šele konkretni poskusi in praktična dejavnost privedejo do spreminjanja samega sebe in sveta okoli nas (Garvas, 2010).

Osrednja ideja izkustvenega učenja je ta, da se največ naučimo, če nekaj delamo sami, tako da smo sami pri učenju aktivni (Marentič Požarnik, 1987).

1.3 Učni načrt spoznavanja okolja

V priporočilih učnega načrta (Kolar in sod., 2011) učenci drugega razreda v tematskem sklopu Živa bitja med drugim spoznajo, da je življenje živih bitij odvisno od drugih bitij in od nežive narave. Izvedo, kaj rastline potrebujejo za življenje (zrak, vodo z rudninskimi snovmi in svetlobo) ter da zrastejo iz semen, čebulic, gomoljev, potaknjencev. Spoznajo tudi vrt kot življenjsko okolje in da tam rastline gojimo za hrano.

Med potekom projekta se je izkazalo, da so učenci na konkreten način, brez občutka, da se učijo, usvajali zgoraj navedene cilje. Hkrati so posredno spoznali tudi vrsto ciljev, s katerimi se bodo srečali šele v višjih razredih (pozitiven odnos do živega sveta, potrebe rastlin za preživetje, živo bitje ni igrača, odgovorno ravnanje do živih bitij, pozitivni učinki rastlin) (povzeto po https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/1-letni/Rastline_in_clovek.pdf).

2 Potek dela

2.1 Zelena učilnica

2.1.1 Rojstvo ideje

V šolskem letu 2019/2020 sem se odločila, da bomo z učenci v podaljšanem bivanju sodelovali na vseslovenskem natečaju Planetu Zemlja prijazna šola. Natečaj sestavlja več projektov kot so: Mavrica zdravih okusov, Čebelja pot, Od zrna do kruha, Food revolution, Eko revolucija, Jezik živali, Podarim ti zemljo, Reci čiv, Eko beri idr. Slednjega sem izbrala tudi sama.

Z učenci drugih razredov smo v podaljšanem bivanju prebrali več knjig z ekološko tematiko. Za izvedbo projekta Eko beri pa smo izbrali knjigo Franček sadi drevo avtorice Sharon Jennings. Po prebrani zgodbi smo se pogovorili o njeni vsebini in o tem, kaj bi lahko mi sami doprinesli k lepšemu okolju,

čistejšemu zraku in boljšemu počutju na šoli. Z nevihto idej smo dobili širok nabor predlogov in nekatere med njimi tudi udejanili.

Slika 1: Branje zgodbe Franček sadi drevo

2.1.2 Začetne aktivnosti

Odločili smo se, da bo vsak od učencev posadil svojo lončnico. Učitelje, starše in stare starše smo povprašali, katere rože bi bile primerne za vzgojo mladih lončnic. Od doma smo prinašali potaknjence (ciperusa, družinske sreče, vite, juke, plezalke, difenbahije, afriške vijolice, fikusa...) in lončke. Drobne vejice in liste različnih rastlin, ki smo jih dobili, smo namočili v vodo in čakali, da so se ukoreninile.

2.1.3 Sajenje

Otroci so zelo hitro spoznali, da je za razvoj korenin potaknjencev potreben čas. Ob tem so se učili vztrajnosti in potrpežljivosti, ki sta v današnjem času bolj izjema kot pravilo. Na konkretnih primerih so spoznali, da lahko rastline razmnožujemo na različne načine: s semeni, gomolji, čebulicami, potaknjenci (namočenimi v vodo ali posajenimi v zemljo), z delitvijo.

Slika 2 in 3: Ukoreninjeni potaknjenci

Vsak učenec si je med danimi vrstami rastlin sam izbral katero bo vzgojil. Sprva sem pri sajenju učence usmerjala in jim pomagala, kasneje pa so vso delo znali opraviti samostojno. Ob sajenju smo se pogovarjali, kaj vse potrebujejo rastline za rast (zemljo, vodo, svetlobo, primeren prostor, primerno temperaturo).

Za konec so otroci lončnico še zalili, jo opremili s svojim imenom ter jo postavili na okensko polico.

2.1.4 Vsakodnevna skrb

Pomemben del projekta je bilo zavedanje, da rastline potrebujejo vsakodnevno nego. Sami so jih zalivali (včasih celo preveč) in jih budno opazovali. Enkrat mesečno so jih tudi dognojili. Veselili so se vsakega novega listka in lepe rasti. Postali so zelo odgovorni in samoiniciativni. En drugega so vzpodbujali k nežnemu rokovanju z rastlinami, da ne bi prišlo do kakšnih poškodb. Kot zanimivost naj dodam, da sem imela v skupini 19 otrok, od katerih so bila le 4 dekleta.

2.1.5 Nastanek rožnega kotička

Lončnice so odlično uspevale, zato smo ob oknu učilnice uredili prostor zanje. Učenci so ga poimenovali Rožni kotiček. Izdelali so plakat, kamor so s pisanimi barvami zapisali njegovo ime.

Slika 4: Rožni kotiček

Rastline so iz dneva v dan postajale lepše, zato smo se odločili, da bo vsak učenec eno od svojih rož podaril mami ob materinskem dnevu. Žal zaradi izredne situacije (koronavirus) tega nismo mogli izpeljati pravočasno, mamice pa bodo darilca prejele ob prvi priložnosti.

2.1.6 Razstava s QR kodami

V želji, da sadove našega dela pokažemo ostalim, smo v avli šole pod imenom »Zelena razstava malo drugače« predstavili lončnice. Rastline smo opremili s QR kodami, pod katerimi so se skrivale osnovne značilnosti posamezne vrste. Razstavljene lončnice so naletele na zelo pozitiven odziv vseh obiskovalcev.

Slika 5: Razstava s QR kodami

2.2 Ostale aktivnosti

Ves čas našega dela so se nam porajale nove ideje. Zadali smo si načrt, da bomo v pomladnih mesecih v večji lonec, tako kot Franček, posadili svoje razredno drevo in tudi na ta način prispevali svoj delež za bolj čist zrak in prijetnejšo okolico šole. V času božičnih praznikov bi ga okrasili ter s tem ozaveščali otroke o pomembnosti ohranjanja narave (zmanjšanje uporabe plastičnih božičnih drevesc, neprimerno sekanje mladih smrečic v gozdu). Drevo bi učence spremljalo vse do devetega razreda.

Že v mesecu septembru smo začeli z urejanjem cvetličnega vrtička. Vanj smo posadili mačehe, ki so cvetele še dolgo v zimske dni. V pomladanskih mesecih bomo posadili kupljene narcise, jegliče in tulipane.

V letošnjem šolskem letu smo z učenci posvojili dve visoki gredi v naravoslovni učilnici. Vanju smo posejali motovilec in zasadili zimski česen. Konec meseca aprila smo načrtovali pobiranje prvega pridelka (motovilec), hkrati pa tudi sajenje sadik solate, pora in čebule ter sejanje rdeče redkve, rukole, blitve in korenčka.

3 Zaključek

Skozi naše delo smo ugotovili, da smo z vztrajnostjo in skrbnim ravnanjem vzgojili kar 76 zdravih rastlin. Učilnico smo ozeleneli. Postala je bolj prijetna in domača, otroci pa so do nje čutili večjo pripadnost.

Zelo pomembno se mi zdi spoznanje učencev, da lahko z gojenjem zelenih rastlin sami ustvarijo spremembo v prostoru. S svojim delom so učilnico polepšali, posledično pa v njej izboljšali tudi kakovost zraka. V njej smo se počutili bolje in nikomur ni prišlo na misel, da bi katero od rastlin poškodoval. Bile so plod skrbnega dela, dobre volje in močne motivacije. Razvijali smo empatijo in boljše medsebojne odnose, saj se čut za rastline prenaša tudi na druga živa bitja.

Otroci so ob delu nevede usvajali cilje iz učnega načrta za spoznavanje okolja in na konkretnem primeru spoznavali, kaj vse potrebujejo rastline za svojo rast.

Slika 6: Vse naše lončnice

Spoznala sem, da otroci zelo radi rokujejo z zemljo in rastlinami. Brez težav so si z zemljo umazali roke, tu in tam kaj polili ali raztresli. Bili so glasni, živahni in aktivni. Takšne dejavnosti so zanje vedno dobrodošle.

Opazovanje rasti in skrb za rastline potekata precej počasneje, kot večina stvari "v njihovih svetovih". Tukaj se v sekundi ali minuti ne zgodi nič. Urjenje potrpežljivosti in vztrajnosti ob tem, kako z velikim ponosom opazujejo

rezultate svojega dela, je vredno precej več kot vsaka instant zadovoljitev, ki jih vsakodnevno doživljajo na svojih elektronskih napravah.

Ob koncu naj omenim še to, da se bom zaradi vseh pozitivnih doživetij tudi v prihodnjih letih posluževala gojenja rastlin z metodo izkustvenega učenja ter na ta način otrokom približala naravo in odgovoren odnos do nje.

Viri in literatura

<https://aplantineveryclassroom.org/> (Pridobljeno 4. 4. 2020.)

<https://ellisonchair.tamu.edu/health-and-well-being-benefits-of-plants/> (Pridobljeno 4. 4. 2020.)

Garvas, M. (2010). Izkustveno učenje kot praksa in teorija izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vrtcu Trnovo. *Andragoška Spoznanja*, 16(1), 35-46. <https://doi.org/10.4312/as.16.1.35-46> (Pridobljeno 4. 4. 2020.)

Kolar, M. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja – Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Marentič Požarnik, B. (1987). Nova pota v izobraževanju učiteljev. Ljubljana: Državna založba Slovenije. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/1-letni/Rastline_in_clovek.pdf (Pridobljeno 26. 4. 2020.)

POUČEVANJE ZGODOVINE V 21. STOLETJU

TEACHING HISTORY IN 21st CENTURY

Petra Mastnak

prof. zgodovine

Šolski center Velenje, Elektro in računalniška šola

petra.mastnak@scv.si

Lektorica strokovnega članka: Simona Diklič

Povzetek

Šola sedanjosti zahteva nove sodobne trende poučevanja, ki vzpodbujajo večjo ustvarjalnost in inovativnost dijakov in učiteljev. Ena izmed teh je tudi interaktivno učenje, ki tvori aktivno in ustvarjalno klimo ter večje zanimanje za zgodovino. Na podlagi tega je nastala ideja o sodelovanju z Vzorčnim mestom, projektno skupino, ki deluje v povezavi z Ljudsko univerzo Velenje. Skupaj smo z dijaki 1. letnika Elektro in računalniške šole, smer tehnik računalništva, v šolskem letu 2017/18 pripravili gradivo za postavitve interaktivne delavnice Vojne sveta. Delo dijakov je potekalo v manjših skupinah v sklopu zgodovinskega krožka. Teoretična podlaga je temeljila na kurikulumu zgodovine za srednje šole. Kot rezultat je nastala skripta in delovni list. Namen takšnega dela je bil medsebojno sodelovanje in krepitev inovativnosti dijakov. Na podlagi gradiv smo z Vzorčnim mestom pripravili interaktivne delavnice z uporabo računalniške tehnologije, in sicer simulacijo z video igrami, virtualno resničnost, mapiranje in uporabo mobilne aplikacije. Delavnice so delovale v šolskem letu 2018/19 in jih je obiskalo skoraj 4.000 obiskovalcev, od tega 800 dijakov in učencev iz celotne Slovenije. Obiskovalcem smo želeli težko in predvsem s podatki nasičeno učno snov predstaviti na igriv in raziskovalen način s perspektive dijaka ter razvijati kompetence ustvarjalnosti, inovativnosti, sodelovanja, kritičnega mišljenja in reševanja problemov s podporo IKT. Tako so delavnice temeljile na aktivnem in izkustvenem učenju, ki dandanes predstavlja inovativni pristop poučevanja in služi k boljšemu razumevanju učne snovi ter večji motivaciji.

Ključne besede: interaktivno učenje, interaktivne delavnice, zgodovina, vojne, IKT

Abstract

Contemporary education of 21st century requires new and modern trends of teaching encouraging teachers and students for more creativity and innovativeness. Interactive learning, for example, creates an active and

a creative atmosphere as well as greater interests in History. To provide such an interactive learning we started to cooperate with a project group Vzorčno mesto, which collaborates with Ljudska univerza Velenje. Both, the project group and the students of 1st grade at School of Electrical and Computer Engineering, programme Computer Engineering, prepared in the school year 2018/2019 study material to establish interactive workshop entitled Wars of the world. Students' work was provided as a part of History club in small groups. The theoretical part was based on the secondary school curriculum for History. As a result of the students' work a script and handouts were created. The main aim of working together was to reach a mutual collaboration among students and reinforcement of their innovativeness. The study material served students and the project group to establish interactive workshops using computer technologies such as: simulations with video games, virtual reality, mapping and mobile applications. The workshops were active in the school year 2018/19 and were visited by almost 4000 visitors, 800 students and pupils from Slovenia. Our aim was to introduce very complicated school topic in a playful and exploratory way from a student's perspective as well as to develop creative and innovative competences, collaboration skills, critical thinking and problem solving with the help of ICT. The workshops were based on active and empirical learning which is nowadays recognized as innovative way of teaching and provides more successful acquiring of school topics and encourages more motivation for school work.

Keywords: interactive learning, interactive workshop, history, wars, ICT

1 Uvod

Poučevanje se nenehno spreminja, kajti spreminja se tudi svet, družba, v kateri živimo. Nenehno se pojavljajo novi trendi. Posledica tega je, da učitelji ne moremo več poučevati kot včasih. Poučevanje je včasih pomenilo le učenje na pamet s poudarjanjem faktografskega znanja, danes pa pomeni poučevanje proces skupne gradnje znanja. Učitelji tako nismo več samo posredovalci znanja, ampak predvsem organizatorji dela v razredu

in usmerjevalci učenčevega dela. Glavni ustvarjalec postane učenec (dijak) sam. Pri takšnem načinu poučevanja je potrebno spremeniti tudi metode poučevanja. Uporabiti moramo takšne, s katerimi spodbujamo sodelovanje med učenci in učitelji ter učenci med seboj; takšne, ki vzpodbujajo učenčevo inovativnost, samostojno raziskovanje in razmišljanje in krepijo sodelovalni odnos ter občutek zaupanja.

Sodobni učni načrt za zgodovino temelji na procesno-razvojnem pristopu, ki vzpodbuja aktivno vlogo učencev pri pouku zgodovine. Eden od pglavitnih ciljev je povečati kakovost pridobljenega znanja z novimi strategijami poučevanja, kjer učitelji nismo več samo podajalci snovi, učenci pa sprejemniki, ampak usmerjevalci učnega procesa, učenci pa njegovi kreatorji. Z novimi didaktičnimi pristopi se vedno bolj poudarja projektno delo, sodelovalno učenje, izkustveno učenje in vzpodbujanje digitalnih kompetenc s pomočjo informacijsko- komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT).

2 Sodobne metode poučevanja zgodovine

Sodobne učne metode se v nasprotju s tradicionalnimi nanašajo na aktivno in samostojno delo učencev pri pouku in domačem delu. Učitelj je v sodobnem pouku mentor, ki usposablja učence za samostojno pridobivanje znanja. Učenci so tako sistematično vključeni v učni proces od načrtovanja do evalvacije. Ravno ta premik od dejavnosti učitelja na učenca je prinesel v učni proces višjo kakovostno raven (Karba, 2005, 18-19).

Med sodobne učne metode pri poučevanju zgodovine spadajo:

- metode samostojnega dela učencev z različnimi zgodovinskimi viri;
- metode dela na terenu – obiski arhiva ali muzeja, ekskurzije;
- metoda igre vlog in simulacija,
- uporaba sodobne komunikacijsko informacijske tehnologije;
- samostojno in skupinsko raziskovanje preteklosti v okviru projektnega dela (Potočnik, 2009, str. 105).

K navedenim sodobnim učnim metodam pri poučevanju zgodovine moramo pripisati tudi interaktivno učenje, ki vzpodbuja inovativnost in aktivnost učencev. Z upoštevanjem sodobnih učnih metod postaja pouk zgodovine dostopnejši, zanimivejši, učenci aktivnejši in bolj motivirani za delo.

2.1. Interaktivno učenje

Pri sodobnem načinu poučevanja je pasivni način postal zastarel. Danes se uporabljajo širše aktivne metode, kot je interakcija učitelja z učenci (dijaki), v kateri sta obe strani v procesu komunikacije. Učenec v tem primeru ni pasivni poslušalec, temveč postane aktivni udeleženec učnega procesa. Takšen način dela spodbuja večjo kognitivno dejavnost učencev (dijakov) in njihovo neodvisnost v procesu pridobivanja znanja. Pri takšnem načinu poučevanja moramo biti pazljivi, da učenci (dijaki) ne komunicirajo le z učiteljem, ampak sodelujejo v medsebojnem dialogu. Kaj je torej vloga učitelja? Učitelj je zadolžen za usmerjanje učencev pri medsebojni interakciji.

Interaktivno učenje je namenjeno predvsem krepitvi miselnih procesov učencev (dijakov), prebujanju notranjega dialoga pri učencih (dijakih), zagotoviti je treba razumevanje informacij in krepiti dvosmerno komunikacijo med učenci (dijaki) in učiteljem ter učenci (dijaki) med seboj. Zelo pomembno je, da pri takšnem načinu dela razkrijemo različne vidike določenega problema, ki ga raziskujemo, upoštevamo osebne izkušnje, povezujemo prakso s teorijo in vzpodbujamo učenčevo domišljijo in kreativnost, predvsem pa omogočamo zaupanje učencev (dijakov) v pravilnost svojih sklepov.

Ena od oblik interaktivnega učenja je delo v parih in skupinah. Takšen način dela omogoča krepitev medsebojnih odnosov in sodelovalnega duha, ki ga v današnji individualni družbi manjka; daje možnost aktivne komunikacije med seboj in večje motiviranosti učencev (dijakov) za predmet oziroma nalogo.

2.2. Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije

Osnovni namen uvajanja informacijsko-komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) v šole je zagotavljanje učinkovitejšega učenja in bolj kakovostnega znanja (Rebolj, 2008a, str. 13). Poleg tega IKT zagotavlja razvijanje t. i. digitalne pismenosti, ki je postala ena izmed ključnih kompetenc na področju izobraževanja.

2.2.1. Cilji vključevanja IKT v izobraževanje

Splošne cilje za uvajanje sodobne informacijske tehnologije v izobraževanje je Gerlič (2004, str. 2) opredelil v treh sklopih:

1. usvajanje tistih spretnosti in znanj, ki so vezane na sodobne tehnološke procese pri poznejšem vključevanju v delo;
2. zagotavljanje (vsem učencem) osnovnih informacij o informacijski tehnologiji, njenem delovanju, aplikacijah in posledicah, ki jo bo njeno uvajanje v življenje imelo na družbo in posameznika;
3. izboljšanje pogojev za učenje in poučevanje.

Brečko in Vehovar (2008, str. 7–8) prikažeta drugo strukturo ciljev:

- podpora delovanju organizacije;
- izboljšanje učenja učencev;
- razvoj IKT;
- komponente v tehnični pismenosti učencev.

Iz delitve je mogoče ugotoviti, da je na eni strani IKT v šoli namenjena podpori delovanja organizacije (v tem primeru šole) in zagotavljanju računalniške pismenosti, tehnične pismenosti ali IKT kompetence, kar kot cilj navaja tudi Gerlič (2004), po drugi strani pa je spet izpostavljen vidik uporabe IKT kot orodje za izboljšanje učenja.

Osnovni namen uvajanja IKT v šole po Reboljevi (2008a, str. 13) je zagotoviti učinkovitejše učenje in bolj kakovostno znanje. Uporaba IKT pripomore k

vseživljenjskemu učenju tako s širitvijo dostopa kot tudi z vpeljevanjem bolj raznovrstnih poti učenja, s katerimi postajajo učni proces in vsebine zanimivejše.

2.2.2. Vloga učitelja in učenca pri uporabi IKT

Učitelj z uvajanjem IKT ne izgublja svoje vloge, njegova vloga se je spremenila, kar je stalen proces v izobraževanju. Znanje je po novi paradigmi (konstruktivistični teoriji) produkt lastne miselne aktivnosti ter ožje socialne in široke družbene dejavnosti (Rebolj, 2008a, str. 95).

Učiteljeva nova vloga je usmerjanje učnega procesa, učenec pa prevzema aktivno vlogo. Spremenjena vloga zahteva od učitelja kritičnost in predvsem nova znanja in spretnosti s področja sociologije, psihologije in pedagogike. Nova pedagogika v informacijsko-računalniškem izobraževanju naj bi povezovala klasično učenje in učenje na daljavo, delo v resničnih in virtualnih skupinah. V tem spremenjenem vzgojno-izobraževalnem procesu učitelj postaja koordinator, vse bolj pomembna postaja tudi njegova socialna vloga (Božnar, 2004, str. 3).

Učenci naj bi smotrno in funkcionalno izkoristili zmožnosti IKT na področju sodelovanja, samostojnega učenja, diferenciranega pouka, izmenjave informacij in s tem izboljšali proces učenja.

2.3. Primer dobre prakse

Zaradi možnosti uporabe IKT in predvsem želje po večji motivaciji dijakov pri pouku zgodovine je nastala ideja o medsebojnem sodelovanju z Vzorčnim mestom v Velenju in dijaki Elektro in računalniške šole. Kot učiteljica zgodovine in mentorica zgodovinskega krožka sem se povezala z ekipo Vzorčnega mesta pri postavljanju interaktivne delavnice na temo Vojne sveta. Delavnica je bila na ogled v šolskem letu 2018/19. Gradivo, ki so ga v celoti pripravili dijaki, takrat 1. letnika programa tehnik računalništva, smo skupaj ustvarjali v šolskem letu 2017/18.

V ekipi je sodelovalo 10 dijakov. Po predstavitvi ideje so si dijaki sami zbrali teme, ki bi jih želeli podrobneje proučiti in so se jim zdele dovolj zanimive. Edina omejitev, ki so jo imeli, je bila vsebina kurikula zgodovine za srednje šole. Tako smo skupaj izbrali naslednje teme: začetek vojskovanja v času prvih civilizacij, bojevanje v času Grkov in Rimljanov, vojne v srednjem veku, kot npr. križarske vojne, turški vpadi, bojevanje v 19. stoletju in Napoleonov pohod po Evropi, prvo in drugo svetovno vojno, osamosvojitveno vojno Slovenije. Namen je bil predstaviti razvoj orožja, spreminjanje vojaških taktik skozi stoletja, predvsem pa poudariti nesmiselnost vojn in krute posledice, ki jih vojna prinese. Dijaki so vso gradivo iskali sami; na srečanjih, ki so potekala vsaj enkrat tedensko, pa smo skupaj analizirali vire in literaturo ter iskali najprimernejše. Kot rezultat aktivnega sodelovanja je nastala skripta z naslovom Vojne sveta, sicer za interno uporabo, ter delovni list (priloga A), ki so ga obiskovalci dobili ob obisku interaktivne delavnice.

Po vsebinskem delu je sledilo sodelovanje dijakov in mene kot mentorice z ekipo Vzorčnega mesta. Namen tega sodelovanja je bil postaviti interaktivne delavnice, ki bi pritegnile pozornost, povečale motivacijo dijakov in predvsem na avtentičen način prikazale vojne skozi zgodovino. Posluževali smo se aktivnih interaktivnih izobraževalnih metod, kjer učenci (dijaki) postopoma pridobijo znanje s svojim lastnim raziskovanjem in reševanjem učnih problemov z uporabo IKT.

Kot model metodologije smo se oprli na problemsko učenje, učenje s pomočjo vključevanja praktičnih izkušenj, metode projekcije, projektno učenje, učenje s pomočjo raziskovanja, interaktivni pregled snovi med raziskovanjem in učnim procesom ter skupinsko aktivno učenje. Med procesom učenja smo se posluževali kompleksnih nalog, ki zahtevajo reševanje zapletenih vprašanj ali problemov. Vse metode so bile podkrepljene z novimi tehnologijami; simulacija z video igrami, virtualna resničnost, mapiranje in uporaba mobilne aplikacije. Dijaki višjih letnikov, smer računalništva, so tako aktivno sodelovali pod mentorstvom ekipe Vzorčnega mesta, in sicer pri programiranju in postavljanju interaktivnih delavnic.

Slika 1: Vzorčno mesto, Vojne sveta 2018 (avtorica)

Slika 2: Vzorčno mesto, Vojne sveta 2018 (avtorica)

Slika 3: Vzorčno mesto, Vojne sveta 2018 (avtorica)

3. Zaključek

Ob koncu postavitve interaktivne delavnice Vojne sveta in analizi anket ter povratne informacije učiteljev, učencev, dijakov in posameznih obiskovalcev, smo prišli do ugotovitve, da se je motivacija z aktivnim sodelovanjem v interaktivnih delavnicah močno povečala, dijaki so dobili tudi boljšo predstavo, o včasih za njih preveč abstraktnih dogodkih, pridobili potrebna znanja in jih celo nadgradili.

Z uporabo novih tehnologij so izgubili strah pred učenjem, zmanjšal se je individualizem, povečala se je samozavest manj uspešnih učencev in se ob tem ustvaril sodelovalni duh pri doseganju ciljev.

Zagotovo bi lahko kakšno stvar izboljšali in naredili bolje. Vendar je bil naš cilj sodelovanja dijaki – učitelj – Vzorčno mesto uresničen.

Viri in literatura

- Brečko, B. N. in Vehovar, V. (2008). Informacijsko-komunikacijska tehnologija pri poučevanju in učenju v slovenskih šolah. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Božnar, J. (2004). Vpliv sodobne informacijske in komunikacijske tehnologije na spremembe v vzgojno-izobraževalnem procesu. http://profesor.gess.si/marjana.pograjc/%C4%8Dlanki_VIVID/Arhiv2004/12Boznar.pdf (Pridobljeno 4. 3. 2020.)
- Gerlič, I. (2004). Vzgoja in izobraževanje za informacijsko družbo-didaktični vidiki problematike. http://profesor.gess.si/marjana.pograjc/%C4%8Dlanki_VIVID/Arhiv2004/02Gerlic.pdf (Pridobljeno 30. 5. 2020.)
- Karba, P. (2005). Raziskovalno učenje pri pouku zgodovine v osnovni in srednji šoli. *Zgodovina v šoli*, 4, (str. 38-42).
- Potočnik, D (2009). *Zgodovina, učiteljica življenja*. Maribor: Založba Pivec.
- Rebolj, V. (2008a). *E-izobraževanje skozi očala pedagogike in didaktike*. Radovljica: Didakta.

Priloga A: Delovni list

VOJNE SVETA V VZORČNEM MESTU VELENJE

Reši delovni list in ga prilepi v zvezek za interesne dejavnosti. Pokažite ga pri pouku zgodovine.

VOJNA je največje zlo, ki lahko doleti državo in narod. Vojna ni nič drugega kot nedačevanje politike z drugimi sredstvi. Tukaj se uveljavlja teorija makivelalizma, »olj opravičuje sredstva«.

V vojni pogosto prevladujejo politični interesi nad vojaškimi in o vojni odločajo cilji politike in ne zmaga v vojni. Na prvem mestu so interesi države, zato se jim morajo podrediti tudi vojna in vodenje vojne. Primer: mir v Brest Litovsku 3. 3. 1918 (nova ruska država pod Leninom izstopi iz vojne, da utrdi notranjo oblast boljševikov).

Vojno klasificiramo po različnih merilih: število sodelujočih držav, teritorialna razsežnost vojne, cilji, strategije (defenzivna, ofenzivna, pozicijska, vojna izčrpanja,...), posledice oz. število žrtev vojne.

Vsaka vojskujoča se stran si pravičnost vojne razlaga z vidika svojih interesov. O pravičnosti in nepravčnosti ne odločajo etična merila, ampak interesi. Primeri: pohode rimskih legionarjev obravnavamo kot pohod civilizirane države proti barbarom, osvajanje kolonij je bilo z vidika Evrope zmaga civilizacije nad primitivnimi ljudstvi, za Nemčijo je bila ponovna razdelitev kolonij pravični razlog za 1. svetovno vojno, za Vatikan so bile upravičene vse vojne, ki so potekale za zmago krščanstva proti drugim veram, za muslimane je pravična vsaka sveta vojna.

Pa je vojna pravična? Je vojna smiselna? Je vojna lahko sredstvo za doseg cilja?

Svoje razmišljanje zapiši v krajšem sestavku.

Pravilno poveži trditve!

1-Napoleon Bonaparte	 prvi bojni vodovi, vojska namenjena za vzdrževanje reda in miru ter osvajalne pohode
2-Francoska revolucija	 osnovna enota vojske, ki jo sestavljajo težko oboroženi pešci imenovani HOPLITI
3-Griko-perzijske vojne	 francoski vojaški in politični vođa, general in cesar
4-vitez	napad na Bastiljo, 14. 7. 1789
5-grška falanga	 meč, sulica, sekira, oklep in šlem, ki postaja vedno težji (veržina srajca, kasneje poln oklep), žit, lok, samostrel
6-legionarij	Maraton, Termopile, Plataje
7-Prve visoke civilizacije	»Marjevo mule«
8-turška strategija vojskovanja	 osvajalna sveta vojna. Ne uničenje krščanskega prebivalstva, pač pa njegova pokoritev.

Napili pravilna zaporedja dogodkov prve svetovne vojne.

___ Pozicijsko bojevanje, 4 fronte:
Z fronta, V fronta, Solunska fronta in
leta 1915 Solška fronta.

___ 28. 6. 1914 atentat v Sarajevu na
Franca Ferdinanda. A O napove vojno Srbiji.

___ Dva vojaška tabora: CENTRALNE in
ANTANTNE SILE.

___ 11. URA 11. DAN. 11. MESEC 1918
Konec prve svetovne vojne.

Dopolni!

CENTRALNE SILE

ANTANTA

POZICIJSKO BOJEVANJE

IFERIT

LETO BOBNEČEGA OGNJA

Življenje v jarkih...

Dopolni sestavek o drugi svetovni vojni

Druga svetovna vojna se je začela _____, ko je Nemčija napadla _____.
 Že pred vojno so se začele oblikovati politične povezave, ki so z začetkom vojne prerasle v vojaške pakte.
 Tako so _____ in _____ v Berlinu podpisale Trojni pakt.
 Kasneje so se jim pridružile še _____ in _____.
 Na drugi strani pa so se formirale države zaveznice: _____.
 _____ po napadu na Pearl Harbor, 7. 12. 1941 in _____ po operaciji Barbarossa 22. 6. 1941.
 V času vojne:
 Nemčija napade: _____

Italija napade: _____

Japonska napade: _____

Leti 1942 in 1943 pomenita preobrat druge svetovne vojne. Nemški vojaški poraz se je začel z bitko za _____, kjer so bili Nemci obkoljeni celo zimo in so se februarja 1943 pod vodstvom generala _____ predali Rusom.
 Japonsko ofenzivo na Pacifiku so jeseni 1942 ustavili _____, ko so zavzeli majhen otok z letalskim oporiščem _____. Junija 1943 so se zavezniški izkrcali na _____ in osvobodili Italijo, ki je _____ 1943 kapitulirala.

Za dokončni poraz Nemčije je bilo pomembno odprtje druge fronte na zahodu. Izkrcanje zahodnih zaveznikov se je začelo _____ v _____. Kljub velikim izgubam so napredovali v notranjost Francije, 25. avgusta so osvobodili Pariz. Do jeseni je bila osvojena vsa Francija. Iz Francije so zahodni zavezniški začeli prodirati preko Nizozemske in Belgije v Nemčijo. Tukaj so zavezniški izvedli največjo letalsko-desantno operacijo v zgodovini imenovano _____. Iz vzhoda pa je proti Nemčiji prodirala _____.
 30. aprila 1945 je _____ v Berlinu naredil samomor in _____ je Nemčija podpisala kapitulacijo.
 Vojna na Pacifiku pa je trajala do avgusta 1945, ko so ZDA odvrgle atomsko bombo na japonski mesti _____ in _____. Japonska je kapitulirala _____.

S tem je bilo konec šestletne morije, ki je terjala 60 milijonov žrtev.

ZAPISKI _____

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

Opiši proces osamosvajanja Slovenije.

ZAPISKI

Pomembni datumi pri osamosvojitvi Slovenije.

ZAPISKI

Nekaj za konec.

Kaj sem se danes naučil-a?

Pripravila:
Petra Mastnak, prof.

**SPODBUJANJE USTVARJALNOSTI PRI OTROCIH
V 1. TRIADI**

**PROMOTING CREATIVITY IN CHILDREN
IN THE FIRST TRIAD**

Saša Vrabič

prof. razrednega pouka

Osnovna šola Blaža Arniča Luče

sasa.vrabic@gmail.com

Lektorica strokovnega članka: Simona Funtek

Povzetek

V predšolskem obdobju se navseh področjih spodbuja otrokova ustvarjalnost. Starši in vzgojitelji se trudijo, da bi se ustvarjalnost in inovativnost v tem obdobju razvila v najboljši možni meri. Nato pa gredo otroci v šolo. V medijih vse prevečkrat zasledimo, da šola ubija otrokovo ustvarjalnost, kreativnost. Glede na to, da je vsak učitelj avtonomen in lahko naredi pouk otrokom všečen, se s tem nikakor ne strinjam. Pri otrocih lahko na vseh ravneh izobraževanja spodbujamo in pomagamo razvijati njihovo ustvarjalnost in inovativnost. Učitelj ima v rokah škarje in papir. Domišljija otrok je brez meja. V 1. triadi učenci neizmerno uživajo v igri vlog. Deklice si nadvse želijo biti učiteljice. Zakaj jim ne bi prepustili krede in mize z računalnikom. Pomagajo nam lahko pri zastavljanju vprašanj ob preverjanju znanja. Sprva so lahko »učitelji« tisti učenci, ki so pri znanju nekoliko močnejši, nato pa lahko počasi vpeljemo tudi ostale. Ustvarjalnost lahko spodbujamo tudi pri uri športa, ko učenci izvajajo vaje in igre v uvodnem delu ure. Kaj pa različni kvizi? Spremenimo razred v studio, kjer se odvija kviz. Moji drugošolci so kviz poimenovali Lepo je biti Lučan. Učenci si razdelijo vloge voditelja, asistentke, snemalca. Voditelj se mora na kviz predhodno tudi pripraviti in poznati mora vsa pravila. Ob kvizu lahko utrjujejo znanje pri spoznavanju okolja, slovenščini in tudi matematiki. Odpeljimo učence v naravo, velik odprt prostor, ki jim nudi nešteto možnosti za ustvarjalnost. Ni potrebno, da jih pri igri usmerjamo, saj so učenci zmožni, da so zelo ustvarjalni, ko se svobodno igrajo.

Ključne besede: ustvarjalnost, inovativnost, delovno okolje

Abstract

In the pre-school period, children's creativity is encouraged in all areas. Parents and educators alike are striving to develop creativity and innovation skills during this period to the best of their ability. But then children enter the school period. Way too often the media portrays the idea that schools kill children's creativity. Due to the extensive syllabuses and packed

timetables, teachers are seemingly restricted and lack time for activities that encourage and promote creativity in the child. However, given that each teacher is autonomous and has the possibility to make teaching appealing to children, I certainly do not agree with that. In children, we can encourage and help to develop their creativity and innovation on all levels of education. The teachers have all the power in their hands. The imagination of children is limitless. In the 1st educational cycle of primary schools, pupils immensely enjoy role-plays. The girls want to be teachers and why not let them use the whiteboard and desk with the computer. We can let them help by asking questions when testing knowledge. Initially, the somewhat stronger pupils may act as the 'teachers', with the rest being gradually introduced as well. Creativity can also be encouraged in sports lessons when pupils perform exercises and games in the introductory part of the lesson. How about different quizzes? Let's turn the classroom into a studio where a quiz takes place. My second-year pupils named the quiz Who wants to be a Lučan? Pupils allocate the roles of the presenter, assistant, cameraman. The presenter of the quiz must prepare beforehand and be familiar with all the rules of the game. With the quiz, the students can revise and consolidate their knowledge at learning about the environment, Slovene language and also mathematics. Let's take the pupils out into nature, big open space that offers countless opportunities for creativity. We do not need to guide them in the game as they can be very creative when playing on their own. However, we should always find time for our own creativity and let pupils observe us in doing so.

Keywords: creativity, innovation, work environment

1 Uvod

1.1 Kaj je ustvarjalnost?

V SSKJ je ustvarjalnost razložena kot sposobnost, da s svojo dejavnostjo dosežemo, da nekaj nastane.

Vsak človek je ustvarjalen, saj se v ljudeh nahaja globoka želja, da bi ustvarjali. Ustvarjalnost povezujemo z ustvarjanjem, kreiranjem in izvedbo nečesa novega (Matos, 2014).

Ustvarjalnost je dejavnost, način mišljenja in lastnost mišljenja. Ustvarjalnost je sposobnost, osebnostna lastnost, poteza (Kroflič in Gobec, 1995).

Ustvarjalnost je zmožnost imeti nove poglede na stvar in kot zmožnost učiti se iz prejšnjih izkušenj ter jih povezati z učenjem iz novih situacij. Ustvarjalnost pomeni iti dalje od danih informacij in ustvariti nekaj edinstvenega in izvirnega (Duffy, 2006).

Mnogi menijo, da je ustvarjalnost značilna le za umetniško ustvarjanje, a temu ni tako. Ustvarjalni smo lahko tudi pri reševanju problemov, medsebojnih konfliktov, mišljenju, pri pogovoru ipd.

1.2 Ustvarjalnost v predšolski dobi

Med otrokovo igro in njegovim delom ni ostre meje. V igri otrok razvije razne sposobnosti in tudi delovne navade, zato se loteva vedno zahtevnejših nalog. Tako otrok postopoma preide od igralnih situacij k raznim oblikam aktivnosti, ki jih uvrščamo med njegove delovne naloge (Papotnik, 1993).

Znano je, da so vsi otroci bolj ali manj ustvarjalni. Znano je tudi, da so predšolski otroci bolj ustvarjalni od šolskih. Zakaj je tako? Vrtčevski sistem je manj usmerjen kot šolski in precej bolj odprt. Šola otroke usmerja, pri tem pa naj bi jih omejevala in s tem slabo vplivala na razvoj njihove ustvarjalnosti. Zgodnje otroštvo je izvor kreativnosti. V zgodnjem otroštvu

je zelo pomembno, da ga otroci preživijo v obilju brezskrbne, proste domišljajske igrivosti. Zelo pomembno je, da je otrokom omogočena prosta domišljajska igra. Pomembno je, da se v predšolskem obdobju otroci izogibajo tekmovalnih iger, računalniških iger, gledanja televizije, ker pri vsem tem niso kreativni. Otroci se vse manj igrajo in vsi se premalo zavedamo, da je to za otroke zelo škodljivo.

Kdaj pa je otrok ustvarjalen? Isenberg in Jalongo sta zapisala, da je otrok ustvarjalen, ko:

- raziskuje in eksperimentira,
- skozi jezik in igro ustvarja smisel sveta,
- je skoncentriran (osredotočen) na nalogo daljši čas,
- ustvari red v neredu in naredi nekaj novega s starim in že znanim,
- poskuša večkrat zato, da bi se naučil nečesa novega.

Otrok s pomočjo igre izraža svoje sposobnosti ustvarjanja novih idej, uživanje v novitetah in čutenje. Dandanes se moramo zavedati problema odmiranja nestrukturiranih vrst spontane otroške igre, ki prehajajo predvsem k nadzorovanim oblikam preživljanja časa, kar privede do vplivov na otrokovo čustveno, intelektualno ter družbeno življenje (Armstrong, 1999).

Nestrukturirana domišljajska igra, ki je posledično tudi ustvarjalna igra, je za otrokov razvoj pomembnejša od vseh formalnih oblik, ki predstavljajo razvedrilo. Ustvarjalnost in igra sta tesno povezana pojma, ki otroku nudita zabavo v domišljajskem svetu. Znano je, da si otrok skozi igro pridobiva izkušnje, s katerimi krepí svojo domišljijo in jo uporablja v nadaljnji igri. S tem se otrok tudi nauči igrati z drugimi otroki, si deliti vloge in iskati nove možnosti za reševanje problemov.

Predšolski otrok počne nekatere stvari zato, ker so le-te pomembne za njegov razvoj, druge pa počne zato, ker pritegnejo njegovo pozornost (Einon, 2002).

Vzgojitelji se zavedajo, da je njihova velika in zelo pomembna naloga, da pri otrocih spodbujajo radovednost, jim nudijo izzive, upoštevajo njihove pobude pri dejavnosti ter jim omogočajo, da sami raziskujejo. Pomembna

naloga vzgojiteljev je tudi, da poskrbijo za sproščeno vzdušje v skupini (Cropley, 1992).

Vzgojitelj mora biti ustvarjalen, če želi uspešno in v otrokovo korist opravljati delo.

1.3 Ustvarjalnost v 1. triletju osnovne šole

Učitelji v prvih razredih OŠ se zelo dobro zavedamo, da je med učenci izjemno veliko število ustvarjalnih učencev. Ustvarjalnost moramo pri njih ves čas spodbujati. Učenci so veliko bolj ustvarjalni, če jim pustimo nekoliko prosto pot. Sami le stojimo ob »cesti«, po kateri se učenec »pelje« in ga le malce usmerimo, če je to potrebno. Na kakšne načine pa lahko to naredimo? Priprava ustvarjalnega prostora ali ure, pri kateri bo otrok lahko pokazal svojo ustvarjalnost, zahteva od učitelja veliko dela in še več priprave. Otroci so že po naravi radovedni in to njihovo radovednost moramo spodbujati. Otroci so ustvarjalni zaradi svoje radovednosti, ki jih vodi k novim stvarim, ki jih še ne poznajo. Otroci še nimajo slabih izkušenj in zaradi tega se novih stvari ne bojijo. Otroci radi iščejo rešitve, ki pa so velikokrat povsem drugačne od naših. Naš način je mogoče res bolj »pravi« in hitrejši, ali je tudi ustvarjalen? Otroci bodo le redko obupali nad iskanjem rešitev, jih pa moramo spodbujati. Dolžnost učiteljev je, da učence naučimo, da napake niso vedno slabe in nezaželeni. Res, da smo učitelji omejeni z učnim načrtom, ocenami, a hkrati je vsak učitelj lahko avtonomen in pripravi ter izpelje ure in dneve tako, da pri otrocih spodbuja radovednost in ustvarjalnost. Tudi učenci v prvih razredih OŠ potrebujejo še veliko svobodne domišljije igre.

Znano je, da igra spodbuja ustvarjalnost in tudi v šoli se lahko veliko igramo. Otroci imajo zelo radi igre vlog. Zakaj ne bi bili oni učitelji, mogoče trenerji, novinarji. Naš razred se lahko spremeni v kmetijo, mogoče v gozd, hotel ... Zakaj bi jih omejili s predpisano likovno temo, naj raje rišejo in slikajo tisto, kar si v tistem trenutku želijo. Spodbujajmo domišljijo in spodbudili bomo ustvarjalnost.

Potrebno se je zavedati, da je osnovnošolsko izobraževanje obravnavano kot kritična faza v otrokovem razvoju in jih zaznamuje za vse življenje. V tej fazi namreč pridobivajo bistvena začetna orodja za učenje, reševanje problemov, raziskovanje, kako biti ustvarjalen in razvijati samozavest, kot tudi čustveno in socialno zorenje.

2 Spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti v 1. triadi

»Srečno otroštvo rodi dobrega, ustvarjalnega človeka, nesrečno otroštvo pa je podlaga za razvoj slabega neustvarjalnega človeka.« (Pečjak in Štrukelj, 2013)

Učenci so v prvih razredih osnovne šole še zelo radovedni, razigrani, igrivi, odprti za nove izkušnje, vztrajni ..., to pa so tipične lastnosti ustvarjalnega otroka.

Šola, ki se velikokrat osredotoča samo na zahteve učnega načrta, kjer se vse vrti okrog ocenjevanja, in ki želi učenca opremiti s čim več znanja, ni dobra šola. Naši učenci potrebujejo izzive, povezane z ustvarjalnostjo, inovativnostjo. Vse to pa se lahko izpelje le, če je tudi učitelj ustvarjalen in inovativen ter posega po drugačnih pristopih, pristopih, ki pri učencih spodbudijo tisto najboljše, ustvarjalnost in inovativnost.

Glavna odlika ustvarjalnega učitelja je strast do poučevanja, fleksibilnost in seveda tudi odgovornost. Ustvarjalen učitelj mora učencem dopustiti, da so lahko soustvarjalci učnega procesa. Učitelj mora dopustiti, da ga učenci opazujejo pri njegovem ustvarjanju. Dopustiti jim mora, da sami iščejo rešitve problemov, podajajo ideje, ... Učitelj naj bi znal pri učencih odkriti ustvarjalnost in jih nato v tej smeri tudi vodil. Učitelji predstavljajo učencem 1. triade zgled in avtoriteto in ravno zaradi tega lahko učitelj veliko doprinese k spodbujanju ustvarjalnosti pri učencih.

2.1 Ustvarjalno okolje

Za učence je zelo pomembno okolje, v katerem delajo. Učitelji se moramo vseskozi truditi, da okolje, v katerem se dogaja učni proces, spodbuja učenčevo ustvarjalnost in inovativnost. Na kakšen način pa jim lahko omogočimo takšno okolje?

Pojdimo v naravo. Narava je okolje, kjer lahko učenci ure in ure raziskujejo, opazujejo, ustvarjajo in se pri tem niti malo ne dolgočasijo. V naravi učenci ne potrebujejo pripomočkov za ustvarjanje. Vse jim je na dosegu rok.

Pouk v razredu je za učence velikokrat dolgočasen in suhoparen. Kaj pa če se učilnica spremeni v snemalni studio? Je učencem všeč, če se kar naenkrat znajdejo v učilnici, ki je pravzaprav velika igralnica? Ni potrebno veliko, da se pri učencih spodbudi zanimanje in ustvarjalnost.

2.1.1 Pouk v naravi

Učenci v naravi »oživijo«. V naravi so lahko učenci soustvarjalci učnega procesa. Sami lahko predlagajo, kako bi v naravi izpeljali uro športa. Ura spoznavanja okolja je ura, ki spada v naravo. Opazujemo pomladno prebujanje. Raziskujemo in opazujemo življenje na travniku. Učenci opazijo veliko več stvari, če jim le damo to možnost. Kje lahko učenci bolje spoznajo letne čase kot v naravi? Omogočimo jim to. V roke jim lahko damo fotoaparat ali telefon. Ne boste verjeli, kakšne fotografije nastanejo. Spoznajmo življenje na travniku tako, da se na travnik odpravimo in skupaj z učenci raziskujemo. Sprehodimo se po gozdu in opazujemo drevesa, podrast ...

Učenci vidijo naravo kot veliko športno dvorano. Lovljenje med drevesi, preskakovanje ovir v naravi, skrivalnice. »Spremenijo« se lahko v živali, postanejo lahko drevesa, ki se gibljejo v vetru ... Učenčevi domišljiji dajte prosto pot.

Slika 1: Ustvarjanje ob reki 2019

Na šoli vsako leto k uri športa v naravi povabimo stare starše. Uro izvedemo v okviru projekta Simbioza giba. Učenci so pri teh urah v vlogi trenerjev in uro druženja izpeljejo z mojo minimalno pomočjo. Že teden ali dva pred srečanjem podajo predloge iger, ki naj bi bile čimbolj različne. Pri uri druženja uporabim izključno ideje učencev.

Slika 2: Telovadimo s starimi starši 2019

Čudovito lahko izvedemo v naravi uro slovenščine. Z učenci se odpravimo k reki in tam, tako da sedimo na kamnih, preberimo Povodnega moža Franceta Prešerna. Kaj hitro začno učenci sumničevo pogledovati k reki in ustvarjalni proces se začne. Učenci postanejo povodni možje in Urške, ki jih odpelje povodni mož. Brez vaj in generalke lahko odigrajo prizor iz prebranega besedila. Na travniku lahko učencem nastavimo ogledalo in nato preberemo pravljico Zrcalce.

Ustvarjalnost učencev se vidi pri urah likovne umetnosti, ko ustvarjajo z naravnimi materiali. Brez prevelikega usmerjanja in navodil so nastali izdelki še boljši in se še v večji meri vidi ustvarjalnost malih umetnikov.

Slike 3-5: Ustvarjanje iz naravnih materialov 2020

2.1.2 Televizijski studio

Učenci imajo zelo radi igre vlog in dajmo jim možnost, da se prelevijo v televizijske voditelje. Že nekaj let pri urah spoznavanja okolja preverjamo znanje učencev v obliki kviza, ki smo mu dali naslov Lahko je biti Lučan. Na začetku šolskega leta sem voditeljica kviza sama, nato pa vodenje prepustim učencem. Že nekaj dni pred izvedbo kviza si razdelimo vloge. Učenci si izberejo vlogo voditelja/voditeljice kviza, pomočnika/pomočnice voditelja, snemalca/snemalke. Voditelj dobi pripravljena vprašanja, se

pa povsem sam pripravi na vodenje. Kviz poteka kot oddaja na televiziji. Učenci se že znajo sami razdeliti v skupine, ker to praticiramo že nekaj časa. Ugotovila sem, da se za voditelje javljajo vsi učenci, ker jim je takšna oblika dela zanimiva. Sami si tudi razdelijo vloge in izdelajo nagrade. Za snemanje uporabljamo staro šolsko kamero, ki je bila namenjena za odpis. Učenci neizmerno uživajo in se veselijo vsake naslednje ure, ki jo izpeljemo na takšen način. Učenci se igrajo in se skozi igro zelo veliko naučijo. Poleg ustvarjalnosti, ki jo mora pokazati voditelj, se pri takšni obliki dela pokaže tudi sodelovalno učenje. Učenci so soustvarjalci ure.

Cilji: - učenec smiselno sodeluje v pogovoru ter obvlada temeljna načela vljudnega pogovarjanja,

- govori glasno, tekoče, razločno, knjižno,
- uporablja neverbalno komunikacijo,
- pokaže znanje določene snovi.

Slika 6: Voditelj kviza lepo je biti Lučan 2019

2.1.3 Igralnica

Otrok v igri ustvarja in s tem razvija svoje ustvarjalne sposobnosti, skozi igro uresničuje svoje neuresničene želje, razvija socialna čustva in odnose, se uči biti pošten, samostojen. Otroka – učenca igre navdušujejo in ga spodbujajo za nadaljnje delo.

Ko dam otrokom dve veliki škatli lego kock, ki sem jih prinesla od doma, nikoli ne pomislijo, da bi pri ustvarjanju potrebovali načrt. Brez vprašanj se lotijo dela in kaj kmalu imamo v razredu kmetijo, živalski vrt, leteče avtomobile, rakete ...

Sliki 7, 8: Ustvarjanje iz lesenih deščic 2020

Slika 9: Igramo se s končnimi izdelki-čolni 2020

Izredno radi ustvarjajo iz ostankov lesenih deščic, ki so jih sami pobrusili. Največje veselje pa sem pri njih opazila, ko so lahko z lesnim lepilom zlepili svoje domiselne izdelke.

Učenci ne potrebujejo vedno vodene igre, najraje imajo prosto igro!

Kot sem zapisala že v uvodnem delu, moramo pri otrocih spodbujati domišljijo, ker le ta vodi v ustvarjalnost.

Cilji:

- učenec izkazuje sposobnost opazovanja in v izdelek vnaša podrobnosti,
- se spontano, igrivo in doživeto likovno izraža,
- uporabi ponujene materiale in pripomočke.

3 Zaključek

Na podlagi vsega, kar sem zapisala, lahko rečem, da ni povsem res, da šola ubija ustvarjalnost učencev. Zakaj sem zapisala, da ni povsem res? Zato, ker je spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti v šoli v veliki meri odvisno od učitelja. Učitelj je tisti, ki lahko naredi ure pouka drugačne, takšne, pri katerih bodo lahko učenci pokazali svojo ustvarjalnost, pri katerih bodo iskali rešitve, širili obzorja... Na podlagi raziskovanja in prakse lahko rečem, da ni nujno, da se učitelj strogo drži učnega načrta. Učitelj je avtonomna oseba, ki lahko do ciljev, ki so zapisani v učnem načrtu, pride po »gozdnih stezicah«, »poljskih cestah«...

Zelo vesela sem, ker se je, sploh v zadnjih časih, pokazala velika povezanost in sodelovanje med učitelji. Delimo si ideje in se spodbujamo k ustvarjanju drugačnega pouka.

Lahko rečem, da so primeri dobre prakse, ki sem jih predstavila, res dobri in preizkušeni. Pazljivi pa moramo biti sploh takrat, ko se z učenci odpravimo v naravo. V tem primeru ne smemo pozabiti, da se moramo z učenci pogovoriti o vedenju in o skrbi za zdravje in varnost vseh.

Vsekakor pa je pomembno, da vsak učitelj poskrbi za svoj izobraževalni in profesionalni razvoj ter v sodobno obliko poučevanja, kjer spodbuja ustvarjalnost in inovativnost učencev, vključuje tudi IKT in digitalne medije.

»Resničen znak inteligence ni znanje, ampak domišljija.« (Albert Einstein)

Viri in literatura

- Armstrong, T. (1999). Prebudite genija v svojem otroku. Tržič: Učila.
- Cropley, A. J., 2001: Creativity in education and learning: A guid for teachers and educators. Routledge Falmer: Oxon.
- Duffy, B. (2006). Supporting Creativity and Imagination in the Early Years. Maidenhead: Open University Press.
- Einon, D. (2002). Ustvarjalni otrok: Prepoznajte in spodbudite naravno nadarjenost vašega otroka. Tržič: Učila International.
- Kroflič, B. in Gobec, D. (1995). Igra, gib, ustvarjanje, učenje. Novo Mesto: Pedagoška obzorja.
- Matos, S. (2014). Ustvarjalni ogenj je v vsakem človeku. Celovec: Mohorjeva založba.
- Papotnik, A. (1993). Zgodnje uvajanje v tehniko. Maribor: Obzorja
- Ščuka, V. (2007). Šolar na poti do sebe. Oblikovanje osebnosti. Priročnik za učitelje in starše. Radovljica: Didakta

KREATIVNE POTI DO BOLJŠEGA BRANJA

CREATIVE WAYS TO BETTER READING

Suzana Oder

profesorica razrednega pouka

Osnovna šola Primoža Trubarja Laško, PŠ Debro

suzana.oder@oslasko.si

Lektorica strokovnega članka: Lidija Toplišek

Povzetek

V članku predstavljam nekaj bralnih iger, s katerimi lahko otroke motiviramo, da raje posežejo po knjigi. Skupna ugotovitev učiteljev je, da otroci vse manj in vse redkeje berejo. Po njih posežejo, če jih v to prisili učna snov, le redki pa zaradi lastnega veselja.

V razredu sem opazila problem z motivacijo do branja. Starši so mi na govorilnih urah tarnali, da učenci nimajo volje do branja. Moj namen je bil, da poiščem in zberem nekaj iger za razvijanje veselja do branja v šoli in doma. Zbrala sem nekaj idej, kako spodbuditi otroke, da bodo radi brali, ter kaj narediti, da bo otrok rad posegel po knjigi, reviji. Iskala sem tudi odgovor na vprašanje, kaj pa IKT in branje. Preizkusili smo tudi aplikaciji Kobi in Znam.

Izvedba projekta je potekala v prvi polovici šolskega leta pri učencih drugega razreda. Učenci so bili v tem obdobju na različnih stopnjah branja. Eni učenci so brali že zelo gladko, drugi so še vezali daljše in tudi krajše besede. Učenci z večjimi težavami branja so posledično tudi imeli odpor do branja.

Ob redni uporabi iger za motivacijo branja se je povečala tudi želja po branju. Starše sem spodbujala, da tudi doma poskušajo z različnimi igrami za motivacijo branja. Ob težavah so imeli vedno možnost pogovora in napotkov.

Rezultati ob koncu prvega polletja so pokazali, da je zastavljen projekt bil dobro zasnovan in je pozitivno vplival na klimo v razredu ter s tem povečal motivacijo po branju. Tudi starši so potrdili, da učenci dosti raje posegajo po knjigah.

Ključne besede: branje, motivacija, rešitve, aplikacije

Abstract

In this article, I present some reading games that can motivate children to reach for a book. The common finding of teachers is that children read less and less. They resort to them if they are forced to do so by the subject matter, and only a few for the sake of their own pleasure. In class I noticed a problem with motivation to read. Parents told me during speaking hours that the students did not have the will to read. My purpose was to find and chose some games to develop the joy of reading at school and at home. I have gathered some ideas how to encourage kids to love reading, and what to do to make a child enjoy reaching for a book or a magazine. I was also looking for an answer to the question of what about ICT and reading. We also tested the Kobi and Znam apps.

The implementation of the project took place in the first half of the school year with second grade students. Pupils were at different stages of reading during this period. Some students were already reading very smoothly, others were still binding longer and also shorter words. As a result, students with greater reading difficulties also had an aversion to reading.

With regular use of games to motivate reading, the desire to read has also increased. I encouraged parents to try different games at home to motivate reading. In case of problems, they always had the opportunity to talk and give instructions.

The results at the end of the first semester showed that the set project was well designed and had a positive impact on the classroom climate which helped to increase motivation to read. Parents also confirmed that students much prefer to reach for books.

Keywords: reading, motivation, solutions, applications

1 Uvod

Otroci lahko pridejo do boljšega branja s pomočjo iger, različnih učnih strategij ter aplikacij. Na ta način lahko otroku olajšamo pot do bolj gladkega branja. Želela bi predstaviti nekaj bralnih iger, s katerimi lahko otroke motiviram, da raje posežejo po knjigi. Skupna ugotovitev učiteljev je, da učenci vse manj in vse redkeje berejo. Po njih posežejo, če jih v to prisili učna snov, le redki pa zaradi lastnega veselja.

Slika 1: Misel (Vir: Pinterest)

Ali sem kot učiteljica dovolj ustvarjalna, kreativna, inovativna? Sem učiteljica v prvi triadi in res poskušam vsakodnevno vnašati v pouk nove ideje, gibanje, zabavo, igro. Razvijanje kreativnosti pri otroku je zelo pomembno.

Že pri najmlajših lahko opazimo njihovo radovednost in hrepenenje po raziskovanju vsega, kar jih obdaja. Pride pa trenutek, ko to navdušenje do nečesa mine. To opažam pri pouku slovenščine v obdobju, ko učence uvajamo v branje. Pri spoznavanju črk in povezovanju v besede so še vsi zelo navdušeni, ko je potrebno nekaj narediti na tehniki branja, pa naletimo na težave. Kot učiteljica iz leta v leto iščem nove načine, kako otroke še bolj motivirati za branje. »Na branje in proces branja vplivajo mnogi socialno-kulturni dejavniki, hkrati pa ima branje povraten vpliv nanje. Znanstveniki ugotavljajo, da obstajajo med otroki iz različnih socialnih slojev razlike

v jezikovnih značilnostih, ki vplivajo na njihovo bralno učinkovitost.« (Pečjak)

»Na motivacijo za branje vplivajo zunanji in notranji »motivatorji«. Med notranjimi dejavniki so pomembna stališča, notranja čustvena stanja pri posamezniku in otrokova radovednost oz. vedoželjnost. Naslednji notranji motiv, ki spodbuja branje, je tudi želja po uspehu oziroma dosežku, ki pa jo krepijo zunanji ojačevalci (npr. ocena). Tako npr. otrok bere zato, ker bi rad dobil dobro oceno pri različnih predmetih v šoli. Zanimivo je, da so psihologi, ki se ukvarjajo z motivacijo pri branju, odkrili samo omejeno število temeljnih motivov, ki se vežejo na branje in da so vsi motivi »višje ravni«.« (Pečjak)

Velikokrat mi starši na govorilnih urah potožijo, da njihov otrok tako zelo nerad bere, da doma ne vedo več, kako bi ga za branje bolj motivirali. Čarobne paličice za motiviranje učencev za branje ni. Pri motiviranju otroka moramo poiskati ravnovesje med zunanjo in notranjo motivacijo. Zunanja motivacija se naj kaže v obliki nagrad, pohval; notranja motivacija pa se kaže v načinu spodbujanja radovednosti. Dobro je, da otrok sam pride do spoznanja, da je nekaj zanj zanimivega. Le tako se bo razvila notranja motivacija. Kot starši in učitelji pa poskrbimo, da bo z zunanjo motivacijo dosegel zadani cilj.

2 Namen projekta

V začetku šolskega leta sem si zastavila problem, kako dvigniti motivacijo za branje pri drugošolcih.

V drugem razredu učenci razvijajo interes za branje, sposobnost branja in pomnjenja enostavnih besedil. Učenci in starši spodbujamo njihovo željo po samostojnem in neodvisnem branju ter spodbujamo otroke, da razvijajo interes za branje. Zastavila sem si ožje usmerjene cilje in se ob tem opirala na učni načrt. Predvidela sem aktivnosti in dejavnosti, s katerimi bomo lažje dosegali cilje.

Zastavila sem si cilje: razvijajo tehniko branja besed ter enostavnih povedi z velikimi in malimi tiskanimi in pisanimi črkami; razvijajo branje z razumevanjem besedil, ustreznih svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti.

Načrtovala sem vsakodnevne aktivnosti v razredu, ki naj bi učencem vrnile voljo do branja. To so: vsakodnevno branje doma 10 minut, tiho branje po kotičkih, branje v šoli v paru, branje v nadaljevanjih, dnevno vključevanje različnih bralnih iger.

2.1 Branje v šoli in doma

Zgodi se, da otrok pride v obdobje, ko se mu začne branje upirati ali pa ga celo zavrača. Kaj lahko takrat starši in učitelji naredimo, da otroku povrnemo veselje ter željo do branja? Bralno motivacijo lahko otroku povrnemo z različnimi didaktičnimi igrami in vsekakor s toplino podarjene besede.

Velik bralni zgled so starši in okolica, v kateri se otrok giblje. Pozitivna naravnost do knjig in branja na otroka naredi močan vtis. Otroke lahko dodatno motiviramo tako, da uredimo bralni kotiček, ki je otroku lahko dostopen. Motiviramo ga lahko s skupnim branjem (eno stran prebere starš, eno otrok). Branje naj postane vsakodnevna rutina. Vsakodnevna rutina branja doma lahko poteka kot družinsko branje; knjigo naj izbere otrok po posvetovanju s staršem, lokacija branja naj bo vsak dan ista. Tudi v šoli naj branje postane vsakodnevna rutina. Pri nas v razredu vsak dan začnemo z ugankami. Po malici sledi branje pravljice na preprogi. V razredu imamo tudi bralni kotiček, ki ga otroci uporabljajo zelo pogosto (v primeru, da prej končajo nalogo; med igro). Zelo dobra ideja je bralni gugalnik (učiteljica se usede na bralni gugalnik in prične brati pravljico). Citiram odstavek, ker se mi zdijo podane bralne zapovedi smiselne in zanimive in jih je moč prenesti v vsakodnevno rutino.

Na spletni strani Osnovne šole Ivančna Gorica (OŠ Ivančna Gorica <http://www.ivancna-gorica.si/aktualno/?id=6370>) sam zasledila zanimive otrokove bralne zapovedi staršem:

1. Kupi mi kdaj kako knjigo.
2. Naroči me na otroški časopis ali revijo.
3. Naredi mi knjižno polico.
4. Pojdiva skupaj v knjižnico.
5. Pomagaj mi izbirati dobre vsebine na vseh medijih.
6. Ugasniva kdaj ekran in mi glasno beri.
7. Povej mi pesem, izštevanko, postavi mi uganko, zabavaj me z zgodbo.
8. Naj te večkrat vidim, kako bereš sam.
9. Pogovarjajva se o prebranem.
10. Beriva vse življenje, da bova več razumela in skupaj rasla.

2.3 Bralne igre

Tudi branja in pisanja se učijo nekateri otroci spontano, sami od sebe, nehoti in nevede. K temu precej pripomorejo dobre življenjske razmere, učeče se družinsko ozračje, zgled sorojencev. Toda večina otrok se mora učiti teh dveh spretnosti tudi s poučevanjem in vztrajnim vadenjem (Žerdin, 2003).

Pri usvajanju veščin branja si lahko pomagamo z različnimi bralnimi igrami, ki otroku povrnejo veselje do branja. V nadaljevanju bi rada predstavila nekaj besednih iger, ki vsebujejo elemente branja.

2.3.1 Beseda in slika

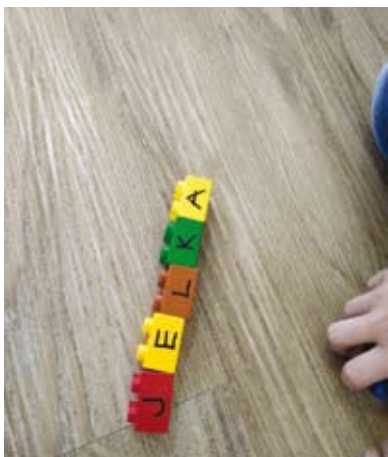
Pripravim tabelo, na kateri je 20 polj. Izbrala sem 10 živali in jih zapisala z besedo ter 10 fotografij teh zapisanih živali. Učenec mora tabelo razrezati in poiskati pare (besedo in sliko). Ob tem mora besedo povezati s sliko.

S to igro spodbujamo povezovanje besede ter slike.

2.3.2 Besede iz kock

V škatlo pripravim nekaj večjih kock, na katere napišem črke. Otrok mora iz teh črk sestaviti besede. Igro lahko popestrim, da v njej sodelujeta dva učenca. Vsak ima škatlo z enakim številom kock, na katerih so zapisane črke (tako učenec A in učenec B naj imata v škatli kocke z istimi črkami). Na znak naj vsak poskuša sestaviti kar največ besed. Besede si naj zapišeta na list. Zmaga tisti, ki zapiše v določenem času več besed.

Učenec pri tej igri prepozna velike tiskane črke ter jih povezuje v besede.

Slika 2: Besede iz kock

2.3.3 Skrito sporočilo

Z belo voščenko na bel papir napišem sporočilo za otroka, učenca. Sporočim mu lahko, kje se nahaja zaklad, kaj bom danes kuhala, kam gremo na izlet, kaj bomo počeli v šoli. Otrok naj ugotovi sporočilo na listu. List lahko prebarva z vodenimi barvicami in prikazalo se bo sporočilo.

Igra spodbuja razvijanje likovne kreativnosti pri otroku ter zmožnost povezovanja črk v besedo.

2.3.4 Besede na steni

Na list zapišem besedo. List prilepim na steno. Teh besed naj bo kar nekaj. Učenec dobi žogo. Naročim mu, naj stoji en meter stran od stene. Povem mu besedo, on jo prebere na steni in z žogo poskuša zadeti to besedo.

Z igro spodbujamo učenčevo branju besed ter hkrati dejavnost povežemo z gibanjem.

2.3.5 Poišči zaklad

Na majhne koščke papirja napišem nekaj namigov (na vsakega en namig). Ker je otroku igra zanimiva, se bo potrudil pri branju.

Primer:

- list 1: Pojdi v dnevno sobo in poišči listek.
- list 2: Odpri vrata v kopalnico. Na pralnem stroju te čaka naslednje navodilo.
- list 3: Pojdi v svojo sobo.
- list 4: V predalu pod mizo te čaka nagrada.

S to igro pri otroku razvijamo kreativnost, avtomatizacijo branja, gibljivost.

Iger, s katerimi spodbujamo branje, je res veliko. Izbrala sem tiste, s katerimi smo se največ srečevali in so bile otrokom zanimive.

2. 5 Bralni načini za spodbujanje branja

V drugem razredu otroci malce izgubijo voljo do branja. Poskušam iskati rešitve, kako jih spodbuditi in pripraviti do branja. Klasično dnevno beleženje branja doma jim kar hitro postane malce dolgočasno. Takrat posežem po drugih prijemih, po zanimivejših načinih beleženja oziroma spremljanja vsakodnevnega branja.

2. 5. 1 Vozovnica branja

Učenec bere doma deset minut. Starši podpišejo za branje v zvezek (datum in podpis). V šoli preverim, ali je otrok bral. Vsak ima izdelano svojo vozovnico branja. Če ima učenec podpis, si lahko preluknja svojo vozovnico. Ko ima preluknjanih vseh deset ali po dogovoru več prostorčkov, sledi nagrada. Nagrada naj bo simbolična.

Slika 3: Vozovnica branja

2.5.2 Bralni potni list

Izberem mesec med šolskim letom, ko bom ugotavljala, koliko knjig otroci preberejo. To nalogo učenci uporabljajo za sledenje številu prebranih knjig. Učenci zaslužijo nalepko za vsako prebrano knjigo (oziroma po dogovoru, npr. 10 minut branja). Nato nalepko položijo v enega od praznih kvadratov. Ko preberejo šest knjig in prejmejo šest nalepk, dobijo svoj potni list.

2.5.3 Bralni izziv

Učence seznanim z izzivom, ki jih čaka. Učenec dobi list, na katerem so napisane različne dejavnosti, ki naj jih učenec opravi ob dvajsetdnevem izzivu. Izzivi so različni: Beri zunaj. Tiho beri. Beri knjigo, kjer nastopa žival. Beri knjigo brez slik. Beri pod odejo. Beri v avtomobilu. Poglej kakšen film s podnapisi in poskusi glasno brati. Učenec lahko vrstni red opravljanja izzivov določi sam. Ko opravi vseh dvajset izzivov, si zasluži nagrado. Da je izziv še bolj zanimiv, mu lahko ponudite bonus treh žetonov za nebranje. To pomeni, da si lahko izbere tri dni, ko ne bo bral.

2.5.4 Berem vsak mesec

Učenec dobi list, na katerem beleži branje vsak dan. Ko prebere, si lahko pobarva znak pri tekočem mesecu. Lahko ga uporabim kot beleženje tihega branja v šoli.

Slika 4: Berem vsak mesec

2.5.5 Adventni koledar branja

Adventni koledar lahko uporabim kot spodbudo za branje v šoli ali doma. V šoli se lahko dogovorite za petminutno tiho branje po kotičkih. Adventni koledar naj si učenci nalepijo na steno. Po končanem branju si lahko vsak vzame iz koledarja svojo nagrado. Svetujem, da imajo vsi enake koledarje (lahko so različni motivi), a naj bo nagrada v njih enaka za vse. Doma lahko naredite skupaj z otrokom bralni adventni koledar. Vsak dan mu pripravite kakšno nagrado kot pohvalo za branje.

Slika 5 in 6 (Adventni koledar branja, spletna stran Pinterest)

2.5.6 Mesečna pobarvanka

Učenec dobi pobarvanko, ki jo predhodno razdelite na 30 delov. Ko učenec deset minut bere, si lahko pobarva delček pobarvanke.

2.5.7 Branje in pot po Sloveniji

Učenec bere vsak dan 10 minut. Ko prebere, se mu starši podpišejo v spodnji kvadrata, učenec pa prečrta eno oznako na zemljevidu (starši se podpiše pod CE, otrok prečrta oznako CE na zemljevidu).

Slika 7: Branje in pot po Sloveniji

2.6. Aplikacije

V razredu imam dva učenca, ki prihajata iz Bosne. Imela sta kar nekaj težav z vključevanjem v skupino in razumevanjem jezika. Iskala sem rešitve, na kakšen način jima približati slovenski jezik. Oba sta vizualna tipa in imata rada moderno tehniko, zato sem se odločila, da z njima utrjujem branje in pridobivam novo znanje z aplikacijama Znam in Kobi.

2.6.1 Aplikacija Znam

Skupina je razvila interaktivno mobilno aplikacijo za učenje slovenščine ZNAM, ki temelji na učenju preko vizualnega in zvočnega gradiva, je enostavna za uporabo in primerna za vse starostne skupine, ne glede na materni jezik. Aplikacija uporabniku omogoča učenje osnov slovenskega jezika in širjenje besednega zaklada

Zgoraj omenjena učenca sta ob prihodu v drugi razred slabše znala slovensko. Pri dopolnilnem pouku sem jima predstavila aplikacijo Znam. Predstavila sem jo tudi staršem na govorilnih urah ter jim predlagala, da jo uporabljajo tudi doma. Po večmesečni uporabi aplikacije ter rednem branju doma in v šoli je branje pri obeh učencih lepo napredovalo.

Aplikacija se mi zdi res uporabna za začetno bogatenje besednega zaklada ter zelo dobro povezuje vizualni in zvočni del.

(<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.znam&hl=en>)

2.6.2. Aplikacija Kobi

Kobi je učni pripomoček za učenje branja, ki s prilagodljivim oblikovanjem besedila in barvami pomaga otroku pri zlogovanju in vezavi. Namenjen je predvsem otrokom z disleksijo in drugim s težavami pri opismenjevanju.

Veliko otrok v zgodnji fazi opismenjevanja zamenjuje črke, ki so si med seboj zelo podobne. To je kar pogost pojav do drugega razreda.

Po testni uporabi aplikacije Kobi pri dopolnilnem pouku se je pri učencih, ki so imeli težave z določenimi črkami izboljšala hitrost in natančnost branja, ter tekočnost, razumevanje in veselje do branja.

(<https://kobiapp.io/sl/blog/brezplacen-dostop-do-kobi-aplikacije/>)

3 Zaključek

Otroke je potrebno velikokrat motivirati za branje skozi igro. Ob igri se ne zavedajo, da delajo nekaj, kar jim ni v veselje, saj jim ni neprijetno. V prispevku sem navedla nekaj iger in načinov, kako otroka spodbuditi k branju s čim bolj kreativnimi idejami in potmi do cilja tekočega branja.

Ob zaključku lahko rečem, da sem skozi mesece opazovanja in spremljanja rezultatov opazila velike napredke pri branju. Pri nekaterih so bili ti napredki merjeni v velikih korakih, pri nekaterih v manjših korakih. Učenci so v šoli raje posegali po literaturi, posledično se je povečal obisk knjižnice. Starši so bili z izvedenim projektom zadovoljni, saj so opazili, da njihovi otroci raje

posegajo po knjigah. Pravijo tudi, da se želijo z njimi igrati bralne igre, ki se jih igramo v šoli. Bralna rutina v šoli in doma je postala res del vsakdana.

Težko se opredelim katera igra ali aplikacija je boljša. Lahko rečem, da vsaka po malem prispeva k temu, da je uspeh gladkega branja zagotovljen.

Viri in literatura

Misel. <https://www.pinterest.com/pin/343892121518073131/> (Pridobljeno 20. 4. 2020.)

OŠ Ivančna Gorica <http://www.ivancna-gorica.si/aktualno/?id=6370> (Pridobljeno 20. 4. 2020.)

Pečjak, S. (1999). Osnove psihologije branja. Spiralni model kot oblika razvijanja bralnih sposobnosti učencev. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofsek fakultete Ljubljana.

Pečjak, S. (1993). Kako do boljšega branja, Tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Učni načrt za slovenščino-posodobljena izdaja. (2018). Ljubljana. Zavod za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf (Pridobljeno 29. 4. 2020.)

Žerdin, T. (2003). Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja, Kako jih odkrivamo in odpravljamo. Mengeš. Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Aplikacija Znam. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.znam&hl=en> (Pridobljeno 29. 4. 2020.)

Aplikacija Kobi. <https://kobiapp.io/sl/blog/brezplacen-dostop-do-kobi-aplikacije/> (Pridobljeno 29. 4. 2020.)

OŠ Ivančna Gorica. <http://www.ivancna-gorica.si/aktualno/?id=6370> (Pridobljeno 29. 4. 2020.)

USTVARJALNOST UČENCEV S POSEBNIMI POTREBAMI

CREATIVITY IN PUPILS WITH SPECIAL NEEDS

mag. Valentina Gartner

Osnovna šola Primoža Trubarja Laško
valentina.gartner@oslasko.si

Lektorica strokovnega članka: Valerija Zorko

Povzetek

Človekovo ustvarjalnost strokovnjaki opredeljujejo na različne načine, večini pa je skupno, da z ustvarjalnostjo človek samostojno z lastnimi idejami, znanjem in cilji ustvarja nekaj novega, edinstvenega. Učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju so zaradi svojih omejitev na področju zaznavanja, komunikacije, motorike, čustvovanja, motivacije praviloma vključeni v program z nižjim izobrazbenim standardom, ki je prilagojen njihovim primanjkljajem. Ustvarjalnost, ki velja sicer za zahteven proces, je v primeru otrok s posebnimi potrebami najlažje spodbujati z umetniškimi dejavnostmi. Spodbujanje umetniškega izražanja, nastopanja, ustvarjanja in oblikovanja krepí samopodobo, spodbuja vključevanje v družbo, omogoča spoznavanje in krepitev področij, kjer so lahko kljub omejitvam uspešni, kar pozitivno vpliva tudi na odnos do učnega procesa, motivacijo za delo in učni uspeh. Ustvarjalnost učencev, ki obiskujejo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom na Osnovni šoli Primoža Trubarja Laško, razvijamo in krepimo tudi s spodbujanjem umetniškega izražanja na likovnem, glasbenem, plesnem in gledališkem področju. Učenci vsako leto predstavljajo svojo ustvarjalnost na razstavah in nastopih za starše, učitelje, ostale učence in goste, v Domu starejših občanov Laško ter v Kulturnem centru Laško. Učenci svoje izdelke z veseljem in uspešno predstavijo na vsakoletnem prazničnem sejmu ali jih podarijo za različne namene.

Ključne besede: ustvarjalnost, učenci s posebnimi potrebami, prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, dejavnosti.

Abstract

Experts define human creativity in different ways, but most have in common that with creativity a person alone, with his own ideas, knowledge and goals, creates something new and unique. Due to their limitations in perception, communication, motor skills, emotions and motivation, students with mild intellectual disabilities are generally included in a program with a lower

educational standard that is adjusted to their deficits. Creativity, which is considered to be a difficult process, is most easily encouraged by artistic activities by children with special needs. Encouraging artistic expression, performance, creation and design enhances self-image, encourages inclusion in society, enables them to identify and strengthen areas where they can be successful despite their limitations, which also has a positive effect on attitudes towards the learning process, work motivation and learning success. The creativity of students attending a modified program with a lower educational standard at Primož Trubar Primary School in Laško is, among other things, developed and strengthened by promoting artistic expression in the fields of art, music, dance and theatre. Every year, pupils present their creativity at exhibitions and performances for parents, teachers, other pupils and guests, at the Laško Senior Citizens' Home and at the Laško Cultural Center. Pupils gladly present their products at the annual bazaar or donate them for various purposes.

Keywords: creativity, pupils with special needs, modified curriculum with lower educational standards, activities.

1 Uvod

Razvijanje ustvarjalnost, ki je ena izmed kompleksnejših in zahtevnejših človekovih dejavnosti, predstavlja za učence s posebnimi potrebami in njihove učitelje v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom velik izziv. Hkrati ponuja odlično priložnost za krepitev tistih področij, na katerih se učenci radi izražajo in jih lahko tudi uspešno razvijajo.

V referatu želimo opredeliti glavna področja ustvarjalnosti, kot jih opredeljujejo številni strokovnjaki. Prav tako želimo opozoriti na specifične, ki so značilne za otroke s posebnimi potrebami, saj jih je treba upoštevati pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti, s katerimi poizkušamo spodbujati ustvarjalnost učencev v programu z nižjim izobrazbenim standardom na Osnovni šoli Primoža Trubarja Laško. Prepričani smo, da kljub omejitvam, ki jih imajo naši učenci, lahko ravno na področju ustvarjalnosti, če jih le

spodbujamo in sistematično vodimo ter podpiramo, naredimo marsikaj. Z načrtnim, skrbnim in pozitivnim pristopom do učencev, ki je nujen za uspešen razvoj ustvarjalnega procesa, tudi učenci s posebnimi potrebami z učiteljevo pomočjo najdejo področja, na katerih odkrivajo ter ustvarjajo nekaj novega, nekaj, kar je plod njihovih idej, domišljije in znanja.

2 Ustvarjalnost

V strokovni literaturi obstajajo različne opredelitve pojma ustvarjalnosti, ki se med seboj razlikujejo glede na čas, spoznanja, avtorja. Modernejši avtorji opredeljujejo ustvarjalnost kot dosežek posameznika, ki predstavlja nekaj novega.

Ustvarjalnost opredeljuje več področij (Zabrič, 2012):

- psihologija znanstvene ustvarjalnosti,
- psihologija izumov in tehnične ustvarjalnosti,
- psihologija ustvarjalnosti na področju vzgoje in izobraževanja,
- ustvarjalnost v literaturi,
- ustvarjalnost v umetnosti.

Znanstveno ustvarjanje naj bi bilo spoznavno, umetniško, pa tudi estetsko. Trstenjak (1981) pravi, da pri slednjem umetnik odkriva like, podobe, strukture, vrednote, ki jih navadno oko ne vidi, uho ne sliši, govorica ne razume in šolska modrost ne zna brati. Gre za posebno osebnostno ubranost do sveta.

Plucker in Beghetto (Opaka, 2008) sta po analizi opredelitev ustvarjalnosti predstavila tri vidike, ki jih uporabljajo pri raziskovanju ustvarjalnosti:

- ustvarjalnost kot proces,
- ustvarjalna oseba,
- ustvarjalni produkt.

Obstajajo različna merila, s katerimi se ustvarjalnost lahko meri, na primer:

- opredeljevanje novega produkta s psihološkega vidika, pri katerem je merilo individualni napredek človeka,
- opredeljevanje novega produkta s socialnega vidika, pri katerem je merilo skupina, ki ji posameznik pripada ali širša družbena skupnost,
- izvirnost novega produkta.

Ustvarjalni proces delimo v štiri faze (Glogovec, Žagar, 1992):

- pripravljalna faza (seznanjanje s problemom),
- faza inkubacije (aktivno razmišljanje o problemu),
- faza iluminacije (rešitev problema),
- faza verifikacije (rešitev je praktično uporabljena in preverjena).

Posamezniki, ki so radovedni, nekonformni in razmišljajo divergentno, zaradi teh lastnosti iščejo nove, izvirne rešitve problemov. Človekova ustvarjalnost je vidna v vsakodnevnem življenju, na znanstvenem ter poslovnem področju in seveda na področju umetnosti. Največji zagon ustvarjalnosti človeku daje svoboda, saj stroga pravila in nespremenljivi sistemi dušijo ustvarjalni proces in razmišljanje.

Kljub temu, da je ustvarjalnost težko izmeriti, obstajajo različni testi ustvarjalnosti. Učitelji, starši in širša skupnost pa lahko na subjektiven način merimo ustvarjalnost. Pri tem lahko upoštevamo naslednje kriterije: kdo ima najbolj neobičajne ideje, kdo ima največ idej, kdo je pri idejah najizvirnejši, kdo je odkril nove načine za reševanje problemov.

3 Učenci s posebnimi potrebami

Po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011) so otroci s posebnimi potrebami: otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci,

dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Otroci z motnjami v duševnem razvoju imajo pomembno znižano splošno intelektualno funkcioniranje, vključno z znižanimi sposobnostmi učenja, sklepanja, reševanja problemov ter znižanimi sposobnostmi abstraktnega mišljenja in presojanja. Vse to se odraža na področju govora in komunikacije, skrbi zase, samostojnosti, socialnih spretnosti, učnih in delovnih zmožnostih, funkcionalnih učnih sposobnostih, sposobnostih praktičnih znanj, skrbi za lastno varnost (Vovk-Ornik, 2015).

Stopnjo motnje ocenimo s klinično psihološkim pregledom; upoštevamo celoten posameznikov razvoj in delovanje. V Sloveniji se je uveljavila lestvica s štirimi stopnjami. Govorimo o osebah z: lahko, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju.

Lažja motnja v duševnem razvoju je nevrološko pogojena ter nastopi pred dopolnjenim 18. letom. Otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju imajo (Novljan, 1997):

- zaostanek v spoznavnem razvoju,
- slabše razvito mišljenje,
- težave pri sprejemanju, shranjevanju, povezovanju podatkov,
- težave z vidom in zaznavanjem, slabe prostorske predstave,
- okrnjen govor, govorne motnje, skromen besedni zaklad,
- težave pri računanju,
- skromno domišljijo, vsebinsko skromne, nenatančne, poenostavljene predstave,
- slabše razvito slušno percepcijo,
- pomanjkanje gibalnih občutkov, predstav in osnov gibalne orientacije,
- težave pri motoričnih dejavnostih, slabše razvito fino motoriko,
- kratkotrajno pomnjenje, težave pri zapomnitvi snovi in pravil,
- neracionalno in nepredvidljivo odzivanje,
- kratkotrajno pozornost.

4 Spodbujanje ustvarjalnosti pri učencih prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom

Učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju so zaradi svojih omejitev na področju zaznavanja, komunikacije, motorike, čustvovanja, motivacije praviloma vključeni v program z nižjim izobrazbenim standardom, ki je prilagojen njihovim primanjkljajem. Ustvarjalnost, ki velja sicer za zahteven proces, je v primeru otrok s posebnimi potrebami najlažje spodbujati z umetniškimi dejavnostmi. Spodbujanje umetniškega izražanja, nastopanja, ustvarjanja in oblikovanja krepi samopodobo, spodbuja vključevanje v družbo, omogoča spoznavanje in krepitev področij, kjer so lahko kljub omejitvam uspešni, kar pozitivno vpliva tudi na odnos do učnega procesa, motivacijo za delo in učni uspeh.

Osnovna šola Primoža Trubarja Laško izvaja osnovnošolski program in prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom. Ustvarjalnost učencev, ki obiskujejo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, razvijamo in krepimo tudi s spodbujanjem umetniškega izražanja na likovnem, glasbenem, plesnem in gledališkem področju. Učenci vsako leto predstavljajo svojo ustvarjalnost na razstavah in nastopih za starše, učitelje, ostale učence in goste na šoli, v Domu starejših občanov Laško, Knjižnici Laško ter v Kulturnem centru Laško.

Pomemben dogodek, pri katerem lahko učenci pokažejo svoje talente in ustvarjalnost, je novoletni sejem. Učenci v novembru pri likovni umetnosti, tehniki in tehnologiji, v podaljšanem bivanju in ustvarjalnem krožku izdelujejo najrazličnejše izdelke. Samostojno se odločijo, katere izdelke bodo pripravili, material in pripomočke jim praviloma zagotovi šola, marsikdaj pa zaradi svojih želja v šolo prinesejo tudi svoje pripomočke, blago ali okraske. Tako pri izbiri materialov kot pri izdelavi izdelkov učenci izkazujejo inovativnost, ustvarjalnost in spretnost. Še posebej jih motivira dejstvo, da so pri ročnih spretnostih in idejah večkrat boljši od učencev večinskega programa, ki morda niso tako motivirani za to delo. Med izdelki lahko omenimo dekorativne svečke, leseno dekoracijo, okrašene vrečke s sivko,

pletene izdelke, zapestnice, verižice, prstane, izdelke iz gline z božičnimi in novoletnimi motivi, izdelke iz blaga, kot so medvedki in torbice, kopalno sol itd.

Na likovnem področju vsako leto sodelujemo v projektu Bodi umetnik – na Mednarodnem likovnem natečaju »Igraj se z mano«. Želja po tem, da bi bila njihova dela uvrščena na razstavo, predstavlja motiv in željo po izražanju likovne ustvarjalnosti. Svojo ustvarjalnost lahko izkažejo preko različnih tehnik in motivov.

Največ ustvarjalnosti pa naši učenci pokažejo na pripravah in nastopih v dramskih predstavah, ki jih tradicionalno pripravljamo pri ustvarjalnem krožku. Praviloma vsako leto pripravimo dve predstavi, ki jih prikažemo staršem, učiteljem, učencem večinskega programa osnovne šole, ostarelim v domu upokojencev in članom ter podpornikom društva Sožitje. Pri izvajanju dejavnosti želimo spodbujati učenčevo lastno aktivnost in interes, prostovoljni pristop ter sodelovanje. Učenci so ustvarjalni v celotnem procesu nastajanja dramskih predstav (ustvarjanje zgodbe, vsebine, besedila predstave, ustvarjanje scene, pripomočkov, ustvarjanje glasbene podlage ...).

V nadaljevanju podrobneje predstavljamo še tri primere ustvarjalnih delavnic, ki so bile izvedene v preteklem šolskem letu. Učencem so se le-te najbolj vtisnile v spomin, saj so lahko s svojo ustvarjalnostjo vplivali na končni rezultat.

V mesecu septembru smo izvedli kulinarično ustvarjalno delavnico s kuharskim mojstrom Markom Pavčnikom na Gradu Tabor v Laškem. Učenci so se preizkusili v pripravi tradicionalnih jedi v moderni preobleki (ajdov kruh, zeliščni namaz, rižota z zelenjavo). V šoli pa so nato pri pouku gospodinjstva pripravili različne jedi, ki so jim dodali lasten pridih in pri tem uporabili svojo ustvarjalnost tako pri pripravi kot tudi pri serviranju jedi. Učenci so (s pomočjo kuharskega mojstra na gradu in v šoli s pomočjo učiteljice) uspeli pripraviti inovativne jedi, ki so bile na eni strani pripravljene v skladu z recepti in navodili, hkrati pa so izražale izvirne ideje učencev.

Med drugim so v šoli izbirali na primer kombinacije različnih vrst moke, dekoracijo jedi (različne vrste sladkih dodatkov) in njihovo prezentacijo na krožnikih (z omakami, dekorativnimi dodatki in podobnim).

Druga ustvarjalna delavnica je potekala novembra in sicer izdelovanje adventnih venčkov ter novoletne dekoracije. Učenci so v šolo prinesli različno zelenje, naravni in umetni material za okraševanje. Naučili so se splesti adventni venček, ki so ga okrasili po svoje, pri čemer so znali uskladiti izgled venčka, stabilnost in obstojnost. Ustvarjali so tudi različne novoletne aranžmaje pri katerih so poleg materialov izbirali tudi obliko, način postavitve (na šolsko mizo, oglasno desko, na steno, okno) in sporočilo aranžmaja. Najrajši so uporabljali trakove, svečke, naravne materiale kot so storžki, orehi, cimet, šipek, posušene rože, pomaranče ter bleščice.

Pri tretji ustvarjalnici smo sodelovali s Hišo generacij Laško. Učenci so izdelovali novoletne voščilnice s pomočjo papirnatih serviet, živilske folije in likalnika. Svojo ustvarjalnost pa so dodali pri izbiri različnih barvnih listov, dekorativnega materiala, oblike voščilnice, da so jo olepšali in jo naredili posebno ter osebno.

5 Zaključek

Ustvarjalni proces potrebuje določene okoliščine, ki jih v šoli lahko ustvarja učitelj s spodbudnim učnim okoljem. Prvi predpogoj za ustvarjano vzdušje je odnos učitelja in šole. Ustvarjalnost mora biti cenjena in spodbujana. V kolikor je na šoli ali v očeh učitelja pomembno predvsem znanje in ponavljanje, lastne ideje, samostojnost in kreativnost pa niso nagrajevani ali se jih celo zavira, učenci ne bodo kazali in razvijali ustvarjalnosti.

Pomembno je tudi, da zna učitelj prepoznati učenčeve interese. Če učencem omogočimo, da se ukvarjajo z dejavnostmi, ki jih zanimajo, potem samostojno ali ob naši spodbudi in usmerjanju začetijo željo po ustvarjanju.

Pri izvajanju dejavnosti, s katerimi krepimo ustvarjalnost učencev, moramo znati uporabljati različne pedagoške pristope, s katerimi spodbujamo učence v fazi ustvarjalnega procesa, še posebej takrat, ko ne znajo sami narediti naslednjega koraka, ko nimajo vseh odgovorov na vprašanja, ko v skupini ne znajo sprejeti skupne odločitve.

Najpomembnejše pa je, da učitelji, ki poučujemo učence s posebnimi potrebami, zares razumemo in upoštevamo njihove omejitve, predznanje ter že omenjene individualne interese. V prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom imajo nekateri učenci dober posluš in ritem, drugi so boljši v ročnih spretnostih, tretji imajo razvito domišljijo in jezik, zato je treba vsako leto dejavnosti prilagajati trenutni skupini učencev, saj z napačnim usmerjanjem namesto ustvarjalnega procesa učenci začnejo zavračati sodelovanje pri dejavnostih, ki bi jih morale najbolj motivirati. Pri upoštevanju njihovih omejitev moramo učitelji znati sebi, njim samim in okolici, kjer se zelo radi predstavijo, sporočiti, da je ustvarjanje otrok s posebnimi potrebami nekaj posebnega. Gre za proces, ki je že v osnovi največja nagrada za njih in za njihove domače. Rezultat, ki velikokrat ni vrhunsko slikarsko delo ali dramski nastop, ki bi ga lahko prenesli v gledališče, mora biti predvsem dokaz, da tudi oni znajo in zmorejo ustvarjati in ob tem živeti polno življenje.

Ustvarjalnost je zanimiv proces, pri katerem posameznik ali skupina ustvarja nekaj novega. Tudi učenci s posebnimi potrebami so ustvarjalni, če jih pri tem podpiramo. Učencem ustvarjanje novega, ne glede na njihove omejitve, prinaša največje zadovoljstvo, samozavest in motivacijo. Ustvarjalnost učencev predstavlja dodano vrednost v vzgoji in izobraževanju.

Viri in literatura

Novljan, E. (1997). Specialna pedagogika oseb z lažjo motnjo v duševnem razvoju.

Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Opaka, M. (2008). Ustvarjalnost – proces, oseba in produkt: Pregled nekaterih odkritij o ustvarjalnosti v zadnjem desetletju. Psihološka obzorja, 17 (2), 77–90.

<http://www.pef.uni-lj.si/ceps/knjiznica/doc/mojca/JurisevicMprispevek.pdf>

http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2008_2/opaka.pdf. (Pridobljeno 19. 3. 2020)

- Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z nižjim izobrazbenim standardom - predmetnik. (2020). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/PP_z_NIS.pdf. (Pridobljeno 21. 3. 2020.)
- Trstenjak, A. (1981). Psihologija ustvarjalnosti. Ljubljana: Slovenska matica.
- Vovk-Ornik, N. (ur). (2015). Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <http://www.zrzs.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potreba-mi.pdf>. (Pridobljeno 21. 3. 2020.)
- Zabrič, J. (2012). Ustvarjalnost oseb z zmerno motnjo v duševnem razvoju (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Oddelek za specialno in rehabilitacijsko pedagogiko, Ljubljana.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1). (2011). Uradni list Republike Slovenije, št. 58/11. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896> (Pridobljeno 21. 3. 2020.)
- Žagar, D., Glogovec, Z. (1992). Ustvarjalnost. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport.

RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI, INOVATIVNOSTI IN PODJETNOSTI V OSNOVNI ŠOLI

DEVELOPING CREATIVITY, INNOVATION AND ENTREPRENEURSHIP IN ELEMENTARY SCHOOLS

Zdenka Mahnič

prof. razrednega pouka

Osnovna šola Grm Novo mesto

zdenka.mahnic@guest.arnes.si

Lektorica strokovnega članka: Staša Sabatucci

Povzetek

V prispevku bodo opredeljeni pojmi ustvarjalnost, inovativnost in podjetnost ter njihova tesna medsebojno povezanost. V projektu Z ustvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti sem sodelovala kot mentorica. Vključene so bile štiri osnovne šole in srednja šola. Predstavila bom skupino učencev, temo, faze inovativnega procesa ter cilje projekta. Posamezno skupino je tvorilo pet učencev različnih šol, ki so iskali inovativne rešitve na temo odpadkov. Pomemben vidik pri ustvarjanju je bila nehomogena skupina, ki je od posameznika zahtevala več prilagajanja, izražanja lastnih stališč, upoštevanja različnih mnenj, iskanja kompromisov in skupno rešitev. Faze so zajemale raziskavo problematike, razdelitev nalog znotraj skupine, prototipiranje, testiranje idej na terenu, predstavitev. Najpomembnejši cilji projekta so bili spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti, razvijanje sposobnosti in veščin razumevanja problemov in potreb uporabnikov, razvijanje sposobnosti kompleksnega mišljenja in kritične presoje ter spoznavanje in uporaba različnih metod in tehnologij prototipiranja (eksperimentiranje, izdelava in testiranje prototipnih rešitev). V času štiridnevni aktivnosti, kolikor je trajal celoten proces, so učenci razvili resnično inovativne rešitve in izkazali inovativne, podjetne rešitve. Moja skupina je na zaključni predstavitvi ocenjevalno komisijo navdušila s svojim izdelkom, s copati iz recikliranega blaga. Z inovativnim izdelkom, odlično predstavitvijo uporabnosti in uporabno vrednostjo izdelka na trgu, je skupina v vseh fazah izkazala veliko mero podjetnosti in osvojila prvo mesto.

Ključne besede: ustvarjalnost, inovativnost, podjetnost, učenec, projekt

Abstract

In the introductory part, I will define the terms creativity, innovation, enterprise and their close interconnection. I will describe the project "With Creativity and Innovation towards Enterprise" organised by Spirit, where I had the role of a mentor. There were four elementary schools and one secondary school included in this project.

I will present a group of pupils, the topic, the phases of the innovative process and the goals of the project. Each group consisted of five pupils from different schools looking for innovative solutions to the issue of waste management. An important aspect in creating was the non-homogeneous group, which required a greater measure of adaptation, expressing their views, accepting difference of opinion, finding compromises and a common solution.

The phases included investigating the problem, allocating tasks within the group, prototyping, testing in the field and presenting. The main goals of the project included encouraging and developing creativity, innovation and enterprise, developing the ability and skills for understanding problems and the needs of users, developing the ability of complex thinking and critical assessment as well as becoming acquainted with and using different methods and technologies of prototyping (experimenting, devising and testing prototype solutions).

During the four days of activities, which was the duration of the process, the pupils developed truly innovative and entrepreneurial solutions. At the final presentation, my group thrilled the evaluation committee with its product: slippers made from recycled material. With the innovative product, the excellent presentation of its usability and its usefulness on the market, the group proved, in all phases, a great measure of enterprise which helped them to win the first prize.

Keywords: creativity, innovation, entrepreneurship, pupil, project

1 Uvod

Razvoj in spodbujanje podjetniško naravnane miselnosti mladih spadata že vrsto let med pomembne strateške cilje Evropske unije. Potrebujemo mlade generacije, ki bodo sposobne v katerem koli življenjskem položaju ustrezno razmišljati in učinkovito reševati probleme. V smernicah dokumenta Razvoj

podjetniške naravnosti in spretnosti v EU (2012) je zato izpostavljena potreba po vključevanju ustvarjalnosti in inovativnosti v učne programe vseh vrst in na vseh stopnjah izobraževanja (UN, 2014, str. 1).

S predstavitvijo projekta Z ustvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti želimo poudariti nujo, da učence in učitelje, poleg omogočanja razvijanja kompetenc samoiniciativnosti in podjetnosti, usposabljammo predvsem za ustvarjalno in inovativno reševanje problemov ob upoštevanju interesov in potreb uporabnikov. Kreativnost ali ustvarjalnost pomeni nastajanje novih idej in je predpogoj za inovativnost. Slednjo razumemo kot koristno uporabo ustvarjenih novih idej. Ustvarjalni potencial se le pri manjšini razvije sam od sebe, zato je te sposobnosti potrebno spodbujati in načrtno razvijati. Stopnja ustvarjalnosti pri posamezniku je odvisna predvsem od okolja, v katerem je le-ta odraščal. Trstenjak (1981) ugotavlja, da je skupna točka vsem opredelitvam ustvarjalnosti novost. Tudi Pečjak (1987) meni, da izvirnost (originalnost) velja za najbolj tipično, zanesljivo, nedvoumno in veljavno merilo ustvarjalnosti. Izvirnost je nekaj novega, svojskega, redkega, tudi edinstvenega in neponovljivega ter je nujno sestavni del ustvarjalnosti.

Inovativnost lahko enačimo z načinom, kako podjetje oziroma posameznik posluje na podlagi ustvarjalnosti. To je proces ustvarjanja nečesa novega, pomembnega za posameznika, skupino ali podjetje, industrijo ali družbo. Da postanemo inovativni, moramo preseči samo ustvarjalnost. Vedeti moramo, ali lahko z idejami ustvarjamo dodano vrednost. Rezultat ustvarjanja so inovacije. Med ustvarjalnostjo in inovacijo obstaja močna povezanost.

Septembra 2015 se je 12 učencev OŠ Grm pod okriljem dveh mentoric vključilo v podjetniški projekt Z ustvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti (ZUIP). Potekal je pod okriljem Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, ki ga je zastopala Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma-SPIRIT, konzorcij sodelujočih šol pa je vodila Gimnazija Novo mesto. V projekt ZUIP so bile vključene OŠ Grm, OŠ Center, OŠ Drska, OŠ Šmihel, OŠ Šentjernej in OŠ Škocjan. V programu je sodelovalo dvanajst učencev vsake

šole. V nadaljevanju bo predstavljeno delo skupine, katere mentorica sem bila in ki je štela 8 članov.

2 Projekt Z ustvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti (ZUIP)

Program projekta se je pričel z dvodnevним usposabljanjem mentorjev po metodologiji, ki je bila razvita v okviru sodelovanja SPIRITA in Zavoda RS za šolstvo v šolskem letu 2013/2014 za izvajanje izbirnega predmeta z naslovom Z ustvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti.

Cilj usposabljanja je bil razvijanje učiteljevih lastnih kompetenc samoiniciativnosti in podjetnosti z željo, da razvijemo lastno poslanstvo pri poučevanju in si odgovorimo na vprašanja: Kaj hočem doseči kot učitelj? Katere metode, izkušnje in sredstva lahko ponudim?

Izobraževanje je bilo podprto z dejavnim učenjem, praktičnimi izkušnjami in učenjem skozi prakso. Poudarjeni sta bili učiteljevi vloga podpornika in usmerjevalca, ki učencem odgovorov ne ponudi neposredno, ampak jih vzpodbudi ali jim dopusti, da jih poiščejo sami.

Pred izvedbo podjetniških vikendov z učenci smo se mentorji nekajkrat dobili na sestankih konzorcija, na katerih smo si razdelili naloge in pripravili ustrezno dokumentacijo:

- izjavostarševosodelovanjuučenca/dijakavprojektuZUstvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti, v sklopu katere smo predstavili namen in podrobnosti izvedbe,
- časovnico izvedbe programa ZUIP in
- vabilo za sodelovanje v strokovni komisiji ob zaključnih predstavitvah.

Podjetniški teden za učence je potekal dva vikenda v oktobru 2015 na Gimnaziji Novo mesto. Zastavljen problem oz. tema sta bila širše družbene narave, in sicer odpadki. Učenci so se morali spopasti s problematiko

odpadkov na podjetniški način. To je pomenilo tako raziskavo problematike in prototipiranje kot tudi testiranje na terenu. Mentorji smo učence ves čas vodili skozi proces, ki je bil razdeljen v več med seboj povezanih faz.

2.1 Faza opredelitve problema

V tej fazi so se učenci posvetili opredelitvi izziva oziroma problema in zaznavanju priložnosti. Po začetnem timskem risanju po metodi »Brain storming« smo učence razvrstili v 7 heterogenih skupin. Posamezno skupino so sestavljali učenci različnih šol in starosti ter mentor. Skupine so imele na voljo računalnike in ostalo tehnologijo za pridobivanje potrebnih informacij. Časa za uvodno spoznavanje drug drugega ni bilo, zato so morali člani med sabo hitro usklajevati ideje in sprejemati odločitve. V skupini so se kmalu pokazale vloge posameznikov. Skupina je morala iz nepovezanih besed oblikovati zgodbo ter jo predstaviti v obliki »pitcha« (kratek in uporaben izraz za samopredstavitve v podjetništvu). Njihov izziv je bil problem odpadkov, naloga pa, da poiščejo nove možnosti rešitev. Za vsako inovacijo je potrebna ustvarjalnost, predhodnik ustvarjalnosti pa je ustvarjalno mišljenje (Andrejčič in drugi 1994). Brez ustvarjalnosti, ki zaznamuje celoten proces inovacije, najbolj pa njegov začetek, inoviranje ni mogoče (McLean, 2005). Ustvarjalnost je potrebna v vseh fazah inovacijskega procesa, ne le pri generiranju zamisli.

2.2 Faza opazovanja in faza pridobivanja idej

Na podlagi predstavljenih zgodb je vsaka skupina definirala specifičen problem. Člani moje skupine so izpostavili problem odpadnega blaga. Raziskali so vse dosedanje rešitve recikliranja blaga in razvili idejo, da bi iz njega izdelovali hišne copate, saj jih uporablja večina prebivalstva v Sloveniji. Pri inovativnih storitvah gre predvsem za izvirnost izpolnjevanja človekovih potreb v povezavi: ponudnik – storitev – uporabnik (Bulc, 2003).

Idejo so odšli testirati na teren v obliki intervjuja (kvalitativni pristop). V skupini so si razdelili področja bližnje okolice in v parih odšli na ulice s konkretnimi vprašanji za mimoidoče:

- Kaj, kot uporabniki, običajno naredijo z oblačili in drugimi vrstami blaga, ko odslužijo svojemu namenu?
- Ali imajo pri tem kdaj problem?
- Ali se jim zdi ideja o ponovni uporabi blaga smiselna?
- Bi kupili drug izdelek, narejen iz tovrstnega materiala oz. odpadka, kot so npr. hišni copati?

Po vrnitvi s terena so si izmenjali mnenja, ki so jim jih posredovali mimoidoči. Ugotovili so, da ima večina anketiranih težavo z odpadnim blagom, saj praviloma ne sodi v noben zabojnik. Ideja o izdelavi hišnih copat iz tovrstnega blaga se je večini anketiranih zdela zanimiva in potrdili so tezo, da bi bili take copate za sprejemljivo ceno pripravljeni kupiti.

V tej fazi pridobivanja idej so člani skupine iskali zamisli, ki bi jim pomagale rešiti problem. Mentorji smo morali zagotoviti pogoje, ki so omogočali nastanek in razvijanje različnih, še tako nemogočih idej. Oblikovanje idej je bilo skupinsko delo in je pomembno vplivalo na kakovost končne rešitve. Ko so ideje zbrali, so jih morali selekcionirati in izbrati najboljše s pomočjo zbiranja podatkov tako, da so raziskali uporabnikove potrebe in želje ter dobili potrditev, katera ideja je najperspektivnejša, so se lahko posvetili naslednji fazi.

2.3 Faza prototipiranja (eksperimentiranja in testiranja potencialne rešitve)

Učenci so izdelali skico izdelka ter določili konkretni material, ki so ga potrebovali za izdelavo prototipa. Vsak član skupine je dobil svojo zadolžitev. Na naslednjem srečanju so iz odpadnega blaga (materiale so prinesli od doma) izdelali prototip hišnih copat. V tej fazi so bili nasveti

mentorjev še posebej dobrodošli, saj so se spopadli s konkretnimi fazami nastajanja končnega izdelka. Najprej so morali copate skicirati, izbrati konkretne materiale, jih izrezati, zašiti in pri tem paziti na estetskost izvedbe oz. končen izgled. Tu so se pokazale osebne lastnosti članov, kot so delavnost, vztrajnost, potrpežljivost, obvladovanje ipd., ki so temelj kompetenc samoiniciativnosti in podjetnosti.

2.4 Faza implementacije rešitve

Učenci so v tej fazi pripeljali projekt do čim bolj zaključene faze. Svojo idejo so razvili od zamisli do končnega izdelka in javne predstavitve. Oblikovali so zgodbo, ki je izdelek podkrepila, predstavila. Določili so njegovo vrednost ter pripravili predstavitev oz. pitch pred strokovno komisijo in gosti. Strokovno komisijo so sestavljali po en predstavnik Komunale Novo mesto, Razvojno izobraževalnega centra Novo mesto, Cerod-a in občinske uprave. Gostje zaključne predstavitve pa so bili župan MO Novo mesto, direktorji omenjenih podjetij, ravnatelji sodelujočih šol, lokalni novinarji ter starši sodelujočih učencev.

Na podlagi »pitchev« vseh skupin je moja skupina z idejo in izdelavo hišnih copat iz odpadnega blaga zasedla 1. mesto. V sami predstavitvi so učenci zmagovalne skupine izkazali kreativnost procesa, dodelanost ideje, uporabno in estetsko vrednost izdelka ter izdelek v predstavitvi pred komisijo prepričljivo podkrepili z zgodbo.

Zaključek

Vključitev v projekt Z ustvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti v septembru 2015 se je izkazala za odlično iz več vidikov: učenja in razvijanja spretnosti podjetniškega razmišljanja pri učencih, učenja in poglobljanja znanj s področja ustvarjalnosti in podjetništva pri mentorjih, postala pa je tudi redna vsebina, ki se na OŠ Grm izvaja še danes. Ravno januarja 2020 je ekipa treh učenek OŠ Grm osvojila 1. mesto s svojo podjetniško idejo na

tekmovanju podjetniških idej Popri in se uvrstila na nacionalno tekmovanje. Iskanje, razvijanje in širjenje podjetniških idej naših učencev je v šolskem letu 2019/2020 prevzela ekipa treh mentorjev, ki čutijo in razvijajo podjetniške vsebine, s katerimi sva s kolegico pričeli pred petimi leti. Nepretrgano petletno udejstvovanje in velik interes učencev za udeležbo v Poprih kažeta, da so vsebine atraktivne, aktualne, in da učenci v njih uživajo. S tem se pri učencih razvijajo kreativnost, inovativnost, ustvarjalnost in veščine kritičnega mišljenja, kar se ujema z eno izmed prednostnih nalog OŠ Grm, razvijanjem kritičnega mišljenja.

Viri in literatura

Andrejčič, R., Florjančič, J., Brekić, J. idr. (1994). Globalni in kadrovski management.

Kranj: Moderna organizacija

Bulc, V. (2003). Zvezde so v nas, naj žarijo! Glas gospodarstva 3 (1): 13–7.

McLean, D. Laird. (2005). Organizational culture's influence on creativity and innovation: a review of the literature and implications for human resource development. *Advances in Developing Human Resources* 7 (2): 226–239.

Program osnovna šola. Z ustvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti. Izbirni predmet. Učni načrt. (2014). Ljubljana

Trstenjak, A. (1981). Psihologija ustvarjalnosti. Ljubljana : Slovenska matica

DONATORJI:

TOVARNA MERIL
KOVINE

ljubko
HANDMADE

SODOBNI POGLEDI NA IZOBRAŽEVANJE V PRIHODNOSTI
Ustvarjalnost in inovativnost v vzgoji in izobraževanju

ZBORNİK

2. STROKOVNA KONFERENCA SPIP

Izdajatelj: Društvo SPIP

E-publikacija

Oblikovanje: Tiskarstvo in knjigoveštvo Grešovnik

Kraj: Slovenj Gradec

Leto: 2020, na spletu

Elektronska izdaja

Brezplačen izvod

<http://spip.splet.arnes.si/spip-2020/>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=43894787

ISBN 978-961-07-0341-9 (pdf)

Društvo Sodobni pogledi na izobraževanje v prihodnosti